

CMENTARZYSKO KULTURY PRZEWORSKIEJ

MATERIAŁY

(numery w nawiasach przy zabytkach odpowiadają numeracji na planach grobów)

Grób 2, jamowy, odc. 121 (ryc. 28: 1). Odkryty na głębokości 23 cm od powierzchni. Jama grobowa nieczytelna. Przepalone kości ludzkie oraz ułamki ceramiki znajdowały się w warstwie żółtego piasku.

Zawartość: 1: 6 fragm. ceramiki; 2: przepalone kości ludzkie (174 g – K?, M dorosły); 3: kość zwierzęca.

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 6, popielnicowy, odc. 3 (ryc. 28: 2). Odkryty na głębokości 40 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 60×55 cm i głębokości 100 cm. Wypełnisko stanowiła czarna przepalona próchnica z resztkami stosu pogrzebowego.

Zawartość: 1: popielnica naczynie grupa B typ 1 (ryc. 28: 3); 2: naczynie grupa B typ 1 (ryc. 28: 5); 3: naczynie przepalone grupa C typ 1 (ryc. 28: 6); 4: fragm. zdobionego naczynia przepalonego, grupa D typ 2 (ryc. 28: 4); 5: 80 fragm. naczyń wtórnie przepalonych; 6: miecz żelazny typ III odmiana 4, długość 74 cm (ryc. 29: 7); 7: umbo żelazne J7b, wysokość 14,4 cm (ryc. 29: 1); 8: grot żelazny z zadziorami typ L odmiana 1, długość 25 cm (ryc. 30: 1); 9: grot żelazny typ I odmiana 4, wariant 2, długość 19,5 cm (ryc. 30: 2); 10: nożyce żelazne typ I wariant c, długość 18 cm (ryc. 30: 4); 11: krzesiwo żelazne typ IA, długość 10,2 cm (ryc. 31: 3); 12: nóż żelazny, podtyp Ia, długość 10,2 cm (ryc. 31: 1); 13: nóż żelazny,

podtyp IIb, długość 11,7 cm (ryc. 30: 3); 14: szydło żelazne, długość 9 cm (ryc. 31: 12); 15: ostroga żelazna grupa C typ 1, wys. 5,5 cm (ryc. 29: 5); 16: ostroga żelazna grupa C typ 1, wys. 5,5 cm (ryc. 29: 6); 17: ostroga żelazna grupa C typ 1 lub grupa D, wys. 4,7 cm (ryc. 29: 2); 18: ostroga żelazna grupa C typ 1 lub grupa D, wys. 4,7 cm (ryc. 29: 4); 19: bodziec żelaznej ostrogi krzesłowatej, wys. 4,2 cm (ryc. 29: 3); 20: sprzączka żelazna grupa D typ 1, wymiary 3,5×2,7 cm (ryc. 31: 5); 21: okucie żelazne, długość 3,5 cm (ryc. 31: 8); 20: u-kształtne okucie żelazne nakładane na pas, długość 1,7 cm (ryc. 31: 4); 21: żelazne okucie z podwójnych płytek łączonych nitami, długość 1,7 cm (ryc. 31: 6); 22: żelazne okucie z podwójnych płytek łączonych nitami, długość 1,7 cm (ryc. 31: 7); 23: fragmenty żelaznego okucia kottwicowatego typ II odmiana 2, długość 35 cm (ryc. 31: 15); 23: 28 fragm. zniszczonych przedmiotów żelaznych (ryc. 31: 9–11, 14); 24: 18 fragm. stopów miedzi; 25: 24 fragm. stopionego szkła; 26: osełka z piaskowca, długość 14 cm (ryc. 31: 2); 27: bryłka żuźla żelaznego; 28: 2 fragm. szpilki kościanej (ryc. 31: 13); 29: przepalone kości ludzkie (2515 g – M *adultus*); 30: 20 przepalonych kości ptasich (kura – gołąb); 31: 18 przepalonych kości zwierzęcych (krowa i owca)⁴.

Chronologia: faza B₂ okresu wpływów rzymskich.

Grób 7, jamowy, odc. 11 (ryc. 32: 1). Odkryty na głębokości 30 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu kolistego o średnicy 60 cm i głą-

⁴ Określenie kości zwierzęcych wykonał dr Henryk Jakubowski z Zakładu Dydaktyki Różnorodności Biologicznej Uniwersytetu Łódzkiego.

bokości 38 cm. Wypełnisko stanowiła jasnobrunatna próchnica z fragmentami ceramiki i przepalonymi kośćmi ludzkimi.

Zawartość: 1: naczynie grupa D typ 8 (ryc. 32: 2); 2: 119 fragm. ceramiki; 3: 25 fragm. ceramiki toczonej na kole; 4: przepalone kości ludzkie (58 g?).

Chronologia: młodszy – późny okres wpływów rzymskich.

Grób 8, jamowy, zniszczony, odc. 10 (ryc. 32: 3).

Odkryty na głębokości 30 cm od powierzchni. Jama grobowa nieczytelna. Przepalone kości ludzkie oraz elementy wyposażenia znajdowały się w warstwie żółtego piasku.

Zawartość: 1: 30 fragm. ceramiki; 2: 11 fragm. ceramiki toczonej na kole; 3: fragm. grzebienia kościanego? (ryc. 32: 4); 4: fragm. nitu żelaznego, dług. 2,2 cm (ryc. 32: 5); 5: przepalone kości ludzkie (98 g?).

Chronologia: młodszy – późny okres wpływów rzymskich.

Grób 9, jamowy, odc. 18 (ryc. 32: 6). Odkryty na głębokości 55 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 60×50 cm i głębokości 25 cm. Wypełnisko stanowiła brunatno-szara próchnica.

Zawartość: 1: 1 fragm. ceramiki; 2: przepalone kości ludzkie (8 g?); 3: kości zwierzęce.

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 10, jamowy, odc. 23 (ryc. 32: 7). Odkryty na głębokości 30 cm od powierzchni. Jama grobowa nieczytelna. Przepalone kości ludzkie oraz elementy wyposażenia znajdowały się w warstwie żółtego piasku.

Zawartość: 1: 16 fragm. ceramiki; 2: 9 fragm. naczyń *terra sigillata* (ryc. 32: 8–13; 131: 10–13; 132: 16, 18); 3: przepalone kości ludzkie (6 g?).

Chronologia: młodszy okres wpływów rzymskich.

Grób 11, jamowy, odc. 23 (ryc. 33: 1). Odkryty na głębokości 36 cm od powierzchni. Jama grobowa nieczytelna. Przepalone kości ludzkie oraz

elementy wyposażenia znajdowały się w warstwie żółtego piasku.

Zawartość: 1: 18 fragm. grubościennego naczynia; 2: przepalone kości ludzkie (22 g?).

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 12, jamowy, odc. 22 (ryc. 33: 2). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 40×30 cm i głębokości 29 cm. Wypełnisko stanowiła ciemnoszara próchnica.

Zawartość: 1: 14 fragm. ceramiki; 2: przepalone kości ludzkie (6 g?).

Chronologia: okres rzymski.

Grób 13, jamowy, odc. 21 (ryc. 33: 3). Odkryty na głębokości 37 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 45×30 cm i głębokości 15 cm. Wypełnisko stanowiła jasnobrunatna próchnica.

Zawartość: 1: 4 fragm. ceramiki; 2: 1 fragm. ceramiki toczonej na kole; 3: pojemnik żelazny, wys. 2,4 cm (ryc. 33: 5); 4: przedmiot ze stopu miedzi, dług. 2,2 cm (ryc. 33: 4); 5: przepalone kości ludzkie (14 g – dorosły).

Chronologia: młodszy – późny okres wpływów rzymskich.

Grób 14, jamowy, odc. 21 (ryc. 33: 6). Odkryty na głębokości 43 cm od powierzchni. Jama grobowa nieczytelna. Przepalone kości ludzkie oraz elementy wyposażenia znajdowały się w warstwie żółtego piasku.

Zawartość: 1: 8 fragm. ceramiki; 2: 2 fragm. grzebienia kościanego z trzema nitami ze stopu miedzi, typ I (ryc. 33: 7–8); 3: przepalone kości ludzkie (50 g?).

Chronologia: młodszy okres wpływów rzymskich.

Grób 15, jamowy, odc. 34 (ryc. 33: 9). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa nieczytelna. Przepalone kości ludzkie oraz ułamki ceramiki znajdowały się w warstwie żółtego piasku.

Zawartość: 1: 43 fragm. ceramiki; 2: przepalone kości ludzkie (4 g dorosły); 3: kość zwierzęca.
Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 16, popielnicowy, odc. 44 (ryc. 33: 10). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa nieczytelna. Popielnica uszkodzona w górnej partii, wewnątrz przepalone kości z resztkami stosu.

Zawartość: 1: popielnica grupa A typ 7c (ryc. 33: 11); 2: fragm. okucia ze stopu miedzi z trzema nitami, dług. 4,8 cm (ryc. 33: 12); 3: przepalone kości ludzkie (1206 g – *M? adultus* lub *maturus*); 4: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 17, jamowy, odc. 44 (ryc. 33: 13). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa nieczytelna. Przepalone kości oraz wyposażenie grobowe znajdowały się w warstwie żółtego piasku.

Zawartość: 1: 11 fragm. ceramiki; 2: fragm. nożyc żelaznych (1) typ I wariant a, długość 14 cm (ryc. 33: 14); 3: przepalone kości ludzkie (40 g?); 4: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 18, popielnicowy, odc. 44 (ryc. 34: 1). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Popielnica znajdowała się w warstwie czystego piasku, obok niej od strony NE jama, otoczona częściowo kamieniami, o wymiarach 54×40 cm o czarnym wypełnisku z fragmentami ceramiki i przepalonymi kośćmi ludzkimi.

Zawartość: 1: popielnica zdobiona, grupa A typ 2 (ryc. 34: 2); 2: grot żelazny, typ XII odmiana 2, dług. 15 cm (ryc. 34: 8); 3: grot żelazny, typ X, dług. 16,2 cm (ryc. 34: 9); 4: grot żelazny, typ X, dług. 15,2 cm (ryc. 34: 10); 5: grot żelazny, typ IV, dług. 24 cm (ryc. 34: 11); 6: nóż żelazny, podtyp IIIb, dług. 11,4 cm (ryc. 34: 4); 7: brzytwa żelazna, dług. 6 cm (ryc. 34: 5); 8: krzesiwo żelazne typ IA2a, dług. 9,4 cm (ryc. 34: 7); 9: sprzączka ze stopu miedzi grupa D typ 1, wys. 5,4 cm (ryc. 34: 3); 10: fragm. przedmiotu ze stopu miedzi, dług. 3,4 cm (ryc. 34: 6);

11: przepalone kości ludzkie (1936 g – *M senilis* 40–50 lat); 12: fragm. ceramiki z jamy; 13: przepalone kości ludzkie (ten sam osobnik).

Chronologia: młodszy okres wpływów rzymskich.

Grób 19, jamowy, odc. 44 (ryc. 35: 1). Odkryty na głębokości 40 cm od powierzchni. Jama grobowa nieczytelna. Przepalone kości ludzkie znajdowały się w warstwie żółtego piasku.

Zawartość: 1: przepalone kości ludzkie (580 g – *iuvēnis* lub *adultus*); 2: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: nieokreślona.

Grób 21 i 21A, popielnicowe, odc. 43 (ryc. 35: 2).

Grób 21 odkryty na głębokości 30 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu kolistego o średnicy około 40 cm i głębokości 35 cm oraz szarobrunatnym wypełnisku, w której znajdowała się popielnica. Pięć centymetrów poniżej jej dna, przesunięta w kierunku E, w jamie o czarnym, przepalonym wypełnisku i wymiarach 44×38 cm i głębokości około 25 cm, znajdowała się wkopana częścią przydenną w calec popielnica **grobu 21A** (dno grobu znajdowało się na głębokości około 95 cm od powierzchni).

Grób 21 zawartość: 1: popielnica – naczynie grupa A typ 5 (ryc. 35: 3); 2: fragm. naczynia grupa B typ 2 (ryc. 35: 5); 3: fragm. naczynia grupa D typ 2 (ryc. 35: 6); 4: fragm. naczynia grupa D typ 1 (ryc. 35: 4); 5: fragm. naczynia grupa D typ 2 (ryc. 35: 7); 6: fragm. naczynia grupa D typ 2 (ryc. 36: 6); 7: fragm. naczynia grupa D typ 2 (ryc. 36: 8); 8: fragm. naczynia grupa D typ 2 (ryc. 36: 10); 9: fragm. naczynia grupa D typ 2 (ryc. 37: 1); 10: fragm. naczynia grupa D typ 4 (ryc. 36: 2); 11: fragmenty naczynia grupa E typ 2 (ryc. 36: 7); 12: fragm. naczyń zdobionych (ryc. 35: 4; 36: 1; 37: 2–3); 13: fragm. den (ryc. 36: 3, 9); 14: fibula ze stopu miedzi AV 120, wys. 2,5 cm (ryc. 37: 4); 15: przęślik gliniany, średn. 2,8 cm (ryc. 37: 5); 16: przepalony paciorek szklany, średn. 1 cm (ryc. 37: 7); 17: przedmiot żelazny rurkowaty, dług. 0,8 cm (ryc. 37: 6); 18: przedmiot żelazny, dług. 5 cm (ryc. 37: 8); 19: przepa-

lone kości ludzkie (744 g – *infans II* 11–12 lat);
20: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: faza B₂ okresu wpływów rzymskich.

Grób 21A, zawartość: 1: fragmenty popielnicy – naczynie grupa B (ryc. 37: 9); 2: fragm. naczynia grupa (ryc. 37: 10); 3: fragm. ceramiki; 4: grot żelazny typ VI odmiana 1, dług. 25,4 cm (ryc. 37: 12); 5: grot żelazny typ X, dług. 17 cm (ryc. 37: 11); 6: nóż żelazny z kościaną okładziną, dług. 19,6 cm (ryc. 37: 13); 7: żelazny nożyk sierpikowaty, dług. 10,2 cm (ryc. 38: 3); 8: nożyce żelazne typ I wariant b dług. 16 cm (ryc. 38: 4); 9: krzesiwo żelazne, dług. 9,6 cm (ryc. 38: 2); 10: fibula ze stopu miedzi AV s. 7, wys. 9,8 cm (ryc. 38: 1); 11: fragm. szpili ze stopu miedzi, dług. 1,8 cm; 12: przepalone kości ludzkie (1886 g – *M adultus* 20–25 lat); 13: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: faza B_{2a} okresu wpływów rzymskich.

Grób 22, popielnicowy, odc. 43 (ryc. 38: 5). Odkryty na głębokości 30 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 55×38 cm i głębokości 30 cm o szarobrunatnym wypełnisku. Wewnątrz popielnica częściowo zagłębiona w calec oraz przystawka.

Zawartość: 1: popielnica – naczynie grupa A typ 2 (ryc. 38: 6); 2: naczynie grupa D typ 1 (ryc. 38: 9); 3: 58 fragm. ceramiki; 4: sprzączka żelazna grupa D typ 1, wys. 3 cm (ryc. 38: 7); 5: fragm. grzebienia kościanego typ A.I, wys. 3,5 cm (ryc. 38: 8); 6: przepalone kości ludzkie (630 g – *K adultus* 20–25 lat).

Chronologia: wczesny okres wpływów rzymskich.

Grób 23, popielnicowy, odc. 43 (ryc. 38: 10). Odkryty na głębokości 30 cm od powierzchni. Jama grobowa nieczytelna. Uszkodzona popielnica oraz przepalone kości ludzkie znajdowały się w warstwie żółtego piasku.

Zawartość: 1: popielnica, naczynie grupa F typ 1b (ryc. 38: 11); 2: naczynie grupa C typ 2 (ryc. 38: 12); 3: fragm. dna naczynia (ryc. 38: 14);

5: kółko żelazne, spiralne, średn. 2,8 cm (ryc. 38: 13); 6: przepalone kości ludzkie (60 g *infans I* 5–9 mc).

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 24, jamowy, odc. 48/49 (ryc. 39: 1). Odkryty na głębokości 37 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 68×60 i głębokości 70 cm o czarnym, przepalonym wypełnisku.

Zawartość: 1: 11 fragm. ceramiki; 2: umbo żelazne z tępym kolcem J5, zach. wys. 8 cm (ryc. 39: 3); 3: umbo żelazne kopulaste z wgiętym do środka kołnierzem, wys. 8,4 cm (ryc. 39: 2); 4: 3 nity żelazne, zach. wys. 1,2, 1,8, 1,2 cm (ryc. 39: 4); 5: przepalone kości ludzkie (86 g – osobnik dorosły).

Chronologia: faza C₂ późnego okresu wpływów rzymskich.

Grób 25, popielnicowy, zniszczony, odc. 45 (ryc. 39: 5). Odkryty na głębokości 52 cm od powierzchni. Jama grobowa nieczytelna.

Zawartość: 1: dolna część popielnicy (ryc. 39: 6); 2: przepalone kości ludzkie (956 g – *K? adultus* 20–30 lat).

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 26, jamowy, odc. 83 (ryc. 40: 1). Odkryty na głębokości 20 cm od powierzchni. Jama grobowa nieczytelna.

Zawartość: 1: 20 fragm. ceramiki; 2: 3 fragm. przedmiotów żelaznych; 3: przepalone kości ludzkie (4 g?).

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 27, jamowy, odc. 53 (ryc. 40: 2). Odkryty na głębokości 25 cm od powierzchni. Jama grobowa nieczytelna.

Zawartość: 1: 438 fragm. ceramiki (ryc. 40: 3–6); 2: przేశlik gliniany (3), średn. 4 cm (ryc. 40: 9); 3: sprzączka żelazna ze skuwką (4) grupa G typ 16, wys. 3,5 cm (ryc. 40: 7); 4: nóż żelazny (5), podtyp IIc, dług. 16,8 cm (ryc. 40: 8); 5: 2 fragm. przedm. ze stopu miedzi (2) (ryc. 40: 10); 6: fragm. przedm. żelaznego (1) (ryc. 40: 11); 7:

- przeżalone kości ludzkie (176 g dorosły); 8: przeżalone kości zwierzęce.
 Chronologia: faza B_{2b} - C_{1a} okresu wpływów rzymskich.
- Grób 28, jamowy**, odc. 32 (ryc. 40: 12). Odkryty na głębokości 50 cm od powierzchni. Jama grobowa nieczytelna.
 Zawartość: 1: 23 fragm. ceramiki; 2: przeżalone kości ludzkie (18 g - osobnik dorosły).
 Chronologia: okres wpływów rzymskich.
- Grób 29, jamowy**, odc. 32 (ryc. 40: 13). Odkryty na głębokości 50 cm od powierzchni. Jama grobowa nieczytelna.
 Zawartość: 1: 40 fragm. ceramiki; 2: przeżalone kości ludzkie (32 g?).
 Chronologia: okres wpływów rzymskich.
- Grób 30, jamowy**, odc. 53 (ryc. 41: 1). Odkryty na głębokości 30 cm od powierzchni. Jama grobowa nieczytelna.
 Zawartość: 1: fragm. naczynia grupa D typ 2 (ryc. 41: 3); 2: 5 fragm. ceramiki; 3: fibula żelazna AVI 158, wys. 5,8 cm (ryc. 41: 2); 4: przeżalone kości ludzkie (8 g?).
 Chronologia: faza C_{1a} okresu rzymskiego.
- Grób 31, jamowy**, odc. 53 (ryc. 41: 4). Odkryty na głębokości 40 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 150×80 cm i głębokości 45 cm o szarobrunatnym wypełnieniu.
 Zawartość: 1: 90 fragm. ceramiki; 2: fragm. stopów miedzi (1); 3: 3 fragm. blaszki ze stopu miedzi (2) (ryc. 41: 7); 4: tuleja żelazna zakończona stożkiem (3), długość 8,2 cm (ryc. 41: 5); 5: fragm. igły żelaznej (4), zach. długość 2,2 cm (ryc. 41: 6); 6: przeżalone kości ludzkie (36 g?); 7: przeżalone kości zwierzęce.
 Chronologia: faza B_{2b}-C_{1a} okresu wpływów rzymskich.
- Grób 32, popielnicowy**, odc. 52 (ryc. 42: 1). Odkryty na głębokości 43 cm od powierzchni. Jama grobowa nieczytelna.
 Zawartość: 1: fragm. popielnicy (ryc. 42: 2); 2: przeżalone kości ludzkie (22 g?).
 Zawartość: okres wpływów rzymskich.
- Grób 33, popielnicowy**, odc. 52 (ryc. 42: 3). Odkryty na głębokości 50 cm od powierzchni. Jama grobowa nieczytelna.
 Zawartość: 1: popielnica - naczynie grupa B typ 3 (ryc. 42: 4); 2: naczynie grupa D typ 2 (ryc. 42: 7); 3: naczynie grupa C typ 1 (ryc. 42: 10); 4: naczynie grupa F typ 2a (ryc. 42: 9); 5: igła żelazna, długość 7,4 cm (ryc. 42: 8); 6: fragm. dwóch kółek żelaznych (ryc. 42: 6); 7: fragm. grzebienia kościanego z nitami poprzecznymi typ B.I, wys. 5,5 cm (ryc. 42: 5); 8: przeżalone kości ludzkie (120 g - *infans I* 1-1,5 roku).
 Chronologia: faza B₂ - C_{1a} okresu rzymskiego.
- Grób 35, jamowy**, odc. 56 (ryc. 43: 1). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa nieczytelna. Przeżalone kości ludzkie oraz pozostałe elementy wyposażenia grobu znajdowały się w warstwie żółtego piasku z domieszką szarej próchnicy.
 Zawartość: 1: 31 fragmentów ceramiki; 2: grot żelazny typ XI, długość 21,7 cm (ryc. 43: 2); 3: 2 fragm. stopionego szkła; 4: przeżalone kości ludzkie (28 g?); 5: przeżalone kości zwierzęce.
 Chronologia: okres wpływów rzymskich.
- Grób 36, popielnicowy**, odc. 60 (ryc. 43: 3). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 180×100 cm i głębokości 15 cm. Wypełnisko stanowiła warstwa żółtego piasku z domieszką szarej próchnicy. W centralnej części jamy znajdowała się uszkodzona, zachowana w około połowie wysokości popielnica.
 Zawartość: 1: fragm. popielnicy (ryc. 43: 5); 2: 10 fragm. ceramiki z jamy grobowej; 3: fragm. przedmiotu ze stopu miedzi, długość 2,8 cm (ryc. 43: 4); 4: przeżalone kości ludzkie (462 g - *infans I*); 5: przeżalone kości zwierzęce.
 Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 37, jamowy, odc. 60 (ryc. 44: 1). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa dość silnie rozczłonkowana składająca się z dwóch jam nałożonych na siebie o zróżnicowanym wypełnisku (prawdopodobnie efekt częściowego zniszczenia grobu podczas karczowania i wypalania lasu). Jama zorientowana na osi N-S o wymiarach 145×65 cm i głębokości 23 cm. Jej wypełnisko to szaro-brunatna, w części N szara próchnica z węglami drzewnymi. Jama zorientowana na osi E-W o wymiarach 137×42 cm i głębokości 22 cm. Wypełnisko stanowiła do głębokości 8-14, 17 cm czarna przepalona, niżej szara próchnica.

Zawartość: 1: 47 fragm. ceramiki ręcznie lepionej; 2: 2 fragm. ceramiki toczonej na kole; 3: ozdoba brązowa w kształcie cykady (1), dług. 6 cm z dwoma przywartymi brązowymi okuciami rzemieni dług. 2,5 i 1,5 cm (ryc. 44: 7-7a); 4: fragm. kabłąka zdobionej zapinki srebrnej (3), dług. 3,5 cm (ryc. 44: 2); 5: fragm. sprężyny srebrnej zapinki, średn. 0,7 cm (ryc. 44: 3); 6: fragm. kabłąka zapinki ze stopu miedzi, dług. 2,2 cm (ryc. 44: 4); 7: fragm. sprężyny zapinki ze stopu miedzi z górną cięciwą, średn. 0,6 cm (ryc. 44: 5); 8: fragm. krawędzi naczynia z mosiądzu (2), dług. 3 cm (ryc. 44: 6); 9: przepalona kości ludzkie (24 g?); 10: przepalona kości zwierzęce.

Chronologia: późny okres wpływów rzymskich.

Grób 38, szkieletowy?, odc. 60 (ryc. 45: 1). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 300×212 cm i głębokości 146 cm. Do głębokości ok. 120 cm wypełniona kamieniami, między którymi znajdowały się przedmioty zabytkowe. Wypełnisko w górnej partii stanowiła czarna przepalona próchnica, poniżej przechodząca w jaśniejszą - szarą, spiaszczoną próchnicę. Na głębokości ok. 135 cm zarejestrowano jamę kształtu zbliżonego do prostokąta o wymiarach ok. 180×54 cm wypełnionej żółtym piaskiem z domieszką szarej próchnicy. Na głębokości 115 cm nieco ponad jamą zanotowano fragmenty 3 naczyń oznaczonych literami a - c,

w tym toczonych na kole. Wielkość jamy może sugerować, że mamy do czynienia z pochówkiem szkieletowym, choć kości w jamie nie stwierdzono, natomiast przepalone kości notowano w wyższych partiach grobu, głównie w warstwie czarnej przepalanej próchnicy, pochodzących prawdopodobnie ze zniszczonego grobu ciałopalnego.

Zawartość: 1: 173 fragm. ceramiki ręcznie lepionej; 2: 15 fragm. ceramiki toczonej na kole (ryc. 45: 3); 3: 80 fragm. naczyń ręcznie lepionego grupa A typ 4 (a) (ryc. 45: 4); 4: 7 fragm. naczyń toczonych (b) (ryc. 45: 2); 5: 22 fragm. naczyń toczonych (c) (ryc. 45: 9); 6: 3 fragm. naczyń z mosiądzu (6, gł. 25 cm), dług. 5,5 cm (ryc. 45: 5); 7: fragm. uchwytu ze stopu miedzi (1, gł. 5 cm), zach. dług. 3,8 cm (ryc. 45: 7); 8: fragm. stopionego szkła; 9: przęślik gliniany (3, gł. 10 cm), średn. 2,8 cm (ryc. 45: 10); 10: fragm. rozkruszonego paciorka z bursztynu (2, gł. 8 cm); 11: nóż żelazny (4, gł. 18 cm), podtyp IIb, dług. 10,7 cm (ryc. 45: 6); 12: klucz żelazny (5, gł. 78 cm) typ A2 (?), dług. 16,8 cm (ryc. 45: 8); 13: przepalona kości ludzkie (198 g - osobnik dorosły).

Chronologia: wczesna faza okresu wędrówek ludów.

Grób 40, popielnicowy, z resztkami stosu ciałopalnego, zniszczony, odc. 61 (ryc. 44: 8). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 50×40 cm i głębokości 8 cm. Wypełnisko stanowił żółty piasek z domieszką czarnej przepalanej próchnicy.

Zawartość: 1: fragm. przydenny popielnicy (ryc. 44: 10); 2: 1 fragm. przedmiotu ze stopu miedzi, dług. 3,2 cm (ryc. 44: 9); 3: przepalona kości ludzkie (176 g - *infans II* lub *iuvenis*).

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 41, popielnicowy?, odc. 67 (ryc. 46: 1). Odkryty na głębokości 40 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 70×58 cm i głębokości 43 cm. Wypełnisko stanowił żółty piasek z domieszką czarnej przepalanej próchnicy.

Zawartość: 1: fragm. popielnicy? – naczynia grupa B typ 1 (ryc. 46: 5); 2: fragm. naczynia przepalonego; 3: fragm. żelaznej sprężyny zamka (1), dług. 2,8cm (ryc. 46: 2); 4: kółko żelazne (2), średn. 1,8cm (ryc. 46: 3); 5: przedmiot żelazny o rozklepanych końcach (1), wys. 3cm (ryc. 46: 4); 6: 10 fragm. stopów miedzi; 7: przepalone kości ludzkie (10g?).

Chronologia: wczesny okres wpływów rzymskich.

Grób 43, jamowy, odc. 70 (ryc. 46: 6). Odkryty na głębokości 40cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu zbliżonego do kolistego o wymiarach 94×90cm i głębokości 30cm. Wypełnisko stanowiła szara próchnica z żółtym piaskiem.

Zawartość: 1: 5 fragm. ceramiki; 2: fragm. ceramiki wtórnie przepalonej; 3: fragm. żelaznego kapturka i igły zapinki AV (2) (ryc. 47: 1); 4: szpila kościana typ I, dług. 16,5cm (ryc. 47: 2); 5: sprzączka żelazna (21) grupa G typ 1, wys. 2cm (ryc. 47: 3); 6: sprzączka żelazna (6) grupa G typ 46, wys. 3,6cm (ryc. 47: 4); 7: żelazne okucie końca pasa (17) grupa III typ 4, dług. 7cm (ryc. 47: 7); 8: żelazne okucie końca pasa (11) grupa III typ 6, dług. 8,4cm (ryc. 47: 6); 9: okucie żelazne z dwóch płytek (38), dług. 2cm (ryc. 47: 5); 10: okucie żelazne z dwóch płytek (22), dług. 3cm (ryc. 47: 8); 11: ostroga żelazna (19) grupa E typ 5–6, wys. 3,8cm (ryc. 48: 1); 12: ostroga żelazna (25) grupa E typ 5–6, wys. 4cm (ryc. 48: 2); 13: tok żelazny (33), dług. 4cm (ryc. 48: 3); 14: żelazny trzewik miecza (34), średn. 6,6cm (ryc. 48: 4); 15: krzesiwo żelazne (7) typ IA1c, dług. 6,2cm (ryc. 47: 9); 16: igła żelazna (13), dług. 11,4cm (ryc. 47: 18); 17: nóż żelazny (36), podtyp IIc, dług. 13,4cm (ryc. 47: 15); 18: pilnik żelazny (26), dług. 3cm (ryc. 47: 10); 19: dłuto żelazne (35) (?), dług. 8cm (ryc. 47: 12); 20: tłoczek żelazny (15), dług. 6cm (ryc. 47: 19); 21: szczypczyki żelazne (14), dług. 7,6cm (ryc. 47: 16); 22: żelazne okucie półkoska (38), wym. 2,4×2,2cm (ryc. 47: 17); 23: sztabkowaty przedmiot żelazny (29), dług. 6cm (ryc. 47: 11); 24: nit żelazny (22), dług. 1cm; 25: nit żelazny (24), dług. 0,7cm; 26: fragm. przed-

miotu żelaznego (3), dług. 4cm (ryc. 47: 13); 27: fragm. przedmiotu żelaznego (4), dług. 6cm (ryc. 47: 14); 28: osełka z piaskowca (28), dług. 9,4cm (ryc. 48: 9); 29: fragm. osełki z piaskowca, dług. 3,6cm (ryc. 48: 8); 30: stopione szkło; 31: 6 fragm. nieokreślonych przedmiotów żelaznych (1, 5, 8, 10, 30); 32: 9 fragm. stopionego brązu (9, 12, 16, 20, 23, 27, 28, 31, 32); 33: fragm. stopionego dna naczynia brązowego (37), średn. 13cm (ryc. 48: 7); 34: fragm. grzebienia kościanego typ A.I, wys. 2,6cm (ryc. 46: 8); 35: fragm. grzebienia kościanego z podłużnym nitem żelaznym typ B.I, wys. 3,6cm (ryc. 46: 7); 36: przepalone kości ludzkie (1004g – M? dorosły, K? *adultus* 20–25 lat); 37: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: faza B_{2b} okresu wpływów rzymskich.

Grób 44, popielnicowy, odc. 70 (ryc. 49: 1). Odkryty na głębokości 40cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu kolistego o wymiarach 39×36cm i głębokości 36cm. Wypełnisko stanowiła szara próchnica. Popielnica obsypana była fragmentami ceramiki wtórnie przepalonej.

Zawartość: 1: popielnica – naczynie grupa A typ 2 (ryc. 49: 2); 2: fragm. ceramiki wtórnie przepalonej; 3: klucz żelazny typ A, dług. 13,2cm (ryc. 49: 5); 4: żelazna sprężyna zamka, dług. 13cm (ryc. 49: 4); 5: żelazne okucie zamka typ 2, dług. 8,4cm (ryc. 49: 3); 6: nóż żelazny, podtyp IIb, dług. 11,8cm (ryc. 49: 6); 7: przepalone kości ludzkie (1332g K – *maturus* 40–50 lat lub *senilis*); 8: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: wczesny okres wpływów rzymskich.

Grób 45, popielnicowy, odc. 71 (ryc. 49: 7). Odkryty na głębokości 40cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 85×60cm i głębokości 35cm. Wypełnisko stanowiła szara próchnica, a w części centralnej czarna przepalona próchnica. Popielnica silnie zniszczona.

Zawartość: 1: fragm. popielnicy – naczynie grupa A typ 1a (ryc. 50: 1); 2: fragm. naczynia grupa D typ 6a (ryc. 49: 8); 3: sprzączka żelazna (3) grupa G typ 1, wys. 4 cm (ryc. 49: 9); 4: nóż żelazny (1) podtyp IIc, dług. 9,2 cm (ryc. 50: 3); 5: krzesiwo żelazne (4) typ IA2a, dług. 11 cm (ryc. 50: 5); 6: okucie żelazne z dwóch płytek, dług. 3,3 cm (ryc. 49: 10); 7: 4 fragm. przedmiotu żelaznego (2), dług. 3,4 cm (ryc. 50: 2); 8: fragm. przedmiotu żelaznego, dług. 7 cm (ryc. 50: 4); 9: przepalane kości ludzkie (308 g – *infans II/iuvenis* 10–15 lat); 10: przepalane kości zwierzęce.

Chronologia: faza B₂ okresu wpływów rzymskich.

Grób 46, jamowy, odc. 57 (ryc. 50: 6). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 39×23 cm i głębokości 13 cm. Wypełnisko stanowiła jasnobrunatna, spiaszczona próchnica.

Zawartość: 1: 5 fragm. ceramiki; 2: 1 fragm. przedm. żelaznego, dług. 1,8 cm (ryc. 50: 8); 3: nit żelazny, dług. 1,6 cm (ryc. 50: 7); 3: przepalane kości ludzkie (182 g – osobnik dorosły); 4: przepalane kości zwierzęce.

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 47, jamowy, odc. 72 (ryc. 50: 9). Odkryty na głębokości 40 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu kolistego o średnicy 26 cm i głębokości 3 cm. Wypełnisko stanowiła szara próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: 5 fragm. ceramiki; 2: przepalane kości ludzkie (34 g?).

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 50, jamowy, odc. 84 (ryc. 50: 10). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 62×40 cm i głębokości 36 cm. Wypełnisko stanowiła jasnobrunatna, niżej ciemnobrunatna próchnica.

Zawartość: 1: 10 fragm. ceramiki; 2: 19 fragm. ceramiki wtórnie przepalanej; 3: przepalane kości ludzkie (12 g?); 4: przepalane kości zwierzęce.

Chronologia: wczesny okres wpływów rzymskich.

Grób 56, popielnicowy, odc. 89 (ryc. 50: 11). Odkryty na głębokości 40 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu kolistego o średnicy 28 cm i głębokości 15 cm. Wypełnisko stanowiła jasnobrunatna próchnica. Wewnątrz znajdowała się niewielka czerniona popielnica.

Zawartość: 1: popielnica zdobiona – naczynie grupa F typ 1a (ryc. 50: 12); 2: przepalane kości ludzkie (122 g – *infans I* 2–4 lat).

Chronologia: wczesny okres wpływów rzymskich.

Grób 57, popielnicowy, odc. 88–89 (ryc. 51: 1). Odkryty na głębokości 40 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 84×70 cm i głębokości 37 cm. Wypełnisko stanowiła jasnobrunatna próchnica z piaskiem, a w części centralnej czarna przepalona próchnica. Wewnątrz znajdowała się popielnica obasypana ułamkami naczyń przepalonych wtórnie.

Zawartość: 1: popielnica – naczynie grupa A typ 2 (ryc. 51: 2); 2: fragm. naczyń wtórnie przepalonych; 3: żelazny grot oszczepu (5) typ XI, dług. 26,4 cm (ryc. 51: 8); 4: ostroga żelazna (1) grupa E typ 8b, wys. 2,6 cm (ryc. 51: 5); 5: nożyce żelazne (8) typ I wariant c, dług. 18,4 cm (ryc. 51: 7); 6: nóż żelazny (9) podtyp IIc, dług. 12,8 cm (ryc. 51: 6); 7: sprzączka żelazna (4) grupa D typ 1, wys. 4,4 cm (ryc. 51: 4); 8: stopione naczynie brązowe (2, 3, 7), wym. 16×10,8 cm (ryc. 51: 3); 9: stopione szkło (6); 10: przepalane kości ludzkie z popielnicy (66 g – *infans II* lub *iuvenis*); 11: przepalane kości zwierzęce; 12: przepalane kości ludzkie z jamy grobowej (1204 g – *infans II*); 13: przepalane kości zwierzęce.

Chronologia: faza B_{2b}–B₂/C₁ okresu wpływów rzymskich.

Grób 60, jamowy, odc. 117 (ryc. 52: 1). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 80×62 cm i głębokości 20 cm. Wypełnisko stanowiła w części centralnej czarna próchnica, a na obrzeżach szarobrunatna próchnica.

Zawartość: 1: 209 fragm. ceramiki; 2: okucie żelazne (4) dług. 4cm (ryc. 52: 2); 3: fragm. grzebienia kościanego, dług. 2,8cm (ryc. 52: 3); 4: fragm. stopów miedzi; 5: przepalone kości ludzkie (212g – K?? *adultus*); 6: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: wczesny okres wpływów rzymskich.

Grób 61, jamowy, odc. 117 (ryc. 52: 1). Odkryty na głębokości 35cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu nieregularnego o wymiarach 170×125cm i głębokości 70cm. Wypełnisko stanowiła w części centralnej czarna próchnica, a na obrzeżach szarobrunatna próchnica, przy dnie żółty piasek z domieszką szarej próchnicy.

Zawartość: 1: fragm. naczynia grupa D typ 2 (ryc. 52: 6); 2: fragm. naczynia grupa D typ 3 (ryc. 52: 4); 3: 3 fragm. ceramiki (ryc. 52: 5, 7); 4: zapinka żelazna AV seria 11 (1), dług. 3cm (ryc. 52: 8); 5: zapinka żelazna AV seria 11 (2), dług. 3cm (ryc. 52: 9); 6: fragm. stopionego naczynia brązowego (3) (ryc. 52: 11); 7: nit ze stopu miedzi, dług. 0,7cm (ryc. 52: 10); 8: przęślik gliniany średn. 3,6cm (ryc. 52: 12); 9: przepalone kości ludzkie (134g – osobnik dorosły); 10: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: faza B_{2b} okresu wpływów rzymskich.

Grób 62, popielnicowy, odc. 117 (ryc. 53: 1). Odkryty na głębokości 35cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu kolistego o wymiarach 41×38cm i głębokości 52cm. Wypełnisko w górnej partii stanowiła szarobrunatna próchnica z piaskiem, niżej czarna przepalona próchnica z piaskiem. Nad popielnicą znajdowała się gruba warstwa wtórnie przepalonych naczyń glinianych, nieliczne przepalone kości ludzkie, sprzączka żelazna, okucie żelazne oraz fragm. grzebienia kościanego. Tuż nad popielnicą odkryto 3 klucze żelazne, 2 przęśliki gliniane oraz szpilę kościaną. Pozostałe wyposażenie znajdowało się w popielnicy.

Zawartość: nad popielnicą 1: 28 fragm. ceramiki wtórnie przepalanej; 2: sprzączka żelazna grupa G typ 46, wys. 3cm (ryc. 53: 6); 3: fragm. grzebienia kościanego z nitem żelaznym typ B.I, wys. 2,6cm (ryc. 53: 5); 4: klucz żelazny typ A, dług. 8,2cm (ryc. 53: 11); 5: klucz żelazny typ A, dług. 12,4cm (ryc. 53: 12); 6: klucz żelazny typ A, dług. 18,4cm (ryc. 53: 13); 7: przęślik gliniany (2), średn. 4,2cm (ryc. 53: 9); 8: przęślik gliniany (3), średn. 2,1cm (ryc. 53: 10); 9: szpila kościana (1), typ VIII, dług. 9cm (ryc. 53: 8); 11: popielnica gliniana zdobiona guzkami – naczynie grupa A typ 2 (ryc. 53: 2); 12: zapinka mosiężna A II 41a, dług. 3cm (ryc. 53: 3); 13: fragm. zapinki żelaznej, dług. 3cm (ryc. 53: 4); 14: żelazny wisiołek kapsułkowaty grupa 1, średn. 1cm (ryc. 53: 7); 15: fragm. paciorka szklanego; 16: stopione szkło; 17: 2 gwoździe żelazne, dług. 5 i 6,7cm (ryc. 53: 14–15); 18: przepalone kości ludzkie z popielnicy i jamy grobowej (1064g – K *adultus*); 19: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: faza B_{2b}-B₂/C₁ okresu wpływów rzymskich.

Grób 63 – „obiekt rowkowy”, odc. 56–58 (ryc. 114–115). Odkryty na głębokości 45cm od powierzchni. Wyróżniony w obrębie warstwy ciałopalenia – **ustryna 2**. Jego kształt zbliżony był do prostokąta o wymiarach 440×270cm, zorientowany na osi N – S. Brak jest ściany zachodniej lub też istniała na krótszym odcinku i została zniszczona w trakcie badań w 2003 roku (prawdopodobnie przebiegała wzdłuż granicy odcinków). W narożnikach NE i SE stwierdzono ślady słupów o głębokości do 40cm. Rowek szerokości około 40cm o wypełnisku niekawatym i głębokości od 14 do 20cm. Jego zawartość stanowiła szara, spiaszczona próchnica, w dołkach ciemnoszara próchnica oraz fragmenty ceramiki, przepalone kości ludzkie, a także drobne przedmioty metalowe.

Zawartość: 1: 243 fragm. ceramiki lepionej ręcznie; 2: 12 fragm. ceramiki toczonej na kole; 3: 1 przedm. ze stopu miedzi; 4: 3 przedmioty żelazne; 5: fragm. przedmiotu z kości; 6: przepa-

lone kości ludzkie (108 g?); 7: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: późny okres wpływów rzymskich.

Grób 64, jamowy, odc. 118 (ryc. 54: 1). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu wydłużonego owalu o wymiarach 107×70 cm i głębokości 25 cm. Wypełnisko stanowiła szara próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: 5 fragm. ceramiki; 2: 3 nity żelazne, dług. 1,6, 1,4, 1,4 cm (ryc. 54: 2–4); 3: 1 fragm. stopu miedzi (ryc. 54: 5); 4: przepalone kości ludzkie (666 g?); 4: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: faza C₁ – C₂ okresu wpływów rzymskich.

Grób 65, jamowy, odc. 118 (ryc. 54: 6). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 42×40 cm i głębokości 19 cm. Wypełnisko stanowiła ciemnoszara próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: 14 fragm. ceramiki; 2: przepalone kości ludzkie (14 g?); 3: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 66, jamowy, odc. 132 (ryc. 54: 7). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu wydłużonego owalu o wymiarach 50×35 cm i głębokości 12 cm. Wypełnisko stanowił żółty piasek z domieszką szarej próchnicy.

Zawartość: 1: 32 fragm. ceramiki; 2: przedmiot żelazny; 3: ostroga żelazna grupa F wariant 3a, wys. 7,6 cm (ryc. 54: 8); 4: stopione szkło; 5: przepalone kości ludzkie (44 g?); 6: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: młodszy okres wpływów rzymskich.

Grób 67, jamowy, odc. 119/120 (ryc. 54: 14). Odkryty na głębokości 40 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu silnie wydłużonego owalu o wymiarach 164×65 cm i głębokości 55 cm. W części W grób naruszył pochówek

kultury pomorskiej. Wypełnisko stanowiła szara próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: 27 fragm. ceramiki (ryc. 54: 9); 3: żelazny wisiołek wiaderkowaty (4) typ II odm. 1, wys. 2,4 cm (ryc. 54: 10); 4: gwóźdź żelazny (1), dług. 5,6 cm (ryc. 54: 13); 5: paciorek szklany(?) (3) (ryc. 54: 11); 6: fragm. stopionego szkła (2) (ryc. 54: 12); 7: przepalone kości ludzkie (102 g?); 8: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 68, jamowy, odc. 120 (ryc. 55: 1). Odkryty na głębokości 40 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 62×62 cm i głębokości 18 cm. Wypełnisko stanowił żółty piasek z domieszką szarej próchnicy.

Zawartość: 1: 15 fragm. ceramiki; 2: przepalone kości ludzkie (30 g?); 3: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 69, jamowy, odc. 122 (ryc. 55: 2). Odkryty na głębokości 40 cm od powierzchni. Jama grobowa nieczytelna. Zasięg wyznaczony przez bruk kamienny.

Zawartość: 1: 38 fragm. ceramiki; 2: fragm. grzebienia kościanego typ I (ryc. 55: 3); 3: przepalone kości ludzkie (26 g?); 4: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: młodszy – późny okres wpływów rzymskich.

Grób 70, jamowy, odc. 122 (ryc. 55: 4). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu silnie wydłużonego owalu o wymiarach 250×205 cm i głębokości 60 cm. Wypełnisko stanowił żółty piasek z domieszką szarej próchnicy, w części centralnej szaroczarnej próchnica z węgielkami drzewnymi.

Zawartość: 1: fragm. naczynia grupa A typ 3a (ryc. 56: 6); 2: fragm. naczynia grupa A typ 3a (ryc. 56: 8); 3: fragm. naczynia grupa A typ 3a (ryc. 56: 10); 4: fragm. naczynia grupa A typ 3 (ryc. 56: 7); 5: fragm. naczynia grupa C typ 4 (ryc. 56: 12); 6: fragm. naczynia grupa A (ryc. 56: 5); 7: 3 fragm. den naczyń (ryc. 56: 9, 11, 13);

8: fragm. umba żelaznego kopulastego z kulistym guzkiem (4), wys. 7,2cm (ryc. 55: 8); 9: szczypczyki żelazne (6), dług. 4,7cm (ryc. 55: 6); 10: krzesiwo żelazne (10) typ IA1c, dług. 7,8cm (ryc. 55: 5); 11: szydło żelazne (16), dług. 8,6cm (ryc. 55: 7); 12: 3 nity żelazne (11, 13, 15), dług. 1,2 i 2cm (ryc. 56: 1-2); 13: fragm. blaszek żelaznych (5, 7, 8, 9, 12, 19); 14: fragm. igły żelaznej (17), dług. 5,4cm (ryc. 56: 3); 15: okucie żelazne (14), dług. 3,6cm (ryc. 56: 4); 16: 3 fragm. przedmiotów żelaznych (1, 2, 3, 18); 17: przepalone kości ludzkie (754g – M dorosły); 18: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: faza C_{1b} – C₂ okresu wpływów rzymskich.

Grób 71, jamowy, odc. 124 (ryc. 57: 1). Odkryty na głębokości 40cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu silnie wydłużonego owalu o wymiarach 125×70cm i głębokości 28cm. Wypełnisko stanowiła brunatnoszara próchnica.

Zawartość: 1: 56 fragm. ceramiki; 2: nóż żelazny (1), podtyp IIc, dług. 10,7cm (ryc. 57: 4); 3: fragm. noża żelaznego, podtyp IIb, dług. 10,4cm (ryc. 57: 3); 4: gwóźdź żelazny, dług. 6cm (ryc. 57: 2); 4: fragm. stopu miedzi; 5: przepalone kości ludzkie (56g?); 6: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 72, jamowy, odc. 124 (ryc. 57: 5). Odkryty na głębokości 40cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu silnie wydłużonego owalu o wymiarach 140×100cm i głębokości 33cm. Wypełnisko stanowiła brunatnoszara próchnica z kamieniami.

Zawartość: 1: 11 fragm. ceramiki; 2: przepalone kości ludzkie (12g?); 3: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 73, jamowy, odc. 125/126 (ryc. 57: 6). Odkryty na głębokości 40cm od powierzchni. Jama grobowa nieczytelna.

Zawartość: 1: 17 fragm. ceramiki; 2: przepalone kości ludzkie (16g?); 3: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 74, jamowy, odc. 126 (ryc. 57: 7). Odkryty na głębokości 40cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu kolistego o średnicy 28cm i głębokości 11cm. Wypełnisko stanowiła brunatna próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: 32 fragm. ceramiki; 2: stop miedzi; 3: przepalone kości ludzkie (248g?); 4: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 75, jamowy, odc. 127 (ryc. 57: 8). Odkryty na głębokości 40cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu silnie wydłużonego owalu o wymiarach 123×70cm i głębokości 30cm. Wypełnisko stanowiła brunatnoszara próchnica.

Zawartość: 1: 41 fragm. ceramiki; 2: fragm. blachy żelaznej (1), dług. 5,4cm (ryc. 57: 9); 3: stopione szkło; 4: stop miedzi; 5: przepalone kości ludzkie (18g?); 6: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 77, jamowy, odc. 125 (ryc. 58: 1). Odkryty na głębokości 40cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 55×41cm i głębokości 21cm. Wypełnisko stanowił żółty piasek z domieszką szarej próchnicy.

Zawartość: 1: fragm. naczynia grupa D typ 2 (ryc. 58: 2); 17 fragm. ceramiki (ryc. 58: 3-4); 2: stop miedzi (1); 3: przepalone kości ludzkie (10g?).

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 81, jamowy, odc. 126 (ryc. 58: 5). Odkryty na głębokości 40cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 80×63cm i głębokości 25cm. Wypełnisko stanowiła brunatnoszara próchnica.

Zawartość: 1: przepalone kości ludzkie (2g?).

Chronologia: nieokreślona.

Grób 82, jamowy, odc. 129 (ryc. 58: 6). Odkryty na głębokości 40cm od powierzchni. Jama grobowa

wa kształtu silnie wydłużonego owalu o wymiarach 125×82 cm i głębokości 11 cm. Wypełnisko stanowiła czarna, przepalona próchnica przemieszana z piaskiem.

Zawartość: 1: naczynie grupa D typ 2 (ryc. 58: 7); 2: 2 fragm. ceramiki; 3: kabłąk zapinki żelaznej AV seria 7, dług. 3,6 cm (ryc. 58: 8); 4: 2 przepalane kości ludzkie (?).

Chronologia: faza B_{2b} okresu wpływów rzymskich.

Grób 85, jamowy, odc. 131 (ryc. 58: 9). Odkryty na głębokości 40 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu kolistego o średnicy 33 cm i głębokości 24 cm. Wypełnisko stanowił żółty piasek z domieszką czarnej próchnicy z węgielkami drzewnymi.

Zawartość: 1: fragm. naczynia grupa C typ 3 (ryc. 58: 10); 2: 39 fragm. ceramiki; 2: 2 przepalane kości ludzkie (?).

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 87, popielnicowy, odc. 134 (ryc. 59: 1). Odkryty na głębokości 40 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu kolistego o średnicy 33 cm i głębokości 15 cm. Wypełnisko stanowił żółty piasek z domieszką szarej próchnicy.

Zawartość: 1: fragm. popielnicy – naczynie grupa A typ 6 (ryc. 59: 2); 2: 1 fragm. *terra sigillata* (ryc. 59: 3; 133: 7; 139: 5); 3: przepalane kości ludzkie (6 g?).

Chronologia: młodszy okres wpływów rzymskich.

Grób 89, jamowy, odc. 135 (ryc. 59: 4). Odkryty na głębokości 40 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 115×110 cm i głębokości 25 cm. Wypełnisko stanowiła szarobrunatna próchnica, niżej szara próchnica.

Zawartość: 1: 194 fragm. ceramiki; 2: 23 fragm. *terra sigillata* (ryc. 59: 8–22; 133: 5–6, 8–17; 134: 11–12; 139: 4, 6–12); 3: żelazne okucie końca pasa (4), dług. 6,8 cm (ryc. 59: 5); 4: 2 gwoździe żelazne (1, 3), dług. 5 cm i 2,8 cm (ryc. 59: 6–7); 5: 4 stopy miedzi (2); 6: przepalane kości ludzkie (144 g – osobnik dorosły).

Chronologia: młodszy okres wpływów rzymskich.

Grób 91, jamowy, odc. 137 (ryc. 60: 1). Odkryty na głębokości 40 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 50×37 cm i głębokości 25 cm. Wypełnisko stanowiła szara próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: fragm. naczynia grupa A typ 7a (ryc. 60: 3); 2: 6 fragm. ceramiki; 3: fragm. grzebienia kościanego (ryc. 60: 2); 4: przepalane kości ludzkie (70 g – osobnik dorosły); 5: przepalane kości zwierzęce.

Chronologia: wczesny okres wpływów rzymskich.

Grób 92, jamowy, odc. 139 (ryc. 60: 4). Odkryty na głębokości 50 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 110×55 cm i głębokości 19 cm. Wypełnisko stanowiła jasnobrunatna próchnica.

Zawartość: 1: fragm. naczynia grupa D typ 3 (ryc. 60: 6); 2: fragm. naczynia grupa D typ 1 (ryc. 60: 5); 3: fragm. naczynia grupa E typ 1a (ryc. 60: 7); 4: 119 fragm. ceramiki; 2: przepalane kości ludzkie (64 g?); 3: przepalane kości zwierzęce.

Chronologia: faza C_{1a} okresu wpływów rzymskich.

Grób 93, jamowy, odc. 136 (ryc. 61: 1). Odkryty na głębokości 40 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 73×48 cm i głębokości 37 cm. Wypełnisko stanowił żółty piasek z szarą i ciemnoszarą próchnicą.

Zawartość: 1: 18 fragm. ceramiki (ryc. 61: 2); 2: przepalane kości ludzkie (32 g?); 3: przepalane kości zwierzęce.

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 96, jamowy, odc. 144 (ryc. 61: 3). Odkryty na głębokości 40 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu kolistego o średnicy 33 cm i głębokości 10 cm. Wypełnisko stanowiła czarna przepalona próchnica.

Zawartość: 1: żelazna u – kształtna zawieszka pasa, dług. 3,6cm (ryc. 61: 4); 2: okucie żelazne, dług. 3,2cm (ryc. 61: 5); 3: przepalone kości ludzkie (4g?).

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 97, popielnicowy, odc. 38/139, 144/145 (ryc. 61: 6). Odkryty na głębokości 50cm od powierzchni. Kształt kolisty o średnicy 40cm i głębokości 28cm. Wypełnisko stanowiła czarna przepalona próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: popielnica – naczynie zdobione grupa B typ 1 (ryc. 62: 10); 2: fragm. naczynia grupa C typ 4 (ryc. 62: 5); 3: fragm. naczynia grupa D typ 1 (ryc. 62: 6); 4: fragm. naczynia zdobionego grupa D typ 6b (ryc. 62: 9); 5: fragm. naczynia grupa E typ 2a (ryc. 62: 11); 6: fragm. naczynia grupa F typ 2a (ryc. 62: 7); 7: fragm. przydenny naczynia zdobionego (ryc. 62: 8); 8: przęślik gliniany, średn. 3cm (ryc. 62: 4); 9: zapinka żelazna AV 128, wys. 3,5cm (ryc. 61: 7); 10: zapinka żelazna AV seria 7, wys. 3,2cm (ryc. 61: 8); 11: żelazna sprężyna zamka, dług. 11,8cm (ryc. 62: 3); 12: igła żelazna, dług. 9,6cm (ryc. 62: 1); 13: grzebień kościany typ B.I, dług. 5,4cm (ryc. 62: 2); 14: kółko żelazne (1), średn. 2cm (ryc. 61: 9); 15: kółko ze stopu miedzi (2), średn. 2,6cm (ryc. 61: 10); 16: kółko ze stopu miedzi z końcami zachodzącymi na siebie, średn. 1,6cm (ryc. 61: 11); 17: przepalone kości ludzkie z jamy grobowej (70 g); 18: przepalone kości ludzkie z popielnicy (1020 g – *K adultus* 25–30 lat); 19: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: faza B_{2b} okresu wpływów rzymskich.

Grób 99, jamowy, odc. 144 (ryc. 63: 1). Odkryty na głębokości 50cm od powierzchni. Kształt jamy grobowej owalny o wymiarach 54×45cm i głębokości 20cm. Wypełnisko stanowił żółty piasek z szarą próchnicą.

Zawartość: 1: 20 fragm. ceramiki (ryc. 63: 2–4); 2: fragm. igły żelaznej, dług. 3,8cm (ryc. 63: 5); 3: przepalone kości ludzkie (116g – osobnik dorosły).

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 100, jamowy, odc. 145 (ryc. 63: 6). Odkryty na głębokości 60cm od powierzchni. Kształt jamy grobowej owalny o wymiarach 74×48cm i głębokości 36cm. Wypełnisko stanowił żółty piasek z szarą próchnicą oraz czarna przepalona próchnica.

Zawartość: 1: fragm. naczynia grupa C typ 3 (ryc. 63: 8); 2: fragm. naczynia grupa F typ 2a (ryc. 63: 7); 3: fragm. dna naczynia (ryc. 63: 9); 4: okucie żelazne (1), dług. 2,2cm (ryc. 63: 10); 5: gwóźdź żelazny, dług. 1,6cm (ryc. 63: 11); 6: stop miedzi (2); 7: przepalone kości ludzkie (84g – osobnik dorosły); 8: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 101, popielnicowy, odc. 148 (ryc. 64: 1). Odkryty na głębokości 40cm od powierzchni. Jama grobowa nieczytelna. Popielnica wstawiona w żółty piasek.

Zawartość: 1: popielnica zdobiona – naczynie grupa B typ 1 (ryc. 64: 2); 2: 5 fragm. ceramiki; 3: żelazna miniatura tarczy, wymiary 5×3,8cm (ryc. 64: 7); 4: zapinka żelazna A V 132, wys. 3,2cm (ryc. 64: 3); 5: zapinka żelazna A IV typ 2, wys. 4cm (ryc. 64: 4); 6: zapinka żelazna A IV typ 2, wys. 4,2cm (ryc. 64: 5); 7: szpila kościana typ III, dług. 10cm (ryc. 64: 6); 8: sprzączka żelazna grupa G typ 1, wys. 3,6cm (ryc. 64: 13); 9: nóż żelazny, podtyp IIc, dług. 9,4cm (ryc. 64: 15); 10: fragm. igły żelaznej, dług. 9cm (ryc. 64: 12); 11: przedmiot żelazny półksiężycowaty, dług. 3,8cm (ryc. 64: 8); 12: przedmiot żelazny widełkowaty, dług. 5,4cm (ryc. 64: 9); 13: fragm. dwóch żelaznych bryłek siatki kolczej, wym. 2,6×2,4 i 3,2×2,8cm (ryc. 64: 14); 14: stopione szkło; 15: paciorek szklany przepalony, średn. 1,1cm (ryc. 64: 10); 16: przęślik gliniany, średn. 3,4cm (ryc. 64: 11); 17: przepalone kości ludzkie (1044g – *K iuvenis* 14–18 lat); 18: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: faza B_{2b} okresu wpływów rzymskich.

Grób 102, popielnicowy, uszkodzony odc. 149 (ryc. 65: 1). Odkryty na głębokości 40cm od

powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 48×40 cm i głębokości 14 cm. Wypełnisko stanowiła szarobrunatna próchnica.

Zawartość: 1: fragm. przydenny zdobionej popielnicy (ryc. 65: 2); 2: fragm. zapinki mosiężnej A II 41a, wys. 2,4 cm (ryc. 65: 3); 3: fragm. grzebienia kościanego typ A.I, wys. 2,2 cm (ryc. 65: 4); 4: fragm. przedmiotu żelaznego; 5: przepalone kości ludzkie (702 g – K? *adultus*).

Chronologia: faza B_{2b} okresu wpływów rzymskich.

Grób 103, popielnicowy odc. 148/149 (ryc. 65: 5).

Odkryty na głębokości 40 cm od powierzchni. Jama grobowa nieczytelna. Popielnica nakryta dużą ilością przepalonych fragmentów ceramiki, obok popielnicy, przy jej dnie, drugi pochówek jamowy z grotem żelaznym i przepalonymi kośćmi.

Zawartość: z jamy grobowej: 1: sprzączka żelazna grupa H typ 1, wys. 4,2 cm (ryc. 65: 7); 2: nóż żelazny, podtyp IIc, dług. 13,8 cm (ryc. 65: 10); 3: grot żelazny typ X, dług. 16,6 cm (ryc. 65: 9); 4: przepalone kości ludzkie (416 g – K? *adultus* lub *maturus*); 5: przepalone kości zwierzęce; 6: popielnica – naczynie grupa A typ 5 (ryc. 65: 6); 7: 15 fragm. ceramiki wtórnie przepalanej nad popielnicą; 8: grzebień kościany typ B.I z popielnicy, dług. 7 cm (ryc. 65: 8); 9: przepalone kości ludzkie z popielnicy (1458 g – M *adultus* lub *maturus*); 10: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: faza B₂ – C_{1a} okresu wpływów rzymskich.

Grób 104, popielnicowy, odc. 150 (ryc. 66: 1). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni.

Jama grobowa nieczytelna.

Zawartość: 1: fragm. popielnicy – naczynie grupa A typ 6 (ryc. 66: 2); 2: 12 fragm. ceramiki wtórnie przepalanej; 3: zapinka żelazna A IV odmiany 3, wys. 4,6 cm (ryc. 66: 3); 4: zapinka żelazna A IV odmiany 3, wys. 4,6 cm (ryc. 66: 4); 5: fragm. grzebienia kościanego typ BI, dług. 8,4 cm (ryc. 66: 7); 6: nóż żelazny, podtyp IIc, dług. 14,8 cm (ryc. 66: 5); 7: przęślik gliniany, średn. 4 cm (ryc. 66: 6); 8: przepalone kości

ludzkie (1304 g – K? *adultus* 25–35 lat, *infans I* lub *neonatus*); 9: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: faza B_{2b} okresu wpływów rzymskich.

Grób 105, popielnicowy, odc. 158 (ryc. 67: 1). Odkryty na głębokości 30 cm od powierzchni.

Uszkodzony przez orkę. Jama grobowa nieczytelna.

Zawartość: 1: fragm. popielnicy zdobionej grupa A (ryc. 67: 2); 2: fragm. zapinki żelaznej AV 148, wys. 3,4 cm (ryc. 67: 3); 3: nóż żelazny, podtyp IIc, dług. 8,6 cm (ryc. 67: 4); 4: przepalone kości ludzkie (126 g – *infans I* 1,5–2 lat); 5: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: faza B_{2b} okresu wpływów rzymskich.

Grób 108, jamowy, odc. 167 (ryc. 67: 5). Odkryty na głębokości 40 cm od powierzchni.

Jama grobowa nieczytelna.

Zawartość: 1: 41 fragm. ceramiki (ryc. 67: 6–7); 2: 52 fragm. ceramiki wtórnie przepalanej; 3: przepalone kości ludzkie (12 g?).

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 110, jamowy, odc. 169 (ryc. 67: 8). Odkryty na głębokości 40 cm od powierzchni.

Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 60×38 cm i głębokości 22 cm o szarozółtym wypełnisku.

Zawartość: 1: 61 fragm. ceramiki (ryc. 67: 9–10); 2: fragm. grzebienia kościanego; 3: przepalone kości ludzkie (62 g – osobnik dorosły); 3: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 111, jamowy, odc. 170 (ryc. 72: 1). Odkryty na głębokości 40 cm od powierzchni.

Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 75×70 cm i głębokości 22 cm o szarozółtym wypełnisku.

Zawartość: 1: 30 fragm. ceramiki; 2: grot żelazny (3) typ XI, dług. 17,2 cm (ryc. 72: 4); 3: grot żelazny z zadziarami (2) typ H, dług. 17 cm (ryc. 72: 3); 4: zapinka żelazna AVI/VII (1), wys. 6 cm

(ryc. 72: 5); 5: tłoczek żelazny (4), dług. 7 cm (ryc. 72: 6); 6: fragm. grzebienia kościanego typ A.I, dług. 5,2 cm (ryc. 72: 2); 7: przepalone kości ludzkie (112 g – osobnik dorosły).

Chronologia: faza C_{1a} okresu wpływów rzymskich.

Grób 112, popielnicowy, odc. 171 (ryc. 68: 1). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 38×35 cm i głębokości 51 cm. Popielnica przykryta była warstwą 25 cm przepalonej ceramiki, wśród której znajdowała się rzymska lampka oliwna.

Zawartość: nad popielnicą 1: zdeformowane naczynie grupa C typ 4 (ryc. 69: 3); 2: ceramika wtórnie przepalona (ryc. 69: 2); 3: terakotowa lampka oliwna (ryc. 68: 3); 4: naczynie miniaturowe grupa C typ 2 (ryc. 69: 1); 5: przepalony pręślik gliniany, średn. 5,8 cm (ryc. 69: 6); 6: 2 gwoździe żelazne, dług. 3,2 i 2,8 cm (ryc. 70: 13); 7: przepalony paciorek szklany; 8: przepalone kości ludzkie; 9: popielnica – naczynie zdobione grupa A typ 3a (ryc. 68: 2); 10: zapinka żelazna A IV 80 odmiany 3, dług. 4 cm (ryc. 70: 1); 11: zapinka żelazna A IV 80 odmiany 3, dług. 4 cm (ryc. 70: 2); 12: 2 fragm. szpili kościanej typ VIII, dług. 8,2 cm (ryc. 70: 3); 13: fragm. grzebienia kościanego typ AI, dług. 4,4 cm (ryc. 70: 5); 14: żelazne okucie zamka typ 5, wymiary 9,6×7 cm (ryc. 71: 1); 15: żelazne okucie zamka typ 5, wymiary 8×2,6 cm (ryc. 71: 2); 16: żelazna sprężyna zamka, dług. 8,6 cm (ryc. 71: 6); 17: żelazna sprężyna zamka, dług. 7 cm (ryc. 71: 7); 18: klucz żelazny typ A, dług. 16,8 cm (ryc. 71: 9); 19: klucz żelazny typ A, dług. 13,8 cm (ryc. 71: 8); 20: 3 fragm. żelaznego okucia, dług. 9,8 cm (ryc. 70: 12); 21: 17 gwoździ żelaznych, dług. 3,4, 4,2, 7, 7, 3,6, 3,2, 5, 3,6, 3,6, 2,6, 3,8 cm (ryc. 70: 11); 22: żelazny element zamka skrzyni, wys. 3 cm (ryc. 71: 4); 23: żelazny element zamka skrzyni, wys. 2,6 cm (ryc. 71: 5); 24: nożyce żelazne typ I wariant a, dług. 17 cm (ryc. 70: 10); 25: nóż żelazny, podtyp IIc, dług. 10,8 cm (ryc. 70: 9); 26: fragm. sprzączki żelaznej grupa G typ 46, wys. 2,6 cm (ryc. 70: 7);

27: żelazne okucie końca pasa grupa I typ 2 odmiana 4, dług. 6,4 cm (ryc. 70: 8); 28: stopiony paciorek fajansowy?, średn. 1 cm (ryc. 70: 6); 29: pręślik gliniany, średn. 2,8 cm (ryc. 69: 4); 30: pręślik z piaskowca wapiennego, średn. 3,2 cm (ryc. 69: 5); 31: przepalone kości ptasie, w tym dwie z przewierconymi otworami, być może fragmenty ozdoby (ryc. 70: 4); 31: kilka przepalonych kości zwierzęcych należących do ssaka; 32: przepalone kości ludzkie (2062 g – *K adultus* – 22–25 lat i *neonatus/infans I*).

Chronologia: faza B_{2b} okresu wpływów rzymskich.

Grób 113, popielnicowy z resztkami stosu, odc. 167 (ryc. 72: 8). Odkryty na głębokości 40 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 43×36 cm i głębokości 28 cm o wypełnisku w postaci czarnej, przepalonej próchnicy.

Zawartość: 1: fragm. popielnicy – naczynie grupa A typ 4 (ryc. 72: 8); 2: fragm. naczynia grupa B (ryc. 73: 1); 3: fibula ze stopu miedzi A IV 75 odmiany 2, wys. 5,2 cm (ryc. 73: 7); 6: fragm. fibuli ze stopu miedzi A IV odmiany 1, wys. 4 cm (ryc. 73: 4); 7: okucie z taśmy żelaznej, średn. 4,4 cm (ryc. 73: 5); 8: 3 ogniwa łańcuszka żelaznego, średn. 3,6, 3,4 i 3,2 cm (ryc. 73: 6); 9: pręślik gliniany, średn. 3,7 cm (ryc. 73: 2); 10: astragal z przewierconym otworem, wys. 2 cm (ryc. 73: 3); 11: przepalone kości ludzkie (1026 g – *K? adultus* 20–30 lat); 12: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: faza B_{2a} okresu wpływów rzymskich.

Grób 116, jamowy, odc. 180/181 (ryc. 73: 8). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 34×31 cm i głębokości 15 cm z resztkami stosu pogrzebowego.

Zawartość: 1: 2 fragm. ceramiki; 2: przepalone kości ludzkie (22 g?).

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 117, jamowy, odc. 183 (ryc. 73: 9). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa nieczytelna wyznaczona przez zasięg ceramiki i przepalonych kości.

Zawartość: 1: 17 fragm. ceramiki wtórnie przepalonej; 2: przepalone kości ludzkie (56 g – osobnik dorosły, *infans I* lub *infans II*).

Chronologia: okres rzymski, kultura przeworska.

Grób 118, jamowy, odc. 184/185 (ryc. 73: 10). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 51×41 cm i głębokości 21 cm o szarobrunatnym wypełnisku.

Zawartość: 1: 2 fragm. naczynia grupa A typ 7a (ryc. 73: 11); 2: 102 fragm. ceramiki; 3: 18 fragm. ceramiki wtórnie przepalonej; 7: przepalone kości ludzkie (6 g?)

Chronologia: wczesny okres wpływów rzymskich.

Grób 119, jamowy, odc. 185 (ryc. 74: 1). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 62×55 cm i głębokości 12 cm z resztkami stosu.

Zawartość: 1: 31 fragm. ceramiki wtórnie przepalonej; 2: przepalone kości ludzkie (76 g – osobnik dorosły); 3: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 121, jamowy, odc. 184 (ryc. 74: 2). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 49×45 i głębokości 30 cm. Wypełnisko stanowiła czarna, przepalona próchnica oraz brunatna próchnica.

Zawartość: 1: 2 fragm. zdobionego naczynia grupa D typ 5 (ryc. 74: 8); 2: 33 fragm. ceramiki (ryc. 74: 9, 11); 3: 16 fragm. ceramiki wtórnie przepalonej (ryc. 74: 10); 4: nóż żelazny, podtyp IIc, dług. 12,2 cm (ryc. 74: 7); 5: klucz żelazny typ A2, dług. 15,4 cm (ryc. 74: 6); 6: żelazne okucie zamka typ 9, wym. 4,6×2,8 cm (ryc. 74: 5); 7: okucie żelazne, dług. 6,8 cm (ryc. 74: 4); 8: żelazny, kolisty uchwyt do otwierania

skrzyni, średn. 4,2 cm (ryc. 74: 3); 9: przepalone kości ludzkie (30 g – osobnik dorosły, *infans I*).

Chronologia: faza B₂/C₁ okresu wpływów rzymskich.

Grób 122, jamowy, odc. 189 (ryc. 75: 1). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Kształt jamy grobowej kolisty o średnicy 40 cm i głębokości 48 cm. Wypełnisko stanowiła jasnobrunatna próchnica.

Zawartość: 1: 43 fragm. ceramiki; 2: 61 fragm. ceramiki wtórnie przepalonej; 3: fragm. przedmiotu ze stopu miedzi; 4: przepalone kości ludzkie (12 g – osobnik dorosły).

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 123, jamowy, odc. 188 (ryc. 75: 2). Odkryty na głębokości 40 cm od powierzchni. Jama grobowa dwuczłonowa, w części N o wymiarach 38×31 cm i głębokości 10 cm o szarobrunatnym wypełnisku. W części S o wymiarach 66×54 cm i głębokości 25 cm o jasnobrunatnym wypełnisku. Przepalone kości ludzkie znajdowały się przede wszystkim w części N, natomiast ceramika w części S.

Zawartość: 1: 15 fragm. ceramiki; 2: 15 fragm. ceramiki wtórnie przepalonej; 3: sprzączka żelazna (1), grupa D typ 1, wys. 4,4 cm (ryc. 75: 3); 4: przepalone kości ludzkie (18 g – osobnik dorosły).

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 124, popielnicowy, odc. 187 (ryc. 75: 4). Odkryty na głębokości 40 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 59×48 cm i głębokości 27 cm. Wypełnisko stanowiła szarobrunatna próchnica. Popielnica znajdowała się w części S jamy grobowej.

Zawartość: 1: fragm. popielnicy – naczynie grupa A typ 1b (ryc. 75: 5); 2: żelazny grot oszczepu typ VII odm. 1, dług. 23,5 mm (ryc. 76: 6); 3: żelazny nóż sierpikowaty, dług. 10,6 cm (ryc. 75: 7); 4: nóż żelazny, podtyp IIb, dług. 9 cm (ryc. 75: 6); 5: nożyce żelazne typ I wariant b, dług. 13,6 cm (ryc. 75: 8); 6: osełka z piaskowca, dług. 19,2 cm (ryc. 76: 7); 7: szydło żelazne,

dług. 10,4 cm (ryc. 76: 3); 8: igła żelazna, dług. 4,6 cm (ryc. 76: 4); 9: krzesiwo żelazne, dług. 9 cm (ryc. 76: 1); 10: kołec żelazny do hubki, dług. 8,2 cm (ryc. 76: 2); 11: sprzączka żelazna, grupa D typ 1, wys. 3 cm (ryc. 76: 5); 12: przepalone kości ludzkie (1150 g – M?? *adultus*); 13: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: faza B_{2b}-C_{1a} okresu wpływów rzymskich.

Grób 125, popielnicowy, uszkodzony przez wkop nowożytny, odc. 187 (ryc. 76: 8). Odkryty na głębokości 40 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 44×29 cm i głębokości 22 cm. Wypełnisko stanowiła czarna, przepalona próchnica.

Zawartość: 1: fragm. popielnicy – naczynie grupa A (ryc. 76: 9); 2: fibula żelazna A V seria 8, dług. 2,6 cm (ryc. 77: 2); 3: fibula żelazna A V typ leonowski, dług. 2 cm (ryc. 77: 1); 4: fragm. zapinki ze stopu miedzi AIV, dług. 1,6 cm (ryc. 77: 3); 5: sprzączka żelazna, grupa G typ 1, wys. 3 cm (ryc. 77: 4); 7: żelazne okucie z dwóch płytek połączonych nitami, dług. 2,4 cm (ryc. 77: 5); 8: nóż żelazny, podtyp IIc, dług. 15 cm (ryc. 77: 8); 9: grzebień kościany typ B.I, dług. 5,8 cm (ryc. 77: 7); 10: przęślik gliniany, średn. 4 cm (ryc. 77: 6); 11: przepalone kości ludzkie (1278 g – K? *adultus* ok. 35 lat); 12: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: faza B_{2b} okresu wpływów rzymskich.

Grób 127, jamowy, odc. 193 (ryc. 77: 9). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 37×30 cm i głębokości 4 cm. Wypełnisko stanowiła szarozółta próchnica.

Zawartość: 1: 71 fragm. ceramiki (ryc. 77: 11); 2: przęślik gliniany (1), średn. 3,6 cm (ryc. 77: 10); 3: przepalone kości ludzkie (126 g – *infans I* 5–6 lat).

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 128, jamowy, odc. 195 (ryc. 77: 12). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa nieczytelna.

Zawartość: 1: 7 fragm. ceramiki; 2: 2 fragm. grzebień kościany (ryc. 77: 13); 3: przepalone kości ludzkie (52 g – osobnik dorosły)

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 129, jamowy, odc. 195 (ryc. 78: 1). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa nieczytelna. Zasięg grobu wyznaczony przez występowanie materiału zabytkowego.

Zawartość: 1: fragm. naczynia grupa C typ 2 (ryc. 78: 2); 2: 114 fragm. ceramiki (ryc. 78: 3–6); 3: przepalone kości ludzkie (10 g?).

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 130, jamowy, odc. 195 (ryc. 78: 7). Odkryty na głębokości 40 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu kolistego o średnicy 41 cm i głębokości 30 cm. Wypełnisko stanowiła szarobrunatna próchnica.

Zawartość: 1: 25 fragm. ceramiki (ryc. 78: 8); 2: 6 fragm. stopu miedzi; 3: przepalone kości ludzkie (10 g?).

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 131, jamowy, odc. 195 (ryc. 78: 9). Odkryty na głębokości 40 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu kolistego o średnicy 40 cm i głębokości 22 cm. Wypełnisko stanowiła szarobrunatna próchnica.

Zawartość: 1: 21 fragm. ceramiki; 2: stop miedzi; 3: przepalone kości ludzkie (8 g?).

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 132, popielnicowy, odc. 196 (ryc. 79: 1). Odkryty na głębokości 30 cm od powierzchni. Jama grobowa nieczytelna.

Zawartość: 1: fragm. popielnicy – naczynie grupa F typ 1a (ryc. 79: 2); 2: żelazna sprężyna zamka, dług. 5,4 cm (ryc. 79: 3); 3: 3(?) silnie przepalone i rozkruszone paciorki szklane; 4: stop miedzi; 5: przepalone kości ludzkie (94 g – *infans I* 1,5–3 lat).

Chronologia: faza B₂ okresu wpływów rzymskich.

Grób 133, jamowy, odc. 196/197 (ryc. 79: 4). Odkryty na głębokości 40cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 61×47cm i głębokości 19cm. Wypełnisko stanowiła jasnobrunatna próchnica.

Zawartość: 1: fragm. naczynia grupa C typ 2 (ryc. 79: 6); 2: fragm. naczynia grupa D typ 1 (ryc. 79: 7); 3: naczynie grupa D typ 7 (ryc. 79: 8); 4: 69 fragm. ceramiki (ryc. 79: 5, 10); 5: fragm. grzebienia kościanego z nitem żelaznym typ I (ryc. 79: 9); 6: przepalone kości ludzkie (82g – osobnik dorosły).

Chronologia: młodszy okres wpływów rzymskich.

Grób 134, jamowy, odc. 197 (ryc. 80: 1). Odkryty na głębokości 35cm od powierzchni. Jama grobowa czytelna tylko w części S pochówka o wymiarach 30×26cm i głębokości 18cm i o czarnym, przepalonym wypełnisku. W części N, w żółtym piasku odkryto przedmioty metalowe.

Zawartość: 1: fragm. naczynia grupa A typ 6 (ryc. 80: 2); 2: fragm. naczynia grupa D typ 4 (ryc. 80: 3); 3: 54 fragm. ceramiki (ryc. 80: 4–5); 4: żelazny wisiołek rozetkowany (2), średn. 1,5cm (ryc. 80: 7); 5: zapinka żelazna A VI 158 (1), dług. 6,8cm (ryc. 80: 6); 6: prostokątna blaszka żelazna z dwoma nitami, dług. 2cm (ryc. 80: 8); 7: fragm. grzebienia kościanego (ryc. 80: 9); 8: przepalone kości ludzkie (254g – osobnik dorosły).

Chronologia: młodszy okres wpływów rzymskich.

Grób 135, jamowy, odc. 201 (ryc. 80: 10). Odkryty na głębokości 40cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 48×44cm i głębokości 9cm. Wypełnisko stanowiła jasnobrunatna próchnica.

Zawartość: 1: 10 fragm. ceramiki; 2: przepalone kości ludzkie (2g?).

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 136, jamowy, odc. 203 (ryc. 80: 11). Odkryty na głębokości 40cm od powierzchni. Jama

grobowa kształtu owalnego o wymiarach 57×50cm i głębokości 10cm. Wypełnisko stanowiła jasnobrunatna próchnica.

Zawartość: 1: 25 fragm. ceramiki; 2: przepalone kości ludzkie (22g – osobnik dorosły).

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 137, jamowy, odc. 202 (ryc. 81: 1). na głębokości 40cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu kolistego o średnicy 51cm i głębokości 18cm. Wypełnisko stanowiła szarżółta próchnica.

Zawartość: 1: fragm. naczynia grupa D typ 3 (ryc. 81: 2); 2: fragm. naczynia grupa D typ 4 (ryc. 81: 3); 3: fragm. naczynia grupa F typ 1b (ryc. 81: 4); 4: 33 fragm. ceramiki; 5: przepalona zapinka ze stopu miedzi A II 43 (1), dług. 3,6cm (ryc. 81: 5); 6: 2 fragm. stopu miedzi; 7: przepalone kości ludzkie (72g – osobnik dorosły); 8: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: faza B₂/C₁ okresu wpływów rzymskich.

Grób 138, jamowy, odc. 205 (ryc. 81: 6). Odkryty na głębokości 40cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu kolistego o średnicy 34cm i głębokości 19cm. Wypełnisko stanowiła ciemnobrunatna próchnica.

Zawartość: 1: 20 fragm. ceramiki; 2: przepalone kości ludzkie (10g?).

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 139, jamowy, odc. 205 (ryc. 81: 7). Odkryty na głębokości 40cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 43×39cm i głębokości 26cm. Wypełnisko stanowiła ciemnobrunatna próchnica.

Zawartość: 1: fragm. naczynia grupa A typ 3b (ryc. 81: 9); 2: 22 fragm. ceramiki; 3: 1 fragm. *terra sigillata* (ryc. 81: 8; 135: 6; 141: 5); 4: przepalone kości ludzkie (4g?).

Chronologia: młodszy okres wpływów rzymskich.

Grób 140, jamowy, odc. 205 (ryc. 82: 1). Odkryty na głębokości 40cm od powierzchni. Jama gro-

kowa kształtu kolistego o średnicy 40 cm i głębokości 28 cm. Wypełnisko stanowiła ciemnobrunatna próchnica.

Zawartość: 1: 39 fragm. ceramiki (ryc. 82: 3-5); 2: 5 fragm. *terra sigillata* (ryc. 82: 6-9; 135: 1-4; 141: 1-4); 3: sprzączka żelazna (1) grupa D typ 30, wys. 3,6 cm (ryc. 82: 2); 4: przepalane kości zwierzęce (12 g owca - koza⁵).

Chronologia: młodszy okres wpływów rzymskich.

Grób 141, popielnicowy, odc. 204 (ryc. 82: 10).

Odkryty na głębokości 40 cm od powierzchni. Jama grobowa nieczytelna. Wypełnisko popielnicy stanowiła ciemnobrunatna próchnica.

Zawartość: 1: fragm. popielnicy - naczynie grupa A typ 3a (ryc. 82: 11); 2: paciorek szklany zdobiony, dług. 3 cm (ryc. 82: 14); 3: żelazny wisior wiaderkowy typ I odm. 2, wys. 2 cm (ryc. 82: 13); 4: szpila kościana typ III, dług. 12 cm (ryc. 82: 12); 5: szpila żelazna pastorałowata, dług. 5 cm (ryc. 82: 18); 6: drucikowaty przedmiot żelazny, dług. 3 cm (ryc. 82: 16); 7: pierścionek ze stopu miedzi, średn. 2,2 cm (ryc. 82: 15); 8: fragm. grzebienia kościanego; 9: nóż żelazny, podtyp IIc, dług. 14,2 cm (ryc. 82: 20); 10: igła żelazna, dług. 7,8 cm (ryc. 82: 17); 11: przęślik gliniany, średn. 3,4 cm (ryc. 82: 19); 12: stopiona grudka szkła; 13: przepalane kości ludzkie (448 g - *infans II* 9-12 lat); 14: przepalane kości zwierzęce.

Chronologia: faza B₂ - C_{1a} okresu wpływów rzymskich.

Grób 142, jamowy, odc. 206 (ryc. 83: 1). Odkryty na głębokości 40 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu kolistego o średnicy 30 cm i głębokości 12 cm. Wypełnisko stanowiła brunatna próchnica.

Zawartość: 1: 24 fragm. ceramiki; 2: umbo żelazne J7a (2), wys. 12,6 cm (ryc. 83: 4); 3: żelazny grot (3) typ XXIII odmiana 1, dług. 18,3 cm (ryc. 83: 3); 4: fibula żelazna A VI 158 (1), dług.

6,7 cm (ryc. 83: 2); 5: stop miedzi; 6: przepalane kości ludzkie (1144 g - M? osobnik dorosły). Chronologia: faza C_{1a} okres wpływów rzymskich.

Grób 143, popielnicowy, odc. 207 (ryc. 83: 5). Odkryty na głębokości 40 cm od powierzchni. Jama grobowa zniszczona częściowo przez rosnące niegdyś drzewo. Wypełnisko zniszczonej popielnicy stanowiła brunatna próchnica.

Zawartość: 1: fragm. popielnicy - naczynie grupa A (ryc. 83: 8); 2: nóż żelazny (1), podtyp IIb, dług. 11 cm (ryc. 83: 6); 3: paciorek szklany, stopiony, wys. 1,3 cm (ryc. 83: 7); 4: przepalane kości ludzkie (732 g - K? *adultus* 20-30 lat); 5: przepalane kości zwierzęce.

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 144, jamowy, odc. 207 (ryc. 84: 1). Odkryty na głębokości 40 cm od powierzchni. Jama grobowa nieczytelna. Kości złożono bezpośrednio w żółtym piasku.

Zawartość: 1: przepalane kości ludzkie (24 g - M?? osobnik dorosły)

Chronologia: nieokreślona.

Grób 145, popielnicowy, odc. 201 (ryc. 84: 2). Odkryty na głębokości 50 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu kolistego o średnicy 31 cm i głębokości 25 cm. Wypełnisko stanowiła w górnej partii grobu brunatna próchnica, niżej czarna próchnica. W bardzo zniszczonej popielnicy odkryto jedynie kilka fragmentów przepalonych kości ludzkich.

Zawartość: 1: fragm. silnie zniszczonej popielnicy - naczynie grupa A (ryc. 84: 3); 2: przepalane kości ludzkie (8 g?).

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 146, jamowy, odc. 214 (ryc. 84: 4). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 245x 150 cm i głębokości 10 cm. Wypełnisko stanowiła szara próchnica z piaskiem. W części NE 10 cm poniżej poziomu wyróżnienia grobu odkryto kolejny grób jamowy nr 158.

⁵ Ekspertyzę wykonał prof. dr hab. Krzysztof Stefaniak z Instytutu Zoologicznego Wydziału Nauk Biologicznych Uniwersytetu Wrocławskiego za co autor składa serdeczne podziękowania.

Zawartość: 1: fragm. naczynia grupa A typ 2 (ryc. 85: 2); 2: fragm. naczynia grupa E typ 1a (ryc. 85: 3); 3: fragm. naczynia grupa F typ 1b (ryc. 85: 8); 4: 352 fragm. ceramiki (ryc. 85: 4-7); 4: fragm. grzebienia kościanego typ A.I (ryc. 85: 1); 5: przepalone kości ludzkie (200 g – osobnik dorosły); 6: przepalone kości zwierzęce.
Chronologia: faza B₂ – C_{1a} okresu wpływów rzymskich.

Grób 147, jamowy, odc. 218 (ryc. 86: 1). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 83x 62 cm i głębokości 33 cm. Wypełnisko stanowiła brunatnoszara próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: fragm. naczynia zdobionego grupa A typ 6 (ryc. 86: 3); 2: 101 fragm. ceramiki (ryc. 86: 4); 3: fragm. igły żelaznej, dług. 4,4 cm (ryc. 86: 2); 4: przepalone kości ludzkie (168 g – osobnik dorosły); 5: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 148, jamowy, odc. 219 (ryc. 86: 5). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 62x55 cm i głębokości 25 cm. Wypełnisko stanowiła brunatnoszara próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: 166 fragm. ceramiki (ryc. 86: 7-10); 2: fragm. grzebienia kościanego (ryc. 86: 6); 6: przepalone kości ludzkie (4 g?).

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 149, jamowy, odc. 219 (ryc. 87: 1). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 87x67 cm i głębokości 38 cm. Wypełnisko stanowiła brunatnoszara próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: 17 fragm. ceramiki; 2: fragm. grzebienia kościanego typ B.I, wys. 1,4 cm (ryc. 87: 2); 3: przepalone kości ludzkie (160 g – osobnik dorosły); 4: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: faza B₂ – C_{1a} okresu wpływów rzymskich.

Grób 150, jamowy, odc. 216 (ryc. 87: 3). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 63x46 cm i głębokości 18 cm. Wypełnisko stanowiła brunatna próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: 42 fragm. ceramiki; 2: przepalone kości ludzkie (4 g?).

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 151, jamowy, odc. 216 (ryc. 87: 4). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa nieczytelna.

Zawartość: 1: 14 fragm. ceramiki; 2: przepalone kości ludzkie (30 g?); 3: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 152, jamowy, odc. 216 (ryc. 87: 5). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 85x65 cm i głębokości 29 cm. Wypełnisko stanowiła szarobrunatna próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: 105 fragm. ceramiki; 2: fragm. grzebienia kościanego (1), wys. 2,2 cm (ryc. 87: 6); 3: przepalone kości ludzkie (140 g – osobnik dorosły); 4: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 153, jamowy, odc. 216/217 (ryc. 87: 7). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 35x32 cm i głębokości 16 cm. Wypełnisko stanowiła szara próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: 70 fragmentów ceramiki wtórnie przepalanej (ryc. 87: 10-11); 2: sprężynka zapinki ze stopu miedzi, dług. 3,3 cm (ryc. 87: 9); 3: przęslik gliniany (1), średn. 3,8 cm (ryc. 87: 8); 4: przepalone kości ludzkie (616 g – osobnik dorosły); 5: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: wczesny okres wpływów rzymskich.

Grób 154, popielnicowy, odc. 217 (ryc. 88: 1). Odkryty na głębokości 30 cm. Jama grobowa nieczytelna.

Zawartość: 1: fragm. popielnicy – naczynie grupa B typ 1 (ryc. 88: 5); 2: fragm. naczynia grupa B typ 2 (ryc. 88: 3); 3: 3 fragm. naczynia grupa D typ 3 (ryc. 88: 4); 4: przepalone kości ludzkie (54 g – osobnik dorosły).

Chronologia: faza B₂ okresu wpływów rzymskich.

Grób 155, jamowy, odc. 217 (ryc. 88: 6). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 40×38 cm i głębokości 14 cm. Wypełnisko stanowiła szara próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: 37 fragm. ceramiki (ryc. 88: 7–8, 10); 2: fragm. igły żelaznej, dług. 5 cm (ryc. 88: 9); 3: przepalone kości ludzkie (118 g – osobnik dorosły).

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 156, jamowy, odc. 220 (ryc. 88: 11). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 73×58 cm i głębokości 35 cm. Wypełnisko stanowiła brunatna próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: fragm. naczynia grupa E typ 1a (ryc. 88: 12); 2: 101 fragm. ceramiki (ryc. 88: 13–15); 3: 1 fragm. przedmiotu ze stopu miedzi; 4: przepalone kości ludzkie (44 g?); 5: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: faza C_{1a} okresu wpływów rzymskich.

Grób 157, jamowy, odc. 220 (ryc. 89: 1). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 48×38 cm i głębokości 18 cm. Wypełnisko stanowiła szara próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: 16 fragm. ceramiki (ryc. 89: 2–3); 2: przepalone kości ludzkie (6 g?).

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 158, jamowy, odc. 214 (ryc. 84: 4). Odkryty na głębokości 48 cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 56×31 cm i głębokości 26 cm. Wypełnisko stanowiła brunatna próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: 2 fragm. przepalonego naczynia grypy D typ 2 (ryc. 85: 11); 2: 39 fragm. ceramiki (ryc. 85: 10); 2: brzytwa żelazna (1), dług. 5,2 cm (ryc. 85: 9); 3: przepalone kości ludzkie (56 g – M?? osobnik dorosły); 4: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 159, jamowy, odc. 216/217 (ryc. 89: 4). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa o średnicy 20 cm i głębokości 8 cm. Wypełnisko stanowiła szara próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: 4 fragm. ceramiki; 2: przepalone kości ludzkie (82 g – osobnik dorosły).

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 160, popielnicowy, odc. 220/221 (ryc. 89: 5). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa nieczytelna, popielnica wstawiona w żółty piasek.

Zawartość: 1: fragm. popielnicy – naczynie grupa A typ 5 (ryc. 89: 6); 2: fragm. brzuśca naczynia (ryc. 89: 7); 3: fragm. dna naczynia zdobionego (ryc. 89: 8); 4: żelazne okucie zamka typ 2, wym. 7,4×3 cm (ryc. 90: 6); 5: żelazna sprężyna zamka, dług. 9 cm (ryc. 90: 9); 6: klucz żelazny typ A, dług. 12,2 cm (ryc. 90: 7); 7: okucie żelazne z dwóch blaszek połączonych trzema nitami, dług. 4,6 cm (ryc. 90: 3); 8: gwóźdź żelazny, dług. 4 cm (ryc. 90: 4); 9: fragm. sprzączki żelaznej, grupa A typ 13, dług. 6 cm (ryc. 90: 1); 10: sprzączka żelazna grupa D typ 1, wys. 3,6 cm (ryc. 90: 2); 11: przedmiot żelazny, dług. 5,2 cm (ryc. 90: 5); 12: zapinka mosiężna AII 41a, dług. 4 cm (ryc. 89: 9); 13: 2 fragm. zapinki mosiężnej AII 41a, dług. 4 cm (ryc. 89: 10); 14: zapinka żelazna AV seria 9, dług. 2,2 cm (ryc. 89: 12); 15: fragm. szpili kościanej, typ III, dług. 10 cm (ryc. 89: 11); 16: 2 fragm. grzebienia kościanego typ B.I (ryc. 89: 13); 17: nóż żelazny, podtyp IIb, dług. 7,4 cm (ryc. 90: 8); 18: przęślik gliniany, średn. 3,2 cm (ryc. 90: 10); 19: przepalone kości ludzkie (1302 g – *K adultus*).

Chronologia: faza B₂/C₁ okresu rzymskiego, kultura przeworska.

Grób 161, jamowy, odc. 215 (ryc. 90: 11). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 44×42 cm i głębokości 12 cm. Wypełnisko stanowiła szara próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: fragm. naczynia grupa D typ 2 (ryc. 90: 12); 2: fragm. naczynia F typ 2a (ryc. 90: 13); 3: 31 fragm. ceramiki (ryc. 90: 15); 4: okucie brązowe (1), dług. 2,8 cm (ryc. 90: 14); 5: przepalane kości ludzkie (128 g – osobnik dorosły); 6: przepalane kości zwierzęce.

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 162, jamowy, odc. 218 (ryc. 91: 1). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 47×33 cm i głębokości 14 cm. Wypełnisko stanowiła szara próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: 2 fragm. przedmiotów ze stopu miedzi (1, 2); 2: przepalane kości ludzkie (4 g – *infans I*).

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 165, jamowy, odc. 225 (ryc. 91: 2). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 77×70 cm i głębokości 22 cm. Wypełnisko stanowiła brunatna próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: fragm. naczynia grupa D typ 1 (ryc. 91: 5); 2: fragm. naczynia grupa D typ 1 (ryc. 91: 4); 3: 141 fragm. ceramiki (ryc. 91: 3, 6–7); 4: przepalane kości ludzkie (40 g – osobnik dorosły).

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 166, jamowy, odc. 225 (ryc. 91: 8). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 97×65 cm i głębokości 20 cm. Wypełnisko stanowiła szara próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: fragm. naczynia grupa C typ 2 (ryc. 92: 3); 2: fragm. naczynia grupa C typ 3 (ryc. 92: 1); 3: fragm. brzuśca zdobionego (ryc. 92: 2); 4: 162 fragm. ceramiki wtórnie przepalanej; 5: fragm. zapinki brązowej AII 41a (2), dług. 3,8 cm (ryc. 91: 9); 6: 2 fragm. przedmiotów że-

laznych (3, 4), dług. 5,6 i 2,2 cm (ryc. 91: 10–11); 7: 2 fragm. przepalonego paciorka szklanego (1); 8: przepalane kości ludzkie (34 g – osobnik dorosły); 9: przepalane kości zwierzęce.

Chronologia: faza B₂/C₁ okresu wpływów rzymskich.

Grób 167, jamowy, odc. 224 (ryc. 92: 4). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 54×45 cm i głębokości 16 cm. Wypełnisko stanowiła szara próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: 13 fragm. ceramiki; 2: przepalane kości ludzkie (54 g – osobnik dorosły).

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 168, jamowy, odc. 222 (ryc. 92: 5). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 48×42 cm i głębokości 16 cm. Wypełnisko stanowiła brunatna próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: 37 fragm. ceramiki; 2: przepalane kości ludzkie (?).

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 169, jamowy, odc. 222 (ryc. 92: 5). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 40×40 cm i głębokości 20 cm. Wypełnisko stanowiła brunatna próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: fragm. naczynia grupa D typ 2 (ryc. 92: 6); 2: 53 fragm. ceramiki; 3: przepalane kości ludzkie (22 g – osobnik dorosły).

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 171, jamowy, odc. 223 (ryc. 93: 1). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 45×40 cm i głębokości 20 cm. Wypełnisko stanowiła jasnobrunatna próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: fragm. naczynia grupa D typ 1 (ryc. 93: 2); 2: fragm. naczynia grupa D typ 1 (ryc. 93: 4); 3: fragm. naczynia zdobionego grupa B typ 1 (ryc. 93: 3); 4: 86 fragm. ceramiki; 4: sprzączka żelazna (1) grupa G typ

- 43, wys. 5,2cm (ryc. 93: 5); 5: przepalone kości ludzkie (74g - *infans I,?*).
- Chronologia: fazy B_{2b} - C_{1a} okresu wpływów rzymskich.
- Grób 172, jamowy**, odc. 223 (ryc. 93: 6). Odkryty na głębokości 30cm od powierzchni. Jama grobowa, częściowo zniszczona przez wkop nowożytny, o wymiarach 40×38cm i głębokości 17cm. Wypełnisko stanowiła brunatnoszara próchnica z piaskiem.
- Zawartość: 1: fragm. naczynia grupa F typ 3a (ryc. 93: 12); 2: 163 fragm. ceramiki (ryc. 93: 7-11); 3: fragm. grzebienia kościanego; 4: przepalone kości ludzkie (26g - osobnik dorosły); 5: przepalone kości zwierzęce.
- Chronologia: faza B_{2b} - C_{1a} okresu wpływów rzymskich.
- Grób 173, jamowy**, odc. 226 (ryc. 94: 1). Odkryty na głębokości 30cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 36×34cm i głębokości 8cm. Wypełnisko stanowiła szara próchnica z piaskiem.
- Zawartość: 1: 2 fragm. ceramiki; 2: przepalone kości ludzkie (62g - osobnik dorosły).
- Chronologia: okres wpływów rzymskich.
- Grób 174, popielnicowy**, odc. 228 (ryc. 94: 2). Odkryty na głębokości 30cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 45×38cm i głębokości 19cm. Wypełnisko stanowiła brunatna próchnica z piaskiem.
- Zawartość: 1: fragm. popielnicy - naczynie grupa A typ 7c (ryc. 94: 3); 2: przepalone kości ludzkie (10g?).
- Chronologia: okres wpływów rzymskich.
- Grób 175, jamowy w obwarowaniu kamiennym**, odc. 227 (ryc. 94: 4). Odkryty na głębokości 40cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 160×102cm i głębokości 103cm. Wypełnisko stanowiła szara próchnica z piaskiem, niżej żółty piasek z domieszką jasnobrunatnej próchnicy, jeszcze niżej brunatna próchnica z piaskiem.
- Zawartość: 1: 15 fragm. ceramiki; 2: 1 fragm. naczynia *terra sigillata* (ryc. 94: 6; 135: 5; 141: 6); 3: przేశlik gliniany (1), średn. 4,2cm (ryc. 94: 5); 4: przepalone kości ludzkie (8g?).
- Chronologia: młodszy okres wpływów rzymskich.
- Grób 176, jamowy**, odc. 227 (ryc. 95: 1). Odkryty na głębokości 35cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 48×37cm i głębokości 10cm. Wypełnisko stanowiła szara próchnica z piaskiem.
- Zawartość: 1: 14 fragm. ceramiki (ryc. 95: 2-3); 2: przepalone kości ludzkie (12g - *infans I,?*).
- Chronologia: okres wpływów rzymskich.
- Grób 177, popielnicowy**, uszkodzony przez orkę, odc. 228 (ryc. 95: 4). Odkryty na głębokości 30cm od powierzchni. Jama grobowa nieczytelna.
- Zawartość: 1: fragm. przydenny popielnicy (ryc. 95: 5); 2: przepalone kości ludzkie (2g?).
- Chronologia: okres wpływów rzymskich.
- Grób 178, jamowy**, odc. 229 (ryc. 95: 6). Odkryty na głębokości 30cm od powierzchni. Jama grobowa nieczytelna.
- Zawartość: 1: 2 fragm. ceramiki; 2: przepalone kości ludzkie (12g?); 3: przepalone kości zwierzęce.
- Chronologia: okres wpływów rzymskich.
- Grób 180, jamowy**, odc. 228 (ryc. 95: 7). Odkryty na głębokości 30cm od powierzchni. Jama grobowa o średnicy 20cm i głębokości 9cm. Wypełnisko stanowiła szara próchnica z piaskiem.
- Zawartość: 1: przepalone kości ludzkie (2352g - M? *adultus* 20-25 lat).
- Chronologia: nieokreślona.
- Grób 181, jamowy**, odc. 230 (ryc. 95: 8). Odkryty na głębokości 35cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 95×68cm i głębokości 13cm. Wypełnisko stanowiła szarobrunatna próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: 42 fragm. ceramiki; 2: oselka z piaskowca (1), dług. 7,2cm (ryc. 95: 9); 3: przepalane kości ludzkie (64g – osobnik dorosły); 4: przepalane kości zwierzęce.

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 182, jamowy, odc. 231 (ryc. 96: 1). Odkryty na głębokości 30cm od powierzchni. Jama grobowa nieczytelna.

Zawartość: 1: przepalane kości ludzkie (18g – osobnik dorosły).

Chronologia: nieokreślona.

Grób 183, popielnicowy, odc. 233 (ryc. 96: 2). Odkryty na głębokości 30cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 30×26cm i głębokości 16cm. Wypełnisko stanowiła szarobrunatna próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: fragm. popielnicy – naczynie grupa A typ 6 (ryc. 96: 4); 2: sprzączka żelazna grupa G typ 1, wys. 3,6cm (ryc. 96: 3); 3: przepalane kości ludzkie (66g – osobnik dorosły).

Chronologia: fazy B_{2b}–C₁ okresu wpływów rzymskich.

Grób 184, jamowy, odc. 233 (ryc. 96: 5). Odkryty na głębokości 30cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 51×46cm i głębokości 15cm. Wypełnisko stanowiła jasnoszara próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: 3 fragm. ceramiki; 2: przepalane kości ludzkie (56g – osobnik dorosły,?).

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 185, jamowy, odc. 233 (ryc. 96: 6). Odkryty na głębokości 30cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 155×115cm i głębokości 15cm. Wypełnisko stanowiła szarobrunatna próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: 97 fragm. ceramiki (ryc. 96: 7); 2: żelazny grot oszczepu typ XIV, dług. 30,7cm (ryc. 96: 8); 3: przepalane kości ludzkie (120g – osobnik dorosły); 4: przepalane kości zwierzęce.

Chronologia: faza B_{2b}–C_{1a} okresu wpływów rzymskich.

Grób 186, jamowy, odc. 233 (ryc. 96: 9). Odkryty na głębokości 30cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 74×72cm i głębokości 8cm. Wypełnisko stanowiła szarobrunatna próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: 70 fragm. ceramiki (ryc. 96: 11–12); 2: żelazne okucie końca pasa (1) grupa III typ 6, dług. 10,2cm (ryc. 96: 10); 3: przepalane kości ludzkie (184g – osobnik dorosły); 4: przepalane kości zwierzęce.

Chronologia: faza C_{1a} okresu wpływów rzymskich.

Grób 187, jamowy, odc. 234 (ryc. 97: 1). Odkryty na głębokości 30cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 52×50cm i głębokości 29cm. Wypełnisko stanowiła jasnoszara próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: 44 fragm. ceramiki (ryc. 97: 5–9); 2: 12 fragm. *terra sigillata*; 3: krzesiwo żelazne typ IA1c, dług. 11cm (ryc. 97: 4); 4: okucie żelazne z dwóch blaszek połączonych nitami, dług. 3,6cm (ryc. 97: 2); 5: przedmiot żelazny; 6: 2 fragm. grzebienia kościanego typ A.I, wys. 2,6cm (ryc. 97: 3); 7: przepalane kości ludzkie (178g – osobnik dorosły); 8: przepalane kości zwierzęce.

Chronologia: młodszy okres wpływów rzymskich.

Grób 188, jamowy, odc. 234 (ryc. 98: 1). Odkryty na głębokości 30cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 47×45cm i głębokości 9cm. Wypełnisko stanowiła jasnoszara próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: 20 fragm. ceramiki; 2: przepalane kości ludzkie (258g – osobnik dorosły); 3: przepalane kości zwierzęce.

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 189, jamowy, odc. 237 (ryc. 98: 2). Odkryty na głębokości 30cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 56×47cm i głębokości 8cm. Wypełnisko stanowiła jasnoszara próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: 9 fragm. ceramiki; 2: przepalone kości ludzkie (146 g – osobnik dorosły); 3: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 190, jamowy, odc. 237 (ryc. 98: 3). Odkryty na głębokości 30 cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 51×46 cm i głębokości 15 cm. Wypełnisko stanowiła jasnoszara próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: fragm. naczynia grupa D typ 4 (ryc. 98: 5); 2: fragm. naczynia grupa F typ 1b (ryc. 98: 4); 3: 22 fragm. ceramiki; 4: zniszczony przedmiot ze stopu miedzi; 5: przepalone kości ludzkie (30 g – osobnik dorosły, *infans I*).

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 191, jamowy, odc. 236 (ryc. 98: 6). Odkryty na głębokości 30 cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 48×45 cm i głębokości 14 cm. Wypełnisko stanowiła brunatna próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: fragm. naczynia grupa E typ 1b (ryc. 98: 8); 2: fragm. naczynia grupa E typ 2b (ryc. 98: 7); 3: 47 fragm. ceramiki; 4: przepalone kości ludzkie (18 g?); 5: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: faza C_{1a} okresu wpływów rzymskich.

Grób 192, jamowy, odc. 236 (ryc. 98: 9). Odkryty na głębokości 30 cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 31×29 cm i głębokości 25 cm. Wypełnisko stanowiła szarobrunatna próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: 15 fragm. ceramiki; 2: klucz żelazny typ A, dług. 13 cm (ryc. 98: 11); 3: taśmowate, żelazne okucie półkoska, wym. 3×2,4 cm (ryc. 98: 10); 4: przepalone kości ludzkie (2 g?).

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 193, jamowy, odc. 236 (ryc. 99: 1). Odkryty na głębokości 30 cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 31×23 cm i głębokości 18 cm. Wypełnisko stanowiła ciemnobrunatna próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: 9 fragm. ceramiki (ryc. 99: 2); 2: przepalone kości ludzkie (6 g?).

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 195, jamowy, odc. 238 (ryc. 99: 3). Odkryty na głębokości 30 cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 53×53 cm i głębokości 28 cm. Wypełnisko stanowiła brunatna próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: fragm. naczynia grupa D typ 2 (ryc. 99: 10); 2: fragm. naczynia grupa F (ryc. 99: 9); 3: 29 fragm. ceramiki (ryc. 99: 11–12); 4: miniatura nożyc, dług. 4,2 cm (ryc. 99: 5); 5: miniatura młotka, dług. 4,2 cm (ryc. 99: 6); 6: miniatura grotu, dług. 4,2 cm (ryc. 99: 4); 7: miniatura klucza, dług. 4,2 cm (ryc. 99: 7); 8: żelazny wiśiorek wiaderkowaty typ II odm. 1, wys. 1,3 cm (ryc. 99: 8); 9: przepalone kości ludzkie (94 g?); 10: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: faza B₂–C₁ okresu wpływów rzymskich.

Grób 196, jamowy, odc. 238 (ryc. 99: 13). Odkryty na głębokości 30 cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 55×51 cm i głębokości 29 cm. Wypełnisko stanowiła brunatna próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: 11 fragm. ceramiki (ryc. 99: 14, 16); 2: fragm. grzebienia kościanego typ B.I (ryc. 99: 15); 3: przepalone kości ludzkie (36 g?); 4: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: faza B_{2b}–C_{1a} okresu wpływów rzymskich.

Grób 197, jamowy, odc. 240 (ryc. 100: 1). Odkryty na głębokości 30 cm od powierzchni. Jama grobowa nieczytelna

Zawartość: 1: przepalone kości ludzkie (52 g?).

Chronologia: nieokreślona.

Grób 198, jamowy, odc. 241 (ryc. 100: 2). Odkryty na głębokości 30 cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 33×27 cm i głębokości 10 cm. Zasięg jamy grobowej wyznaczały przepalone kości ludzkie.

Zawartość: 1: 3 fragm. ceramiki; 2: fragm. żelaznej siatki kolczej (ryc. 100: 3); 3: wisiorek żelazny torebkowaty grupa 3, wys. 2,2cm (ryc. 100: 4); 4: sprężynka zapinki ze stopu miedzi, dług 0,5cm; 5: fragm. szpili kościanej, typ III, dług. 3,4cm (ryc. 100: 5); 6: przepalane kości ludzkie (130g – osobnik dorosły); 7: przepalane kości zwierzęce.

Chronologia: faza B_{2b}-C_{1a} okresu wpływów rzymskich.

Grób 199, jamowy, odc. 239 (ryc. 100: 6). Odkryty na głębokości 30cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 49×45cm i głębokości 19cm. Wypełnisko stanowiła brunatna próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: 9 fragm. ceramiki; 2: przepalane kości ludzkie (4g – *infans I*).

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 201, jamowy, odc. 246 (ryc. 100: 7). Odkryty na głębokości 30cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 40×38cm i głębokości 10cm. Wypełnisko stanowiła brunatna próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: 3 fragm. ceramiki; 2: nit ze stopu miedzi od grzebienia typ I, dług. 1,1cm (ryc. 100: 8); 3: przęslik gliniany (1), średn. 3,4cm (ryc. 100: 10); 4: astragal, dług. 2,4cm (ryc. 100: 9); 5: przepalane kości ludzkie (150g – osobnik dorosły).

Chronologia: faza B₂/C₁-C₂ okresu wpływów rzymskich.

Grób 202, jamowy, odc. 255 (ryc. 100: 11). Odkryty na głębokości 30cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 37×35cm i głębokości 15cm. Wypełnisko stanowiła brunatna próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: 6 fragm. ceramiki; 2: przepalane kości ludzkie (950g?); 3: przepalane kości zwierzęce.

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 203, popielnicowy, odc. 253 (ryc. 100: 12). Odkryty na głębokości 30cm od powierzchni.

Jama grobowa o wymiarach 57×55cm i głębokości 27cm. Wypełnisko stanowiła brunatna próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: fragm. popielnicy – naczynie grupa A typ 2 (ryc. 100: 13); 2: naczynie grupa D typ 2 (ryc. 101: 4); 3: 7 fragm. ceramiki wtórnie przepalanej (ryc. 101: 1-3); 4: 3 fragm. grzebienia kościanego typ A.I, wys. 4cm (ryc. 101: 5); 5: fragm. szpili kościanej, typ III, dług. 14cm (ryc. 101: 6); 6: przepalane kości ludzkie z jamy grobowej (64g); 7: przepalane kości ludzkie z popielnicy (1740g – M? *maturus* 35-45 lat); 8: przepalane kości zwierzęce.

Chronologia: faza B_{2b}-C_{1a} okresu wpływów rzymskich.

Grób 204, jamowy, odc. 254 (ryc. 101: 7). Odkryty na głębokości 30cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 33×31cm i głębokości 15cm. Wypełnisko stanowiła brunatnoszara próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: przepalane kości ludzkie (856g – osobnik dorosły).

Chronologia: nieokreślona.

Grób 206, jamowy, odc. 263 (ryc. 101: 8). Odkryty na głębokości 30cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 58×55cm i głębokości 34cm. Wypełnisko stanowiła brunatna próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: fragm. naczyń grupa D typ 2 (ryc. 101: 9); 2: 95 fragm. brzuśców wtórnie przepalonych (ryc. 101: 10-11); 3: przepalane kości ludzkie (40g – osobnik dorosły); 4: przepalane kości zwierzęce.

Chronologia: faza B₂ okresu wpływów rzymskich.

Grób 207, jamowy, odc. 263 (ryc. 101: 12). Odkryty na głębokości 30cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 70×62cm i głębokości 33cm. Wypełnisko stanowiła brunatna próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: 27 fragm. ceramiki; 2: przepalane kości ludzkie (16g?).

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 208, jamowy, odc. 248 (ryc. 101: 13). Odkryty na głębokości 30 cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 55×45 cm i głębokości 20 cm. Wypełnisko stanowiła brunatna próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: 70 fragm. ceramiki (ryc. 102: 1-4); 2: fragm. brzegu umba? (2) (ryc. 101: 15); 3: nóż żelazny (1), podtyp IIc, dług. 11 cm (ryc. 101: 14); 4: przepalone kości ludzkie (110 g – osobnik dorosły).

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 209, jamowy, odc. 250 (ryc. 102: 5). Odkryty na głębokości 30 cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 36×26 cm i głębokości 15 cm. Wypełnisko stanowiła ciemnobrunatna próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: 6 fragm. ceramiki; 2: przepalone kości ludzkie (8 g – osobnik dorosły); 3: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 210, jamowy, odc. 251 (ryc. 102: 6). Odkryty na głębokości 30 cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 42×27 cm i głębokości 12 cm. Wypełnisko stanowiła brunatna próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: 12 fragm. ceramiki (ryc. 102: 7); 2: przepalone kości ludzkie (22 g?).

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 211, popielnicowy, uszkodzony, odc. 266 (ryc. 102: 8). Odkryty na głębokości 30 cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 22×21 cm i głębokości 11 cm. Wypełnisko stanowiła brunatna próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: 46 fragmentów silnie zniszczonej popielnicy; 2: 1 fragm. *terra sigillata*; 3: uszkodzona zapinka żelazna A VI (1), dług. 6,4 cm (ryc. 102: 9); 3: przepalone kości ludzkie (30 g?).

Chronologia: młodszy okres wpływów rzymskich.

Grób 212, jamowy, odc. 267 (ryc. 102: 10). Odkryty na głębokości 30 cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 25×22 cm i głębokości

12 cm. Wypełnisko stanowiła brunatna próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: przepalone kości ludzkie (30 g – *infans I* około 2 lat).

Chronologia: nieokreślona.

Grób 213, jamowy, odc. 266 (ryc. 102: 11). Odkryty na głębokości 30 cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 30×26 cm i głębokości 24 cm. Wypełnisko stanowiła szarobrunatna próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: 31 fragm. ceramiki (ryc. 102: 12-13); 2: przepalone kości ludzkie (12 g?).

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 214, jamowy, odc. 274/275 (ryc. 103: 1). Odkryty na głębokości 30 cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 40×35 cm i głębokości 33 cm. Wypełnisko stanowiła brunatna próchnica z piaskiem, niżej czarna próchnica.

Zawartość: 1: 20 fragm. ceramiki (ryc. 103: 2-4); 2: przepalone kości ludzkie (6 g?).

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 217, popielnicowy, zniszczony, odc. 284 (ryc. 103: 5). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa nieczytelna. Popielnica – małe naczynie (brak partii wylewu) bardzo źle zachowane ze względu na słaby wypał.

Zawartość: 1: małe fragm. silnie zniszczonej popielnicy; 2: sprzączka żelazna grupa D typ 1, wys. 2,6 cm (ryc. 103: 6); 3: kilka przepalonych kości ludzkich (2 g – *infans I*).

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 218, jamowy, odc. 284/285 (ryc. 103: 7). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 56×48 cm i głębokości 23 cm. Wypełnisko stanowiła jasnobrunatna próchnica z piaskiem.

Zawartość: 1: 23 fragm. ceramiki wtórnie przepalonej (ryc. 103: 8-10); 2: przepalone kości ludzkie (224 g – K? dorosły, *infans I* lub *infans II*).

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 219, popielnicowy z resztkami stosu, odc. 294 (ryc. 104: 1). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa, uszkodzona przez orkę, o wymiarach 90×43 cm i głębokości 35 cm. Popielnica nakryta była warstwą wtórnie przepalonych fragmentów ceramiki. Wypełnisko stanowiła czarna, przepalona próchnica. Wyposażenie pozaceramiczne znajdowało się w jamie obok popielnicy.

Zawartość: z jamy grobowej: 1: 250 fragm. ceramiki wtórnie przepalonej (ryc. 104: 3); 2: fragm. sprzączki do pasa ze stopu miedzi grupa G typ 28, wys. 5,2 cm (ryc. 104: 4); 3: fragm. okucia końca pasa ze stopu miedzi grupa III typ 6 odmiana 1, dług. 4,4 cm (ryc. 104: 5); 3: okucie ze stopu miedzi, dług. 2,4 cm (ryc. 104: 6); 4: 26 fragm. stopionego brązu; 5: fragm. przepalonych paciorków szklanych; 6: przepalone kości ludzkie (246 g); 7: popielnica – naczynie grupa A typ 2 (ryc. 104: 2); 8: fragm. grzebienia kościanego typ A.I (ryc. 104: 7); 9: stopiony brąz; 10: przepalone kości ludzkie (2056 g – *M adultus* 20–25 lat); 11: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: faza C_{1a} okresu wpływów rzymskich.

Grób 220, popielnicowy z resztkami stosu, odc. 309 (ryc. 104: 8). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa, uszkodzona przez orkę, o wymiarach 58×43 cm i głębokości 30 cm. Popielnica nakryta była warstwą wtórnie przepalonych fragmentów ceramiki. Wypełnisko stanowiła czarna, przepalona próchnica. Wyposażenie pozaceramiczne znajdowało się wewnątrz popielnicy.

Zawartość: z jamy grobowej: 1: 14 fragm. ceramiki wtórnie przepalonej (ryc. 104: 9–10); 2: przepalone kości ludzkie (72 g); 3: popielnica – naczynie grupa A typ 1b (ryc. 104: 11); 4: zapinka żelazna A II 41a, dług. 4 cm (ryc. 105: 1); 5: zapinka żelazna A II 41a, dług. 4 cm (ryc. 105: 2); 6: żelazna sprzączka grupa D typ 1, dług. 4,4 cm (ryc. 105: 6); 7: klucz żelazny typ A, dług. 14 cm (ryc. 105: 4); 8: żelazne, asymetryczne okucie zamka, wym. 6,8×2,2 cm (ryc. 105: 4); 9: żelazna sprężyna zamka, dług. 6,2 cm

(ryc. 105: 5); 10: 2 okucia ze stopu miedzi, dług. 5,1 i 2,2 cm (ryc. 105: 3); 11: grzebień kościany typ B.I, dług. 8,2 cm (ryc. 105: 7); 12: przepalone kości ludzkie z popielnicy (566 g – *K adultus/maturus* 30–40 lat); 13: przepalone kości ludzkie z jamy obok grobu (6 g?); 14: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: faza B₂/C₁ okresu wpływów rzymskich.

Grób 223, jamowy, odc. 324 (ryc. 105: 8). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu kolistego o średnicy 43 cm i głębokości 17 cm. Wypełnisko stanowiła jasnobrunatna próchnica.

Zawartość: 1: 8 fragm. ceramiki; 2: przepalone kości ludzkie (72 g – osobnik dorosły); 3: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 225, jamowy, odc. 323 (ryc. 105: 9). Odkryty na głębokości 40 cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 50×41 cm i głębokości 17 cm. Wypełnisko stanowiła ciemnobrunatna próchnica.

Zawartość: 1: fragm. naczynia grupa A typ 7b (ryc. 105: 10); 2: 10 fragm. ceramiki; 3: 28 fragm. ceramiki wtórnie przepalonej; 4: 2 fragm. przedmiotu ze stopu miedzi; 5: przepalone kości ludzkie (414 g – osobnik dorosły); 6: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 226, jamowy, odc. 315 (ryc. 106: 1). Odkryty na głębokości 45 cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 46×42 cm i głębokości 23 cm. Wypełnisko stanowiła brunatna oraz czarna próchnica.

Zawartość: 1: fragm. naczynia grupa A typ 2 (ryc. 106: 2); 2: 11 fragm. ceramiki; 3: 3 fragm. stopionego szkła; 4: przepalone kości ludzkie (82 g – osobnik dorosły).

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Grób 227, jamowy, odc. 319 (ryc. 106: 3). Odkryty na głębokości 40 cm od powierzchni. Jama

grobowa o wymiarach 47×42cm i głębokości 16cm. Wypełnisko stanowiła brunatna próchnica.

Zawartość: 1: fragm. naczynia grupa A typ 3b (ryc. 106: 8); 2: fragm. naczynia grupa F typ 2b (ryc. 106: 7); 3: 82 fragm. ceramiki (ryc. 106: 6); 4: 1 fragm. zapinki ze stopu miedzi A VI, dług. 3,6cm (ryc. 106: 4); 5: zapinka żelazna A VI 158, dług. 5,2cm (ryc. 106: 5); 6: przepalone kości ludzkie (70g – K?? dorosły, *infans I*).

Chronologia: młodszy okres wpływów rzymskich.

Grób 228, popielnicowy, odc. 327 (ryc. 107: 1). Odkryty na głębokości 40cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 38×35cm i głębokości 17cm. Wypełnisko stanowiła jasnobrunatna próchnica.

Zawartość: 1: fragm. popielnicy – naczynie grupa A typ 3a (ryc. 107: 11); 2: fragm. naczynia grupa A typ 1 (ryc. 107: 10); 3: fragm. naczynia grupa C typ 2 (ryc. 107: 7); 4: fragm. naczynia grupa C typ 2 (ryc. 107: 9); 5: fragm. naczynia grupa C typ 4 (ryc. 107: 5); 6: fragm. naczynia grupa F typ 2b (ryc. 107: 6); 7: fragm. naczynia grupa F typ 2b (ryc. 107: 8); 8: fragm. zapinki ze stopu miedzi A VI 158, dług. 4cm (ryc. 107: 2); 9: fragm. zapinki ze stopu miedzi A VI 158, dług. 3,4cm (ryc. 107: 3); 10: żelazny wisiołek wiaderkowaty typ III odm. 3, wys. 1,8cm (ryc. 107: 4); 11: przepalone kości ludzkie (142g *infans I* 2–4 lata); 12: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: młodszy okres wpływów rzymskich.

Grób 229, popielnicowy, odc. 325 (ryc. 108: 1). Odkryty na głębokości 45cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 30×28cm i głębokości 15cm. Wypełnisko stanowiła brunatna próchnica. Pod popielnicą odkryto żelazny grot oszczepu.

Zawartość: 1: fragm. popielnicy – naczynie grupa A typ 6 (ryc. 108: 3); 2: żelazny grot inkrustowany typ III, dług. 34,8cm (ryc. 108: 2); 3: przepalone kości ludzkie (82g?).

Chronologia: faza C_{1a} okresu wpływów rzymskich.

Grób 230, jamowy, odc. 326 (ryc. 109: 1). Odkryty na głębokości 45cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 52×43cm i głębokości 15cm. Wypełnisko stanowiła brunatna próchnica.

Zawartość: 1: 3 fragm. naczynia grupa A (ryc. 109: 2); 2: 57 fragm. ceramiki (ryc. 109: 3); 3: 11 fragm. ceramiki wtórnie przepalanej; 4: 1 fragm. przedmiotu żelaznego; 5: fragm. grzebieńcia kościanego z nitem żelaznym typ B.I, dług. 7,8cm (ryc. 109: 4); 6: przepalone kości ludzkie (66g – osobnik dorosły); 7: przepalone kości zwierzęce.

Chronologia: faza B_{2b}–C_{1a} okresu wpływów rzymskich.

Grób 231, jamowy, odc. 326 (ryc. 109: 5). Odkryty na głębokości 45cm od powierzchni. Jama grobowa o wymiarach 44×42cm i głębokości 11cm. Wypełnisko stanowiła brunatna próchnica.

Zawartość: 1: 51 fragm. ceramiki (ryc. 109: 6–9); 2: 1 fragm. przedmiotu żelaznego; 3: przepalone kości ludzkie (538g – M? dorosły).

Chronologia: faza B_{2b}–C_{1a} okresu wpływów rzymskich.

Ustryna nr 1. Odsłonięta w obrębie odcinków 202, 204, 206, 318–320 i 325–327 (ryc. 110). Kształt owalny o powierzchni ok. 60 m² i głębokości do 15cm. Wypełnisko stanowiła szaro-czarna, przepalona próchnica, w której odkryto 1127 fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, w tym 152 fragmenty wtórnie przepalanej, jeden niewielki fragment importowanego naczynia *terra sigillata* oraz 38 przedmiotów metalowych, a także niewielką ilość przepalonych kości ludzkich i zwierzęcych.

Zawartość: **Odc. 204:** 1: 46 fragm. ceramiki; 2: żelazny wisiołek wiaderkowaty typ I odm. 2 (32), wys. 1,8cm (ryc. 113: 18). **Odc. 318:** 3: 75 fragm. ceramiki (ryc. 111: 1–4); 4: nóż żelazny sierpikowaty (1), dług. 7,4cm (ryc. 111: 5); 5: nit że-

lazny (2), dług. 1 cm (ryc. 111: 7); 6: okucie żelazne z nitami (3), dług. 6,8 cm (ryc. 111: 6); 7: przepalone kości ludzkie (22 g?). **Odc. 319:** 8: 111 fragm. ceramiki (ryc. 111: 8–11); 9: 15 fragm. ceramiki wtórnie przepalanej; 10: żelazny wisiołek wiaderkowaty typ II odm. 1 (5), wys. 1,4 cm (ryc. 111: 12); 11: żelazny wisiołek kapsułkowaty grupa 3 (6), wys. 2 cm (ryc. 111: 13); 12: tuleja żelazna zakończona stożkiem (4), dług. 7 cm (ryc. 111: 15); 13: okucie żelazne (7), dług. 4,2 cm (ryc. 111: 14); 14: przepalone kości ludzkie (14 g?). **Odc. 320:** 15: przedm. żelazny (8), dług. 4,4 cm (ryc. 111: 16). **Odc. 325:** 16: 384 fragm. ceramiki (ryc. 111: 17–21); 17: 60 fragm. ceramiki wtórnie przepalanej; 18: fragm. noża żelaznego (9), podtyp II c, dług. 7,6 cm (ryc. 112: 1); 19: fragm. nożyc żelaznych (10), typ I wariant b, dług. 21,4 cm (ryc. 112: 2); 20: krzesiwo żelazne typ IB1c (11), dług. 10 cm (ryc. 112: 3); 21: ostroga żelazna grupa F typ 4 (12), wys. 3,6 cm (ryc. 112: 4); 22: fragm. żelaznej ukształtnej zawieszki pasa (13), dług. 2 cm (ryc. 112: 5); 23: przepalone kości ludzkie (38 g?). **Odc. 326:** 24: fragm. naczynia grupa F typ 1b (ryc. 113: 1); 25: fragm. naczynia grupa D typ 1 (ryc. 113: 2); 26: fragm. naczynia miniaturowego (ryc. 113: 3); 27: 330 fragm. ceramiki (ryc. 113: 4–9); 28: 1 fragm. *terra sigillata* (ryc. 113: 10); 29: fragm. zapinki ze stopu miedzi? (14); 30: stop miedzi (15); 31: fragm. ostrogi brązowej grupa E (19), wys. 5,6 cm (ryc. 112: 10); 32: krzesłowata ostroga ze stopu miedzi (20), wys. 2 cm (ryc. 112: 11); 33: żelazna zawieszka pochwy miecza (25), dług. 14,6 cm (ryc. 112: 16); 34: 2 fragm. imacza żelaznego typ J9 (22) (ryc. 112: 13); 35: żelazny, kolisty uchwyt skrzyni, średn. 5,2 cm (28) (ryc. 112: 19); 36: fragm. igły żelaznej (16), dług. 2,6 cm (ryc. 112: 6); 37: gwóźdź żelazny (17), dług. 6,4 cm (ryc. 112: 7); 38: przedmiot żelazny (18), dług. 2,8 cm (ryc. 112: 14); 39: szydło żelazne (26), dług. 10,4 cm (ryc. 112: 18); 40: nóż żelazny (27), podtyp IIc, dług. 11,4 cm (ryc. 112: 17); 41: okucie żelazne (21), dług. 2,2 cm (ryc. 112: 12); 42: gwóźdź żelazny (23), dług. 9,6 cm (ryc. 112: 8); 43: przedm. żelazny (29), dług. 4,4 cm (ryc.

112: 9); 44: gwóźdź żelazny (24), dług. 4,4 cm (ryc. 112: 15); 45: fragm. przedm. żelaznego; 46: fragm. przedm. żelaznego; 47: fragm. przedm. żelaznego; 48: fragm. przedm. żelaznego; 49: stop miedzi; 50: stop miedzi; 51: przepalone kości ludzkie (96 g?). **Odc. 327:** 52: 77 fragm. ceramiki (ryc. 113: 13–17); 53: 8 fragm. ceramiki wtórnie przepalanej; 54: nóż żelazny (31), podtyp IIc, dług. 10,2 cm (ryc. 113: 12); 55: żelazny wisiołek wiaderkowaty typ II odm. 1 (30), wys. 1 cm (ryc. 113: 11).

Ustryna nr 2 (ryc. 114–115). Odkryta została w obrębie odcinków 8, 10, 12, 21, 22, 56–58, 60 oraz 81. Kształt dość nieregularny o powierzchni ok. 90 m², o wypełnisku składającym się z czarnej próchnicy z domieszką piasku o miąższości do 25 cm. Jej zawartość kulturowa to 1818 fragm. ceramiki lepionej, 106 fragm. ceramiki wykonanej na kole garncarskim, 3 przeszliki gliniane, 63 przedmioty metalowe oraz przepalone kości ludzkie o wadze 342 g, wśród nich kości dorosłego M? (oznaczenie to pochodzi wyłącznie z kości z odc. 57, gdzie ciężar kości wyniósł 226 g) oraz niewielka ilość przepalonych kości zwierzęcych. W spągu warstwy w odcinkach 56–58 odkryto część obiektu rowkowego określonego na etapie badań terenowych jako grób 63 (ryc. 115).

Zawartość: **Odc. 8, 10, 12 i 21:** 1: fragm. ceramiki; 2: fragm. ceramiki toczonej na kole (ryc. 116: 1–15); 3: żelazna zawieszka pochwy miecza, dług. 10,2 cm (ryc. 117: 11); 4: żelazny wisiołek koszyczkowy, wys. 1,4 cm (ryc. 116: 16); 5: fragm. żelaznej zapinki AVI 158, wys. 4,6 cm (ryc. 116: 17); 6: srebrna zapinka AVI 158, dług. 6,4 cm (ryc. 116: 18); 7: sprzączka żelazna grupa H typ 20, dług. 3,4 cm (ryc. 117: 1); 8: sprzączka żelazna grupa H typ 13, dług. 6,6 cm (ryc. 117: 2); 9: przedmiot żelazny, dług. 6,6 cm (ryc. 117: 3); 10: okucie żelazne, dług. 7,8 cm (ryc. 117: 4); 11: przedmiot żelazny, dług. 7 cm (ryc. 117: 5); 12: okucie żelazne, dług. 7,8 cm (ryc. 117: 6); 13: okucie żelazne z dwóch blaszek z nitami, dług. 5,7 cm (ryc. 117: 7); 14: okucie żelazne, dług. 5 cm (ryc. 117: 8); 15: przedmiot żelazny, dług. 5 cm

(ryc. 117: 9); 16: gwóźdź żelazny, dług. 2,4 cm (ryc. 117: 10); 17: okucie żelazne, dług. 7,8 cm (ryc. 117: 12); 18: nóż żelazny, dług. 18 cm (ryc. 117: 13). **Odc. 21:** 19: 12 fragm. ceramiki. **Odc. 56:** 20: 255 fragm. ceramiki lepionej ręcznie; 21: 10 fragm. ceramiki toczonej na kole; 22: fragm. przeszlika glinianego, średn. 3,2 cm (ryc. 118: 1); 23: przeszlik gliniany, średn. 3,3 cm (ryc. 118: 2); 24: przeszlik gliniany, średn. 4,2 cm (ryc. 118: 3); 25: fragm. grotu żelaznego, dług. 9,4 cm (ryc. 118: 4); 26: fragm. noża żelaznego, podtyp IIa, dług. 6,6 cm (ryc. 118: 6); 27: koliste okucie ze stopu miedzi z czterema nitami, dług. 3,4 cm (ryc. 118: 5); 28: 6 fragm. przedmiotów ze stopu miedzi; 29: 3 przedm. żelazne; 30: 1 nit żelazny, dług. 1,2 cm; 31: 1 stopione szkło; 32: przepalone kości ludzkie (116 g wiek?, płęć?). **Odc. 57:** 33: 888 fragm. ceramiki; 34: 63 fragm. ceramiki toczonej (ryc. 118: 7–10); 35: żelazny wisiołek wiaderkowaty typ III odm. 3, wys. 1,2 cm (ryc. 119: 1); 36: żelazny wisiołek rozetkowy, wys. 1,1 cm (ryc. 119: 2); 37: ostroga żelazna typ Leuna, wys. 9 cm (ryc. 119: 3); 38: gwóźdź żelazny, dług. 4,8 cm (ryc. 119: 4); 39: 5 fragm. stopu miedzi; 40: 16 przedm. żelaznych; 41: 1 stopione szkło; 42: przepalone kości ludzkie (226 g M? dorosły). **Odc. 58:** 43: 204 fragm. ceramiki lepionej ręcznie; 44: 17 fragm. ceramiki toczonej; 45: stop miedzi; 46: 3 przedm. żelazne. **Odc. 60:** 47: 100 fragm. ceramiki lepionej ręcznie; 48: 3 fragm. ceramiki toczonej na kole; 49: sprzączka żelazna grupa H typ 11, dług. 4,2 cm (ryc. 119: 6); 50: długi nit żelazny, dług. 10,4 cm (ryc. 119: 5); 51: fragm. stopu miedzi; 52: 1 przedm. żelazny; 53: przepalone kości ludzkie.

Materiał zabytkowy odkryty luźno. **Odc. 21:** 1: 5 fragm. *terra sigillata* (ryc. 120: 1–5; 131: 1–5; 137: 1–5). **Odc. 23:** 2: 7 fragm. *terra sigillata* (ryc. 120: 6–11; 131: 6–9; 137: 6–8). **Odc. 34:** 3: 1 fragm. *terra sigillata*. **Odc. 43:** 4: nóż żelazny, podtyp IIc, dług. 6,2 cm (ryc. 121: 1). **Odc. 44:** 5: nóż żelazny, podtyp IIc, dług. 6,2 cm (ryc. 121: 2); 6: fragm. noża żelaznego, podtyp Ia, dług. 6 cm (ryc. 121: 3); 7: toporek żelazny,

dług. 10,8 cm (ryc. 121: 4). **Odc. 45–47:** 8: 1 fragm. *terra sigillata*. **Odc. 48:** 9: fragm. zapinki AVI 158, dług. 5 cm (ryc. 121: 5); 10: żelazna zawieszka pochwy miecza, dług. 7,4 cm (ryc. 121: 6); 11: fragm. szpili kościanej, typ VIII_A, dług. 2,2 cm (ryc. 121: 7); 12: nit żelazny, dług. 2 cm (ryc. 121: 8); 13: nit żelazny, dług. 1,9 cm (ryc. 121: 9). **Odc. 48–49:** 14: 37 fragm. *terra sigillata* (ryc. 120: 12–27; 132: 1–15, 17; 138: 1–10). **Odc. 48–50:** 15: 17 fragm. *terra sigillata* (ryc. 120: 28–30; 133: 1–2, 4; 139: 1, 3). **Odc. 52:** 16: fragm. żelaznej zapinki AVI 158, dług. 2,2 cm (ryc. 121: 10); 17: okucie żelazne z dwóch płytek z nitami, dług. 3 cm (ryc. 121: 11); 18: okucie żelazne z dwóch płytek z nitami, dług. 3,4 cm (ryc. 121: 12). **Odc. 53:** 19: sprzączka żelazna grupa G typ 16, wys. 4,2 cm (ryc. 121: 13); 20: żelazny wisiołek wiaderkowaty typ II odm. 1, wys. 1,6 cm (ryc. 121: 14); 21: żelazny wisiołek wiaderkowaty typ II odm. 1, wys. 1 cm (ryc. 121: 15); 22: żelazny wisiołek wiaderkowaty typ III odm. 3, wys. 1,4 cm (ryc. 121: 16); 23: żelazny wisiołek wiaderkowaty typ II odm. 1, wys. 1,2 cm (ryc. 121: 17). **Odc. 54:** 24: fragm. zapinki żelaznej, wys. 2,4 cm (ryc. 121: 18); 25: fragm. zapinki żelaznej AVI 162, wys. 4,6 cm (ryc. 121: 19). **Odc. 70:** 26: nit żelazny, dług. 1,5 cm (ryc. 121: 20); 27: nit żelazny, dług. 3,2 cm (ryc. 121: 21). **Odc. 72:** 28: żelazna zapinka AV seria 8, wys. 3 cm; 28 (ryc. 122: 1); 29: żelazna zapinka AV seria 8, wys. 2,8 cm (ryc. 122: 2); 30: fragm. zapinki mosiężnej AII 41a, wys. 2 cm (ryc. 122: 3); 31: żelazny wisiołek kapsułkowaty grupa 1, wys. 1,4 cm (ryc. 122: 4); 32: sprzączka żelazna grupa D typ 1, wys. 4 cm (ryc. 122: 5); 33: sprzączka ze stopu miedzi grupa D typ 20, wys. 3,5 cm (ryc. 122: 6); 34: żelazne okucie końca pasa grupa IV typ 9 odm. 2, dług. 4,9 cm (ryc. 122: 7); 35: żelazne okucie z dwóch blaszek z nitami, dług. 4 cm (ryc. 122: 8); 36: fragm. noża żelaznego, dług. 6,6 cm (ryc. 122: 9); 37: igła żelazna, dług. 8,6 cm (ryc. 122: 10); 38: gwóźdź żelazny, dług. 4 cm (ryc. 122: 11); 39: gwóźdź żelazny, dług. 2,6 cm (ryc. 122: 12); 40: nit żelazny, dług. 2,4 cm (ryc. 122: 13); 41: żelazne okucie brzegu tarczy, dług.

3,8 cm (ryc. 122: 14); 42: żelazne okucie brzegu tarczy, dług. 3,2 cm (ryc. 122: 15). **Odc. 73:** 43: fragm. żelaznego grotu typ XVIII, dług. 8,2 cm (ryc. 122: 16); 44: nóż żelazny, podtyp IIc, dług. 18 cm (ryc. 122: 17). **Odc. 78:** 45: fragm. noża żelaznego, podtyp IIa, dług. 8 cm (ryc. 122: 18); 46: 1 fragm. *terra sigillata* (ryc. 122: 19; 133: 3; 139: 2). **Odc. 81:** 47: żelazny wisiołek wiaderkowaty typ III odm. 3, wys. 1,3 cm (ryc. 122: 20); 48: zapinka żelazna AVI 158, wys. 7 cm (ryc. 122: 21). **Odc. 84:** 49: żelazna zapinka AVI 158, wys. 5,4 cm (ryc. 123: 1). **Odc. 85:** 50: dzwoneczek ze stopu miedzi + żelazo, wys. 5,2 cm (ryc. 123: 2). **Odc. 89:** 51: nóż żelazny, podtyp IIc, dług. 9,4 cm (ryc. 123: 3). **Odc. 111:** 52: zapinka żelazna AVI 158/162, wys. 5,4 cm (ryc. 123: 4). **Odc. 119:** 53: żelazny wisiołek wiaderkowaty typ II odm. 1, wys. 1,2 cm (ryc. 123: 5). **Odc. 124:** 54: szklany paciorek melonowaty barwy zielonej, średn. 1,7 cm (ryc. 123: 6); 55: przęślik gliniany, średn. 3,7 cm (ryc. 123: 7). **Odc. 131:** 56: fragm. grzebienia typ I (ryc. 123: 8); 57: nit ze stopu miedzi, dług. 2,4 cm (ryc. 123: 9); 58: nit ze stopu miedzi, dług. 1,6 cm (ryc. 123: 10); 59: nit ze stopu miedzi, dług. 1,2 cm (ryc. 123: 11); 60: fragm. osełki z piaskowca, dług. 4 cm (ryc. 123: 12). **Odc. 132:** 61: nóż żelazny, podtyp IIc, dług. 6,8 cm (ryc. 123: 13); 62: nóż żelazny, podtyp IIc, dług. 12,8 cm (ryc. 123: 14). **Odc. 135:** 63: 4 fragm. *terra sigillata* (ryc. 123: 15–18; 134: 1–3, 5; 140: 1–3, 5). **Odc. 144:** 64: fragm. grzebienia typ A.I (ryc. 123: 19). **Odc. 145:** 65: okucie z dwóch blaszek żelaznych z nitami, dług. 4,6 cm (ryc. 123: 20). **Odc. 155:** 66: zapinka ze stopu miedzi AVI 158, wys. 6,4 cm (ryc. 123: 21). **Odc. 194:** 67: 2 fragm. *terra sigillata*. **Odc. 195:** 68: 1 fragm. *terra sigillata* (ryc. 124: 1; 134: 4; 140: 4). **Odc. 200:** 69: sprzączka żelazna grupa D typ 17, wys. 3,2 cm (ryc. 124: 3); 70: nóż żelazny, podtyp IIb, dług. 15,4 cm (ryc. 124: 2); 71: gwóźdź żelazny, dług. 7,4 cm (ryc. 124: 5); 72: przęślik gliniany, średn. 3,1 cm (ryc. 124: 4); 73: wędzidło żelazne, dług. 6 cm (ryc. 124: 6). **Odc. 201:** 74: 12 fragm. naczynia z mosiądzu (ryc.); 75: 9 fragm. ceramiki. **Odc. 202:** 76: 27 fragm. ceramiki; 77: 1

fragm. *terra sigillata*; 78: fragm. glinianej figurki?, wys. 5 cm (ryc. 124: 7). **Odc. 203:** 79: fragm. glinianej figurki ptaka?, wys. 6,8 cm (ryc. 124: 8). **Odc. 205:** 80: 5 fragm. *terra sigillata* (ryc. 125: 1–3; 134: 6–10; 140: 6–8); 81: żelazny wisiołek wiaderkowaty typ II odm. 1, wys. 1,1 cm (ryc. 125: 4); 82: żelazny wisiołek wiaderkowaty typ II odm. 1, wys. 1,4 cm (ryc. 125: 5); 83: fragm. zapinki żelaznej AVI 158, dług. 3,6 cm (ryc. 125: 6); 84: fragm. zapinki żelaznej AVI 158, dług. 3,8 cm (ryc. 125: 7); 85: nóż żelazny, podtyp IIb, dług. 8,4 cm (ryc. 125: 8); 86: nóż żelazny, podtyp IIc, dług. 13,6 cm (ryc. 125: 9); 87: krzesiwo żelazne typ IB1c, dług. 8 cm (ryc. 125: 10). **Odc. 206:** 88: zapinka żelazna AVI 158, dług. 6,8 cm (ryc. 125: 11); 89: żelazna sprężyna zamka, dług. 8 cm (ryc. 125: 12); 90: sprzączka ze stopu miedzi grupa D typ 30, wys. 4 cm (ryc. 125: 13). **Odc. 207:** 91: fragm. żelaznej zapinki AVI 158, dług. 5 cm (ryc. 125: 14); 92: kabłąk zapinki ze stopu miedzi AVII 193, dług. 4 cm (ryc. 125: 15); 93: nóż żelazny, podtyp IIc, dług. 13,4 cm (ryc. 125: 16); 94: tłoczek żelazny (?), dług. 5 cm (ryc. 125: 17); 95: szczypczyki żelazne, dług. 5,2 cm (ryc. 125: 18). **Odc. 216:** 96: zapinka ze stopu miedzi AVI 158, dług. 6 cm (ryc. 126: 1); 97: fragm. igły żelaznej, dług. 5 cm (ryc. 126: 2). **Odc. 218:** 98: żelazna sprężyna zapinki, dług. 3 cm (ryc. 126: 3); 99: fragm. nożyc żelaznych, typ I wariant c, dług. 10,3 cm (ryc. 126: 4). **Odc. 219:** 100: sprzączka żelazna grupa D typ 1, wys. 3,8 cm (ryc. 126: 5); 101: 1 fragm. *terra sigillata* (ryc. 135: 7). **Odc. 222:** 102: zapinka ze stopu miedzi AVI 158, dług. 5,8 cm (ryc. 126: 6); 103: grzebień kościany typ A.I, dług. 4 cm (ryc. 126: 7). **Odc. 228:** 104: 1 fragm. *terra sigillata* (ryc. 135: 8). **Odc. 230:** 105: fragm. zapinki ze stopu miedzi AVII 211, dług. 3 cm (ryc. 126: 8); 106: zapinka ze stopu miedzi AV seria 9, dług. 4,2 cm (ryc. 126: 9); 107: kabłąk zapinki mosiężnej AII 41a, dług. 4,2 cm (ryc. 126: 10); 108: krzesiwo żelazne typ IA1, dług. 6,4 cm (ryc. 126: 11). **Odc. 235:** 109: 6 fragm. *terra sigillata* (ryc. 135: 9–12; 141: 7–9). **Odc. 238:** 110: fragm. sprężynki zapinki ze stopu miedzi, dług. 4 cm (ryc. 126: 12); 111: sprężynka zapin-

ki ze stopu miedzi, dług. 4 cm (ryc. 126: 13). **Odc. 239:** 112: nóż żelazny, podtyp IIc, dług. 11,2 cm (ryc. 126: 14); 113: 5 fragm. *terra sigillata* (ryc. 136: 1–3; 142: 1–3). **Odc. 240:** 114: 2 fragm. *terra sigillata* (ryc. 136: 4; 142: 4). **Odc. 241:** 115: kabłąk zapinki ze stopu miedzi AIV 78, dług. 4 cm (ryc. 126: 15). **Odc. 243:** 116: żelazny wisior wiaderkowy typ I odm. 1, wys. 1,6 cm (ryc. 126: 16). **Odc. 246:** 117: fragm. imacza żelaznego typ J9, dług. 3,8 cm (ryc. 126: 17). **Odc. 247:** 118: kabłąk zapinki żelaznej AVI 158, dług. 6,2 cm (ryc. 126: 18); 119: nóż żelazny, podtyp Ia, dług. 9,2 cm (ryc. 126: 19). **Odc. 248:** 120: 5 fragm. *terra sigillata* (ryc. 136: 5–6, 10; 142: 5–6); 121: sprzączka ze stopu miedzi grupa D typ 17, wys. 3,8 cm (ryc. 127: 1). **Odc. 251:** 122: grot żelazny typ IV, dług. 13,6 cm (ryc. 127: 2). **Odc. 267:** 123: sprzączka ze stopu miedzi grupa H typ 27/28, wys. 3,1 cm (ryc. 127: 3). **Odc. 276:** 124: nóż żelazny, podtyp IIb, dług. 12,3 cm (ryc. 127: 4). **Odc. 321:** 125: 118 fragm. ceramiki (ryc. 127: 5–7); 126: nóż żelazny, podtyp IIb, dług. 14 cm (ryc. 127: 8). **Odc. 322:** 127: 49 fragm. ceramiki (ryc. 127: 9–10); 128: 4 fragm. *terra sigillata* (ryc. 136: 7–8; 142: 7) **Odc. 323:** 129: 209 fragm. ceramiki (ryc. 127: 11–12). **Odc. 324:** 130: naczynie grupa F typ 3b (ryc. 128: 1). **Odc. 326:** 131: 1 fragm. *terra sigillata* (ryc. 136: 9; 142: 8). **Odc. 317** – skupisko naczyń: 1: naczynie grupa C typ 4 (ryc. 128: 4); 2: naczynie grupa E typ 1c (ryc. 128: 3); 3: naczynie grupa F typ 2 (ryc. 128: 2)

KLASYFIKACJA TYPOLOGICZNO- CHRONOLOGICZNA MATERIAŁU ZABYTKOWEGO

Prace wykopaliskowe cmentarzyska kultury przeworskiej w Kolonii Rychłocice przyniosły bardzo dużą ilość niezwykle interesującego materiału zabytkowego. W zbiorze tym dominuje oczywiście ceramika w postaci zarówno całych naczyń, a także ich ułamków zarówno lepionych ręcznie, jak i toczonych na kole garncarskim, choć tych ostatnich w niewielkim zakresie. Uzupełnia go cerami-

ka importowana z terenu imperium rzymskiego w postaci blisko 170 ułamków naczyń typu *terra sigillata* oraz wyjątkowego na naszych ziemiach zabytku jakim jest terakotowa lampka oliwna. Ponadto prezentowane stanowisko dostarczyło dużej liczby przedmiotów zabytkowych wykonanych ze stopów miedzi, żelaza, poroża, kości, szkła, wśród których znajdują się elementy stroju, uzbrojenia czy przedmioty codziennego użytku, które w dużej mierze posiadają walory chronologiczne. Poniżej zostaną zaprezentowane wszystkie kategorie zabytków według obowiązujących klasyfikacji i kryteriów typologicznych. Są to prace: dla zapinek O. Almgrena (1923), szpil A. Dulkie-wicz (2009), wisiorów P. Kaczanowskiego (1987) i B. Beckmanna (1973), pierścionków C. Beckman-na (1969), paciorków M. Tempelmann-Mączyń-skiej (1985), sprzączek R. Madydy-Legutko (1986), okuć pasa R. Madydy-Legutko (2011), mieczy M. Biborskiego (1978), zawieszek pochew mie-czy i trzewika pochwy miecza P. Kaczanowskie-go (1992a), umb i imaczy M. Jahna (1916), grotów P. Kaczanowskiego (1995), toków B. Kontnego (1999), toporków G. Kieferling (1994), ostróg J. Gi-nalskiego (1991) i E. Roman (1998), grzebieni S. Thomas (1960), noży T. Dąbrowskiej (1997b), nożyc A. Knaack (1987), krzesiw M. Jonakowskie-go (1996), elementów szkatulek A. Kokowskiego (1997). W przypadku ceramiki lepionej ręcznie do-konano klasyfikacji bazującej na kryterium morfo-logicznym oraz technologicznym, której podsta-wą jest podział dokonany przez T. Lianę (1970). W wyjątkowy sposób potraktowano naczynia *ter-ra sigillata*, której poświęcono oddzielny rozdział autorstwa Lubomiry Tyszler.

Ceramika

Jest to zbiór liczący 136 naczyń całych lub zacho-wanych w większych fragmentach umożliwiają-cych rekonstrukcję formy oraz kilka tysięcy ich ułamków. Materiał jest dość dobrze zachowany, w nielicznych tylko przypadkach słabo wypalony nie nadający się do rekonstrukcji. Pod względem technologicznym dzieli się on na trzy podstawo-we grupy.

Grupa I, najliczniejsza, obejmuje naczynia i ich fragmenty lepiące ręcznie. W jej obrębie wydzielono podgrupę 1, określaną jako ceramikę stołową, cienkościenną, starannie wykonaną o powierzchniach wygładzanych, często zdobionych. W grobach naczynia te pełniły najczęściej funkcję przystawek, nieco rzadziej popielnic. Podgrupę 2 tworzą natomiast naczynia grubościennie, dominujące w opisywanym zbiorze, mniej starannie wykonane o powierzchniach z reguły lekko szorstkich lub chropowatych, które określane są jako ceramika kuchenna. W grobach wykorzystywane były często jako popielnice. Ceramika w dużej części zachowana jest w ułamkach co powoduje, że często nie jest możliwe dokładne określenie formy nawet częściowo zrekonstruowanego naczynia. Dlatego też w zaproponowanej poniżej klasyfikacji ceramiki lepiącej ręcznie posiłkowano się głównie formami naczyń zachowanych w całości lub w większych fragmentach, które pozwalały określić ich funkcję.

Grupa II to naczynia wykonane przy użyciu koła garncarskiego. Jest to grupa bardzo nieliczna obejmująca zaledwie 384 ułamki ceramiki, wśród których udało się tylko częściowo zrekonstruować dwa naczynia.

Grupa III natomiast to ceramika importowana z terenu imperium rzymskiego, wśród której znajduje się 168 fragmentów naczyń typu *terra sigillata* oraz niewielka terakotowa lampka oliwna.

Tak ogólnie zarysowany zróżnicowany zbiór ceramiki pozwala zwłaszcza w przypadku ceramiki lepiącej ręcznie na przeprowadzenie bardziej szczegółowych podziałów zarówno w zakresie morfologicznym, jak i funkcjonalnym.

Ceramika lepiąca ręcznie (grupa I)

Na podstawie morfologii naczyń oraz ich ogólnych proporcji wyróżnionych zostało 6 grup naczyń oznaczonych A, B, C, D, E, F odpowiadających ich zróżnicowaniu funkcjonalnemu, a w ich obrębie dokonano jeszcze bardziej szczegółowego podziału na typy i ich odmiany (ryc. 129–130).

Grupa A, najliczniej reprezentowana na cmentarzysku, obejmuje naczynia, które określamy jako garnki. W grobach pełniły one najczęściej funkcję

popielnic. Ich powierzchnia jest szorstka lub chropowata barwy brunatnej i pochodnych, dość rzadko zdobiona. Ze względu na ogólne proporcje oraz sposób uformowania krawędzi możemy wśród nich wyróżnić 7 typów, a w ich obrębie także odmiany.

Typ 1 reprezentowany jest tylko przez trzy naczynia zróżnicowane morfologicznie, dlatego też wydzielono w jego obrębie dwie odmiany. Odmiana a to naczynie z grobu 45 (ryc. 50: 1). Jest to forma szerokootworowa o średnicy wylewu większej od wysokości naczynia, równej największej wydatości brzuśca i krawędzi wychylonej na zewnątrz. Dno jest lekko wyodrębnione, a powierzchnia naczynia w górnej partii wygładzana, w dolnej natomiast schropowata. Naczynie to znajduje odpowiedniki w grupie V wyróżnionej dla materiałów wczesnorzymskich przez T. Lianę (1970, s. 439), gdzie formy szerokootworowe mają być charakterystyczne dla fazy B_{2a} okresu wpływów rzymskich.

Odmianę b tworzą dwa naczynia pochodzące z grobów 124 (ryc. 75: 5) i 220 (ryc. 104: 11), w których pełniły funkcję popielnic. Średnica ich wylewu jest tu mniejsza od największej wydatości baniasto uformowanego brzuśca, a proste, w drugim wypadku lekko wklęsłe dno jest wielkościowo niemal równe krawędzi. Na omawianym cmentarzysku odkryto je w grobach datowanych na schyłek wczesnego i początek młodszego okresu wpływów rzymskich. Zbliżona forma pochodzi z cmentarzysk w Spicymierzu, pow. poddębicki z grobu 53 (A. Kietlińska, T. Dąbrowska 1963, tabl. VIII: 10), w Ciebłowicach Dużych, pow. tomaszowski z grobu 120 datowanego na fazę B₂ (M. Dziegielewska, M. Kulczyńska 2008, s. 37, taf. LXXVI: 5) oraz z Wiktorowa, pow. zgierski z grobu 28 datowanego na młodszy okres wpływów rzymskich (J. Moszczyński 2010, s. 109, 133, ryc. 96: 33). Jest to więc forma o dość długiej chronologii.

Typ 2 obejmuje dużą grupę naczyń charakteryzujących się mniej lub bardziej baniastym, dwustożkowato uformowanym brzuścem, z łożem umieszczonym powyżej połowy wysokości naczynia oraz średnicą wylewu mniejszą od

największej wydętości brzuśca. Krawędź jest wychylona na zewnątrz, a ich powierzchnia jest najczęściej szorstka. Pochodzą one z grobów 18 (ryc. 34: 2), 22 (ryc. 38: 6), 44 (ryc. 49: 2), 57 (ryc. 51: 2), 62 (ryc. 53: 2), 146 (ryc. 85: 2), 203 (ryc. 100: 13), 219 (ryc. 104: 2) i 226 (ryc. 106: 2). Niektóre egzemplarze są zdobione ornamentem rytym w postaci linii wykonanych kilkuzębnyim narzędziem grzebykowym (grób 18), pionowych pojedynczych dość szeroko rytých linii w połączeniu z poziomą linią (grób 44), czy pasmem dołków paznokciowych (grób 57) oraz ornamentem plastycznym w postaci guzków nalepianych powyżej załomu brzuśca (grób 62). Na omawianym cmentarzysku naczynia tego typu znajdowały się w grobach datowanych na schyłek wczesnego i początki młodszego okresu wpływów rzymskich.

Typ 3 tworzą stosunkowo duże naczynia o średnicy wylewu równej lub nieco mniejszej od największej wydętości brzuśca. Ze względu na ich tektonikę wyróżniono dwie odmiany różniące się sposobem uformowania partii szyjki i wylewu. Z uwagi na stan zachowania fragment naczynia odkryty w grobie 70 możemy zaliczyć ogólnie do typu 3 (ryc. 56: 7). Odmiana a charakteryzuje się dość krótką szyjką oraz krawędzią lekko wychyloną na zewnątrz, dno jest lekko wyodrębnione. Powierzchnia jest szorstka lub lekko chropowata, w jednym wypadku zdobiona ornamentem w postaci krzyżujących się linii rytých. Odkryto je w grobie 70 w liczbie aż trzech fragmentarycznie zachowanych okazów (ryc. 56: 6, 8, 10), dalej w grobie 112 (ryc. 68: 2), 141 (ryc. 82: 11) oraz 228 (ryc. 107: 11). Odmiana b posiada dość długą partię szyjki z wylewem silniej wychylonym na zewnątrz. Pochodzi z grobu 139 (ryc. 81: 9) i 227 (ryc. 106: 8). Chronologia obu odmian na prezentowanym cmentarzysku jest stosunkowo długa i mieści się w przedziale schyłku wczesnego po późny okres wpływów rzymskich (fazy B_{2b} - C₂).

Typ 4 to dwa naczynia o średnicy wylewu mniejszej od największej wydętości brzuśca uformowanego dwustożkowato, który jest umieszczony w górnej partii naczynia. Krawędź jest prosta lub bardzo lekko wychylona na zewnątrz, a powierzchnia szorstka. Fragmenty takiego naczynia

znajdowały się w wypełniku grobu szkieletowego 38 (ryc. 45: 4) prawdopodobnie na wtórnym złożu, natomiast w grobie 113 (ryc. 72: 8), datowanym na początek użytkowania cmentarzyska w fazie B_{2a}, pełniło funkcję popielnicy.

Typ 5 reprezentowany jest przez naczynia odkryte w grobach 21 (ryc. 35: 3), 103 (ryc. 65: 6) i 160 (ryc. 89: 6). Ich średnica wylewu jest mniejsza od największej wydętości brzuśca, którego załom umieszczony jest zdecydowanie powyżej połowy wysokości naczynia. Powierzchnia ich jest szorstka lub lekko chropowata. Chronologię tego typu, na podstawie wyposażenia pochówków, możemy umieszczać w schyłkowej fazie wczesnego (faza B_{2b}) i początkach młodszego okresu wpływów rzymskich (faza C_{1a}), a więc w stosunkowo krótkim odcinku czasowym obejmującym generalnie drugą połowę II wieku n.e.

Typ 6 tworzy kilka naczyń odkrytych w grobach 87 (ryc. 59: 2), 104 (ryc. 66: 2), 134 (ryc. 80: 2), 147 (ryc. 86: 3), 183 (ryc. 96: 4) oraz prawdopodobnie silnie uszkodzony egzemplarz z grobu 229 (ryc. 108: 3). Są to formy wysmukłe, a ich cechą charakterystyczną jest wysoko umieszczony załom dwustożkowato uformowanego brzuśca oraz średnica wylewu mniejsza od największej wydętości brzuśca. Krawędź jest wychylona na zewnątrz oraz niekiedy lekko pogrubiona. Powierzchnia ich jest szorstka lub lekko chropowata. Chronologia występowania tego typu na omawianym cmentarzysku jest zbliżona do omówionego wyżej typu 5.

Typ 7 obejmuje naczynia o średnicy wylewu zdecydowanie mniejszej od największej wydętości brzuśca. Ze względu na sposób uformowania krawędzi możemy wśród nich wyróżnić trzy odmiany. Odmianę a reprezentują naczynia o półkuliście uformowanym brzuścu i krawędzi nachylonej do środka naczynia. Pochodzą one z grobów 91 (ryc. 60: 3) i 118 (ryc. 73: 11). Odmiana b natomiast reprezentowana jest przez naczynie kształtu jajowatego o niewyodrębnionej krawędzi nachylonej do środka z grobu 225 (ryc. 105: 10). Odmiana c to naczynia z grobu 16 (ryc. 33: 11) i 174 (ryc. 94: 3) o wysoko umieszczonym załomie dwustożkowatego brzuśca i niewyodrębnionej krawędzi dość ostro nachylonej do środka. Naczy-

nia tego typu wyraźnie nawiązują do grupy III wyróżnionej przez T. Lianę (1970, s. 465 tabl. II). Analogie wskazują, że spotykane są zarówno we wczesnym, jak i w młodszym i późnym okresie wpływów rzymskich (I. Marchelak 2017, s. 253). Dla starszego okresu bardziej charakterystyczna jest odmiana a, spotykana głównie w fazie B₂ wczesnego kresu wpływów rzymskich (T. Liana 1970, s. 439).

Grupa B to naczynia określane jako wazowate. Różnią się one wielkością, stosunkiem wysokości do największej wydętości brzuśca oraz sposobem uformowania krawędzi. Daje to podstawę do wydzielenia w tej grupie trzech typów naczyń. Jedynie fragmentarycznie zachowany egzemplarz z grobu 113 (ryc. 73: 1) należy ogólnie przypisać do tej grupy.

Typ 1. Odkryto siedem naczyń tego rodzaju zachowanych w całości lub w większych fragmentach, które najczęściej pełniły funkcję popielnicy. Pochodzą one z grobów 6–2 egzemplarze (ryc. 28: 3, 5), 41 (ryc. 46: 5), 97 (ryc. 62: 10), 101 (ryc. 64: 2), 154 (ryc. 88: 5) i 171 (ryc. 93: 3). Ich średnica wylewu jest nieco mniejsza od największej wydętości brzuśca, krawędź jest wychylona na zewnątrz. Charakteryzują się gładką powierzchnią barwy czarnej lub jasnobrunatnej, niekiedy zdobioną. W dwóch wypadkach zaopatrzone są w trzy ucha. Wyraźnie nawiązują do grupy II naczyń wyróżnionych przez T. Lianę (1970 tabl. II). Na prezentowanym cmentarzysku naczynia tego typu wystąpiły w zespołach datowanych na fazy od B_{2a} po C_{1b}–C₂ okresu wpływów rzymskich, a więc posiadają dość długi czas występowania.

Typ 2 stanowią zachowane fragmentarycznie naczynia kształtu dwustożkowatego z lekko pogrubioną, wychyloną na zewnątrz krawędzią odkryte w grobie 21 (ryc. 35: 5) i 154 (ryc. 88: 3). Pierwsze z nich jest zdobione na szyjce dwoma poziomymi liniami rytmami, poniżej nich znajduje się meander, drugie natomiast meandrem ograniczonym z obu stron pasmem podwójnych linii rytych z ukośnymi kreskami oraz dołeczkami. Kształtem wyraźnie nawiązuje do naczyń grupy II/3 wyróżnionej przez T. Lianę (1970, tabl. II: 3). Zbliżone formą naczynia pochodzą z cmentarzyska w Stro-

binie, pow. wieluński (B. Abramek 1985, s. 57–58, tabl. IX: 2) oraz z Charlupi Małej, pow. sieradzki (P. Kurowicz, M. Olędzki 2002, s. 40–41, tabl. XIV: 2), gdzie datowane są na fazę B₂ okresu wpływów rzymskich. Podobnie możemy datować naczynia typu 2 na omawianym cmentarzysku.

Typ 3 reprezentowany jest przez popielnicę z grobu 33 (ryc. 42: 4). Charakteryzuje się ona baniastym brzuścem i załomem umieszczonym powyżej połowy wysokości naczynia. Szyjka jest cylindrycznie uformowana z kolankowatym uchem umieszczonym nieco poniżej krawędzi, sięgającym do załomu brzuśca. Powierzchnia jego jest gładka, a barwa czarna, nieco powyżej załomu brzuśca zdobiona wąskim pasem ornamentacyjnym obejmującym grupy ukośnych kresek ujętych w dwie poziome linie. Naczynia tego typu nawiązują do grupy I/3 T. Liany (1970, s. 439, 464 tablica I) spotykanej głównie w fazie B₂ okresu wpływów rzymskich. W tym wypadku jego chronologię możemy rozszerzyć do początków młodszego okresu wpływów rzymskich (fazy C_{1a}).

Grupę C tworzą kubki. Na cmentarzysku w Kolonii Rychłocice wystąpiły niezbyt licznie w kilkunastu zespołach grobowych. Są to naczynia niedużych rozmiarów o powierzchni szorstkiej lub gładkiej, barwy najczęściej brunatnej. Zróznicowanie morfologiczne pozwala na wydzielenie czterech typów.

Typ 1 to naczynie kształtu beczułkowatego z krawędzią silnie zachyloną do środka oraz masywnym uchem wychodzącym z krawędzi i sięgającym dna naczynia. Odkryto je w grobie 33 (ryc. 42: 10). Prawdopodobnie również do tego typu możemy zaliczyć silnie przepalone naczynie z grobu 6 (ryc. 28: 6). Jest to typowa forma dla okresu wczesnorzymskiego umieszczana zwłaszcza w fazie B₂, choć spotykana już w młodszym okresie przedrzymskim (T. Liana 1970, s. 440).

Typ 2 stanowią naczynia odkryte w wyposażeniu grobu 23 (ryc. 38: 12), 129 (ryc. 78: 2), 133 (ryc. 79: 6), 166 (ryc. 92: 3) i 228 (ryc. 107: 7, 9), w tym ostatnim wyjątkowo dwa egzemplarze. Miniaturowe, zdobione naczynie tego typu odkryto także w wypełniku grobu 112 (ryc. 69: 1). Posiadają one lekko baniasty brzusec i prawie pionowo

uformowaną krawędź, z której wyprowadzone jest dość masywne ucho. Dna są płaskie lub też wklęsłe. Naczynia tego typu znajdują odpowiedniki w grupie VII/2 w klasyfikacji T. Liany (1970, s. 464 tablica I: 11). Na omawianym cmentarzysku wystąpiły w zespołach grobowych datowanych od fazy B_{2b} po C₁ okresu wpływów rzymskich.

Typ 3 tworzą egzemplarze dość silnie uszkodzone. Krawędź ich jest lekko wychylona na zewnątrz, a brzusec baniasty. Takie okazy odkryto w grobie 85 (ryc. 58: 10), 100 (ryc. 63: 8) i prawdopodobnie 166 (ryc. 92: 1), gdzie datowane są w szerokich ramach okresu wpływów rzymskich. Tylko w przypadku grobu 166 możemy uściślić jego chronologię na fazę B₂/C₁ okresu wpływów rzymskich.

Typ 4 obejmuje kubki o wysoko umieszczonym dwustożkowato uformowanym załomie brzuśca, kolankowatym uchu oraz dolnej partii brzuśca przechodzącej w wyraźnie wyodrębnioną stopkę. Odkryto je w grobach 97 (ryc. 62: 5), 112 (ryc. 69: 3), 228 (ryc. 107: 5) oraz w odcinku 317 skupisku naczyń (ryc. 128: 4). Być może do tego typu należałoby zaliczyć także bardzo zniszczony i silnie przepalony egzemplarz z grobu 70 (ryc. 56: 12). Naczynia te najczęściej nie są zdobione, wyjątkiem jest okaz z grobu 97, na którym tuż pod uchem znajduje się wizerunek swastyki. Kubki takie są bardzo charakterystyczne dla okresu wczesnorzymskiego, ale spotykane również w zespołach z młodszego okresu rzymskiego (J. Moszczyński 2010, s. 139, ryc. 91: 18/7), co potwierdzają także prezentowane tu materiały z cmentarzyska w Kolonii Rychłocice.

Grupa D to czarki, i niewielkie miseczki. Są to naczynia niedużych rozmiarów, które w grobach pełniły funkcję przystawek. Powierzchnia ich jest lekko szorstka lub gładka, dość często są także zdobione. Z uwagi na morfologię wyróżniono osiem typów tych naczyń, przy czym pierwsze cztery reprezentowane są przez większą liczbę egzemplarzy, pozostałe przez pojedyncze naczynia.

Typ 1 stanowią dość płytkie, niezdobione miseczki, najczęściej niezbyt silnie profilowane z krawędzią wychyloną na zewnątrz i niewyodrębnionym dnem. Część naczyń tego typu jest dość

silnie uszkodzona, stąd też przynależność ich do tego typu może być uważana za nieco problematyczną. Zaliczono tu naczynia z grobu 21 (ryc. 36: 4), 22 (ryc. 38: 9), 92 (ryc. 60: 5), 97 (ryc. 62: 6), 133 (ryc. 79: 7), 165 (ryc. 91: 4-5), 171 (ryc. 93: 2, 4) oraz w odcinku 326 w ustrynie 1 (ryc. 113: 2). Na omawianym cmentarzysku wystąpiły w zespołach datowanych od fazy B_{2b} po C₂ okresu wpływów rzymskich.

Typ 2 obejmuje naczynia o bardziej zróżnicowanej morfologii, które charakteryzują się krawędzią wychyloną na zewnątrz, profilowanym brzuścem oraz wklęsłym dnem. Ich powierzchnia jest z reguły gładka dość często także zdobiona liniami rytmicznymi wychodzącymi od dna lub listwami plastycznymi. Ilościowo jest to typ dominujący w tej grupie naczyń. Znajdowały się w wyposażeniu 13 zespołów grobowych: 6 (ryc. 28: 4), 21 (ryc. 35: 6, 7; 36: 6, 8, 10; 37: 1), 30 (ryc. 41: 3), 33 (ryc. 42: 7), 61 (ryc. 52: 4), 77 (ryc. 58: 2), 82 (ryc. 58: 7), 158 (ryc. 85: 11), 161 (ryc. 90: 12), 169 (ryc. 92: 6), 195 (ryc. 99: 10), 203 (ryc. 101: 4) i 206 (ryc. 101: 9). Wśród egzemplarzy zdobionych na specjalną uwagę zasługuje fragmentarycznie zachowane, przepalone naczynie z grobu 6 zdobione listwami plastycznymi promieniście wychodzącymi od dna (ryc. 28: 4). Zdobnictwo takie jest uważane za naśladownictwo importowanych naczyń szklanych (J. Moszczyński, W. Siciński 1997, s. 22; A. Miśtewicz 2006, s. 157-175). Występowanie tego typu naczyń w materiałach kultury przeworskiej ogranicza się przede wszystkim do fazy B₂ okresu rzymskiego, sporadycznie spotykane są także w fazie C_{1a} (T. Liana 1970, s. 440; J. Moszczyński, W. Siciński 1997, s. 22).

Typ 3 to ostroprofilowane fragmentarycznie zachowane miseczki z krawędzią wychyloną na zewnątrz. Odkryte zostały w grobie 61 (ryc. 52: 4), 92 (ryc. 60: 6), 137 (ryc. 81: 2) i 154 (ryc. 88: 2). Naczynia tego typu wykazują bezpośrednie nawiązania do grupy VI/2 wyróżnionej dla materiałów wczesnorzymskich i datowanych na fazę B₂ (T. Liana 1970, s. 440, tabl. I: 17, 18). W naszym wypadku datowanie tego typu naczyń należałoby jeszcze przedłużyć do fazy C_{1a} okresu wpływów rzymskich, na co wskazuje chronologia grobu 92.

Typ 4 tworzą naczynia również dość silnie profilowane, ale z reguły nieco mniejszej średnicy oraz zdecydowanie głębsze, niekiedy zdobione ornamentem rytym. Wszystkie zachowane są fragmentarycznie. Pochodzą z grobów 21 (ryc. 36: 2), 134 (ryc. 80: 3), 137 (ryc. 81: 3) i 190 (ryc. 98: 5). Typ ten na omawianym cmentarzysku spotykany jest w grobach datowanych na fazy B_{2b} – C_{1a} okresu wpływów rzymskich, a więc przede wszystkim na koniec pierwszej i drugą połowę II wieku n.e. lub nieco dłużej.

Typ 5 reprezentuje fragmentarycznie zachowane naczynie z grobu 121 (ryc. 74: 8) datowanego na fazę B_2/C_1 okresu wpływów rzymskich. Charakteryzuje się dość ostro uformowanym załomem brzuśca silnie zwężającym się ku partii przydennej, pionowo uformowanymi ściankami w górnej partii naczynia i wylewem lekko wychylonym na zewnątrz. Do tej formy trudno jednak podać analogię.

Typ 6 wydzielono na podstawie tylko dwóch naczyń. Są one dość zróżnicowane morfologicznie, stąd też wydzielono je jako dwie odmiany. Odmiana a to naczynie odkryte w grobie 45 (ryc. 49: 8) datowanym na wczesny okres wpływów rzymskich. Jest to dość silnie przepalona i zniszczona czarka z uchem. Dno zostało uformowane w postaci dość wysokiej pełnej, lekko wklęsłej stopki. Na przejściu brzuśca w szyjkę zdobiona jest podwójną linią rytą. Dość bliską analogią do niego może być naczynie z grobu 820 z cmentarzyska w Zadowicach, pow. kaliski. Różni się od opisywanego dwoma uchami oraz pustą nóżką. Datowane jest na koniec fazy B_1 lub początek fazy B_2 okresu wpływów rzymskich (G. Ryceł 1985, s. 193, tabl. I: 4). Podobne naczynie znane jest z cmentarzyska w Opatowie, pow. opatowski z grobu 745 (R. Madyda-Legutko, J. Rodzińska-Nowak, J. Zagórska-Telega 2011, taf. CCLXXIX: 5). Również odnajdujemy je na cmentarzysku w Lachmirowicach, pow. inowrocławski, gdzie w grobie XXII odkryto bardzo podobne formy, ale pozbawione uch oraz na wysokich, pustych nóżkach (B. Zielonka 1953, s. 368 ryc. 18: 1–2). Nie są to więc naczynia często spotykane, choć występują na dużym obszarze kultury przeworskiej.

Odmianę b stanowi bardzo silnie przepalona naczynie o krawędzi wychylonej na zewnątrz, jego baniasty brzusiec przechodzi w masywną nóżkę pustą w środku, która doklejona do korpusu naczynia tworzy jednocześnie podwójne dno. Pod krawędzią zachowało się jedno ucho. Od nasady nóżki ku największej wydętości brzuśca naczynie jest zdobione sześcioma listwami plastycznymi. Odkryto je w grobie 97 (ryc. 62: 9) datowanym na fazę B_{2b} okresu wpływów rzymskich.

Typ 7 to naczynie charakteryzujące się stożkowato uformowanym brzuścem i niewyodrębnioną krawędzią i płaskim dnem. Odkryto je w grobie 133 (ryc. 79: 8). Podobne naczynia znane są z cmentarzysk warstwowych w Szczedrzyku i Olsztynie, pow. częstochowski (J. Szydłowski 1974, tabl. LI: b; CCXL: b). Czarki takie nieco częściej spotykane są na obszarze zajętych przez kulturę luboszycką, gdzie datowane są na III i IV fazę rozwojową tej kultury obejmującą fazę C_{1b} –D (G. Domański 1979, s. 70, 100, ryc. 25: m). Okaz z cmentarzyska w Kolonii Rychłocice umieszczony jest w początkowym okresie tego przedziału czasowego.

Typ 8 natomiast reprezentuje naczynie z grobu 7 (ryc. 32: 2). Charakteryzuje się ono niewyodrębnioną krawędzią, wklęsłym dnem oraz trzema niewielkimi uszkami umieszczonymi w połowie jego wysokości. Zbliżone formą naczynie pochodzi z osady datowanej na fazy C_2 –D w Chabielicach stan. 12, pow. bełchatowski z obiektu 13 (P. Frąsiak, B. Gwóźdź, W. Siciński 2000, s. 62, ryc. 53: 2). Podobne naczynie odkryto również na cmentarzysku w Opatowie w grobie 543 (R. Madyda-Legutko, J. Rodzińska-Nowak, J. Zagórska-Telega 2011, taf. CLXXXIV: 3) oraz na cmentarzysku warstwowym w Szczedrzyku, pow. opolski (J. Szydłowski 1974, tabl. L: h) z tą różnicą, że w miejsce trzech niewielkich uszek znajdują się pionowe guzki i posiadają one płaskie dno. Wyjątkowo trzy naczynia tego rodzaju odkryto na cmentarzysku w Korzeniu, pow. gostyński. Wszystkie posiadały wklęsłe dno, natomiast różnice między nimi wynikały z obecności małych uszek lub guzków (A. Kempisty 1968, tabl. IX: 3; XXXV: 7, 11). Z zestawienia powyższego wynika, że naczynia tego typu odkryto wyłącznie na stanowiskach późno-

przeworskich. W związku z powyższym należy przyjąć, że jest to forma odnosząca się do końcowego odcinka późnego okresu wpływów rzymskich i początków okresu wędrówek ludów.

Grupa E to misy. Są to głębokie naczynia o średnicy wylewu mniejszej, równej lub większej od największej wydętości brzuśca, o krawędzi dość mocno wychylonej na zewnątrz. Ze względu na sposób uformowania dolnej partii naczynia możemy wyróżnić wśród nich dwa typy, a w ich obrębie odmiany.

Typ 1 obejmuje naczynia na wysokich pustych w środku nóżkach i płaskim dnie. Ze względu na sposób ukształtowania brzuśca możemy wyróżnić trzy odmiany. Odmiana a to naczynia z grobów 92 (ryc. 60: 7) i 156 (ryc. 88: 12) oraz prawdopodobnie 146 (ryc. 85: 3). Charakteryzują się one baniastym brzuścem oraz krawędzią wychyloną na zewnątrz. Umieszczone są na wysokich, pustych w środku nóżkach o prostym dnie. Odmiana b reprezentowana jest tylko przez jedno zachowane fragmentarycznie naczynie z grobu 191 (ryc. 98: 8) charakteryzujące się lekko zaokrąglonym brzuścem i krawędzią ustawioną prawie pionowo, dno wysokiej nóżki jest lekko wklęsłe. Natomiast odmiana c to naczynie ostrzej profilowane, o krawędzi wychylonej na zewnątrz. Pusta w środku nóżka jest nieco niższa, a dno płaskie. Naczynie takie odkryto w odc. 317 w skupisku naczyń (ryc. 128: 3). Misy tego typu znajdują szereg analogii na cmentarzyskach w zespołach datowanych głównie na fazę B₂ po B₂/C₁ (M. Dziegielewska, M. Kulczyńska 2008, s. 67) i C_{1a} okresu wpływów rzymskich (J. Moszczyński 2010, s. 137).

Typ 2 to misy na dość wysokich, wklęsłych do środka naczynia nóżkach. Brzusiec jest profilowany, a krawędź wychylona na zewnątrz. Również wśród nich możemy wyróżnić dwie odmiany reprezentowane przez pojedyncze naczynia. Odmiana a charakteryzuje się silniejszą profilacją ścianek naczynia i krawędzią wychyloną na zewnątrz. Dno uformowane jest w postaci dość wysokiej nóżki wklęsłej do środka naczynia. Odkryto je w grobie 97 (ryc. 62: 11). Zbliżone formą naczynie, różniące się od opisywanego pełną nóżką pochodzi z cmentarzyska w Górze, pow. sie-

radzki z grobu zniszczonego datowanego w ramach chronologii cmentarzyska pomiędzy fazami B_{2b} i C_{1a} (W. Siciński 1994, s.84, tabl. IX: 11). Odmiana b to naczynie z prawie pionowo ustawioną krawędzią, której przejście w brzusiec podkreślone jest przez wyraźny uskok, dno jest dość niskie i wklęsłe. Pochodzi ono z grobu 191 (ryc. 98: 7). Również ten typ znajduje swoje odpowiedniki na cmentarzyskach w zespołach datowanych na fazę C_{1a} okresu wpływów rzymskich (J. Moszczyński 2010, s. 137; W. Siciński 1994, s. 84, tabl. IX: 12).

Grupa F to puchary. Są to smukłe naczynia o średnicy wylewu zdecydowanie mniejszej od ich wysokości. Tworzą grupę zróżnicowaną morfologicznie. Ze względu na sposób uformowania dna wyróżniono trzy typy tych naczyń.

Typ 1 to naczynia z płaskim dnem, lekko wyodrębnionym w postaci stopki. Z uwagi na ich budowę wyróżniono dwie odmiany. Odmiana a reprezentowana jest przez dwa naczynia. Pierwsze z nich, odkryte w grobie 132 (ryc. 79: 2), to smukłe naczynie kształtu zbliżonego do dwustożkowego z krawędzią zachyloną do środka i największej wydętości brzuśca umieszczonej w jego górnej partii. Część przykrawędna naczynia jest podkreślona przez wyraźny uskok. Drugie natomiast, pochodzące z grobu 56 (ryc. 50: 12), to okaz ostrzej profilowany o największej wydętości brzuśca umieszczonej nieco powyżej połowy wysokości naczynia z wyraźnie wyodrębnioną stopką. Brzusiec zdobiony jest szerokimi żłobkami w formie kanelurów. W grobie naczynia te pełniły funkcję popielnic. Odmiana b natomiast jest reprezentowana przez niewielkie naczynia zachowane fragmentarycznie z grobu 23 (ryc. 38: 11), 137 (ryc. 81: 4), 146 (ryc. 85: 8) i 190 (ryc. 98: 4), a także w ustrynie 1 w odcinku 326 (ryc. 113: 1). Mają one kształt dwustożkowaty o dość ostrym załomie brzuśca i krawędź lekko wychyloną na zewnątrz. Wyposażenie grobów wskazuje, że obydwie odmiany typu 1 możemy datować w obrębie faz B₂ i B₂/C₁ okresu wpływów rzymskich.

Typ 2 reprezentują naczynia zróżnicowane morfologicznie, w związku z czym również w tym wypadku wydzielamy wśród nich dwie odmiany. Odmiana a charakteryzuje się kształtem

dwustożkowatym o krawędzi wychylonej na zewnątrz i dnie z reguły wyodrębnionym w postaci pustej stopki. Odkryto je w grobie 33 (ryc. 42: 9), 161 (ryc. 90: 13) oraz w odcinku 324 w skupisku naczyń (ryc. 128: 2). Tylko pucharek z grobu 97 (ryc. 62: 7) ma nieco odmiennie uformowaną podstawę w postaci nóżki lekko wklęsłej. Być może również do tej odmiany należałoby zaliczyć zachowane tylko w górnej partii naczynie z grobu 100 (ryc. 63: 7). Natomiast odmiana b wyróżnia się dwustożkowato uformowanym lekko baniastym brzuścem oraz krawędzią nieznacznie wychyloną na zewnątrz. Podstawa naczyń uformowana jest w postaci dość wysokiej stopki pustej w środku. Naczynia takie pochodzą z grobu 228 (ryc. 107: 6, 8) i są zdobione grupami ukośnych linii tworzących trójkąty obramowane od dołu podwójną linią rytą lub rzędem dołeczków. Prawdopodobnie do tej odmiany możemy także dołączyć zachowane w górnej partii podobnie zdobione naczynie z grobu 227 (ryc. 106: 7). Obie omówione wyżej odmiany na cmentarzysku w Kolonii Rychłocice należy datować na czas pomiędzy fazami B₂ i C₁ okresu wpływów rzymskich.

Typ 3 to naczynia na wysokiej pełnej nóżce. One również wykazują duże zróżnicowanie morfologiczne, które pozwala na wyróżnienie ich dwóch odmian. Odmiana a reprezentowana jest przez naczynie z grobu 172 (ryc. 93: 12). Jest to forma o lekko baniastym, dwustożkowatym brzuścu i krawędzi silnie wychylonej na zewnątrz. Podstawą naczynia jest wysoka nóżka o płaskim dnie. Jest ono bogato zdobione ornamentem poziomych i ukośnych linii rytych oraz odcisków wykonanych trójkątnym stempelkiem. Zbliżone formy odnajdujemy na cmentarzysku w Cieślówicach Dużych w grobach 22 i 119 datowanych w przedziale faz B_{2b}-C_{1a} (M. Dziegielewska, M. Kulczyńska 2008, s. 67, taf. XVII: 15; LXXV: 1). Odmiana b to również naczynie kształtu dwustożkowatego o prawie pionowo uformowanej krawędzi i niezbyt wysokiej nóżce. Poniżej największej wydętości brzuśca pucharek zdobiony jest trzema rzędami stożkowatych guzków formowanych ze ścianek naczynia tworzących rodzaj ornamentu jeżowatego. Odkryto je luźno w odcinku 324 (ryc. 128: 1).

Z form nietypowych, nie mieszczących się w zaproponowanej wyżej klasyfikacji, należy wymienić miniaturowe naczynie o profilu esowatym odkryte w ustrynie 1 w odcinku 326 (ryc. 113: 3). Na uwagę zasługują ponadto fragmenty dwóch uch z kanalnikami, z których jedno bardzo masywne z szerokim otworem wylotowym pochodzące z grobu 214 (ryc. 103: 2) mogło być elementem dość dużego naczynia w kształcie dzbana, choć do takiej jego postaci trudno znaleźć analogie przynajmniej na obszarze kultury przeworskiej. Drugie natomiast zachowane bardzo fragmentarycznie odkryte w grobie 146 (ryc. 85: 4) wskazuje wyraźnie na jego związek z naczyniem w formie dzbana podobnym do dwustożkowego okazu z cmentarzyska w Zadowicach z grobu 825 (E. Kaszewska 1988, tabl. VI: 5) datowanego na wczesny okres wpływów rzymskich. Tego rodzaju elementy naczyń spotykane są na nielicznych stanowiskach kultury przeworskiej, choć w rejonie środkowej Warty odnotowano je na cmentarzysku w Niechmirowie-Malej Wsi (M. Urbański 1988, s. 173), Siemiechowie (M. Jądzewska, W. Siciński 2017, ryc. 23: 4) i Konopnicy (B. Abramek 1988, tabl. VII: 11).

Figurki ornitomorficzne

Fragmenty dwóch glinianych figurek ornitomorficznych znaleziono luźno w odcinkach 202 (ryc. 123: 6) i 203 (ryc. 123: 7). Pierwsza z nich to zaledwie fragment przedstawiający być może ptaka składający się z ogona oraz uchwytu. Jego zachowane wymiary wynoszą: dług. 4,7 cm, wys. 5,1 cm, szer. 1,2 cm. O wiele ciekawsza jest lepiej zachowana druga figurka. Składa się ona z wałeczkowatego uchwytu uformowanego ukośnie w stosunku do korpusu, a po jego przeciwnej stronie wymodelowana została głowa. Trójkątny korpus zakończony był prawdopodobnie ogonem (obecnie uszkodzony). Ślady uszkodzeń widać również na części brzusznej figurki, pomiędzy uchwytem a głową. Całość jest ponadto dość silnie uszkodzona wskutek przepalenia. Wymiary zabytku wynoszą: zach. dług. 5,9 cm, wys. 7 cm, szer. 3,2 cm. Wyobrażenie to możemy interpretować jako figurkę ptaka, którego jednak przynależność gatunkowa nie jest możliwa do określenia. W okresie wpły-

wów rzymskich figurki ptaków są bardzo rzadko spotykane w materiałach zabytkowych kultury przeworskiej (E. Bugaj 1999, s. 179). Możemy tu przytoczyć analogie z osady w Jakuszowicach stan. 2, pow. Kazimierza Wielka (P. Kaczanowski, J. Rodzińska-Nowak 2000, s. 113 abb. 6) oraz z cmentarzyska w Mierzynie-Grobli (J. Ziętek 2004, tabl. XXIII: 15). Ponadto możemy wymienić fragmenty figurek ptaków będących elementami naczyń ceramicznych. Pochodzą one z cmentarzyska w Sobociskach, pow. Oława – miniaturowe, uszkodzone naczynie gliniane lepiące ręcznie w kształcie ptaka (K. Ibragimow 2009, s. 79 ryc. 17: a) oraz z osady w Jakuszowicach stan. 2, gdzie odkryto fragment naczynia toczonego na kole z dzióbkiem w kształcie ptaka (P. Kaczanowski, J. Rodzińska-Nowak 2000, s. 111 abb. 4). Nieco tylko częstsze mają być motywy ornitomorficzne na terenie obecnych Czech i Słowacji (K. Motyková-Šneidrová 1959, s. 233–239).

Zdobnictwo naczyń lepiących ręcznie

Ornamentyka tej grupy naczyń jest bardzo różnorodna. Charakteryzuje się wykorzystaniem kilku technik, niekiedy również łączonych ze sobą, wśród których zdecydowanie dominującą pozycję zajmuje technika ryta. Pozostałe, czyli technika odciskana i plastyczna należą do sporadycznie stosowanych.

Do najprostszych sposobów zdobienia ceramiki techniką rytą należy zaliczyć poziome linie, które najczęściej podkreślają tektonikę naczyń. Spotykane są głównie na naczyniach cienkościennej z grobów 33 (ryc. 42: 9), 45 (ryc. 49: 8), 165 (ryc. 91: 3, 5) oraz z odcinka 317 skupiska naczyń (ryc. 128: 2–3). Bardzo często motyw ten jest uzupełniany przez dodatkowe elementy ryte i odciskane w postaci grup ukośnych krótkich kresiek, np. naczynie z grobu 97 (ryc. 62: 10), ukośnych linii tworzących trójkąty niekiedy wypełnione dołączkami, jak na naczyniach z grobów 171 (ryc. 93: 3) i 228 (ryc. 107: 6, 8). Ukośne linie ryte występują także samodzielnie – grób 137 (ryc. 81: 3–4), 196 (ryc. 99: 14, 16) i 213 (ryc. 102: 13), czasem także w połączeniu z podwójnymi liniami ukośnymi wypełnionymi dołączkami (ryc. 60: 7). Często

poziome linie ryte występują w bardziej rozbudowanych motywach zdobniczych w połączeniu z liniami ukośnymi (ryc. 58: 2; 74: 8; 81: 4; 102: 1), niekiedy także z ornamentem wykonanym trójkątnym stempelkiem (ryc. 94: 12), czy dołączkami (ryc. 88: 12). Często są także połączenia poziomych linii rytych z liniami pionowymi (ryc. 36: 10; 42: 7; 77: 11). Spotykane są też podwójne linie zygzakowe wypełnione kropkami (ryc. 64: 2), a także krótkie ukośne linie (ryc. 88: 2; 97: 8) oraz motyw jodelki w układzie poziomym (ryc. 37: 2; 40: 3, 5), czy grupy krótkich kresiek ułożonych naprzeciwległe (ryc. 46: 5). Sporadycznie odnotowuje się trójkąty wypełnione niewielkimi dołączkami (ryc. 58: 7). Jednym z najczęściej spotykanych sposobów zdobienia jest ornament linii rytych w układzie pionowym (ryc. 42: 2; 49: 2; 59: 2; 74: 11; 86: 3–4), niekiedy w połączeniu z dołączkami (ryc. 51: 2) oraz liniami krzyżującymi się (ryc. 54: 9; 65: 2; 68: 2; 91: 6). Taki sposób zdobienia występuje zarówno we wczesnym, jak i w młodszym – późnym okresie wpływów rzymskich. Zupełnie sporadycznie wykonywany był ornament przy użyciu pięcioletniego narzędzia grzebykowatego w układzie ciągów kolistych nachodzących na siebie (ryc. 34: 2). Jest on spotykany u schyłku wczesnego oraz w większej liczbie w młodszym okresie wpływów rzymskich. Za odmianę ornamentu rytego możemy uznać szerokie kanelury pokrywające w układzie pionowym brzusiec niewielkiej, czernionej popielnicy z grobu 56 (ryc. 50: 12). Najbardziej charakterystycznym motywem zdobniczym kultury przeworskiej jest meander. Na omawianym cmentarzysku spotykamy go zarówno samodzielnie, jaki i w połączeniu z innymi rytymi motywami zdobniczymi na fragmentach zaledwie kilku naczyń z grobów 112 (ryc. 69: 2), 154 (ryc. 88: 3), 166 (ryc. 92: 2), 187 (ryc. 97: 7) oraz 206 (ryc. 99: 10). Ornament ten jest najczęściej spotykany we wczesnym okresie wpływów rzymskich, w okresie późniejszym pojawia się znacznie rzadziej (K. Godłowski 1977, s. 161).

Na szczególną uwagę zasługuje meander zdobiący popielnicę z grobu 97 (ryc. 62: 10). Zrobiono go przy pomocy narzędzia w rodzaju radełka, którego ślady tworzą ciągi podwójnych delikat-

nych linii. Jest on na obszarze kultury przeworskiej dużą rzadkością. Częściej spotykany jest natomiast na obszarach nadłabskich oraz w Czechach (M. Šalová 2015, s. 89–96). Tą techniką zdobione jest m.in. naczynie z położonych również nad Wartą Księżych Młynów, pow. poddębicki (H. Przybyłowiczowa 1930, s. 301–310) oraz Konopnicy z grobu 141 (B. Abramek 1988, tabl. VI: 8) i Siemiechowa z grobu 9 (M. Jażdżewska, W. Siciński 2017, ryc. 12: 4).

Jako ornament specjalny możemy traktować symbol swastyki wykonany techniką rycia na brzuścu naczynia grupy D typu 4 z grobu 97 (ryc. 62: 5). Element ten spotykany jest niezbyt często już na naczyniach kultury przeworskiej z młodszego okresu przedrzymskiego. W podobny sposób należy podejść do wykonanego szerokimi kanelurami znaku krzyża na dnie naczynia z grobu 21 (ryc. 36: 9) oraz niewielkich doleczków, czy nacięć tworzących krzyż ze złamanymi ramionami na dnie naczynia z grobu 129 (ryc. 78: 5). Podobny, choć nieco bardziej rozbudowany ornament pokrywa dno naczynia z grobu 45 w Strobinie (B. Abramek 1985, tabl. V: 8).

Technika odciskania reprezentowana jest prawie wyłącznie przez motyw dołków paznokciowych pokrywających fragmenty naczyń z grobów 27 (ryc. 40: 4), 99 (ryc. 63: 4), 105 (ryc. 67: 2) oraz 129 (ryc. 78: 4). Taki sposób zdobienia spotykany jest przez cały okres wpływów rzymskich, ale jest szczególnie popularny w jego późniejszych fazach.

Zdobnictwo plastyczne to przede wszystkim listwy naklejane na brzuśce naczyń grupy D typu 2 z grobu 6 (ryc. 28: 4) i typu 6b z grobu 97 (ryc. 62: 9) uważane za naśladownictwo rzymskich naczyń szklanych. Pionowo uformowane listwy plastyczne zdobią fragmentarycznie zachowane naczynie z grobu 97 (ryc. 62: 8), a pozioma listwa w połączeniu z meandrem przepalona naczynie z grobu 206 (ryc. 101: 10). Ponadto na uwagę zasługuje zdobnictwo w postaci nalepianych na powierzchnię naczynia niewielkich guzków. Czterema takimi guzkami umieszczonymi powyżej największej wydętości brzuśca zdobione jest naczynie grupy A typu 2, pełniące funkcję popielnicy w grobie 62 (ryc. 53: 2).

Zupełnie wyjątkowym natomiast jest naczynie odkryte luźno w odcinku 324 (ryc. 128: 1). Jest to pucharek grupy F typu 3 odmiany b zdobiony trzema rzędami guzków formowanych ze ścianek naczynia. Taki sposób dekoracji naczyń, określanej w literaturze jako jeżowaty, pojawia się w fazie B₂, ale najbardziej charakterystyczny jest dla fazy następnej (K. Godłowski 1977, 146). Ma być najczęściej spotykany w młodszym okresie wpływów rzymskich (G. Domański 1967, s. 149). Ostatnio jest też uważany za przejaw wpływów Germanów reńsko – wezerskich na obszarze kultury przeworskiej (A. Błażejowski 2007, s. 58). Niewielkie fragmenty brzuśców naczyń zdobionych w ten sposób odkryto także w grobach jamowych 27, 31 i 231 (ryc. 107: 8). Najbliższe analogie do tego sposobu zdobienia obserwujemy na cmentarzysku w Konopnicy (B. Abramek 1987, tabl. IX: 6; XVII: 25; 1988, tabl. VIII: 25; XXV: 9, 11–12).

Ceramika toczona na kole (grupa II)

Ta kategoria ceramiki reprezentowana jest zaledwie przez 384 fragmenty naczyń, które wystąpiły w pięciu zespołach grobowych (7, 8, 13, 37 i 38) oraz w ustrynie 2, a także w większości luźno na powierzchni kilkunastu odcinków badawczych. Jest to zbiór bardzo ułamkowy, w zasadzie możliwa była tylko częściowa rekonstrukcja dwóch naczyń z prawdopodobnego grobu szkieletowego nr 38 (ryc. 45: 2, 9). Są to fragmenty dwóch mis. Pierwsza z nich charakteryzuje się średnicą wylewu większą od największej wydętości brzuśca i krawędzią dość silnie wychyloną na zewnątrz. Brzusiec jest lekko dwustożkowaty. Analogie do takiej formy naczynia odnajdujemy w typie 33 naczyń z osady produkcyjnej w Chabielicach na stan. 12, datowanym pomiędzy fazą C₂ okresu wpływów rzymskich, a fazą D₁ wczesnego okresu wędrówek ludów (P. Frąsiak, B. Gwóźdź, W. Siciński 2000, s. 67, 81–82, ryc. 62: 3, 5–7; 63: 3; 64: 1; 65: 6).

Drugie z naczyń reprezentuje również formę misy o średnicy wylewu większej od największej wydętości lekko zaokrąglonego brzuśca oraz krawędzią silnie wychyloną na zewnątrz z występnym od wewnątrz, przypominającym nieco kryzę. Powierzchnia jego jest gładka, a barwa siwa.

Powyżej załomu brzuśca naczynie jest zdobione szerokim zygzakiem wykonanym techniką wyświecania. W obrębie ornamentu widoczne są ślady odłupanego guzka. W pewien sposób naczynie to nawiązuje do typu B VIII ceramiki toczonej na kole kultury przeworskiej pojawiającego się w fazie C_{1b} okresu wpływów rzymskich, a spotykanego przede wszystkim w fazie D₁ wczesnego okresu wędrówek ludów (H. Dobrzańska 1980, s. 98–103).

W tym samym grobie odkryto także fragmenty wylewu naczynia dość silnie wychylonego na zewnątrz, które możemy określić jako dzban (ryc. 45: 3). Nieco poniżej krawędzi naczynie zdobione jest podwójną linią rytą. Z uwagi na stan zachowania trudno pokusić się o dokładniejsze określenie. Natomiast w wypełniku ustryny 2 odkryto fragment szerokiego zdobionego kanelami ucha należącego do naczynia tego rodzaju (ryc. 116: 15).

Na uwagę zasługuje także zachowana fragmentarycznie niewielka miseczka odkryta również w ustrynie 2 o lekko pogrubionej krawędzi uformowanej pionowo, krótkiej szyjce i z wyraźnie wyodrębnionym załomem brzuśca (ryc. 116: 1). Na szyjce widoczne są dwa wąskie ciemnoszare pasma będące być może śladem malowania (M. Jażdżewska 2004, s. 303).

Pozostałe ułamki ceramiki toczonej na kole należą do kategorii niecharakterystycznych. Zdecydowanie dominują fragmenty brzuśców barwy siwej i jasnobrunatnej oraz stosunkowo niewielkie i bardzo drobne fragmenty krawędzi oraz den. Wśród nich na uwagę zasługują jedynie ułamki naczyń misowatych z krezą zdobione ornamentem wyświecanym w postaci kratki, spotykanej także na powierzchni krezy, czy ułamki naczyń zdobione listwą plastyczną pojedynczą i podwójną, a także fragmenty zdobione ornamentem stempekowym w połączeniu z listwą plastyczną i ornamentem wyświecanym. Wszystkie wymienione powyżej fragmenty naczyń pochodzą z ustryny 2 (ryc. 116: 2–14; 118: 7–9)). Sporadycznie spotykane są fragmenty den naczyń uformowane pierścieniowato (ryc. 118: 10). Pozostałe ułamki ceramiki toczonej na kole nie pozwalają na ich bliższą klasyfikację.

Ornamentyka naczyń toczonych na kole reprezentowana jest przez przede wszystkim ornament wyświecany w postaci linii łamanej oraz kratki (ryc. 116: 11–12), co jest bardzo typowym elementem zdobniczym w kulturze przeworskiej. Z rzadka pojawiają się także fragmenty naczyń zdobionych listwą plastyczną umieszczoną pod krawędzią oraz nieco poniżej tworzących układ podwójnych listewek (ryc. 116: 2–4, 13–14). Sporadycznie spotykany jest także ornament stempekowy w postaci kolistych rozetek (ryc. 114: 10) odciskanych tuż pod krawędzią, czy na brzuścu w układzie powtarzalnym w połączeniu także z listwą plastyczną i płytko rytą podwójną linią falistą (ryc. 116: 14). Zbliżony formą ornament stempekowy spotykamy na osadzie ze schyłkowej fazy kultury przeworskiej w Walkowie – Kurnicy, pow. wieluński (B. Abramek 2004a, tabl. III: 2).

Ceramika importowana z terenu imperium rzymskiego (grupa III)

Ogółem w trakcie badań cmentarzyska w Kolonii Rychłocice stan. 1 odkryto 168 fragmentów naczyń typu *terra sigillata*, z czego 64 ułamki pochodzą z ośmiu zespołów grobowych (10, 87, 89, 139, 140, 175, 187 i 211) dość ubogo wyposażonych w przedmioty pozaceramiczne, a pozostałe luźno z odcinków badawczych. Część z nich, obejmująca 85 ułamków odkrytych w trakcie badań w latach 2001 i 2003, została już opracowana i opublikowana. Ceramika ta wyprodukowana w warsztatach w Rheinzabern i Westerndorf oraz Pfaffenhofen na obszar zajęty przez kulturę przeworską napłynęła w okresie schyłku II oraz w początkach III wieku n.e. oraz w mniejszej ilości pomiędzy czwartym dziesięcioleciem a połową III wieku n.e. (L. Tyszler 2006, s. 147–155). Zachodzi jednak potrzeba ponownego spojrzenia na całość ceramiki tego rodzaju pochodzącej z całości tego cmentarzyska. Dlatego poświęcono jej oddzielny rozdział, w którym omówione zostały warsztaty produkcyjne, wytwórcy oraz chronologia napływu na obszar kultury przeworskiej⁶.

⁶ Patrz L. Tyszler, Ceramika *terra sigillata* z cmentarzyska kultury przeworskiej w Kolonii Rychłocice, stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie, w niniejszym opracowaniu.

Zupełnie unikatowych w skali kultury przeworskiej jest odkrycie rzymskiej lampki oliwnej. Była ona już przedmiotem oddzielnego opracowania razem z zespołem grobowym. Ze względu jednak na monograficzny charakter tej pracy należy ponownie ją przedstawić. Zabytek ten odkryty został w grobie 112 w warstwie ciałopalenia nakrywającą popielnicę (ryc. 68: 3). Lampka została uszkodzona, zachowana jest w dwóch częściach. Wykonano ją w dwuczęściowej formie z gliny drobnoziarnistej, wypalanej na kolor jasnobrunatny. Na jej powierzchni znajdują się obecnie liczne ślady przepalenia na stosie pogrzebowym w postaci pęcherzyków. Dysk jest okrągły, zamknięty, wklęsły, z centralnie umieszczonym otworem oliwnym, zdobiony kolistym żeberkiem. Palnik jest szeroki, wachlarzowato zakończony. Imadło jest pionowe, profilowane w kształcie palmetty, perforowane w dolnej części tworząc niewielkie uszko. Na ramionach widoczne są zdobienia w postaci symetrycznie rozmieszczonych dwóch rozet. Stopka jest płaska z widocznym śladem być może nieczytelnego stempla wytwórcy. Długość całkowita lampki wynosi 9 cm, szerokość 5,8 cm, wysokość 2,3 cm, wysokość z imadłem 4,1 cm, średnica dysku 3,1 cm, długość palnika 2,3 cm, a największa szerokość 3 cm. W klasyfikacji lamp należy do typu z dekorowanym dyskiem (*Bildlampe*). Tego rodzaju lampy należą do najbardziej rozpowszechnionego typu występującego w różnych wariantach, szczególnie w II wieku n.e. w Italii oraz w prowincjach rzymskich (I. Modrzewska-Pianetti 1990, s. 80). Uchwyt w kształcie palmetty jest elementem charakterystycznym dla lamp hellenistycznych oraz rzymskich z I wieku p.n.e. oraz I wieku n.e. i przeżywającym się jeszcze w początkach wieku II (A. Sadurska 1975, s. 46). Również wachlarzowaty kształt palnika jest cechą lamp pochodzących z I–II wieku n.e. (I. Modrzewska-Pianetti 1988, s. 128). W naszym wypadku odkryto ją w bogato wyposażonym zespole grobowym datowanym na fazę B_{2b} okresu wpływów rzymskich, w którym pochowano kobietę z małym dzieckiem. Lampy oliwne, mimo że jest ich stosunkowo dużo w zbiorach muzeów polskich, niezmiernie rzadko trafiały na obszar kultury przeworskiej

z terenu imperium rzymskiego. Dotychczas pełną dokumentację archeologiczną posiadała tylko jedna lampka oliwna odkryta na obszarze kultury przeworskiej w równie bogato wyposażonym grobie kobiety na cmentarzysku w Lachmirowicach, pow. inowrocławski (B. Zielonka 1953, s. 355–356, ryc. 1a, 2 a–e; I. Modrzewska-Pianetti 1990, s. 86–87).

Uzbrojenie

Miecz

Jak się okazało w trakcie dalszych badań wykopaliskowych w Kolonii Rychłocice na stanowisku 1 jedyny miecz odkryty został w pierwszym sezonie badawczym w 2000 roku. Był on już przedmiotem opracowania (M. Jażdżewska 2004, s. 296, tabl. II: 6), ale dla porządku należy przypomnieć, że odkryto go w grobie 6 (ryc. 29: 7). Jego długość całkowita wynosi 74 cm, szerokość głowni 5 cm, a długość trzpienia 13 cm. W klasyfikacji mieczy został zaliczony do typu III odmiany 4 (M. Biborski 1978, s. 66, ryc. 12b). Mają one postać gladiusów, a ich obecność na obszarze kultury przeworskiej miała być wynikiem oddziaływań rzymskich, lub też należy je traktować jako importy (P. Kaczanowski 1992b, s. 174). Natomiast w ramach klasyfikacji mieczy wczesnorzymskich z terenu Imperium Rzymskiego i *Barbaricum* zaliczamy go do grupy V odmiany 2 datowanej w ramach faz B₁ i B₂ wczesnego okresu wpływów rzymskich (M. Biborski 1994, s. 96–97, ryc. 8). W podziale K. Godłowskiego (1992, s. 80–81) miecz ten możemy umieścić w grupie IV grobów z bronią odpowiadającej fazie B_{2b} wczesnego okresu wpływów rzymskich. Analogiczne egzemplarze mieczy odkryto na cmentarzysku w Żerkowie (W. Kočka 1939/1948, s. 171, tabl. XXII/2) i Kamieńczyku (T. Dąbrowska 1997b, s. 57, taf. CXXVII: 6).

Zawieszka pochwy miecza

Zabytki tego rodzaju odkryto w liczbie trzech egzemplarzy. Pierwsza z nich wykonana została z taśmy żelaznej, której jeden koniec został zagięty pod kątem prostym, drugi natomiast w dolnej partii trzonu zdobiony dwoma żeberkami, prosty, był wsuwany pod powierzchnie pochwy miecza.

Jest to okaz dość długi, mierzący 14,5 cm. Znalaziono ją w ustrynie 1 w odcinku 326 (ryc. 112: 16). W klasyfikacji P. Kaczanowskiego (1992a, ryc. 10: 3) zawieszki takie zaliczane są do typu VII dość powszechnie spotykanego na obszarze kultury przeworskiej, szczególnie w fazach B₂ i C₁ okresu wpływów rzymskich.

Druga z zawieszek, wykonana również z taśmy żelaznej, wyróżnia się obustronnym zagięciem zakończeń, w których znajdują się otwory na nity, jej długość wynosi 10,2 cm. Odkryto ją w ustrynie 2 (ryc. 117: 11). Ostatnia zawieszka, podobna do poprzedniej, została znaleziona luźno w odcinku 48 (ryc. 121: 6) i mierzy 7,8 cm długości. Oba te przedmioty możemy zaliczyć do typu 1 datowanego na czas pomiędzy fazami C₁ - D młodszego okresu wpływów rzymskich - wczesnego okresu wędrówek ludów (P. Kaczanowski 1992a, s. 39, ryc. 9: 1).

Trzewik pochwy miecza

Przedmiot ten odkryty został w wyposażeniu grobu 43 (ryc. 48: 4). Należy do żelaznych trzewików półksiężycowatych, które w klasyfikacji P. Kaczanowskiego (1992a, ryc. 11: 18) możemy zaliczyć do typu VI o poziomo ściętej górnej krawędzi. W jego centralnej części znajdują się półkoliste występy, przez które przechodzi nit do mocowania w dolnej części pochwy. Trzewiki półksiężycowate użytkowane były od fazy B₂ po fazę C_{1b} (P. Kaczanowski 1992a, s. 47), co potwierdza także pozostałe wyposażenie tego grobu, który jest datowany na fazę B_{2b} okresu wpływów rzymskich. Zwraca uwagę fakt, że w grobie 43 brak jest innych elementów uzbrojenia związanych z tym przedmiotem, a więc przede wszystkim miecza i innych pozostałości pochwy (okuć, zawieszki, itp.), a także groty, czy elementów tarczy. W jego wyposażeniu znalazł się natomiast żelazny tok oraz dwie ostrogi. Analiza antropologiczna materiału kostnego z grobu wykazała obecność dwóch osobników - mężczyzny oraz kobiety.

Groty

Z cmentarzyska w Kolonii Rychłocice pochodzi w sumie 19 żelaznych groty zachowanych w ca-

łości lub we fragmentach, odkrytych w 11 zespołach grobowych oraz dwukrotnie luźno w odcinkach badawczych, które reprezentują szerokie spektrum klasyfikacji P. Kaczanowskiego (1995).

Typ I odmiana 4 wariant 2 to grot odkryty w grobie 6 (ryc. 30: 2). Jego długość wynosi 19,5 cm, w przekroju romboidalny z wyraźnym żeberkiem środkowym biegnącym przez prawie cały liść. W tulei widoczna jest przetyczka. Groty tej odmiany są charakterystyczne dla okresu wczesnorzymskiego (P. Kaczanowski 1995, s. 14), a w naszym przypadku, na podstawie wyposażenia grobu, możemy uściślić jego chronologię na fazę B₂. Najbliższą analogię stanowi grot odkryty w grobie 44 na cmentarzysku w Siemiechowie datowany na fazę B_{2b} okresu wpływów rzymskich (M. Jażdżewska, W. Siciński 2017, s. 44, ryc. 46: 8).

Typ III reprezentowany jest przez jeden dość silnie zniszczony grot z grobu 229 (ryc. 108: 2). Charakteryzuje się on dość krótką tulejką i długim liściem z żeberkiem środkowym. Całkowita długość grotu wynosi około 34,8 cm. Od nasady liścia zdobiony jest srebrną inkrustacją w postaci par współśrodkowych kółek z centralnym punktem. Ich liczba po obu stronach grotu jest różna zwłaszcza u nasady liścia, choć może to być efektem znacznego zniszczenia powierzchni grotu. Ten sposób zdobienia groty rozpoczyna się już w fazie B₁ okresu wpływów rzymskich, bardziej rozbudowane motywy zdobnicze pojawiają się w fazie B₂ i stosowane były także w młodszym okresie wpływów rzymskich na dużym obszarze Europy środkowej, w tym także w kulturze przeworskiej, szczególnie w fazie C_{1a} (P. Kaczanowski 1988, s. 68). Tak też datowany jest cały zespół grobowy.

Typ IV to grot odkryty w grobie 18 (ryc. 34: 11). Jest to egzemplarz o długości 24 cm, stosunkowo wąskim liściu o przekroju romboidalnym, w dolnej części tulei widoczny jest otwór na przetyczkę. Groty tego typu użytkowane były w okresie wczesnorzymskim (P. Kaczanowski 1995, s. 16). W tym wypadku jego chronologię możemy, na podstawie pozostałego wyposażenia, uściślić do fazy B_{2b} okresu wpływów rzymskich. Podobnie datowany jest grot tego typu odkryty na cmenta-

rzysku w Niechmirowie-Małej Wsi w grobie 684 (M. Urbański 2004, s. 103, tabl. III: 6). Prawdopodobnie również do tego typu możemy zaliczyć grot długości 13,6cm odkryty luźno w odcinku 251 (ryc. 125: 2). Ma wąski liść o przekroju romboidalnym oraz stosunkowo długą tulejkę z przetyczką. Typ VI odmiana 1 reprezentowany jest przez grot z grobu 21A (ryc. 37: 12). Charakteryzuje się on dość długą tulejką oraz wąskim liściem o przekroju romboidalnym z zaznaczonym żeberkiem środkowym. Jego długość wynosi 25,4cm. Chronologia tej odmiany to rozwinięte stadium fazy B₂ oraz rzadziej młodszy okres wpływów rzymskich (P. Kaczanowski 1995, s. 18). Na omawianym cmentarzysku ten typ grotu odkryto w grobie datowanym na fazę B_{2a} wczesnego okresu wpływów rzymskich, czyli na czas, w którym groty tego typu zaczynają być dopiero użytkowane. Podobnie datowany jest grot tego typu odkryty w grobie 8 na cmentarzysku w Siemiechowie (M. Jażdżewska, W. Siciński 2017, s. 44, ryc. 11: 3).

Typ VII odmiana 1 obejmuje silnie zniszczony grot o szerokim liściu kształtem zbliżony do romboidalnego o tulei mierzącej blisko połowę jego długości wynoszącej koło 23,5cm. Pochodzi on z grobu 124 (ryc. 76: 6). Chronologię występowania tego typu ustalono na fazę B₂ oraz C_{1a} okresu wpływów rzymskich (P. Kaczanowski 1995, s. 18), co potwierdzają materiały z prezentowanego cmentarzyska.

Typ X reprezentowany jest przez cztery groty pochodzące z grobu 18-2 egzemplarze o długości 15, 2 oraz 16,2cm (ryc. 34: 9, 10), 21A o długości 17cm (ryc. 37: 11) oraz 103 o długości 16,3cm (ryc. 65: 9). Liście ich są wąskie o przekroju romboidalnym oraz dość długie, często posiadają także niedokute tulejki. Chronologicznie mieszczą się w przedziale faz B₂-C₁ okresu wpływów rzymskich (P. Kaczanowski 1995, s. 20-21). W takich ramach są też datowane na omawianym cmentarzysku.

Typ XI to groty o długich tulejach w przekroju kolistych lub wielobocznych i wąskich liściach o przekroju romboidalnym. Pochodzą z grobów 35 (ryc. 43: 2), 57 (ryc. 51: 8) oraz 111 (ryc. 72: 4). Ich długość wynosi odpowiednio 21,7, 26,4 oraz

17,2cm. Ramowa chronologia tego typu została ustalona na fazy B₂-C₂ (P. Kaczanowski 1995, s. 21), co potwierdzają również prezentowane materiały.

Typ XII odmiana 2 charakteryzuje się dość długą tulejką oraz wąskim, masywnym liściem o przekroju romboidalnym. Egzemplarz odkryty na omawianym cmentarzysku pochodzi z grobu 18 (ryc. 34: 8). Jego długość wynosi 15cm. Datowanie tego typu zostało ustalone na fazy B₂-C_{1a'}, a w szczególności na fazę B₂/C₁ okresu wpływów rzymskich (P. Kaczanowski 1995, s. 22). W naszym przypadku jego chronologię możemy ograniczyć do fazy B_{2b} wczesnego okresu wpływów rzymskich.

Typ XIV to grot będący na wyposażeniu grobu 185 (ryc. 96: 8). Jest to egzemplarz liczący 30,7cm, charakteryzujący się długą tulejką oraz wąskim romboidalnym liściem. Groty takie spotykane są w dość długim przedziale czasowym pomiędzy fazami B₂ a C_{1b} okresu wpływów rzymskich (P. Kaczanowski 1995, s. 23). Na cmentarzysku w Kolonii Rychłocice grot ten jest datowany w przedziale faz B₂-C_{1a'}.

Typ XXIII odmiana 1 to okaz z grobu 142 o długości 18, 3cm (ryc. 83: 3). Tulejka jest dość długa, uformowana wielobocznie, liść wąski z wyraźnym żeberkiem środkowym. Czas występowania takich grotów to fazy C_{1b}-D (P. Kaczanowski 1995, s. 27). W naszym przypadku jego chronologię należy przesunąć do fazy C_{1a} młodszego okresu wpływów rzymskich.

Ponadto w odcinkach odkryto fragmenty dwóch grotów żelaznych. W odcinku 56 w ustrynie 2 (ryc. 118: 4) był to fragment z niedokutą tuleją i płaskim liściem. Jego zachowana długość to 9,5cm, natomiast w przypadku egzemplarza z odcinka 73 (ryc. 122: 16) zachowała się tuleja z niewielkim fragmentem liścia z żeberkiem środkowym. Jego długość wynosi 8,3cm. Z uwagi na stan zachowania nie jest możliwe ich bliższe określenie.

Kolejne egzemplarze odkryte na cmentarzysku to groty z zadziarami. Do typu H zaliczono okaz z grobu 111 (ryc. 72: 3). Jego długość wynosi 18cm. Tego typu groty datowane są na fazę B₂ wczesnego okresu wpływów rzymskich (P. Kaczanowski

1995, s. 32), choć w naszym przypadku z uwagi na obecność w zespole grobowym żelaznej zapinki AVI/VII należy ją przesunąć co najmniej do fazy C_{1a} młodszego okresu wpływów rzymskich.

Typ L odmiana 1 reprezentowany jest przez jeden egzemplarz odkryty w grobie 6 (ryc. 30: 1). Jego długość wynosi 25 cm. Charakteryzuje się długą, częściowo niedokutą tulejką oraz lekko łukowato wklęsłymi zadziornami. Groty tego typu mają być charakterystyczne dla okresu wczesnorzymskiego, w szczególności dla faz B₁ i B_{2a} (P. Kaczanowski 1995, s. 33). W naszym przypadku chronologia całego zespołu grobowego wskazuje na fazę B₂ wczesnego okresu wpływów rzymskich. Analogiczny egzemplarz pochodzi z grobu 684 z cmentarzyska w Niechmirowie – Małej Wsi, który w zespole datowany jest na okres nieco późniejszy, na fazę B_{2b} okresu wpływów rzymskich (M. Urbański 2004, s. 103, tabl. III: 5).

W zespołach grobowych groty spotykane są najczęściej po jednym egzemplarzu (groby 35, 57, 103, 124, 142, 185 i 229), w trzech pochówkach po dwa (6, 21A i 111) oraz w jednym wypadku aż cztery okazy (grób 18). Analiza antropologiczna wykazała, że we wszystkich tych grobach pochowano pojedynczych osobników.

Tok

Ten element broni drzewcowej należy do dość rzadko spotykanych w materiałach kultury przeworskiej. Jest to dolne, tulejkowate okucie żelazne włóczni. Na mawianym cmentarzysku tok odkryto tylko w wyposażeniu grobu 43 (ryc. 48: 3). Wykonane zostało z blachy żelaznej zawiniętej w formę stożka z brzegami nachodzącymi na siebie. Jego długość wynosi 41 mm, a średnica około 16 mm. Należy zaznaczyć, że przedmiot ten znaleziono w grobie bez kontekstu funkcjonalnego. Reprezentuje typ I toków tulejkowatych zwięzających się stożkowato ku dołowi (B. Kontny 1999, s. 128, pl. 57). Toki spotykane są zarówno w zespołach z młodszego okresu przedrzymskiego, m.in. z cmentarzyska w Siemiechowie z grobu 12 (M. Jażdżewska, W. Siciński 2017, s. 44, ryc. 15: 9), jak i z okresu wpływów rzymskich, choć w mniejszym zakresie. Podobny egzemplarz pochodzi

z cmentarzyska w Strobiniu z grobu 37 (B. Abramek 1985, s. 59, tabl. VII: 5), by przytoczyć tylko najbliższą terytorialnie analogię.

Toporek

Jest to ten przedmiot wyposażenia grobowego, który może pełnić zarówno funkcję elementu uzbrojenia, jak i narzędzia. Żelazny toporek na cmentarzysku w Kolonii Rychłocice odkryto luźno w odcinku 44 (ryc. 121: 4). Charakteryzuje się on wachlarzowatym, obustronnie wyodrębnionym ostrzem oraz młotkowato uformowanym obuchem. Jego długość wynosi 11 cm, a otwór na stylisko kształtu owalnego ma wymiary około 17×14 mm. W klasyfikacji toporków omawiany okaz należy do grupy A1/c.03 (G. Kieferling 1994, s. 337, abb. 2). Na obszarze kultury przeworskiej niezbyt liczne ich egzemplarze pojawiają się przede wszystkim w młodszym okresie wpływów rzymskich. Jako analogie możemy przytoczyć m. in. cmentarzysko w Choruli, pow. Krapkowiec, grób 155 (J. Szydłowski 1964, s. 121, ryc. 128: 6), cmentarzysko w Korzeniu (A. Kempisty 1968, tabl. XXVI: 4; XLVIII: 5, 6), cmentarzysko w Spicymierzu, pow. Poddębice, gdzie wyjątkowo aż w trzech grobach odkryto toporki (A. Kietlińska, T. Dąbrowska 1963, tabl. VII: 5; XIV: 3; XXXI: 5) oraz cmentarzysko w Cieblowicach Dużych, gdzie w grobach 48 i 122 datowanych już na fazę B_{2b} odkryto dwa toporki (M. Dziegielewska, M. Kulczyńska 2008, s. 61, taf. XXXVII: 7; LXXVI: 8). Przedmioty te natomiast są charakterystycznym elementem wyposażenia grobów wojowników w kulturze luboszyckiej. W podziale siekier – toporków G. Domańskiego (1979, s. 51) omawiany okaz z Kolonii Rychłocice zaliczamy do typu B stosunkowo rzadko spotykanego w zespołach grobowych w fazach B_{2b} po C₁ okresu wpływów rzymskich, co by się w dużej mierze pokrywało z datowaniem wymienionej tu pierwszej klasyfikacji.

Umba

Te elementy okuć tarcz nie są zbyt licznie reprezentowane na omawianym cmentarzysku. Odkryto je zaledwie w pięciu grobach w liczbie sześciu egzemplarzy zróżnicowanych typologicznie. Na

uwagę zasługuje obecność dwóch różnych typologicznie umb w grobie 24.

Za najstarsze typologicznie należy uznać umbo typu J7b odkryte w grobie 6 (ryc. 29: 1). Posiada ono stożkową pokrywę z długim ostrym kolcem oraz wysoki kołnierz. W dość wąskim brzegu znajdują się trzy grupy po trzy otwory na nity. Umba tego typu zostały zaliczone do grupy 3 grobów z bronią datowanej na fazę B_{2a} wczesnego okresu wpływów rzymskich (K. Godłowski 1992, s. 72).

Kolejne umbo z grobu 142 (ryc. 83: 4) reprezentuje typ J7a. Posiada ono lejowato uformowaną pokrywę, z której wychodzi wysoki, tępy kolec, kołnierz jest stosunkowo niski. Na obwodzie wąskiego brzegu rozmieszczono symetrycznie 3 nity. Możemy go zaliczyć do grupy 4 grobów z bronią, odpowiadającej chronologicznie fazie B_{2b} (K. Godłowski 1992, s. 72). Zbliżony egzemplarz, różniący się tylko od opisywanego obecnością trzech grup po trzy otwory na nity, odkryto w grobie 684 na cmentarzysku w Niechmirowie – Małej Wsi (M. Urbański 2004, tabl. III: 4). Podobnie jest datowane umbo tego typu z cmentarzyska w Siemiechowie znalezione w grobie 36 zaopatrzone w trzy pary nitów (M. Jażdżewska, W. Siciński 2017, s. 45, ryc. 38: 1). Pokazuje to na dość duże zróżnicowanie sposobów mocowania tych elementów na tarczy.

Późny wariant umb stożkowatych typu J5 reprezentuje egzemplarz z grobu 24 (ryc. 39: 3). Jego brzeg jest dość wąski, częściowo zniszczony, ze śladami kilku otworów po nitach, kołnierz stosunkowo wysoki, posiada wysoką, lekko wklęsłą kopułę. Umba te stały się wyróżnikiem grupy 5 grobów z bronią obejmującej wczesną fazę młodszego okresu rzymskiego, czyli fazę C_{1a} (K. Godłowski 1992, s. 82). Jak wskazuje dalsze wyposażenie grobu 24, umba takie występowały także w okresie późniejszym. W grobie tym znajdowało się bowiem kolejne umbo (ryc. 37: 2) o wyraźnie wyodrębnionym, wklęsłym kołnierzu i kopulastej pokrywie. Należy ono do wyróżników grupy 7 grobów z bronią chronologicznie umieszczanej w końcu fazy C_{1b}, C₂ oraz w początkach fazy C₃ (K. Godłowski 1992, s. 84).

Nieco starszą pozycję chronologiczną zajmuje natomiast umbo z grobu 70 (ryc. 55: 8). Posia-

da ono półkolistą kopułę pozbawioną kołnierza, która zakończona jest kulką. Umba te są charakterystyczne dla grupy 6 grobów z bronią, umieszczonej u schyłku fazy C_{1a} i częściowo w fazie C_{1b} okresu wpływów rzymskich. Ich pojawienie się w kulturze przeworskiej ma być kolejnym przejawem oddziaływań uzbrojenia rzymskiego (K. Godłowski 1992, s. 83).

Niewielki fragment brzegu umba z tkwiącym w nim nitem z kolistą główką pochodzi z grobu 208 (ryc. 101: 15). Z uwagi na stan zachowania bliższe określenie tego zabytku nie jest możliwe.

Imacze

Tego rodzaju uchwyty tarcz odkryto zaledwie w dwóch fragmentach, które pochodzą od imaczy typu J9. Fragment imacza z dwoma wachlarzowato uformowanymi wyodrębnionymi płytkami oraz tkwiącymi w nich dużymi nitami znaleziono w ustrynie 1 w odcinku 326 (ryc. 112: 13). Interpretacja tych fragmentów może być dwójaka. Mógł to być imacz o silnie wyodrębnionych płytkach z dużymi główkami nitów, lub imacz o płytkach wachlarzowatych, niewyodrębnionych. Ma to konsekwencje chronologiczne, bowiem w pierwszym wypadku należałoby go zaliczyć do 4 grupy grobów z bronią i datować na fazę B_{2b}, w drugim natomiast do 5 grupy grobów z bronią i umieszczać w fazie C_{1a-b} (K. Godłowski 1992, s. 72). Drugi z nich to fragment imacza z płytką niewyodrębnioną z nitem o półkulistej główce znaleziono luźno w odcinku 246 (ryc. 126: 17). Posiada on więc cechy imaczy młodszych, należących do 5 grupy grobów z bronią, pochodzących co najmniej z początków młodszego okresu wpływów rzymskich z fazy C₁ (K. Godłowski 1992, s. 72). Dwa imacze typu J9 z silnie wyodrębnionymi trapezowatymi płytkami do nitów pochodzą z grobów 8 i 36 z cmentarzyska w Siemiechowie, gdzie datowane są na fazę B_{2b} okresu wpływów rzymskich (M. Jażdżewska, W. Siciński 2017, s. 45, ryc. 11: 7; 38: 2).

Okucie brzegu tarczy

Dwa rynienkowate okucia brzegu tarczy odkryto luźno w odcinku 72 (ryc. 122: 14–15). Wykonane zostały z brązu, a ich długość wynosi 3,8 i 3,2 cm.

W pierwszym z nich w półkolistym rozszerzeniu tkwi nit do przymocowania do brzegu tarczy. Jego długość wskazuje, że tarcza przy krawędzi mogła mieć grubość ok. 3 mm. Nie należą one do często spotykanych na cmentarzyskach elementów konstrukcyjnych tarczy. Na sąsiednim cmentarzysku w Siemiechowie żelazne okucia brzegu tarczy znajdowały się w wyposażeniu grobu 67 (M. Jażdżewska, W. Siciński 2017, ryc. 60: 2–6).

W miejscu tym na pewno warto zaprezentować zabytek, który co prawda nie pełnił funkcji użytkowej jako tarczy, ale jest jej miniaturą. Odkryty został w grobie ciałopalnym popielnicowym nr 101 (ryc. 64: 7). Opisywana miniatura tarczy o wymiarach 5×3,8 cm wykonana jest z cienkiej blachy żelaznej. Kształtu prostokątnego z podwójnymi lukowatymi wcięciami w dłuższych bokach. Pośrodku znajduje się wytłaczane półkuliste umbo, a od strony wewnętrznej imacz. Powierzchnię zewnętrzną pokrywają wytłaczane guzki. Miniatury tarcz, których pierwowzorów doszukuje się w kulturze celtyckiej, uważane są za amulety, miniatury tarcz rytualnych, paradnych lub też naśladownictwem tarcz będących symbolem władzy. Jest przy tym rzeczą bardzo charakterystyczną, że spotykane są w grobach z inwentarzem typowym dla pochówków kobiet, często z fragmentami siatek kolczych, czy innych przedmiotów miniaturowych. Z obszaru Polski znane są tylko cztery egzemplarze podobnie wykonanych miniatur tarcz. Jedną z nich odkryto na cmentarzysku w Mierzynie-Grobli, pow. Piotrków Trybunalski, grób 24 (J. Ziętek 2004, s. 45, tabl. VI: 7), kolejną na cmentarzysku w Piaskach, pow. Piotrków Trybunalski, w grobie 95 (J. Skowron 1997, s. 34, tabl. IV.95.2), ostatnia pochodzi z cmentarzyska w Opatowie, pow. Kłobuck, grób 49 (R. Madyda-Legutko, J. Rodzińska-Nowak, J. Zagórska-Telega 2011, taf. XXVII:3a). Wszystkie są podobnie datowane na przełom II/III wieku n.e. (faza B₂/C₁). Analizy antropologiczne wskazują, że w grobach z takimi tarczkami pochowano kobietę w wieku *iuvenis* 14–18 lat (Kolonia Rychłocice) i dziecko w wieku *infans I* (Opatów). Znajdowane są więc w grobach dzieci i osobników młodocianych. W pracy poświęconej wyłącznie miniaturom tarcz wynika,

że przedmioty podobnego kształtu do opisywanej tarczy grupują się w międzyrzeczy Pilicy i Warty oraz nad górną Wartą (J. Andrzejowski 2000, s. 24 mapa 1), wskazując jednocześnie na możliwość ich pochodzenia od jednego wytwórcy. Dwie miniatury tarcz nieco innego kształtu pochodzą także z cmentarzyska w pobliskim Siemiechowie z domniemanego grobu 39 i 46 datowanych na fazę B₂ okresu wpływów rzymskich (M. Jażdżewska, W. Siciński 2017, s. 46, ryc. 42: 2; 48: 2).

Ostrogi

Przedmioty te związane są z oporządzeniem jeździeckim użytkowanym przez wojowników, dlatego też omawiane są w tym miejscu. Cmentarzysko w Kolonii Rychłocice dostarczyło w sumie 12 ostróg, które odkryto w zaledwie trzech zespołach grobowych oraz w odcinkach jako znaleziska luźne. Na uwagę zasługuje zwłaszcza grób 6, gdzie znaleziono aż cztery całe ostrogi oraz fragment kolejnej. Prezentowana kategoria zabytków wykazuje duże zróżnicowanie typologiczne.

Pierwsza para ostróg z grobu 6 (ryc. 29: 5–6), wykonana z żelaza, należy do typu C1 charakteryzującego się mocno wysklepionymi kabłąkami i małymi, guziczkowatymi zaczepami. Ich obszar występowania to głównie południowa Wielkopolska, a czas użytkowania to faza B₁ po wczesny odcinek fazy B₂ (J. Ginalski 1991, s. 58).

Druga para ostróg z tego grobu (ryc. 29: 2, 4), również wykonana z żelaza, jest dość trudna do określenia typologicznego z uwagi na ich stan zachowania. Tym niemniej na podstawie dość nisko wysklepionego kabłąka oraz poprzecznych, rurkowatych zaczepów możemy je określić jako typ mieszany C1/D i umieszczać chronologicznie podobnie do pierwszej pary ostróg.

Pojedynczą ostrogę żelazną typu E2 odkryto w grobie 57 (ryc. 51: 5). Charakteryzuje się ona niskim, płaskowypukłym kabłąkiem, zakończonym guziczkowatymi zaczepami i masywnym bodźcem. Ostrogi takie są typowe dla fazy B_{2b} i B₂/C₁ (K. Godłowski 1977, s. 88; J. Ginalski 1991, s. 62).

Kolejna para ostróg znalazła się w wyposażeniu grobu 43 (ryc. 48: 1–2). Wykonane zostały z żelaza i charakteryzują się niskimi, słabo wyskle-

pionymi kabłąkami zakończonymi guziczkowatymi zaczepami oraz wysokimi, stożkowatymi, facetowanymi bodźcami. W klasyfikacji J. Ginalskiego (1991, s. 63) możemy je zaliczyć do typu E5-6 datowanego w przedziale faz B_{2b}-C_{1a} okresu wpływów rzymskich. W ustrynie 1 w obrębie odcinka 326 (ryc. 112: 10) znaleziono fragment ostrogi, której prawdopodobnie możemy zaliczyć również do typu E6. Jest to w zasadzie tylko dość wysoki bodziec wykonany z żelaza.

W grobie 66 (ryc. 54: 8) odkryto fragment żelaznej ostrogi typu F wariant 3a. Jest to część wysokiego kabłąka poszerzonego w części środkowej, zakończony guziczkowatym zaczepem oraz nie dużym dwustożkowato uformowanym bodźcem. Ostrogi takie na obszarze kultury przeworskiej datowane są na młodszy okres wpływów rzymskich, fazy C_{1a} i C_{1b} (J. Ginalski 1991, s. 67).

Również w ustrynie 1 w obrębie odcinka 325 (ryc. 112: 4) znaleziono fragment ostrogi żelaznej, którą możemy zakwalifikować do typu F4. Kabłąk jej, uszkodzony, został wykonany z taśmy żelaznej rozszerzonej w części środkowej, gdzie przymocowany jest na stosunkowo krótkiej szyjce stożkowato uformowany bodziec. Ostrogi tego typu spotykane są niezbyt często i datowane na schyłek fazy C_{1a} i początek fazy C_{1b} młodszego okresu wpływów rzymskich (J. Ginalski 1991, s. 67).

Bardzo interesującym egzemplarzem ostrogi kabłąkowej jest okaz odkryty w odcinku 57 w ustrynie 2 (ryc. 119: 3). Jest to żelazna ostroga, której kabłąk jest asymetryczny, wykonany ze sztabki o przekroju trójkątnym, zakończony guziczkowatymi zaczepami. Nasada bodźca jest profilowana na kształt rozety. Bodziec przynitowany jest do kabłąka, a jego kształt jest rozbudowany, składający się ze stożkowatego bodźca oraz kulistej podstawy zdobionej ornamentem lekko wypukłym. Prawdopodobnie mamy tu do czynienia z naśladownictwem zachodnioprowincjonalnorzymskiej ostrogi nitowanej typu Leuna wariant D (U. Giesler 1978, s. 5-56). W wariacie tym nasada bodźca jest w formie jaskółczego ogona, trapezu lub profilowana na kształt rozety. Kabłąk często jest wykonany z brązu, a bodziec z żelaza. Wariant ten spotykany jest w rzymskich obozach

legionowych od Brytanii po środkowy Dunaj, sporadycznie na obszarach barbarzyńskich (B. Kontny, M. Rudnicki 2006, s. 66, 68-69). Od oryginału wyróżnia ją ornament rozety u nasady bodźca, który spotykany jest na ostrogach barbarzyńskich. Podobny egzemplarz odkryto na cmentarzysku w Piaskach, pow. piotrkowski w grobie 170 datowanym na fazy C₂-C₃ (J. Skowron 1997, s. 51-52, tabl. VIII: G.170). Ostrogę typu Leuna odkryto także na nadwarciańskiej osadzie w Walkowie - Kurnicy, stan. 1. Różni się ona od opisywanej wyżej wielkością, szczegółami konstrukcyjnymi oraz materiałem, z którego została wykonana. Składa się ona z trzech elementów: słabo wysklepionego, niewielkiego brązowego kabłąka o przekroju trójkątnym z masywnym haczykiem, na końcu którego znajdują się otwory na nity i z cylindrycznej brązowej tulejki, w której umieszczono żelazny bodziec przynitowany do kabłąka (B. Abramek 2004b, s. 488, tabl. I: 1).

Ostatnią już grupę ostróg z cmentarzyska w Kolonii Rychłocice tworzą ostrogi krzesłowate. Ich cechą charakterystyczną jest brak kabłąka, a mocowanie ostrogi odbywało się przy pomocy pary nitów. Pierwszą z ostróg tego rodzaju odkryto w grobie 6 (ryc. 29: 3). Jest to żelazny bodziec o wysokości 4,2cm zdobiony u nasady trzpienia poziomymi rowkami ze śladami srebrnej inkrustacji, który możemy interpretować jako fragment ostrogi krzesłowatej. Wysokość trzpienia wynosi 1,3cm i określa grubość podstawy, w której był wmontowany. Najbliższą analogią do niej może być fragment brązowej ostrogi w postaci bodźca zdobionego również dookólnymi rowkami i srebrną inkrustacją z grobu 36 z cmentarzyska w Siemiechowie (M. Jażdżewska, W. Siciński 2017, s. 47, ryc. 37: 12). Druga natomiast, odkryta w odcinku 326 w ustrynie 1 (ryc. 112: 11), zachowana w doskonałym stanie ostroga reprezentuje grupę I charakteryzującą się dwoma nitami, niskim, krępy, stożkowatym bodźcem, masywną podstawą kształtem zbliżoną do litery H (E. Roman 1998, s. 169). Analogiczne egzemplarze pochodzą m.in. z cmentarzyska w Kutnie z grobu 4 (J. Moszczyński 1994, s. 214, tabl. III: 5). Datowanie

tej grupy ostróg zostało ustalone na fazy B_{2b} – B₂/C₁ (E. Roman 1998, s. 170).

Ozdoby i części stroju

Zapinki

Omawiane cmentarzysko w Kolonii Rychłocice dostarczyło w sumie 58 zapinek całych oraz ich fragmentów, w większości możliwych do określenia typologicznego. Reprezentowane są grupy II, IV, V, VI, VI/VII oraz VII O. Almgrena.

Grupa II, zapinki kapturkowe odkryto 9 egzemplarzy i wszystkie należą do typu A II 41. Wykonane zostały przede wszystkim ze stopu miedzi, wyjątkowo z żelaza. Wyniki analizy ich składu chemicznego zamieszczono w tabeli 4⁷.

Na prezentowanym cmentarzysku wystąpiły w grobach 62 – okaz mosiężny (ryc. 53: 3), 102 – okaz mosiężny (ryc. 65: 3), 160 – 2 egzemplarze mosiężne (ryc. 89: 9, 10), 166 – okaz brązowy (ryc. 91: 9) oraz 220 – 2 egzemplarze żelazne (ryc. 105: 1 – 2). Ich fragmenty pochodzą także z odcinków 72 – egzemplarz mosiężny (ryc. 122: 3) i 230 – okaz mosiężny (ryc. 126: 10). Zapinki tego typu były już przedmiotem wielu szczegółowszych studiów i klasyfikacji. Wymienić tu należy przede wszystkim prace M. Olędzkiego (1992, s. 49 – 70; 1998, s. 67 – 84). W tej ostatniej zaproponowany tam podział pozwala umieszczać omawiane zapinki odkryte w pięciu zespołach grobowych i luźno w wariantach A 41 a, nawiązujących kon-

strukcyjnie do nieco starszych zapinek A II 38 – 39. Tworzy on niewielką koncentrację w dorzeczu Bzury (M. Olędzki 1998, s. 80 abb. 14), a 7 egzemplarzy odkrytych w Kolonii Rychłocice, jedna silnie uszkodzona zapinka z cmentarzyska w Kopnownicy (B. Abramek 1988, tabl. XVII: 7) i również po jednej odkrytych we Włocinie – egzemplarz żelazny (M. Urbański 1986, tabl. III: 5) i Monicach – egzemplarz żelazny (M. Olędzki 1992, s. 58, ryc. 6: 5) uzupełnia mapę ich występowania o kolejne skupisko nad Wartą. Nieco odmienny podział tych zapinek przedstawił J. Schuster (2006, s. 101 – 120). W tej interpretacji reprezentują one odmianę A II 41 Y charakteryzującą się rozszerzoną górną częścią kabłąka kształtu trapezoidalnego, natomiast dolny odcinek jest zdecydowanie węższy. Z reguły są zdobione w partii górnej, wyjątkowo także w partii dolnej kabłąka podwójnymi liniami rytymi, zdecydowanie rzadziej linią zygzakową. Zapinki te wykazują wyraźny związek z obszarem kultury przeworskiej, gdzie ich obecność jest notowana już w fazie B_{2b} oraz przede wszystkim B₂/C₁ okresu wpływów rzymskich (K. Godłowski 1977, s. 14).

W grobie jamowym 137 odkryto silnie przepaloną i zniszczoną zapinkę wykonaną ze stopu miedzi typu A II 43 (ryc. 81: 5). Zachował się tylko fragment taśmowatego kabłąka z wydatnym grzebykiem, w górnej partii haczyk na sprężynkę, a w dolnej uszkodzona pochewka na igłę. Niekiedy zapinki te wykonywane były w ten sposób, że kabłąk odlewany był ze stopu miedzi, natomiast cylinder, sprężynka i igła kute z żelaza. Przykła-

⁷ Analizę metalograficzną wykonał mgr Paweł Trzeciak z Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi, wykorzystując spektrometr rentgenowski fluoroscencyjny z dyspersją energii (EDXRF) typu PW 4030.

Tabela 4. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. Wyniki analizy składu chemicznego zapinek grupy II O. Almgrena (1923).

Table 4. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. The results of chemical content analysis of group II clasp. O. Almgrena (1923).

Nr grobu	Al	Si	P	S	Cl	Ar	Cr	Mn	Fe	Ni	Cu	Zn	Sn
62	0,00	0,00	0,07	0,07	2,70	1,90	0,07	0,08	0,47	0,04	84,50	8,88	0,87
102	0,33	0,10	0,10	1,93	4,67	1,91	0,03	0,07	0,36	0,08	81,37	7,41	1,47
160	0,60	0,00	0,10	0,00	2,60	2,10	0,04	0,05	0,65	0,10	82,40	6,79	4,60
160	0,00	0,00	0,10	0,00	5,40	3,40	0,05	0,03	0,50	0,10	81,40	7,00	1,60
166	1,00	0,00	0,10	0,10	8,00	4,50	0,05	0,00	0,52	0,10	79,40	2,60	3,50
220	0,90	0,00	0,10	0,05	3,00	1,90	0,18	0,09	92,7	0,05	0,29	0,05	0,54
220	1,00	0,00	0,05	0,00	2,10	1,20	0,18	0,13	93,2	0,02	0,21	0,00	1,90
Odc. 72	0,90	0,10	0,10	0,30	6,70	3,60	0,05	0,03	0,53	0,20	78,90	7,10	1,60
Odc. 230	0,00	0,00	0,10	0,04	4,60	2,50	0,02	0,00	0,58	0,19	84,20	5,10	2,40

dem może tu być fibula z pobliskiej Konopnicy z grobu 34 (B. Abramek 1989, s. 104–105). Zapinki tego typu odkryto na nadwarciańskich cmentarzyskach w Chojnem, pow. sieradzki, Konopnicy oraz w Strobiniu (J. Rajtar 2018, s. 66), a także w Górze w grobie 1 (M. Urbański 1986, tabl. II: 6). Brązową, platerowaną złotą blaszką fibulę tego typu odkryto na osadzie w Przywozie, pow. Wieluń (I. Jadczykowa 1976, tabl. I: 9a). Na obszarze zajęty przez kulturę przeworską wyraźne jest ich skupisko w dorzeczu górnej i środkowej Warty (M. Olędzki 1998, s. 82 abb. 19). Mają być typowym wyposażeniem grobów kobiecych, które można datować na koniec fazy B₂ i fazę B₂/C₁, czyli 2 połowę II wieku n.e. (J. Rajtar 2018, s. 64).

Grupa IV to kolejna licznie reprezentowana na cmentarzysku grupa zapinek dość silnie zróżnicowana morfologicznie. Do odmiany 1 (T. Liana 1970, s. 443) zaliczono okaz wykonany ze stopu miedzi z grobu 113 (ryc. 73: 4). Zachował się w zasadzie tylko kabłąk, brak jest sprężynki i igły, a pochewka jest dość znacznie uszkodzona. Kabłąk, o przekroju daszkowatym, jest w górnej partii trąbkowato rozszerzony, poniżej znajduje się profilowany grzebyk przechodzący w pochewkę. Zapinki tej odmiany należą do przewodnich zażytków fazy B_{1c} (K. Godłowski 1985, s. 41). Dużą grupę tych zapinek liczącą 6 egzemplarzy odkryto na cmentarzysku w pobliskim Siemiechowie (M. Jażdżewska, W. Siciński 2017, s. 48–49, ryc. 30: 9–10; 40: 2; 54: 4; 58: 6). W tym samym zespole grobowym wystąpiła również doskonale zachowana zapinka odmiany 2 (ryc. 73: 7). Charakteryzuje się ona kabłąkiem o daszkowatym przekroju trąbkowato rozszerzonym w górnej partii, masywnym grzebykiem oraz nóżką zakończoną małym grzebykiem z kulką. Na pochewce, obustronnie, widoczne są ślady zdobienia w postaci delikatnych ukośnych kresek, biegnących wzdłuż kabłąka, a na stronie przedniej także wzdłuż krawędzi pochewki. Zapinki tego typu generalnie zajmują nieco młodszą pozycję chronologiczną w obrębie fazy B₂ (T. Liana 1970, s. 436). W tym przypadku ich współwystępowanie w zespole grobowym wskazuje jednak na równoczesowe użytkowanie.

Kolejne zapinki tej grupy wykonane zostały z żelaza, a odkryto je w grobach 104 (ryc. 66: 3–4) i 112 (ryc. 70: 1–2), gdzie wystąpiły parami. Są to pochodne od fibul silnie profilowanych zapinki o konstrukcji dwuczęściowej A IV 80 wg O. Almgrena (1923), będące najmłodszymi wariantami fibul trąbkowatych. Kabłąk ich jest dość szeroki o daszkowatym przekroju, a pochewka wysoka. Podstawa główki zapinki, grzebyk na kabłąku i stożkowate zakończenie nóżki zdobione jest rowkami ze śladami srebrnej inkrustacji. Na jednej z zapinek z grobu 112 widoczne jest również zdobienie kabłąka w postaci podwójnych linii rytych (brak ich na drugim egzemplarzu jest z pewnością efektem silniejszego przepalenia). W klasyfikacji T. Liany (1970, s. 444) jest to odmiana 3, datowana na fazę B_{2b} okresu wpływów rzymskich. Analogiczne egzemplarze znane są z cmentarzyska w pobliskiej Konopnicy, jako znalezisko luźne (B. Abramek 1988, tabl. XXV: 7; 1989, s. 104), a także ze Strobina z grobu 78 popielnicowego, gdzie również dwie zapinki tego rodzaju odkryto razem z fibulą AV 132, czterema kluczami, okuciem i sprężyną zamka (B. Abramek 1985, s. 58, tabl. XII: 1, 3). Znaczne podobieństwo form tych zapinek wskazuje na lokalną, nadwarciańską odmianę, typową dla grobów kobiecych.

Ostatnia para żelaznych zapinek tej grupy znaleziona została w wyposażeniu grobu 101 (ryc. 64: 4–5) oraz luźno w odcinku 241 (ryc. 126: 15), gdzie odkryto kabłąk wykonany ze stopu miedzi zapinki wyraźnie nawiązujący do tej grupy fibul. Charakteryzują się one dwuczęściową konstrukcją, kabłąkiem o przekroju daszkowatym, trapezowato uformowanej główce, wyraźnym zwężeniem przy masywnym grzebyku i zakończeniem nóżki w postaci profilowanego guzka zdobionego dookołnymi liniami. Możemy je zaliczyć do mazowieckiej odmiany IV grupy typu 2 wg T. Dąbrowskiej (1997a, s. 13). Ich chronologia została ustalona na czas przełomu wczesnego – młodszego okresu wpływów rzymskich, czyli schyłek fazy B_{2b} i fazę B₂/C₁ (T. Dąbrowska 1997a, s. 18–19).

Fragment zapinki IV grupy Almgrena odkryto także w grobie 125 (ryc. 77: 3). Jest to sprężynka

z niewielkim fragmentem kabłąka, której stan zachowania nie pozwala na bliższe określenie.

Grupa V to zbiór liczący 13 zapinek i ich fragmentów dość znacznie zróżnicowanych typologicznie. Reprezentowane są na omawianym cmentarzysku fibule serii 7, 8, 9, 10 i 11 tej grupy.

Do serii 7 tej grupy zaliczono trzy zapinki. Zapinkę ze stopu miedzi odkryto w grobie 21A (ryc. 38: 1). Jej esowaty kabłąk o przekroju daszkowatym jest z obu stron ograniczony grzebykami. Tuż za dolnym grzebykiem znajduje się jeszcze mały guzek. Sprężynka jej jest wielozwojowa, a cięciwa przytrzymywana przez haczyk. Kolejna, zachowana fragmentarycznie, wykonana została z żelaza i charakteryzuje się esowato wygiętym, karbowanym poprzecznie kabłąkiem o przekroju daszkowatym, sprężyna i igła uległy zniszczeniu. Odkryto ją w wyposażeniu grobu 82 (ryc. 58: 8). Ostatnia z zapinek tej serii charakteryzuje się dolnym grzebykiem zakończonym kulką, kabłąkiem o przekroju półkolistym rozszerzającym się ku główce, poprzecznie karbowanym w dwóch strefach. Sprężyna jest wielozwojowa z górną cięciwą przytrzymywaną przez haczyk. Znaleziono ją w wyposażeniu grobu 97 (ryc. 61: 7). W klasyfikacji O. Almgrena (1923, tabl. V) zapinki te znajdują swoje odpowiedniki w typach 109–114, zwłaszcza fibula z grobu 21A. Pozostałe upodobniają się do swych pierwowzorów w nieco mniejszym zakresie. Zapinki tej serii są dość mocno zróżnicowane, a sprowadza się to do rodzaju użytego surowca, jak i szczegółów konstrukcyjnych. Wykonywane były mianowicie zarówno ze stopu miedzi jak i z żelaza, grzebyki oraz kabłąk często inkrustowane były srebrem. Egzemplarze ze stopu miedzi bardziej charakterystyczne są dla wschodnich terenów kultury przeworskiej, gdzie również ilościowo na poszczególnych cmentarzyskach jest ich dużo więcej (Siciński 2011, s. 113–114). Z nowszych badań, jako analogię do zapinki z grobu 21A, możemy wymienić egzemplarz z cmentarzyska w Karczynie/Witowych z grobu 447 oraz żelazną fibulę inkrustowaną srebrem z grobu 629 (J. Bednarczyk, A. Romańska 2015, tabl. LXX: 1; LXXIX: 1). Chronologia wyżej opisanych zapinek jest również zróżnicowana. Zapinki mające dokładne od-

powiedniki w typologii O. Almgrena, wykonane zarówno ze stopu miedzi, jak i z żelaza są wyznacznikami fazy B_{2a} okresu wpływów rzymskich (W. Siciński 2011, s. 57). W naszym wypadku jest to zapinka z grobu 21A. Natomiast okazy żelazne, z masywnymi grzebykami, na omawianym cmentarzysku odkryte w grobach 82 i 97 należą już do młodszej fazy B_{2b} okresu wpływów rzymskich (P. Kurowicz, M. Olędzki 2002, s. 51).

Przez tylko nieco większą liczbę zapinek reprezentowana jest seria 8 tej grupy, czyli fibule z grzebykiem na główce. Wykonywano je ze stopu miedzi – grób 21 (ryc. 37: 4) oraz z żelaza – grób 125 (ryc. 77: 2) oraz odc. 72 luźne – 2 egzemplarze (ryc. 122: 1–2). Ich kabłąk jest taśmowaty, lub jak w przypadku tych ostatnich zapinek o przekroju daszkowatym, słabo profilowany, zdobiony u okazu z grobu 125 dookólnymi żłobkami ze śladami srebrnej inkrustacji. Te cechy pozwalają je zaliczyć do typu A 120. W kulturze przeworskiej zapinki te spotykane są dość często, a ich okres występowania to przede wszystkim faza B_{2b} okresu wpływów rzymskich (K. Godłowski 1977, s. 84). Analogię do nich znajdujemy na cmentarzysku w Górze w grobie 1 (M. Urbański 1986, tabl. II: 5).

Do typu A 132 zaliczono tylko jedną zapinkę wykonaną z żelaza, którą odkryto w grobie 101 (ryc. 64: 3). Posiada ona wąski, kolankowato zgięty pod kątem prostym kabłąk o przekroju daszkowatym, z masywnym grzebykiem na główce. Pochewka jest bardzo wysoka, zapinka z profilu tworzy zarys prostokąta. Fibule te nie należą do często spotykanych na obszarze kultury przeworskiej, stanowią jednak formę przewodnią fazy B_{2b} okresu wpływów rzymskich (K. Godłowski 1985, s. 52–53).

Do serii 9 V grupy zaliczono dwie fibule. Pierwsza z nich to okaz żelazny z grobu 160 (ryc. 89: 12), druga natomiast wykonana została ze stopu miedzi, a odkryto ją luźno w odcinku 230 (ryc. 126: 9). Mają one wąski, kolankowato zagięty pod kątem prostym kabłąk, na którym brak jest grzebyka. Fibule te mogą być importem lub przejawem wpływów z terenów nadłabskich lub też mogły powstać niezależnie jako wariant lokalnych zapinek kolankowatych z grzebykiem na główce w fazie

B_{2b} okresu wpływów rzymskich (K. Godłowski 1977, s. 21).

Fragment żelaznej zapinki serii 10 typ 148 odkryto w grobie 105 (ryc. 67: 3). Charakteryzuje się ona szerokim, taśmowatym, esowato wygiętym kabłąkiem, na jego główce znajduje się kółko na oś sprężyny oraz haczyk do przytrzymywania górnej cięciwy. Posiada uszkodzoną, wielozwojową sprężynę i dość wysoką pochewkę, igła uległa zniszczeniu. Na obszarze kultury przeworskiej zapinki te pojawiają się już w fazie B_{2a}, ale największa ich liczba spotykana jest w fazie następnej B_{2b} okresu wpływów rzymskich (K. Godłowski 1985, s. 52–53).

Seria 11 grupy V należy do stosunkowo często spotykanych na obszarze kultury przeworskiej. Z omawianego cmentarzyska pochodzą trzy zapinki tej serii, dwie zostały odkryte w grobie 61 (ryc. 52: 8–9), a trzecia w grobie 125 (ryc. 77: 2). Wykonane zostały z szerokiej taśmy żelaznej tworzącej esowaty kabłąk, który zakończony jest prostokątną płytką przykrywającą sprężynkę, pochewka jest dość wysoka. W przypadku zapinek z grobu 61 cięciwa została przykryta rurkowatym zagięciem wykonanym na końcu płytki, natomiast zapinka z grobu 125 reprezentuje lokalną odmianę zapinek tej serii, a jest to tzw. typ leonowski wyróżniony i omówiony przez R. Jamkę (1963, s. 70–73). Od swoich pierwowzorów różni się tym, że cięciwa poprowadzona jest w wyłobieniu płytki. Analogię do omawianej zapinki znajdujemy na pobliskim cmentarzysku w Niechmirowie – Małej Wsi w grobie 684 (M. Urbański 2004, tabl. IV: 6). Zapinki takie spotykane są przede wszystkim w zachodniej części obszaru kultury przeworskiej i datowane na fazę B_{2b} (K. Godłowski 1985, s. 52–53).

Ponadto w grobie 43 (ryc. 47: 1) odkryto fragment żelaznej zapinki w postaci sprężynki z igłą oraz cylinderkiem, które najprawdopodobniej pochodzą od zapinki grupy V Almgrena. Jej bliższe określenie z uwagi na stan zachowania nie jest jednak możliwe.

Grupa VI należy do najliczniej reprezentowanych zapinek na omawianym cmentarzysku. Odkryto w sumie 22 zapinki całe i ich fragmen-

ty wykonane ze srebra, stopu miedzi oraz z żelaza należące głównie do najbardziej popularnego typu A 158. Charakteryzują się one jednocześnie konstrukcją, łukowato wygiętym kabłąkiem, czterozwojową sprężyną z górną cięciwą. Pochewka na igłę może być pełna, tzw. schodkowata lub utworzona poprzez podwinięcie nóżki i rozklepanie jej w pochewkę, której zakończenie owinięte jest kilkakrotnie wokół kabłąka.

Zapinki ze schodkowatą pochewką uważane za lokalny wariant charakterystyczny dla kultury przeworskiej, to okazy wyłącznie żelazne, które odkryto w grobie 30 (ryc. 34: 2) i 142 (ryc. 83: 2) oraz luźno w odcinku 84 (ryc. 123: 1) i 206 (ryc. 125: 11). Fibule te posiadają czterozwojową sprężynkę z górną cięciwą i łukowato uformowany kabłąk o wklęsłym przekroju i pełną pochewkę o schodkowato uformowanym zakończeniu. Sposób wykonania pochewki jest tu ważnym elementem chronologicznym umieszczanym już w fazie B₂/C₁–C_{1a} młodszego okresu wpływów rzymskich (K. Godłowski 1977, s. 28–29).

Pozostałe jednodzielne zapinki A 158 możemy przypisać do zaproponowanego ostatnio podziału na warianty opartego na sposobie uformowania kabłąka, jego wielkości, przekroju, proporcji długości poszczególnych elementów zapinki oraz zdobienia (I. Jakubczyk 2014, s. 113–218). Najliczniejszy wariant Zadowice – Opatów 1 reprezentują żelazne zapinki z grobu 134 (ryc. 80: 6) i z odcinka 81 (ryc. 122: 21), a także 247 (ryc. 126: 18) oraz odkryte luźno w odcinkach 216 (ryc. 126: 1) i 222 (ryc. 126: 6) fibule wykonane ze stopu miedzi. Posiadają one dość silnie wysklepiony kabłąk o przekroju kolistym, u nasady którego trzy lub czterokrotnie owinięte jest mocowanie pochewki. W wariantcie Zadowice – Opatów 1b możemy umieścić żelazną zapinkę z grobu 211 (ryc. 102: 9). Kabłąk jej jest lekko wklęsło wypukły rozszerzający się ku główce, nóżka uformowana jest ry-nienkowato, sprężyna, igła oraz pochewka uległy zniszczeniu. Zapinki wariantu Zadowice – Opatów, dość liczne w dorzeczu Warty, datowane są na schyłek fazy C_{1a} oraz fazę C_{1b} (I. Jakubczyk 2014, s. 145 Abb. 4, 215 Karte 9), a najbliższe analogie spotykamy na cmentarzysku w Strobinie

(B. Abramek 1985, tabl. XIV: 11) oraz na osadzie w Toporowie (E. Kaszewska 1968, s. 127, ryc. 3: a).

Kolejny wariant określony jako Szczedrzyk – Zadowice reprezentuje odkryta w ustrynie 2 zapinka srebrna (ryc. 116: 18). Charakteryzuje się łukowato wysklepionym kabłąkiem o przekroju sześciokątnym i zakończeniem pochewki pięciokrotnie owiniętym o kabłąk. Druga, żelazna zapinka tego wariantu odkryta została w grobie 227 (ryc. 106: 5). Jej kabłąk o przekroju sześciokątnym jest również dość mocno wysklepiony i dwukrotnie owinięty zakończeniem pochewki. Fibule takie chronologicznie umieszczane są w fazie C_{1b} oraz w początkach fazy C₂, a analogiczne egzemplarze znane są z Chabielic, Olsztyna, Opatowa, Spicymierza i Szczedrzyka (I. Jakubczyk 2014, s. 145 abb. 4, s. 152).

Prawdopodobnie do wariantu Olsztyn – Opatów możemy zaliczyć żelazne zapinki odkryte w ustrynie 2 (ryc. 116: 17) oraz luźno w odcinku 207 (ryc. 125: 14). Pierwsza z nich ma kabłąk o przekroju sześciokątnym, obustronnie spłaszczony, pochewka uległa zniszczeniu, a jej zaczep jest wielokrotnie owinięty na kolistym w tym miejscu w przekroju kabłąku. Druga posiada kabłąk o przekroju kolistym z zaczepem zniszczonej pochewki również wielokrotnie owiniętym na kabłąku. Chronologia tego wariantu obejmuje fazy C₃–D₁, a ich występowanie obejmuje głównie dorzecze górnej Warty (I. Jakubczyk 2014, s. 145 abb. 4, s. 216 karte 11).

Uszkodzoną, wykonaną ze stopu miedzi zapinkę znaną luźno w odcinku 155 (ryc. 123: 21) możemy zaliczyć do wariantu Skoroszów. Charakteryzuje się ona silnie łukowato wygiętym kabłąkiem o przekroju kolistym, pochewka jest uszkodzona, a jej zakończenie jest czterokrotnie owinięte o kabłąk. Fibule tego wariantu spotykane są na dużym obszarze kultury przeworskiej, szczególnie w jej zachodniej strefie w fazach C_{1a} i C_{1b} okresu wpływów rzymskich (I. Jakubczyk 2014, s. 145 Abb. 4, 216 Karte 12).

Dość duża część zapinek z uwagi na stan zachowania nie może być bliżej określona. Są to: pochewka zapinki ze stopu miedzi z grobu 227 (ryc. 106: 4), fragm. zniszczonych dwóch zapinek ze

stopu miedzi z grobu 228 (ryc. 107: 2–3), z których pierwsza posiada kabłąk w przekroju sześciokątny, a druga kolisty. Dalej należy wymienić uszkodzony kabłąk żelaznej zapinki ze sprężynką z odcinka 48 (ryc. 121: 5), niewielki fragment kabłąka ze sprężynką z odcinka 52 (ryc. 121: 10), fragmenty dwóch żelaznych zapinek z odcinka 205 (ryc. 125: 6–7), z których pierwsza ma półpłaski w przekroju kabłąk ze sprężyną, druga natomiast kolisty. Nieco dłużej należy zatrzymać się przy fragmencie srebrnej zapinki z grobu 37 (ryc. 44: 2–3). Jest to część sprężyny i fragment kabłąka o przekroju sześciokątnym, na którym dziewięciokrotnie owinięto zakończenie pochewki zamknięte karbowanym pierścieniem. Fragment nóżki znajdujący się poniżej ma kształt prostokątny, na którym znajdują się zdobienia w postaci przykrawędnych, trójkątnych zagłębień tworzących ornament metopowy. Sposób zdobienia nóżki pozwala umieszczać omawianą zapinkę alternatywnie w wariantach Radłowice – Żabieniec, Ojców 1, Ojców 3 lub Dobrodzień (I. Jakubczyk 2014, s. 131–134). Ornament taki pozwala datować omawiany fragment zapinki na późny okres wpływów rzymskich i wczesny okres wędrówek ludów (K. Godłowski 1977, s. 26). Zbliżony sposób zdobienia posiada wykonana z żelaza zapinka z pobliskiego cmentarzyska w Konopnicy z grobu 78 (B. Abramek 1987, tabl. XII: 13).

Należy jeszcze wspomnieć, że w wymienionym wcześniej grobie 37 (ryc. 44: 4–5) znajduje się jeszcze jeden niewielki fragment kabłąka i sprężynka zapinki ze stopu miedzi grupy VI O. Almgrena. Ich stan zachowania nie pozwala jednak na dokładniejszą analizę.

Do typu mieszanego A 158/162 zaliczono żelazną zapinkę odkrytą luźno w odcinku 111 (ryc. 123: 4). Charakteryzuje się ona krótką, czterozwojową sprężynką oraz dolną cięciwą. Zapinkami tej odmiany zajęli się M. Ołędzki i G. Teske (2004, s. 151–156). Według ich ustaleń zapinki te są rozpowszechnione na całym środkowoeuropejskim Barbaricum i występują w dwóch rozdzielnych przedziałach chronologicznych faz C_{1a}–C_{1b} oraz C₃–D młodszego i późnego okresu wpływów rzymskich – wczesnego okresu wędrówek ludów.

Luźno w odcinku 54 (ryc. 121: 19) odkryto fragment zapinki ze stopu miedzi A VI 162. Charakteryzuje się ona taśmowatym kabłąkiem i wielozwojową sprężynką z dolną cięciwą. Swą konstrukcją przypomina nieco wariant A.162D „Biała” wydzielony ostatnio przez M. Ołędzkiego i J. Ziętka (2014, s. 137). Cechą wspólną jest taśmowaty kabłąk, a od pierwowzorów różni się brakiem jego rozszerzenia przy główce. Zapinki tego wariantu umieszczane są u schyłku fazy B₂ lub na sam początek fazy C_{1a} młodszego okresu wpływów rzymskich (M. Ołędzki, J. Ziętek 2014, s. 137).

Fragment fibuli wykonanej ze stopu miedzi zbliżoną prawdopodobnie do typu A VI 170 odkryto w odcinku 230 (ryc. 126: 8). Charakteryzuje się ona kuszowatą konstrukcją sprężyny z dolną cięciwą i z ošką zakończoną guzkami. Kabłąk jest uszkodzony, zachował się tylko niewielki jego fragment z dwoma profilowanymi grzebieniami oraz mały kawałek igły.

Do typu mieszanego pomiędzy VI a VII grupą O. Almgrena należy żelazna zapinka z grobu 111 (ryc. 72: 5). Charakteryzuje się ona lekko esowatym kabłąkiem o daszkowatym przekroju, czterozwojową sprężynką o górnej cięciwie (elementy grupy VI) i wysoką oraz szeroką pochewką (element grupy VII). Do tak skonstruowanej fibuli nie są znane mi analogie. Jej chronologię możemy ustalić na podstawie zawartości zespołu grobowego na fazę C_{1a} młodszego okresu wpływów rzymskich.

Grupa VII mieszcząca zapinki z wysoką pochewką reprezentowana jest tylko przez jedną uszkodzoną, fragmentarycznie zachowaną zapinkę. Odkryta została luźno w odcinku 207 (ryc. 125: 15). Jest to kabłąk wykonany ze stopu miedzi o przekroju daszkowatym, wyraźnie oddzielony od nasady pochewki dość głębokim nacięciem, nóżka zakończona jest delikatnym grzebykiem i profilowanym guzkiem, sprężyna oraz igła uległy zniszczeniu. Tak uformowana dolna część zapinki może wskazywać, że jest to tzw. typ sarmacki. Ich cechą charakterystyczną jest również guzek znajdujący się na przedłużeniu główki, który w tym wypadku prawdopodobnie uległ zniszczeniu. Będąc elementem charakterystycznym

dla plemion sarmackich, zapinki takie pojawiają się w kulturze przeworskiej w wyniku wzajemnych kontaktów w pierwszych trzech dziesięcioleciach III wieku n.e. Produkowane były nad Morzem Czarnym, na Nizinie Węgierskiej, a także w Turynii oraz przypuszczalnie na terenie kultury przeworskiej. Czas ich użytkowania w kulturze przeworskiej określają fazy C_{1a} i być może C_{1b} okresu wpływów rzymskich (H. Dobrzańska 1999, s. 82). Najbliższą analogią w takim wypadku mogłaby dla nie być uszkodzona zapinka z cmentarzyska w Górze (W. Siciński 1994, tabl. IX: 4).

Na koniec należy jeszcze wspomnieć o fragmentach sprężynek zapinek nieokreślonego typu wykonanych ze stopu miedzi odkrytych luźno w odcinku 238 (ryc. 126: 12–13), natomiast żelaznych w grobie 198 i luźno w odcinku 218 (ryc. 126: 3). Ich bliższe określenie nie jest jednak możliwe.

Szpile

Zabytki te nie należą do zbyt często spotykanych w wyposażeniu grobów przede wszystkim kobiecych. Na omawianym cmentarzysku odkryto je w dziesięciu zespołach grobowych. Ze względu na rodzaj surowca możemy je podzielić na kościane i metalowe. Z uwagi na sposób uformowania główki szpile kościane zaklasyfikowano do dwóch typów wyróżnionych przez A. Dulkiwicz (2009, s. 209–235).

Typ III reprezentują szpile z grobu 43 (ryc. 47: 2), 101 (ryc. 64: 6), 141 (ryc. 82: 12), 160 (ryc. 89: 11), 198 (ryc. 100: 5) i 203 (ryc. 101: 6). Charakteryzują się one główką zwieńczoną koroną, ponadto elementami zdobniczymi są pierścienie, kulki oraz linie ryte w różnych układach. W omawianych grobach wystąpiły z zapinkami IV i V grupy O. Almgrena. Ich chronologia występowania na obszarze kultury przeworskiej została ustalona na fazę od B₂ poprzez B₂/C₁ po C_{1a} okresu wpływów rzymskich (A. Dulkiwicz 2009, s. 224–225).

Typ VIII to szpile o profilowanych główkach. Do podtypu VIIIA₁ możemy zaliczyć fragment szpili odkryty luźno w odcinku 48 (ryc. 121: 7). Jest to fragment trzonu zakończony prostą główką wykonaną z jednej kulki. Kolejne szpile znajdu-

ją swoje odpowiedniki w podtypie VIII A₂, który tworzą okazy o bardziej rozbudowanych główkach. Odkryto je w grobach 62 (ryc. 53: 8) oraz 112 (ryc. 70: 3). Wystąpiły w nich z zapinkami II i IV grupy O. Almgrena, możemy je więc datować na czas obejmujący fazę B₂ i B₂/C₁ okresu wpływów rzymskich.

Ostatnią szpilę kościaną odkryto w wyposażeniu grobu 166. Jest to fragment trzonu szpili, który nie pozwala na bliższe określenie typologiczne.

Jedyny fragment szpili wykonanej ze stopu miedzi pochodzi z grobu 21A. Jest to niewielki fragment trzonu o przekroju kolistym i długości 1,8 cm, który nie pozwala na bliższą klasyfikację przedmiotu.

Wisioriki

Ozdób tego rodzaju odkryto 23 egzemplarze. Wszystkie wykonane są z żelaza. Wykazują duże zróżnicowanie morfologiczne, stąd też konieczny jest ich podział na cztery grupy: wisioriki wiaderkowate, kapsułkowate, koszyczkowate oraz rozetkowe.

Wisioriki wiaderkowate tworzą największą i najbardziej popularną grupę. Według klasyfikacji P. Kaczanowskiego (1987) możemy je podzielić na trzy typy, a w ich obrębie na odmiany. Typ I odmiana 1 to wisioriki stosunkowo wysokie, smukłe, niezdobione o niewielkiej średnicy. Z omawianego stanowiska pochodzi tylko jeden taki wisiorik odkryty luźno w odcinku 243 (ryc. 126: 16). Do odmiany 2 tego typu zaliczamy wisioriki odkryte luźno w odcinku 204 (ryc. 113: 18). Od wyżej omówionej odmiany 1 różni się zdobieniami w postaci dwóch rowków umieszczonych przy dnie i przy krawędzi wisiorika. Chronologia obu odmian typu I została ustalona na fazy B₂ i C₁ okresu wpływów rzymskich (P. Kaczanowski 1987, s. 68–69). Typ II odmiana 1, najliczniej reprezentowana w Kolonii Rychłocice obejmuje wisioriki nieco niższe, niezdobione. Odkryto je w grobie 67 (ryc. 54: 10) i 195 (ryc. 99: 8) oraz w odcinku 319 (ryc. 111: 12) i 327 (ryc. 113: 11) w ustrynie 1 oraz luźno w odcinkach 53–3 sztuki (ryc. 121: 14–15, 17), 119 (ryc. 122: 5) i 205–2 egzemplarze (ryc. 125: 4–5). Ciekawie prezentuje się zwłaszcza okaz

z grobu 195, gdzie jego kabłąk został przynitowany, podczas gdy w pozostałych przypadkach wprowadzany jest on bezpośrednio z korpusu. Ich datowanie jest bardzo szerokie i obejmuje w zasadzie cały okres wpływów rzymskich po wczesną fazę okresu wędrówek ludów (P. Kaczanowski 1987, s. 69). Typ III odmiana 3 to wisioriki niskie o średnicy większej od ich wysokości, zdobione poziomymi rowkami. Pochodzą one z grobu 141 (ryc. 82: 13) i 228 (ryc. 107: 4), ponadto odkryto je w odcinku 57 w ustrynie 2 (ryc. 117: 1) oraz luźno w odcinkach 53 (ryc. 121: 16) i 81 (ryc. 122: 20). Chronologia tego typu wisiorików zawęża się do późnego okresu wpływów rzymskich (P. Kaczanowski 1987, s. 70).

W kategoriach ozdoby możemy traktować także przedmiot odkryty w grobie 13 (ryc. 33: 5). Wykonany został z blachy żelaznej zwiniętej w postać walca z denkiem, jego średnica wynosi 2,2 cm, a wysokość 2,4 cm, brak jest wieczka nakrywającego zawartość. Przedmiotowi temu towarzyszy fragmentarycznie zachowany, wykonany ze stopu miedzi przedmiot o zachowanej długości 2,2 cm, który pełnił funkcję szpatułki służącej do wybierania zawartości (ryc. 33: 4). Przedmioty te określane są jako pojemniczki na różne substancje lub drobne przedmioty pełniące funkcje amuletów i spotykane na całym obszarze *Barbaricum*. Obecność fragmentu szpatułki wskazuje, że w tym przypadku chodzi o substancję typu maści o charakterze leczniczym lub kosmetycznym. Wykonywane były głównie z blachy brązowej, rzadziej srebrnej, a zupełnie sporadycznie żelaznej. Mają rozmiary od 2 do 5 cm średnicy i od 1,4 do 4 cm wysokości. Spotykane są w bogatych grobach kobiet i dzieci głównie w fazach od B₂/C₁ po początki fazy C₂ okresu wpływów rzymskich (K. Czarnecka 2010, s. 229–238). W naszym przypadku zestaw pojemnik ze szpatułką odkryty został w grobie jamowym, w którym pochowano osobnika dorosłego, wyposażonym tylko w kilka ułamków ceramiki lepionej ręcznie i toczonej na kole, co pozwala określić jego chronologię na młodszy – późny okres wpływów rzymskich.

Wisioriki kapsułkowate z cmentarzyska w Kolonii Rychłocice należą do dwóch grup w klasy-

fikacji B. Beckmanna (1973, s. 13–20). Grupę 1 reprezentują dwa egzemplarze, jeden odkryty w grobie 62 (ryc. 53: 7), drugi natomiast luźno w odcinku 72 (ryc. 122: 4). Mają one kształt kolisty z uchwytem, okaz odkryty luźno zdobiony jest po jednej stronie krzyżującymi się liniami rytymi. Spotykane są na obszarze kultury przeworskiej na Śląsku oraz w Wielkopolsce w fazach B_2 i B_2/C_1 (K. Godłowski 1970, tabl. I; 1977, s. 44). Do grupy 3 wisiorków możemy zaliczyć wisiorek torebkowaty kształtu trapezowatego z grobu 198 (ryc. 100: 4) oraz kształtu prostokątnego znalezione w odcinku 319 w ustrynie 1 (ryc. 111: 13). Obydwa wisiorki zdobione są po jednej stronie liniami rytymi wzdłuż ich krawędzi oraz w przypadku okazu z grobu 198 krzyżującymi się liniami rytymi. Na podstawie wyposażenia tego grobu chronologię tych wisiorków możemy ustalić na omawianym cmentarzysku na fazy od B_2-B_2/C_1 po C_{1a} okresu wpływów rzymskich.

Kolejny wisiorek to odkryty w ustrynie 2 egzemplarz koszyczkowaty (ryc. 115: 16). Charakteryzuje się on zaokrąglonym dnem i powierzchnią zdobioną trzema poziomymi rowkami. Takie formy wisiorków są charakterystyczne dla okresu późnorzymskiego (K. Godłowski 1970, s. 24, 30).

Tę grupę ozdób zamykają dwa wisiorki rozetkowe. Jeden z nich odkryty w wyposażeniu grobu 134 (ryc. 80: 7), drugi natomiast w odcinku 57 w ustrynie 2 (ryc. 119: 2). Składają się one z cylindra środkowego z uchwytem i przymocowanych do niego ośmiu mniejszych cylinderków. Tego typu ozdoby nie należą do często spotykanych w materiałach kultury przeworskiej, gdzie datowane są na fazy C_{1b}/C_2-D (J. Moszczyński 2010, s. 123).

Fragmety siatki kolczej

Na fragmenty siatki kolczej natrafiono w wyposażeniu grobów 101 (ryc. 64: 14) oraz 198 (ryc. 100: 3). W pierwszym z nich zachowało się kilkadziesiąt kółek całych o średnicy około 10 mm i ich fragmentów w dwóch bryłkach, natomiast w drugim cztery całe kóleciska o różnej średnicy pomiędzy 8,8 a 11,7 mm. Na obszarze kultury przeworskiej fragmenty siatki kolczej spotykane są głównie

w wyposażeniu grobów kobiecych (K. Godłowski 1977, s. 48), co w naszym wypadku potwierdza analiza antropologiczna zwłaszcza grobu 101. Podobnie jak i czas ich występowania, który obejmuje fazy B_2-C_{1a} okresu wpływów rzymskich. Przyjmuje się, że fragmenty siatki kolczej mogły być używane jako bransoletki, na których zawieszano przedmioty miniaturowe (P. Kaczanowski 1987, s. 77). Taki też zestaw pochodzi z grobu 101 (ryc. 62: 7–9). Z nowszych badań odkrycie fragmentów siatki kolczej należy odnotować na cmentarzysku w Cieślówicach Dużych w grobie 1 z wyposażeniem typowym dla kobiet datowanym na fazę B_2 okresu wpływów rzymskich (M. Dziegielewska, M. Kulczyńska 2008, s. 51, taf. I: 1).

Przedmioty miniaturowe

Jak wspomniano wyżej z fragmentami siatki kolczej związane są nierozzerwalnie przedmioty miniaturowe, które mogły być użytkowane w charakterze zawieszek, czy też oddzielnie jako wisiorki. Na cmentarzysku w Kolonii Rychłocice przedmioty takie odkryto w dwóch grobach. Bardzo ciekawy zastaw znalazł się w wyposażeniu grobu 101 popielnicowego (ryc. 64: 7–9). Obok siatki kolczej, która mogła pełnić funkcję bransolety, odkryto opisaną już miniaturę tarczy, a także przedmiot półksiężycowaty o średnicy około 3,7 cm z otworem do zawieszania (ryc. 64: 8) oraz żelazny przedmiot o długości około 5,4 cm z jednym końcem zawiniętym w uszko, drugim natomiast rozwidlonym (ryc. 64: 9). Przedmioty te z pewnością pełniły funkcję przywieszek do bransolety jako ich ozdoba. Natomiast w grobie 195 jamowym (ryc. 99: 4–7) odkryto komplet miniatur, gdzie obok wisiorka wiaderkowatego znalazły się miniatury nożyc, młotka, klucza oraz prawdopodobnie grotu. Każdy z nich posiada podobną wielkość wynoszącą około 4,2 cm i wykonany został jednorazowo przez rzemieślnika jako całość. Wymienione powyżej przedmioty szczególnie dużo analogii znajdują na cmentarzysku w Opatowie w grobach 49, 147 i 890 datowanych na fazy B_2/C_1-C_1 (R. Madyda-Legutko, J. Rodzińska-Nowak, J. Zagórska-Telega 2011, Taf. XXVII: b–f, h; Taf. LIII: 5–5b; Taf. CCCXVI: 4). Ponadto z minia-

turowymi przedmiotami spotykamy się na cmentarzyskach w Mierzynie – Grobli (J. Ziętek 2004, s. 48–49, tabl. V: 3, 5), Piaskach (J. Skowron 1997, s. 106, tabl. IV) oraz w pobliskim Siemiechowie, skąd pochodzą najstarsze tego rodzaju miniaturowe przedmioty datowane już na fazę B₁ okresu wpływów rzymskich (M. Jażdżewska 1988, s. 116, tabl. IV: 4; M. Jażdżewska, W. Siciński 2017, s. 55, ryc. 17: 5).

Problemem występowania miniaturowych nożyc w grobach, a więc nie posiadających walorów użytkowych, zajęła się dla obszarów zajętych przez osadnictwo kultur przeworskiej, wielbarskiej i luboszyckiej I. Florkiewicz (2011, s. 329–353). Z jej rozważań wynika, że w zespołach grobowych spotykane są prawdopodobnie z początkiem fazy B₂/C₁ i trwają do okresu wędrówek ludów. W naszym wypadku elementem datującym grób 195 jest ceramika grupy D odmiany 2 i grupy F, która wskazuje na przedział faz B₂–C₁ okresu wpływów rzymskich. Przedmioty miniaturowe pełniły z pewnością funkcję wisiorów – amuletów. Spotykane są w grobach zarówno dzieci, jak i osób dorosłych, głównie kobiet, choć określenie antropologiczne jako *infans I* posiada tylko grób 49 z Opatowa. W przypadku grobu 195 z Kolonii Rychłocice niewielka ilość kości w grobie pozwoliła tylko na stwierdzenie, że znajdowały się w nim zarówno przepalone kości ludzkie, jak i zwierzęce.

Pierścionek

Przedmiot ten należy do grupy ozdób rzadko spotykanych w inwentarzach grobowych kultury przeworskiej. Odkryty został na omawianym cmentarzysku w grobie 141 popielnicowym w zestawieniu wyposażenia typowo kobiecym (ryc. 82: 15). Wykonany został ze stopu miedzi, z cienkiego drutu, z oczkiem w kształcie spiralnego dysku i końcami zawiniętymi na ramionach. Jego średnica wynosi 24 mm. W klasyfikacji C. Beckmanna (1969, s. 34 abb. 6) jest to grupa IV typ 16. Pierścionki tego rodzaju spotykane są głównie w kulturze wielbarskiej i w kręgu bałtyckim. W środowisku kultury przeworskiej analogie odnajdujemy na cmentarzysku w Biejkowie,

Białobrzegi, gdzie odkryto aż dwa egzemplarze tego rodzaju pierścionków w jednym grobie datowanym na fazę C_{1b} młodszego okresu wpływów rzymskich (A. Szela 2007, s. 287 ryc. 1: 6, s. 290). Grób z Kolonii Rychłocice jest nieco starszy. Na podstawie wyposażenia możemy go datować na schyłek wczesnego lub początek młodszego okresu wpływów rzymskich. Zbliżony formą jest także pierścionek odkryty na cmentarzysku w Koninie w grobie 26 (B. Kostrzewski 1946/47, ryc. 26: 8), a najbliższa analogia pochodzi z cmentarzyska w Konopnicy, gdzie został odkryty luźno (B. Abramek 1988, tabl. XXV: 12).

Paciorki szklane

Zabytki te odkryto w siedmiu zespołach grobowych oraz luźno w odcinku 124. Większość paciorków uległa niestety silnej destrukcji, stąd też ich określenie typologiczne w większości wypadków nie jest możliwe. Pierwszy z paciorków odkryty w grobie 21 (ryc. 37: 7) miał prawdopodobnie kształt kulisty, a barwę zielonkawą, kolejny pochodzi z grobu 67 (ryc. 54: 11), silnie zniszczony kształtu płasko-kulistego o zachowanych wymiarach 1×0,5 cm, barwy również zielonkawej. Następne paciorki znaleziono w wyposażeniu grobu 101 (ryc. 64: 10). Jest to przynajmniej kilka stopionych razem egzemplarzy barwy zielonkawej, ze śladami dwóch otworów. Silnie zniszczony, przepalony paciorek prawdopodobnie z zielonkawego szkła był elementem wyposażenia grobu 112, a odkryto go wśród ceramiki wtórnie przepalanej nakrywającej popielnicę. Jego stan zachowania nie pozwala jednak na bliższe określenie typologiczne. W nieco tylko lepszym stanie zachowany jest paciorek odkryty w popielnicy tego grobu (ryc. 70: 6). Jest on jednak również dość silnie przepalony, w związku z czym określenie pierwotnej barwy jego powierzchni nie jest możliwe. Prawdopodobnie jest to paciorek fajansowy należący do typu płaskokulistych. Jego obecna powierzchnia jest silnie porowata o barwie szaro kremowej. Średnica jego wynosi 1 cm, a wysokość 0,6 cm. Wskutek znacznego uszkodzenia jego bliższe określenie nie jest możliwe. Również silnie uszkodzone co najmniej trzy paciorki

szklane pochodzą z grobu 132. Wszystkie należały prawdopodobnie do typu melonowatych barwy zielonkawej. Natomiast w grobie 141 znaleziono doskonale zachowany rurkowaty paciorek wykonany z jasnozielonkawego szkła, zdobiony dwiema białymi i bordowymi nitkami oplatającymi go wkoło (ryc. 82: 14). Jego wymiary wynoszą 2,8×1,2cm. Możemy go zaklasyfikować do typu 304d, który datowany jest w przedziale faz B₂-C₁ (M. Tempelmann-Mączyńska 1985, s. 56). Analogię do niego odnajdujemy na cmentarzysku w Opatowie w grobie 101 datowanym na fazę B₂/C₁ (R. Madyda-Legutko, J. Rodzińska-Nowak, J. Zagórska-Telega 2011, taf. XLV: 12). Na obszarze kultury przeworskiej są one więc rzadko spotykane, nieco częściej znajdowane są w zespołach grobowych kultury wielbarskiej oraz w kręgu bałtyjskim (M. Tempelmann-Mączyńska 1985, s. 56). W grobie 143 znajdował się silnie przepalony paciorek barwy fioletowej (ryc. 83: 7). Kolejne dwa paciorki odkryto luźno w odcinku 124 (ryc. 123: 6). Pierwszy z nich należy do bardzo popularnego w kulturze przeworskiej typu melonowatych, spotykanego szczególnie w fazie B₂ (M. Tempelmann-Mączyńska 1985, s. 42), drugi natomiast to silnie przepalony barwy fioletowej.

Na szczególną uwagę zasługuje obecność rozkruszonego, zniszczonego paciorka bursztynowego odkrytego w warstwie zasypiskowej na poziomie 5-10cm grobu 38. Prawdopodobnie znajdował się on w wyposażeniu grobu ciałopalonego zniszczonego podczas zakładania młodszego grobu szkieletowego.

Inne

Być może jako fragment ozdoby należy traktować dwie częściowo zachowane kości ptasie z przewierconymi otworami na główkach o zachowanej długości 4 i 2cm odkryte w grobie 112 (ryc. 70: 4). Otwory wskazują, że mogły być noszone na rzemyku w charakterze naszyjnika.

Sprzączki

Zapięcia pasa należą do zabytków bardzo często spotykanych w okresie wpływów rzymskich. Na omawianym cmentarzysku odkryto w sumie

31 sprzączek najczęściej wykonanych z żelaza. Reprezentują one duże spektrum w klasyfikacji R. Madydy-Legutko (1986).

Do grupy A typu 13 zaliczono uszkodzoną sprzączkę żelazną z grobu 160 (ryc. 90: 1). Jest to egzemplarz dość krótki, jednoczęściowy o ramie ósemkowej o przekroju czworokątnym. Sprzączki te są charakterystyczne dla początków okresu wpływów rzymskich, szczególnie dla fazy B_{1b} (R. Madyda-Legutko 1986, s. 6), dlatego też jej obecność w tym zespole grobowym wydaje się być dość przypadkowa, gdyż zestaw pozostałych zabytków odkrytych w tym pochówku wskazuje na okres późniejszy obejmujący schyłek wczesnego, ewentualnie sam początek młodszego okresu wpływów rzymskich.

Duża część sprzączek z omawianego cmentarzyska, licząca 12 egzemplarzy, została zaliczona do bardzo popularnej w kulturze przeworskiej grupy D typu 1. Tworzą ją sprzączki kształtu półkolistego, jednoczęściowe, które odkryto w grobach 6 (ryc. 31: 5), 18 (ryc. 34: 3), 22 (ryc. 38: 7), 45 (ryc. 49: 9), 57 (ryc. 51: 4), 123 (ryc. 75: 3), 124 (ryc. 76: 5), 160 (ryc. 90: 2), 217 (ryc. 103: 6) i 220 (ryc. 105: 6) oraz jako znaleziska luźne z odcinków 72 (ryc. 122: 5) i 219 (ryc. 126: 5). Wykonane zostały z żelaza za wyjątkiem sprzączki odkrytej w grobie 18, którą odlano ze stopu miedzi. Najstarsze sprzączki tego typu znane są już z młodszego okresu przedrzymskiego, natomiast najpóźniejsze z młodszego okresu wpływów rzymskich, mają więc bardzo długi okres użytkowania (R. Madyda-Legutko 1986, s. 24-25). Najbliższe analogie pochodzą z cmentarzyska w Siemiechowie z grobów 8, 40 i 41 (M. Jażdżewska, W. Siciński 2017, ryc. 11: 2; 43: 4; 45: 5), Niechmirowie - Małej Wsi (M. Urbański 2004, tabl. IV: 5) oraz z Konopnicy (B. Abramek 1987, tabl. IX: 3; 1988, tabl. I: 14, 26; XIV: 9; XIX: 2), a także ze Strobina (B. Abramek 1985, tabl. XI: 5; XIII: 4).

Kolejny typ 17 z grupy D reprezentują półkoliste dwuczęściowe sprzączki ze skuwkami łączonymi dwoma nitami. Pochodzą one z odcinka 200 (ryc. 124: 3) i 248 (ryc. 127: 1) jako znaleziska luźne. Pierwszą z nich wykonano z żelaza, drugą natomiast ze stopu miedzi. Na obszarze kultury prze-

worskiej typ ten datowany jest na fazy C_{1a} – C_{1b} (R. Madyda-Legutko 1986, s. 29). Analogie znajdujemy w grobie 8 z cmentarzyska w Konopnicy, gdzie odkryto ich dwa egzemplarze (B. Abramek 1987, tabl. II: 9–10).

Typ 20 reprezentowany jest przez również półkolistą sprzączkę wykonaną z żelaza o konstrukcji dwuczęściowej ze skuwkami, które posiadają dość dużą wypustkę w części centralnej, a w niej umieszczony jest trzeci nit. Odkryta została luźno w odcinku 72 (ryc. 122: 6). Jej datowanie określone zostało na młodszy okres wpływów rzymskich (R. Madyda-Legutko 1986, s. 31).

Typ 30 w grupie D reprezentują dwuczęściowe żelazne sprzączki z ramą w przekroju kolistą w kształcie litery D odkryte w grobie 140 (ryc. 82: 2) oraz luźno w odcinku 206 (ryc. 125: 13). Na obszarze kultury przeworskiej sprzączki tego typu datowane są na młodszy – późny okres wpływów rzymskich (R. Madyda-Legutko 1986, s. 33).

Grupa G typ 1 reprezentowana jest przez cztery sprzączki, wszystkie wykonane z żelaza pochodzące z grobów 43 (ryc. 47: 3), 101 (ryc. 64: 13), 125 (ryc. 77: 4) i 183 (ryc. 96: 3). Charakteryzują się one kształtem czworokątnym i jednoczęściową konstrukcją. Przekrój ramy może być romboidalny, kolisty lub płaskokolisty. Sprzączka z grobu 101 posiada dodatkowo cylinder na którym opiera się kolec. W kulturze przeworskiej spotykane są dość często i datowane na fazy B_2 i C_1 (R. Madyda-Legutko 1986, s. 46). Analogie znane są z pobliskiego cmentarzyska w Siemiechowie z grobu 36, gdzie odkryto ich dwa egzemplarze (M. Jażdżewska, W. Siciński 2017, ryc. 37: 3–4).

Typ 16 w grupie G tworzą czworokątne żelazne sprzączki o konstrukcji dwuczęściowej ze skuwkami łączonymi dwoma lub trzema nitami. Na omawianym cmentarzysku odkryto je w grobie 27 (ryc. 40: 7) oraz luźno w odcinku 53 (ryc. 121: 13). Datowane są na schyłek wczesnego oraz młodszy okres wpływów rzymskich (R. Madyda-Legutko, 1986, s. 49). Najbliższą analogię dla niej stanowi sprzączka z grobu 181 z cmentarzyska w Konopnicy datowana na fazę B_2/C_1 okresu wpływów rzymskich (B. Abramek 1988, s. 90, tabl. XII: 3).

Grupę G typ 28 reprezentuje jedna sprzączka odkryta w grobie 219 (ryc. 104: 4). Jest to egzemplarz wykonany ze stopu miedzi bardzo silnie uszkodzony o ramie czworokątnej o konstrukcji dwuczęściowej ze skuwkami łączonymi dwoma nitami. W kulturze przeworskiej sprzączki takie nie są zbyt licznie spotykane. Chronologia ich występowania mieści się pomiędzy fazami B_2 i C_{1a} (R. Madyda-Legutko 1986, s. 51).

Grupa G typ 43 to sprzączka żelazna, czworokątna, dwuczęściowa ze skuwkami. Kolec jest uformowany w kształcie litery H, w naszym wypadku silnie uszkodzony. Przekrój ramy jest daszkowaty, a skuwki łączone są trzema nitami. Na cmentarzysku w Kolonii Rychłocice sprzączkę taką odkryto w grobie 171 (ryc. 93: 5). Na obszarze kultury przeworskiej nie są spotykane zbyt często, a ich datowanie ogranicza się do faz B_2 – C_{1a} okresu wpływów rzymskich (R. Madyda-Legutko 1986, s. 54).

Do grupy G typu 46 zaliczamy cztery żelazne sprzączki z grobów 43 (ryc. 47: 4), 62 (ryc. 53: 6) oraz 112 (ryc. 70: 7). Jest to forma czworokątna, lekko trapezowata, dwuczęściowa bez skuwek. Przekrój ramy może być romboidalny, czworokątny lub kolisty. Takie sprzączki spotykane są niezbyt licznie na dużym obszarze środkowoeuropejskiego *Barbaricum* w fazach B_2 i C_1 okresu wpływów rzymskich (R. Madyda-Legutko 1986, s. 55). Sprzączka tego typu pochodzi także z cmentarzyska w Konopnicy z grobu 65 (B. Abramek 1987, tabl. X: 4).

Grupa H typ 1 to sprzączka pochodząca z grobu 103 (ryc. 65: 7). Charakteryzuje się żelazną, owalną ramą o przekroju kolistym bez skuwek. Na obszarze kultury przeworskiej spotykane są dość rzadko już we wczesnym okresie wpływów rzymskich, choć bardziej charakterystyczne są dla młodszego – późnego okresu wpływów rzymskich (R. Madyda-Legutko 1986, s. 61).

Typ 11 w grupie H reprezentuje jedna sprzączka wykonana z żelaza odkryta w odcinku 60 w ustrynie 2 (ryc. 119: 6). Jej kształt jest owalny o kolistym przekroju ramy, pogrubionej nieco w części centralnej. Na obszarze kultury przeworskiej sprzączki takie spotykane są u schyłku okresu wpływów rzymskich oraz we wczesnej fa-

zie okresu wędrówek ludów (R. Madyda-Legutko 1986, s. 63). Znane są m. in. z grobów szkieletowych w Witowie (W. Siciński 2014, ryc. 5: 3; 6: 3) oraz luźno z cmentarzyska w Gozdowie (W. Siciński 2010, ryc. 87: 15).

W ustrynie 2 na cmentarzysku została odkryta duża, mierząca blisko 7 cm wysokości żelazna sprzączka, którą zaliczamy do typu 13 w grupie H (ryc. 117: 2). Rama w przekroju jest półkolistą. Sprzączki takie spotykane są w późnej kulturze przeworskiej u schyłku okresu wpływów rzymskich oraz we wczesnej fazie okresu wędrówek ludów (R. Madyda-Legutko 1986, s. 65). Takie zapięcie pasa odkryto także na cmentarzysku w Konopnicy w grobie 117 (B. Abramek 1988, tabl. II: 8).

Również do grupy H typu 20 zaliczono niezbyt dużą, mierzącą tylko 3,5 cm sprzączkę żelazną odkrytą także w ustrynie 2 (ryc. 117: 1). Rama jej, o przekroju półkolistym ma kształt zbliżony do prostokąta z zaokrąglonymi narożnikami, kolec jest płaski. Datowanie jej możemy ograniczyć do wczesnej fazy okresu wędrówek ludów (R. Madyda-Legutko 1986, s. 66). Sprzączki tego typu znane są z grobu szkieletowego w Gozdowie (W. Siciński 2010, ryc. 74: 4; 2014, ryc. 4: 3) oraz z cmentarzyska warstwowego w Olsztynie (J. Szydłowski 1974, tabl. CLXXII: s, t).

Do typu 28 w grupie H zaliczamy sprzączkę wykonaną ze stopu miedzi odkrytą luźno w odcinku 267 (ryc. 127: 3). Ma ona pogrubioną kolistą ramę ze skuwkami. Sposób łączenia skuwki jest trudny do określenia z uwagi na znaczny stopień jej zniszczenia. Na obszarze kultury przeworskiej sprzączki takie wykonane zarówno ze stopu miedzi, jak i z żelaza spotykane są bardzo rzadko, a egzemplarz z Kolonii Rychłocice jest dopiero czwartym znaleziskiem. Mimo, że nie są dobrze datowane w zespołach grobowych uważane są za wyznaczniki wczesnego okresu wędrówek ludów (R. Madyda-Legutko 1986, s. 67–68, 229).

Okucia końca pasa

Odkryto tylko sześć zabytków tego rodzaju, które reprezentują różne grupy i typy w klasyfikacji R. Madydy-Legutko (2011).

Grupa I typ 2 odmiana 4 charakteryzująca się wyprofilowanym pierścieniem w miejscu przejścia trzonka w kulkę, na końcu której znajduje się występ, reprezentowana jest przez jeden egzemplarz. Przedmiot ten, długości 6,3 cm, wykonany ze sztabki żelaznej o przekroju kolistym, w górnej części rozklepanej i rozszczępionej, lekko trójkątnie rozszerzonej, złączonej jednym nitem odkryty został w grobie 112 (ryc. 70: 8). Odmiana ta jest charakterystyczna dla fazy B₂ i ewentualnie B₂/C₁ okresu wpływów rzymskich. Spotykana głównie w zespołach grobowych o męskich wyznacznikach płci, w rzadkich wypadkach w grobach kobiecych (R. Madyda-Legutko 2011, s. 33–39). Spostrzeżenie to potwierdzają prezentowane materiały z grobu 112 z Kolonii Rychłocice. Analogiczne egzemplarze znajdujemy na cmentarzysku w Wymysłowie, pow. Oborniki (S. Jasnosz 1952, s. 50 ryc. 57; s. 103 ryc. 141), w Kunach, pow. Konin (J. Skowron 2008, s. 115–116; tabl. XXIII: 68/4), czy w Przywozie, gdzie odkryto egzemplarze wykonane ze stopu miedzi (M. Kowalczyk 1968, s. 116 ryc. 6).

Grupa III typ 4 to okucie żelazne wykonane z płaskiej sztabki kształtu stożkowatego z rozcięciem w górnej części do mocowania na rzemieniu przy pomocy trzech nitów. Dolna część zakończona jest kolistą tarczką. Jego długość wynosi 7 cm. Okucie to pochodzi z grobu 43 (ryc. 47: 7). Na obszarze kultury przeworskiej okucia takie występują głównie w zachodniej strefie kultury przeworskiej w fazach B_{2b} i C_{1a} okresu wpływów rzymskich (R. Madyda-Legutko 2011, s. 66, 286 mapa 10). W zespole grobowym na prezentowanym cmentarzysku znajdował się również egzemplarz ze sprzączką grupy G typu 1 oraz typu 46 wykazując zgodność chronologiczną. Najbliższa terytorialnie analogia pochodzi z cmentarzyska w Opatowie z grobu 854 (R. Madyda-Legutko, J. Rodzińska-Nowak, J. Zagórska-Telega 2011, taf. CCCIV: 3).

Grupa III typ 6 odmiana 1 to okucie znalezione w wyposażeniu grobu 186 (ryc. 96: 10). Wykonane zostało również z żelaznej płaskiej sztabki kształtu stożkowatego, lekko zaokrąglonego w części górnej z rozcięciem do mocowania na pa-

sie przy pomocy jednego nitu. Dolna część zakończona jest pierścieniem o przekroju kolistym z występnym zakończonym kulką. Jego długość wynosi 9,3 cm. Tak należałoby również zaklasyfikować uszkodzone żelazne okucie z grobu 89 (ryc. 59: 5). Wykonane ze sztabki o długości 6,6 cm, kształtu stożkowatego z rozcięciem do mocowania z jednym nitem. W dolnej części okucia znajduje się szczątkowo zachowany pierścień. Prawdopodobnie również do tej grupy i typu należałoby zaliczyć dość bogato zdobione, uszkodzone wykonane ze stopu miedzi zakończenie pasa odkryte w grobie 219 (ryc. 104: 5). Jego górna część z rozcięciem do mocowania rzemienia posiada trzy nity, dolna natomiast jest uszkodzona. Na powierzchni widoczne są zdobienia w postaci linii wychodzących z narożników, z których dwie tworzą trójkąt, z wierzchołkiem z czterema kółkami koncentrycznymi. Zachowana długość wynosi 4,5 cm. Okucie to w zespole grobowym wystąpiło z fragmentami sprzączki grupy G typu 28 wykazując również zgodność chronologiczną. W kulturze przeworskiej okucia omówione powyżej znane są prawie wyłącznie z fazy C_{1a} (R. Madyda-Legutko 2011, s. 57). Analogie znajdujemy m.in. na cmentarzysku w Kolonii Bechcice, pow. pabianicki (R. Madyda-Legutko 2011, s. 143), w Sobótce, pow. łęczycki (G. Rycel 1983, s. 250, tabl. III: 7) oraz w Zaspach, pow. sieradzki (B. Kostrzewski 1939, s. 293 ryc. 3: 10).

Zupełnie nietypowe okucie grupy III typu 6 odkryto w grobie 43 (ryc. 47: 6). Wykonane zostało z żelaznego pręta o długości 8,4 cm, przekroju kolistym, jego dolna część zakończona jest pierścieniem z występnym. Górna część natomiast jest zdecydowanie odmiennie uformowana od dotychczas znanych okuć. Zamiast charakterystycznego rozcięcia z nitami do mocowania rzemienia zakończenie zostało rozklepane przyjmując formę o przekroju czworokątnym o długości 0,8 cm z główką tegoż kształtu. Sposób zaczepienia rzemienia jest w tym wypadku dość zagadkowy, choć sugeruje obecność dodatkowego elementu mocującego w górnej partii okucia w postaci przynitowanej poprzeczki, co potwierdzałyby silne zbitcie górnej powierzchni okucia. Przykładowo mogłaby

to być poprzeczka do której na zawiasie przymocowano okucie rzemienia. Próbę rekonstrukcji zaczepu prezentuje ryc. 47: 6a. Nieco odmienny, ale również nietypowy sposób mocowania rzemienia reprezentuje wykonane ze stopu miedzi okucie grupy III typu 6 odmiany 3 odkryte luźno na cmentarzysku w Zadowicach (R. Madyda-Legutko 2011, s. 56, tabl. XXV: 7). Pokazuje to, że podstawowym sposobem mocowania okucia tego typu było rozcięcie jego górnej części i przynitowanie do pasa, a wszelkie odmienności od tego sposobu nie znajdowały naśladowców. Bogate wyposażenie grobu 43, zawierające szczątki dwóch osobników, kobiety i mężczyzny, określa chronologię jego założenia na fazę B_{2b} okresu wpływów rzymskich. Tak też datowane jest zaprezentowane powyżej okucie.

Grupa IV typ 9 odmiana 2 to żelazne okucie wykonane również ze sztabki kształtu ściętego stożka z głębokim rozcięciem sięgającym niemal przeciwległego końca z jednym nitami do mocowania rzemienia. Długość okucia wynosi 4,9 cm. Odkryto je luźno w odcinku 72 (ryc. 122: 7). Okucia tego rodzaju są charakterystyczne dla faz B_{2b} i C_{1a} i spotykane dość często na całym obszarze kultury przeworskiej, choć w dorzeczu górnej i środkowej Warty okucie takie dotychczas nie było znane (R. Madyda-Legutko 2011, s. 74, 293 mapa 17).

Okucia nakładane na pas

Żelazne okucia wykonane z dwóch równoległych płytek połączonych nitami w kontekście sprzączek pochodzą z grobu 6–2 egzemplarze (ryc. 31: 6–7), 43–2 egzemplarze (ryc. 47: 5, 8), 45 (ryc. 49: 10) i 125 (ryc. 77: 5). Ich wielkość jest zróżnicowana i waha się od 1,8 cm długości w grobie 6 do 3,3 cm w grobie 45, odstęp między blaszkami wynosi od 2 do 3 mm. Odległości te pozwalają przyjąć, że przedmioty te mogą mieć związek z pasem. Dowodów na to dostarczają ponadto analogie z grobów szkieletowych kultury wielbarskiej, gdzie spotykane są od fazy B₁ po B₂/C₁ okresu wpływów rzymskich (R. Madyda-Legutko 1977, s. 391).

Podobnie skonstruowane okucia żelazne, lecz z dużo większym odstępem pomiędzy blaszkami, odkryto w grobie 70 (ryc. 56: 4) i 187 (ryc. 97: 2) oraz luźno w odcinkach 52-2 egzemplarze (ryc. 121: 11-12), 72 (ryc. 122: 8) i 145 (ryc. 123: 20). Odstęp ten wynosi od 7 do 10 mm w przypadku okuć znalezionych luźno i 14 oraz 20 mm w przypadku odkryć w grobach. W pierwszym przedziale wielkościowym możliwe jest do przyjęcia, że detal ten łączył dwa lub nawet trzy nałożone na siebie paski skóry łączą je w bardziej rozbudowane elementy. W drugim natomiast przedziale odległości pomiędzy płytkami są zbyt duże i zdają się wskazywać na związek tych przedmiotów z konstrukcją skrzyni bądź szkatułki.

Prawdopodobnie również z pasem związane jest okucie wykonane z jednej prostokątnej blaszki żelaznej z dwoma nitami, które pochodzi z grobu 96 (ryc. 61: 5). Długość nitów jest tu nieco większa, w związku z czym grubość pasa mogła wynosić około 3 mm. Przypuszczenie to zdaje się również potwierdzać fakt, że znaleziono tu również okucie u-kształtne, które jest kolejnym rodzajem okucia nakładanego na pas. Na omawianym cmentarzysku okucia takie odkryto w grobie 96 (ryc. 61: 4) oraz uszkodzone w ustrynie 1 w odcinku 325 (ryc. 112: 5). Wykonane zostały z cienkiego pręta żelaznego o przekroju kolistym z końcami rozklepanymi w tarczki do mocowania nitów. W najnowszej klasyfikacji należy je zaliczyć do kabłączków łukowatych odmiany 2 wykonanych z żelaza (R. Madyda-Legutko 2016, s. 66-67). Kształt płytek do nitów jest tu zróżnicowany, w pierwszym przypadku są one uformowane kolisto z ząbkowaną krawędzią, w drugim natomiast (egzemplarz zachowany fragmentarycznie) półkolisto. Długość nitów wskazuje na grubość pasa rzędu 0,1-0,15 cm. Okucia te służyły do zawieszania drobnych przedmiotów, np. przyborów do krzesania ognia, noży, szyleł, czy szczypczyków (R. Madyda-Legutko 2016, s. 91, 93). Tego typu okucia pojawiają się w kulturze przeworskiej już w fazie B₁, dość częste są w fazie B₂ szczególnie B_{2b} i wychodzą z użycia w fazie C_{1b} okresu wpływów rzymskich (R. Madyda-Legutko 2016 s. 69). Podobne okucia pochodzą

z cmentarzyska w Strobinie (B. Abramek 1984, tabl. II: 5-6).

Narzędzia i przedmioty codziennego użytku

Noże

Cmentarzysko w Kolonii Rychłocice dostarczyło w sumie 46 noży i ich fragmentów. Jest to więc najliczniej reprezentowana grupa zabytków w kategorii narzędzi. Odkryto je aż w 21 zespołach grobowych, ustrynie 1 i 2 oraz luźno w obrębie odcinków. Są to narzędzia, które wykazują niewielką zmienność w czasie, w związku z czym nie posiadają specjalnych walorów chronologicznych. W klasyfikacji noży reprezentują typy I oraz przede wszystkim typ II wyróżnione przez T. Dąbrowską (1997b, s. 95-96). Do podtypu Ia obejmującego noże z jednostronnie wyodrębnionym trzpieniem od strony dolnej zaliczono okazy odkryte w grobie 6 (ryc. 31: 1) oraz luźno w odcinkach 44 (ryc. 121: 3) i 247 (ryc. 126: 19). Podtyp IIa to noże, dość znacznie uszkodzone, o trzpieniu lekko wyodrębnionym dwustronnie. Odkryto je w ustrynie 2 (ryc. 118: 6) i luźno w odcinku 78 (ryc. 122: 18). Nieco większa grupa noży zaliczona została do podtypu IIb obejmującego noże o tylcu lekko łukowatym i trzpieniu wyodrębnionym dwustronnie pod kątem rozwartym. Zaliczono do niego egzemplarze odkryte w grobie 6 (ryc. 30: 3), 18 (ryc. 34: 4), 38 (ryc. 45: 6), 44 (ryc. 49: 6), 71 (ryc. 57: 3), 124 (ryc. 75: 6), 143 (ryc. 83: 6) i 160 (ryc. 90: 8) oraz luźno w odcinkach 200 (ryc. 124: 2), 205 (ryc. 125: 8), 276 (ryc. 127: 4) i 321 (ryc. 127: 8). Najliczniejszą grupę tworzą noże o trzpieniu wyodrębnionym obustronnie pod kątem prostym lub prawie prostym, które zaliczono do podtypu IIc. Pochodzą one z grobów 27 (ryc. 40: 8), 43 (ryc. 47: 15), 45 (ryc. 50: 3), 57 (ryc. 51: 6), 71 (ryc. 57: 4), 101 (ryc. 64: 15), 103 (ryc. 65: 10), 104 (ryc. 66: 5), 105 (ryc. 67: 4), 112 (ryc. 70: 9), 121 (ryc. 74: 7), 125 (ryc. 77: 8), 141 (ryc. 82: 20), 208 (ryc. 101: 14), ustryny 1 (ryc. 112: 1, 17; 113: 12) oraz luźno z odcinków 43 (ryc. 121: 1), 44 (ryc. 121: 2), 73 (ryc. 122: 17), 89 (ryc. 123: 3), 132 (ryc. 123: 13-14), 205 (ryc. 125: 9), 207 (ryc. 125: 16) i 239 (ryc. 126: 14). Bardzo interesująco w tym podtypie prezentuje się nóż z gro-

bu 103 (ryc. 65: 10), który z jednej strony posiada dwie strudżiny. Pierwsza z nich biegnie równoległe do tylca, druga łukowato od dolnej nasady trzpienia do końca ostrza, łącząc się z tą pierwszą. Z drugiej strony ostrza, poniżej trzpienia znajduje się znak w kształcie podwójnej litery H. Być może należy go interpretować jako stempel wytwórcy.

Noże występują bardzo często na stanowiskach kultury przeworskiej, nie należą jednak do przedmiotów o czułej chronologii, w związku z czym przy uściślaniu datowania zespołów grobowych nie odgrywają praktycznie żadnej roli. Spotykane są zarówno w pochówkach kobiecych, jak i męskich.

Oddzielną kategorię stanowią nożyki sierpiakowate interpretowane także niekiedy jako brzytwy. Ze względu na sposób mocowania trzonka możemy wśród nich wyróżnić typ nożyka z trzpieniem niewyodrębnionym pochodzący z grobu 21A (ryc. 38: 3), z trzpieniem wyodrębnionym jednostronnie znaleziony w ustrynie 1 w odcinku 318 (ryc. 111: 5) oraz wyodrębnionym dwustronnie, który został odkryty w grobie 124 (ryc. 75: 7). Nożyki takie występują we wczesnym okresie wpływów rzymskich i są typowe dla grobów męskich (T. Liana 1970, s. 449).

Wyjątkowym zabytkiem jest nóż żelazny odkryty w ustrynie 2 (ryc. 117: 13). Jego długość całkowita wynosi 18 cm, długość ostrza 7,3 cm. Rękojeść kształtu ośmiokątnego wykonana jest z żelaza i zdobia ją wytłaczane kółeczka. Na końcu rękojeści znajduje się przywieszka w postaci półksiężycy z cienkiej blaszki żelaznej. Podobny nożyk, ale bez przywieszki i z płaską, wykonaną z żelaza rękojeścią odkryto na cmentarzysku w Zadowicach w grobie 734 z zapinkami serii 8 V grupy O. Almgrena (E. Kaszewska 1984, s. 52 ryc. 50: c), co pozwala nam datować go na fazę B_{2b} okresu wpływów rzymskich oraz luźno w Krzyżanowie, pow. Kutno (zbiory MAiE w Łodzi). Wydaje się, że noże z pełną rękojeścią możemy rozpatrywać w kategoriach importów z obszaru Imperium Rzymskiego.

Brzytwa

Do tej kategorii przedmiotów możemy także zaliczyć jedyny odkryty na cmentarzysku okaz

z grobu 18 (ryc. 34: 5). Ma ona kształt półkolisty z zaostroszonymi zakończeniami. Przedmioty te nie są zbyt często spotykane na cmentarzyskach, gdzie są datowane przede wszystkim na wczesny okres wpływów rzymskich. W naszym wypadku zabytki współwystępujące wyznaczają chronologię tego narzędzia na fazę B_{2b} wczesnego okresu wpływów rzymskich. Podobny okaz pochodzi z cmentarzyska w Konopnicy z grobu 34 datowany na fazę B₂ wczesnego okresu wpływów rzymskich (B. Abramek 1987, s. 53, tabl. VII: 7).

Nożyce

Tego rodzaju narzędzia nie są zbyt często odkrywane w zespołach grobowych kultury przeworskiej. Wszystkie znalezione na cmentarzysku w Kolonii Rychłocice należą do typu o sprężynującym kabłąku oraz trójkątnych ostrzach. W klasyfikacji A. Knaack (1987) możemy je zaliczyć do trzech wariantów typu I. Wariant a o ostrzach wyodrębnionych pod kątem prostym. Odkryto je w grobie 17 (ryc. 33: 14) i 112 (ryc. 70: 10). Wariant b to nożyce o ostrzach wyodrębnionych pod kątem rozwartym. Pochodzą one z grobów 21A (ryc. 38: 4), 124 (ryc. 75: 8) i z ustryny 1 odcinek 325 (ryc. 112: 2). Wariant c natomiast obejmuje nożyce o wklęsło wyodrębnionych ostrzach. Znajdowały się w wyposażeniu grobów 6 (ryc. 30: 4) i 57 (ryc. 51: 7) oraz luźno w odcinku 218 (ryc. 126: 4). Nożyce spotykane są najczęściej w grobach męskich wyposażonych w broń. Potwierdzają to materiały z omawianego cmentarzyska, gdzie groby wojowników to 6, 21A, 57 i 124. Wyjątkowy w tym zakresie jest grób 112, będący pochówkiem bogato wyposażonej kobiety, natomiast grób 17 nie posiada ani archeologicznych ani antropologicznych wyznaczników płci. Nożyce niestety nie posiadają walorów uściślających chronologię, spotykane są bowiem od młodszego okresu przedrzymskiego po schyłek okresu wpływów rzymskich.

Okucia półkoska

Odkryto je w grobach 43 (ryc. 47: 17), 113 (ryc. 73: 5) i 192 (ryc. 98: 10). Przedmioty te wykonane zostały z taśmy żelaznej, pierwszy z nich o sze-

rokości 1–1,4 cm, kształtu owalnego o wymiarach 2,4×2,2 cm, drugi o szerokości 1,2 cm kształtu kołistego o średnicy 4,4 cm, trzeci natomiast o szerokości około 1,4 cm, również kształtu owalnego o wymiarach 3,2×2,5 cm. Prawdopodobnie przedmioty te mogły służyć do mocowania żelaznego półkoska do trzonu, podobnie jak to robi się także współcześnie. Należałoby je więc traktować w kategorii elementów narzędzi rolniczych, które bardzo rzadko spotykane są w wyposażeniu zespołów grobowych kultury przeworskiej.

Oselki

Z opisanymi powyżej narzędziami tnącymi nierozzerwalnie związane są oselki wykonane z piaskowca. Wszystkie mają kształt czworościenny. Odkryto je jedynie w czterech zespołach grobowych. W trzech grobach wojowników – 6 (ryc. 31: 2), 43 (ryc. 48: 8–9) i 124 (ryc. 76: 7), w nieokreślonym, ubogo wyposażonym grobie 181 (ryc. 95: 9) oraz luźno w odcinku 131 (ryc. 122: 12), w sumie więc w ilości sześciu egzemplarzy. Wszystkie noszą ślady intensywnego użytkowania. Ciekawie prezentuje się oselka z grobu 6, która posiada otwór do zawieszania, co raczej rzadko jest spotykane w materiałach kultury przeworskiej.

Pilnik

Niewielki fragment tego narzędzia odkryto w grobie 43 (ryc. 47: 10). Wymiary jego wynoszą około 4×1 cm. Jego powierzchnia po obu stronach pokryta jest gęsto rozmieszczonymi nacięciami. Narzędzia takie należą do bardzo rzadko spotykanych w materiałach kultury przeworskiej. Z terenów nam najbliższych żelazny pilnik odkryto na cmentarzysku w pobliskim Strobiniu w grobie 10 określonym jako pochówek wojownika – brązownika. Przedmiot ten ma długość 16 cm, trzonek jest dwukrotnie zagięty pod kątem prostym, część pracująca ma kształt wydłużonego trójkąta, a drobne nacięcia znajdują się tylko po jednej stronie narzędzia. W wyposażeniu tego grobu znajdowały się jeszcze inne narzędzia wykonane z żelaza, m.in. kleszcze, młotek, tłoczek, nożyce oraz szczypczyki i łyżeczka (B. Abramek 1984, s. 55–67 tabl. III). Natomiast w przypadku grobu 43 z Ko-

lonii Rychłocice dysponujemy nieco innym zestawem narzędzi. Z jego wyposażenia możemy wymienić żelazne szczypczyki, tłoczek oraz prawdopodobnie dłuto. Również ten zestaw narzędzi może wskazywać na prowadzenie przez osobnika pochowanego w tym grobie działalności o charakterze rzemieślniczym. Z nieco dalszych terytorialnie odkryć należy jeszcze nadmienić, że pilniki odkryto również na cmentarzysku w Chmielowie Piaskowym, pow. Ostrowiec, w tym jeden w zespole grobowym wojownika nr 28 oraz luźno, oba z trzonkami do oprawy (K. Godłowski, T. Wichman 1998, taf. XLIII: 10; LXXXVI: 2).

Dłuto

Do tej kategorii narzędzi prawdopodobnie możemy zaliczyć przedmiot żelazny o długości 8 cm odkryty w grobie 43 (ryc. 47: 12). Posiada on kołistą w przekroju tulejkę oraz wachlarzowato rozszerzone ostrze. Choć tulejka mierzy w przekroju jedynie ok. 3 mm, to pozwala jednak na oprawienie stosunkowo cienkiego trzonka, a ostrze szerokości 14 mm na pracę w miękkim materiale. Tego typu przedmioty należą do rzadkości na cmentarzyskach kultury przeworskiej. Jako analogię możemy przytoczyć cmentarzyska z pobliskiego Siemiechowa (M. Jażdżewska, W. Siciński 2017, s. 53, ryc. 15: 8) oraz nieco oddalonego Spicymierza (A. Kietlińska, T. Dąbrowska 1963, tabl. XXXVIII: 18).

Tłoczek

Na cmentarzysku w Kolonii Rychłocice zarejestrowano dwa tego rodzaju narzędzia służące do pracy w metalu, prawdopodobnie do zdobienia powierzchni różnych przedmiotów. Odkryte zostały w grobie 43 (ryc. 47: 19) oraz 111 (ryc. 72: 6). Mają podobny kształt, górna część, w którą uderzano ma przekrój czworokątny, dolna natomiast, która pracowała – kołisty, zastrzony. Długość tych narzędzi wynosi odpowiednio 6 i 7 cm. Na cmentarzyskach spotykane są dość rzadko. Najbliższą analogię stanowi grób 10 ze Strobina (B. Abramek 1984, s. 55–67, tabl. III) i Konopnicy – groby 70 i 75 (B. Abramek 1987, tabl. XI: 2; XII: 2) oraz luźno odkryty tłoczek na cmentarzysku w Mierzynie – Gro-

bli (J. Ziętek 2004, s. 49, tabl. XXII: 18). Spotykane są niezbyt często w grobach męskich z wyposażeniem charakterystycznym dla wojowników.

Przędliki

Do bardzo często spotykanych zabytków w zespołach grobowych należą przędliki. Na omawianym cmentarzysku odkryto ich 25 egzemplarzy, z czego 20 w 17 zespołach grobowych, a 4 luźno w odcinkach. Zasadniczo możemy je zaliczyć do dwóch typów: płaskokulistych oraz dwustożkowatych w dwóch odmianach: o płaskich oraz zakłębionych biegunach.

Tylko dwa przędliki możemy reprezentują typ płaskokulisty. Zostały one znalezione luźno w odcinku 124 (ryc. 122: 7) i 200 (ryc. 124: 4). Ten pierwszy na obwodzie posiada zdobienia w postaci rzędu niewielkich dołeczków.

Pozostałe przędliki należą do dwustożkowatych. Odmiana z płaskimi biegunami reprezentowana jest w grobach 21 (ryc. 37: 5), 62 (ryc. 53: 9–10), 101 (ryc. 64: 11), 113 (ryc. 73: 2), 125 (ryc. 77: 6), 153 (ryc. 87: 8) i 175 (ryc. 94: 5) oraz w odcinku 56 ustrynie 2 – 2 egzemplarze (ryc. 118: 1–2). Tylko wyjątkowo spotyka się zdobienia tego rodzaju przedmiotów. Na przędliku z grobu 101 znajdują się trzy koliste linie, które podkreślają tektonikę zabytku. Natomiast odmianę przędlików dwustożkowatych z zakłębionymi biegunami stwierdzono w grobach 27 (ryc. 40: 9), 38 (ryc. 45: 10), 61 (ryc. 52: 12), 97 (ryc. 62: 4), 104 (ryc. 66: 6), 112 (69: 4), 127 (ryc. 77: 10), 141 (ryc. 82: 19), 160 (ryc. 90: 10) i 201 (ryc. 100: 10). Na uwagę zasługuje przędlik z grobu 104 z bardzo wyraźnie podkreślonym załomem.

Niezmiernie interesującym okazał się grób 112, który dostarczył trzech przędlików. Pierwszy z nich znajdował się w warstwie stosu pogrzebowego nakrywającego popielnicę. Jest on bardzo silnie przepalony w związku z czym nie może być bliżej określony pod względem typologicznym (ryc. 69: 6). Pozostałe dwa znajdowały się w popielnicy. Oba egzemplarze należą do typu przędlików dwustożkowatych o lekko zakłębionych biegunach. Różnią się jednak materiałem z którego zostały wykonane. Jeden wykonany został w spo-

sób tradycyjny, z gliny, natomiast w przypadku ostatniego z nich jako materiał posłużył piaskowiec wapienny, z którego został wykonany prawdopodobnie techniką toczenia, co potwierdzałyby ślady dookólnych linii rytych na jego powierzchni (ryc. 69: 5). Wschodnie tej skały znajdują się na Jurze Krakowsko-Częstochowskiej oraz w południowej strefie Gór Świętokrzyskich. Był to więc surowiec powszechnie dostępny w stosunkowo bliskim otoczeniu cmentarzyska w Kolonii Rychno⁸. Przędliki należą do typowego wyposażenia grobów kobiecych będąc elementem wrzecion służących do przędzenia nici. W grobach spotykane są z reguły pojedynczo, dlatego też obecność aż trzech przędlików w jednym pochówku, w tym przędlika wykonanego z innego surowca niż glina wskazuje także na jego wyjątkowość.

Szpila hakowata

Żelazne szpile zakończone haczykowatą główką to przedmioty związane z tkactwem. Jedyny egzemplarz z omawianego cmentarzyska wykonany z drutu żelaznego o przekroju kolistym i długości około 5 cm odkryty został w grobie 141 (ryc. 82: 18). W starszej literaturze funkcja tych przedmiotów określana była jako szpile do włosów lub do spinania odzieży. W nowszej zwraca się uwagę na ich związek z przędlikami, co potwierdzają prezentowane materiały z Kolonii Rychno. Przedmioty te spotykane są już w młodszym okresie przedrzymskim oraz w okresie wpływów rzymskich (T. Dąbrowska 1997, s. 99). W naszym przypadku omawiana szpila znalazła się w wyposażeniu grobu ze schyłku wczesnej fazy okresu wpływów rzymskich. Wykonywane były zarówno z żelaza, jak i ze stopu miedzi (trzonek jest wówczas tordowany), czego dowodzą odkrycia z cmentarzyska w Charłupi Małej, potwierdzając również ich związek z tkactwem (P. Kurowicz, M. Olędzki 2002, tabl. XIII: 19/10; XXVI:5/5).

⁸ Analizę powierzchni zabytku wykonała na spektrometrze EDXRF Mini Pal 2 inż. H. Młodecka z MAiE w Łodzi, natomiast analizę mikroskopową dr Marcin Krystek z Muzeum Geologicznego Wydziału Nauk Geograficznych UŁ.

Igły

Przedmioty te wykonane z żelaza zachowane były w całości bądź we fragmentach. Charakteryzują się przekrojem kolistym z częścią górną z uszkiem, a dolną zaokrągloną. Wystąpiły w wyposażeniu 9 zespołów grobowych: 33 (ryc. 42: 8), 43 (ryc. 47: 18), 70 (ryc. 56: 3), 97 (ryc. 62: 1), 99 (ryc. 63: 5), 101 (ryc. 64: 12), 124 (ryc. 76: 4), 147 (ryc. 86: 2) i 155 (ryc. 88: 9), odc. 326 ustrynie 1 (ryc. 112: 6) oraz luźno w odcinku 72 (ryc. 122: 10). Są typowym elementem wyposażenia grobów kobiecych, choć zdarzają się także w grobach męskich. Przykładem może tu być grób 124 z elementami uzbrojenia. Igła znalazła się także w wyposażeniu grobu 43, podwójnego, gdzie złożono szczątki mężczyzny i kobiety.

Szydła

Niezbyt licznie na cmentarzysku reprezentowane są szydła. Odkryto je tylko w trzech zespołach grobowych – 6 (ryc. 31: 12), 70 (ryc. 55: 7) i 124 (ryc. 76: 3) oraz w odcinku 326 ustrynie 1 (ryc. 112: 18). Posiadają one koliste w przekroju ostrza oraz czworokątne uformowane trzony na oprawę. Zwraca uwagę fakt, że wystąpiły wyłącznie w grobach męskich z uzbrojeniem.

Grzebienie

Odkryte na cmentarzysku w Kolonii Rychłocięce grzebienie kościane znajdowały się w wyposażeniu 27 zespołów grobowych, w tym w jednym przypadku dwa egzemplarze. Należą one do trzech typów w klasyfikacji S. Thomas (1960). Większość z nich jest bardzo źle zachowana wskutek przepalenia na stosie pogrzebowym.

Typ A.I to jednoczęściowe grzebienie z półkolistym uchwytem, niektóre zdobione obustronnie żeberkiem u nasady zębów. Pochodzą z grobów 22 (ryc. 38: 8), 43 (ryc. 46: 8), 102 (ryc. 65: 4), 111 (ryc. 72: 2), 112 (ryc. 70: 5), 146 (ryc. 85: 1), 187 (ryc. 97: 3), 203 (ryc. 101: 5), 219 (ryc. 104: 7) oraz luźno w odcinku 144 (ryc. 123: 19) i 222 (ryc. 126: 7). Prawdopodobnie również do tego typu należałoby zaliczyć fragment grzebienia z grobu 91. Grzebienie tego rodzaju występują dość licznie na dużym obszarze środkowoeuropejskiego *Barbaricum*,

gdzie datowane są głównie na fazę B₂ i początki C₁ okresu wpływów rzymskich (S. Thomas 1960, s. 58; K. Godłowski, L. Szadkowska 1972, s. 120).

Typ B.I obejmuje jednowarstwowe, wieloczęściowe grzebienie łączone podłużnymi nitami. W typie tym dość rzadko spotykane są okazy zdobione liniami rytymi i kółkami współśrodkowymi. Odkryto je w 12 zespołach grobowych: 33 (ryc. 42: 5), 43 (ryc. 46: 7), 62 (ryc. 53: 5), 97 (ryc. 62: 2), 103 (ryc. 65: 8), 104 (ryc. 66: 7), 125 (ryc. 77: 5), 149 (ryc. 87: 2), 160 (ryc. 89: 13), 196 (ryc. 99: 15), 220 (ryc. 105: 7) – okaz zdobiony kółkami oraz 230 (ryc. 109: 4). Są to więc przybory toaletowe dość licznie spotykane na obszarze kultury przeworskiej, gdzie ich datowanie ustalono na fazy B₂ i C_{1a} (K. Godłowski 1977, s. 50).

Typ I na omawianym cmentarzysku reprezentowany jest przez kilka bardzo fragmentarycznie zachowanych grzebieni. Dwa niewielkie zdobione kółkami koncentrycznymi fragmenty grzebienia tego typu wraz z trzema nitami żelaznymi odkryto w grobie 14 (ryc. 33: 7–8). Niewielki fragment grzebienia z nitem żelaznym znajdował się w wyposażeniu grobu 69 (ryc. 55: 3) oraz nieco większy fragment również z nitem w grobie 133 (ryc. 79: 9). Sam nit natomiast od takiego grzebienia odkryto w grobie 201 (ryc. 100: 8). Omówione powyżej fragmenty należą do typu grzebieni trójwarstwowych, łączonych krótkimi, poprzecznymi nitami żelaznymi. Spotykane są one w zespołach grobowych od przelomu faz B₂ i C₁ po fazę D okresu wędrówek ludów (S. Thomas 1960, s. 77–94; K. Godłowski 1977, s. 50–51).

Ponadto w dziesięciu grobach odkryto drobne fragmenty grzebieni, które z uwagi na stan zachowania nie można bliżej określić. Pochodzą one z grobów 8 (ryc. 32: 4), 60 (ryc. 52: 3), 91 (ryc. 60: 2), 110, 128 (ryc. 77: 13), 134 (ryc. 80: 9), 141, 148 (ryc. 86: 6), 152 (ryc. 87: 6) i 172.

Zwraca uwagę fakt występowania dwóch różnych typów grzebieni w grobie 43. Analiza jego zawartości kulturowej oraz analiza antropologiczna materiału kostnego pokazują, że w grobie tym złożono szczątki dwóch osobników – kobiety i mężczyzny.

Szczypczyki

Należą do przedmiotów dość rzadko spotykanych w wyposażeniu grobów ludności kultury przeworskiej. Na omawianym cmentarzysku odkryto je w grobie 43 (ryc. 47: 16) i 70 (ryc. 55: 6) oraz luźno w odcinku 207 (ryc. 125: 18). wszystkie egzemplarze wykonane są z żelaza. Pierwszy z nich posiada koliście zakończony uchwyt i rozszerzone ku dołowi ramiona o przekroju daszkowatym zaagięte ku środkowi. W uchwyt wmontowany jest zaczep z nitem, który służył do zawieszenia na rzemyku. Długość tego okazu wynosi około 75 mm. Szczypczyki z grobu 70 mają bardzo podobny kształt, różnią się tylko obecnością kółeczka umieszczonego w uchwycie oraz długością dochodzącą do 48 mm. Okaz znaleziony luźno jest bardzo podobny, różni się tylko wielkością, która wynosi 52 mm. Najbliższą analogię spotykamy na cmentarzysku w Konopnicy w grobie 206 (B. Abramek 1988, tabl. XXI: 6) oraz w Chojnem, pow. Sieradz (J. Ziętek 2015, s. 264, ryc. 11. 6). Okazy nieco starsze, pochodzące z młodszego okresu przedrzymskiego, odkryto na cmentarzysku w Siemiechowie w grobach 1 i 3 (M. Jażdżewska, W. Siciński 2017, ryc. 5: 2; 5: 15). Wytwarzane były zarówno ze stopu miedzi, jak i z żelaza, mogą być traktowane jako przybory toaletowe lub też w kategorii narzędzia przydatnego w pracy rzemieślnika wyrabiającego ozdoby.

Krzesiwa

Tego rodzaju narzędzia do krzesania ognia odkryto w ośmiu zespołach grobowych oraz luźno. Według klasyfikacji zaproponowanej przez M. Jonakowskiego (1996) wszystkie krzesiwa z Kolonii Rychłocice należą do typu I i II, a wykonane są ze sztabki żelaznej. Różnice pomiędzy poszczególnymi egzemplarzami wynikają ze sposobu uformowania uszka i kształtu sztabki.

Do typu IA1c zaliczono krzesiwa wykonane ze sztabki trapezowatej lub wachlarzowatej zakończonej uszkiem uformowanym w wyniku zawinięcia zwężającej się górnej części sztabki. Pochodzą one z grobów 43 (ryc. 47: 9), 70 (ryc. 55: 5), 124 (ryc. 76: 1) i 187 (ryc. 97: 4) oraz w odc. 230 (ryc. 126: 11).

Typ IA2a reprezentowany jest przez trzy egzemplarze z grobów 18 (ryc. 34: 7), 21A (ryc. 38: 2) i 45 (ryc. 50: 5). Charakteryzują się one uszkiem niesymetrycznym prawostronnie i prostej lub nieznacznie rozszerzonej sztabce.

Kolejne krzesiwa odkryte w odcinku 325 w ustrynie 1 (ryc. 112: 3) i w odc. 205 (ryc. 125: 10) należą do typu IB1c o uszku symetrycznym, wywiniętym esowato i sztabce uformowanej wachlarzowato, a w drugim przypadku prosto.

Ostatnie krzesiwo, odkryte w grobie 6 (ryc. 31: 3) wykonane zostało z płaskiej sztabki żelaznej rozszerzonej lekko ku dołowi, z prostym zakończeniem. Drugi koniec został w całości wykuty w postaci pełnego uszka o kształcie kolistym. Reprezentuje ono typ IIC wariant b dość rzadko znajdowany w materiałach kultury przeworskiej, zwłaszcza w jej zachodniej strefie.

Z tabeli chronologicznej występowania krzesiw wynika, że typ IA1c spotykany jest począwszy od fazy B_{2a} po fazę B₂/C₁-C_{1a} okresu wpływów rzymskich. Podobnie typ IA2a, jak również typ IB1c i IICb (M. Jonakowski 1996, s. 97 tabela 1).

W grobie 124 razem z krzesiwem odkryto iglicę żelazną typu Ib wykonaną z okrągłego pręta zakończonego główką i zaczepem uformowanym w postaci uszka z dwoma ogniwkami do zawieszania. Iglica w tym zestawie służyła jako kolec do nabijania hubki (ryc. 74: 2).

Narzędzia do krzesania ognia są typowym elementem wyposażenia grobów męskich, wojowników. Wyjątkiem jest tu tylko grób 45 zawierający szczątki osobnika w wieku *infans II/iuvenis*.

Elementy skrzyneczek

Do tej kategorii zabytków zaliczamy okucia zamków, sprężyny, klucze, taśmowate okucia, okucia zgięte pod kątem prostym, będące elementem zamka oraz gwoździe żelazne. W prezentowanym materiale z cmentarzyska w Kolonii Rychłocice elementy skrzyneczek odkryto w 10 grobach oraz luźno w odc. 206.

Okucia zamków. Do typu 2 okuć zamków zaliczono dwa egzemplarze pochodzące z grobów 44 (ryc. 49: 3) i 160 (ryc. 90: 6). Pierwsze z nich ma wymiary 8,4×4 cm, drugie natomiast 7,1×3 cm.

Charakteryzują się one kształtem prostokątnym oraz dwoma otworami na klucz i blokadę sprężyny w części centralnej. Otwory mocujące w pierwszym wypadku zostały rozmieszczone w dwóch narożnikach oraz pośrodku, natomiast w przypadku drugiego okucia we wszystkich narożnikach. Ten typ okucia należy do najczęściej spotykanych w kulturze przeworskiej i datowany jest w szerokich ramach pomiędzy fazami B_{1b} po C₂ okresu wpływów rzymskich (A. Kokowski 1997, s. 38).

Oba okucia zamków z grobu 112 (ryc. 71: 1–2) choć różnią się wielkością (9,8×7–4,5 cm oraz 8×3,2–2,6 cm) to należą do tego samego typu 5, który grupuje okucia kształtu klepsydrowatego z prostymi krótszymi bokami. Otwory dla klucza oraz blokady czopu sprężyny znajdują się centralnie wzdłuż dłuższej osi. W narożnikach okucia znajdują się otwory do przymocowania do skrzyneczki, w których tkwią gwoździe. W przypadku mniejszego okucia zgięcie gwoźdźnia pozwala określić grubość deski użytej do konstrukcji skrzyneczki na 1,1 cm. Natomiast w przypadku okucia większego uszkodzenie jednego z gwoździ pozwala przyjąć jej grubość na około 2,2 cm. Tego rodzaju okucia zamków w zespołach grobowych datowane są na fazy B_{2b}–B₂/C₁ okresu wpływów rzymskich (A. Kokowski 1997, s. 38).

Typ 9 reprezentuje okucie z grobu 121 (ryc. 74: 5). Ma kształt trójkątny z zaokrąglonymi narożnikami z otworami wzdłuż dłuższej osi. Jego wymiary wynoszą 4,7×2,8 cm. Okucia tego typu pojawiają się w fazie B₁, ale najczęściej spotykane są w fazie B₂/C₁ okresu wpływów rzymskich (A. Kokowski 1997, s. 39).

Dość nietypowy kształt posiada okucie z grobu 220 (ryc. 105: 4). Można określić jego kształt jako asymetryczny o wymiarach 6,3×2,4 cm z dwoma otworami do mocowania i centralnie rozmieszczonymi otworami na klucz i czop sprężyny. Przypomina tym typ 11, tzw. „luboszycki”, choć różni się od niego prostokątnym narożnikiem.

Sprężyny zamków. Należą one do elementów, które zamykały skrzyneczki. Wykonane zostały z taśmy żelaznej, której jeden koniec zaopatrzono w czop zamykający zamek, drugi koniec nato-

miast jest zawinięty w celu mocowania do ściany skrzyneczki. Z omawianego cmentarzyska pochodzą z grobów 41 (ryc. 46: 2), 44 (ryc. 49: 4), 97 (ryc. 62: 3), 112 (ryc. 71: 6–7), 132 (ryc. 79: 3), 160 (ryc. 90: 9) i 220 (ryc. 105: 5) oraz luźno w odc. 206 (ryc. 125: 12). Długość sprężyn wynosi odpowiednio 2,8 (fragm.), 13, 6,3, 8 i 6,5, 5,4, 9,1 oraz 6,3 cm. Należą do przedmiotów, których forma nie przejawia zmienności w długim odcinku czasu.

Klucze. W ośmiu zespołach grobowych odkryto w sumie 11 kluczy żelaznych. Wszystkie należą do typu A charakteryzującego się jednym piórem w kształcie litery „U”. Pewne różnice wynikają ze sposobu ukształtowania trzonu. W większości wypadków jego przekrój jest kwadratowy. Taki kształt trzonów mają klucze z grobów 44 (ryc. 49: 5), 62 (ryc. 53: 11–13), 112 (ryc. 71: 8–9), 160 (ryc. 90: 7), 192 (ryc. 98: 11) i 220 (ryc. 105: 4), natomiast w grobach 38 (ryc. 45: 8) i 121 (ryc. 74: 6) są one płaskie i dość szerokie. W tym wypadku zaliczamy je do typu A2. Wielkość poszczególnych egzemplarzy jest zróżnicowana i mieści się w przedziale od 7,9 do 16,7 cm. Wykonane zostały z pręta żelaznego, trzonek został rozklepany w kwadratową lub prostokątną sztabkę, w kilku wypadkach dodatkowo krawędzie są nacinane lub ich powierzchnia jest zdobiona grupami kresiek i zwinięta na końcu w uszko. W niektórych okazach w uszku tkwi jeszcze kółko zapewne służące do zawieszania klucza. Zwraca uwagę, zwłaszcza w grobie 62, obecność trzech kluczy zróżnicowanych wielkościami, przy braku innych elementów szkatułki. Chronologia występowania kluczy to przede wszystkim fazy B₂–B₂/C₁ okresu wpływów rzymskich, choć znane są już również w fazie A₃ młodszego okresu przedrzymskiego oraz w okresie wędrówek ludów (A. Kokowski 1997, s. 40).

Pozostałe elementy. Do nich należy zaliczyć dwa okucia zagięte pod kątem prostym odkryte w grobie 112 (ryc. 71: 4–5). Ich sposób wygięcia, tworzący czworokąt z ramionami zagiętymi na końcach ustawionymi przeciwstawnie, wskazuje na możliwość ich interpretacji jako elementów służących do zamykania skrzyneczek. Ich wymiary wynoszą 2–3×3 cm oraz 3×3 cm.

Jako element konstrukcyjny skrzyni należy uznać także okucie składające się z dwóch blaszek połączonych nitami pochodzące z grobu 112 (ryc. 71: 3). Długość jego wynosi około 7 cm, natomiast odległość pomiędzy blaszkami około 2,5 cm. Podobne przedmioty, ale o wiele mniejszych rozmiarów interpretowane są jako okucia nakładane na pas (R. Madyda-Legutko 1977, s. 391). W przypadku omawianego grobu w zestawie zabytków pozyskanych w trakcie jego eksploracji mamy zarówno elementy pasa, jak i skrzyneczek. Decydującym kryterium określenia funkcji tego przedmiotu jest jednak jego wielkość, która każe go widzieć jako element konstrukcyjny skrzyneczki. Podobnie interpretuje tego rodzaju przedmioty A. Niewęglowski (1991, s. 89), przy okazji omawiania materiałów z cmentarzyska w Garwolinie. Analogiczny okaz znany jest także z cmentarzyska w Wiktorowie, łączony jednak raczej z okuciem pasa (J. Moszczyński 2010, s. 124–125). Należy zwrócić jednak uwagę, że tego rodzaju przedmioty spotykane są przede wszystkim w kontekście elementów skrzyneczek.

Ze skrzyneczkami związane jest z pewnością zachowane w trzech fragmentach okucie żelazne o długości 9,8 cm i szerokości 1,2 cm. Wykonane zostało z taśmy żelaznej, którą mocowano do podłoża przy pomocy trzech nitów. Natomiast jego funkcja jako elementu konstrukcyjnego jest trudna do określenia. Możliwe, że tego rodzaju okucie miało za zadanie wzmocnienie drewnianej konstrukcji skrzynki. Odkryto je w wyposażeniu grobu 112 (ryc. 70: 12).

Ostatnią kategorią zabytków łączonych ze skrzyneczkami są gwoździe żelazne z grobu 112 (ryc. 70: 11, 13), które w dość znacznej liczbie zostały odkryte zarówno w warstwie ciałopalenia przykrywającej popielnicę, jak i w jej wnętrzu. W sumie zarejestrowano 19 tego rodzaju przedmiotów zróżnicowanych wielkością, co jeszcze raz potwierdza obecność dwóch skrzynek w wyposażeniu omawianego grobu.

Obecność elementów więcej niż jednej skrzyneczki (dwóch lub znacznie rzadziej trzech) w zespołach grobowych spotykana jest stosunkowo często na cmentarzyskach kultury przeworskiej

(A. Kietlińska 1963, s. 34–35 tabela 9). Według przyjętego założenia, skrzyneczki w grobach kobiet mają być wyznacznikami ich wysokiej pozycji społecznej, a taką pozycję mogła mieć tylko jedna kobieta na pokolenie. Natomiast większa ich liczba miałyby oznaczać różnice rangi społecznej rodu czy też zakresu władzy nad jednym czy większą ilością rodów (A. Kietlińska 1963, s. 26–28).

Zwraca uwagę również fakt, że komplety żelaznych elementów skrzyneczek, czy szkatulek, czyli klucz, okucie zamka, i sprężyna zamka wystąpiły tylko w czterech zespołach grobowych – 44, 112, 160 i 220. W pozostałych wypadkach są one ograniczone do mniejszej liczby ich elementów. W grobie 38, 62 i 192 znajdujemy tylko klucze, w tym nawet 3 egzemplarze w grobie 62, a w grobie 97 i 132, tylko sprężyny zamka. Jest to więc przykład na duży stopień komplikacji zwyczajów pogrzebowych ludności kultury przeworskiej.

Okucie taśmowate

W grobie 6 odkryto zachowane w dwóch fragmentach taśmowate, żelazne okucie z kolistym uchwytem z jednym końcem uformowanym kotwicowato (ryc. 31: 15). Jego długość wynosi 35 a szerokość 2,3 cm. Wśród badaczy nie ma zgody na interpretację funkcjonalną takich zabytków. Jedni chcieliby widzieć je jako okucia skrzyni (G. Rycel 1983, s. 291–302), inni jako okucia wiaderek (np. B. Abramek 1984, s. 58, tabl. I: 4; J. Szydłowski 1984). Wydaje się, że przy ich interpretacji należy brać pod uwagę cały kontekst znaleziska. Kształt takiego okucia jest dość uniwersalny i z tego powodu mógł znajdować zastosowanie zarówno w przypadku drewnianych skrzynek, jak i wiaderek. Istotna w tym wypadku może być przede wszystkim ich wielkość oraz szczegóły konstrukcyjne, m.in. miejsce mocowania kolistego uchwyty. W naszym przypadku omawiane okucie znalazło się ewidentnie w otoczeniu przedmiotów typowych dla grobu wojownika. Podobny kontekst ma okucie z pobliskiego Strobina z grobu 10 (B. Abramek 1984, tabl. I: 4). Dlatego też w tym przypadku bardzo wyraźny jest związek omawianego okucia z naczyniami drewnianymi w rodza-

ju wiaderka. Jest natomiast rzeczą zastanawiającą, że w żadnym z grobów z elementami skrzyneczek z omawianego cmentarzyska podobne okucie nie wystąpiło.

Inne przedmioty

Tulejki zakończone stożkiem

Przedmioty te odkryto w grobie 31 (ryc. 41: 5) i w odcinku 319 w ustrynie 1 (ryc. 111: 15). Wykonane z żelaza tulejki, nie w pełni zamknięte, zostały zwinięte z cienkiej blachy i zakończone stożkiem. Ich długość wynosi odpowiednio 8,2cm, w przekroju 1 cm i 7 cm, w przekroju 0,9 cm. Przedmioty te znane są dość licznie z obszarów przyłimesowych Imperium Rzymskiego, a także z obszaru *Barbaricum*, w tym także kultury przeworskiej (K. Czarnecka 2003, s. 145). Interpretacja tych zabytków jest bardzo różna od okuć luków, toków różnego rodzaju pocisków miotanych ręcznie, poprzez strzały treningowe, po broń myśliwską jako groty strzał do polowań na ptaki lub zwierzęta futerkowe. Żadna z tych koncepcji nie w pełni przekonuje jednak autorkę opracowania tego rodzaju przedmiotów (K. Czarnecka 2003, s. 146–148). Chronologia ich występowania na obszarze kultury przeworskiej jest dość szeroka począwszy od fazy B₁ po początek młodszego okresu rzymskiego (K. Czarnecka 2003, s. 145–146). Materiały z cmentarzyska w Kolonii Rychłocice potwierdzają takie datowanie. Co prawda grób 31 datowany jest tylko ogólnie na okres wpływów rzymskich, natomiast znalezisko w ustrynie 1 w odcinku 319 pozwala określić jego chronologię na fazę C_{1a} młodszego okresu wpływów rzymskich.

Astragale

Są to przedmioty wykonane ze zwierzęcych kości skokowych drobnych ssaków pozbawione jednak śladów obróbki. Na omawianym cmentarzysku odkryto je w grobach 113 (ryc. 73: 3) oraz 201 (ryc. 100: 9). W tym pierwszym z zapinkami AIV odmiany 1 i 2 oraz przęślikiem, w drugim z przęślikiem oraz nitom od grzebienia typu I. Wystąpiły więc w kontekście grobów kobiecych. Astragale spotykane są dość często z kostkami do gry (J. Rogatko 1994, s. 344). Z obszaru kultury prze-

worskiej znane są z cmentarzyska w Młodzikowie, pow. Środa Wielkopolska (A. Dymaczewski 1957–1958, s. 291 ryc. 226: 17–190, Lizawic, pow. Oława (Z. Hendel, S. Moździoch 1981, s. 311 ryc. 22: g–j)), Nadkole, pow. Węgrów (J. Andrzejowski 1998, pl. XXXIII: 13), Opatowa (R. Madyda-Legutko, J. Rodzińska-Nowak, J. Zagórska-Telega 2011, taf. CCLVIII: 9) oraz z centralnej Polski z Gozdowa (W. Siciński 2010, s. 43, ryc. 81: 11–15), gdzie odkryto je w grobie dziecka (*infans I*).

Elementy rzędu końskiego

Wędzidło

Niezwykle rzadko spotykanymi przedmiotami na cmentarzyskach kultury przeworskiej są elementy rzędu końskiego. Obecność dwóch zabytków tej kategorii na cmentarzysku w Kolonii Rychłocice każe zwrócić na nie szczególną uwagę. Pierwszym z nich jest wędzidło żelazne odkryte luźno w odcinku 200 (ryc. 124: 6). Należy ono do typu dwuczłonowych wykonanych z dwóch czworokątnych sztabek o wymiarach 8×6 mm z końcami zawiniętymi w ucha o długości 7 i 6,3 cm (ten drugi element ma uszkodzone jedno ucho) z owalnymi pobocznkami wykutymi z pręta o przekroju kołistym o grubości 5 i 4,5 mm. Wymiary pobocznik wynoszą 9,4×8 i 9×7,3 cm. Omawiane wędzidło odkryte zostało co prawda luźno, jednakże można przypuszczać, że stanowiło element wyposażenia grobu, który uległ zniszczeniu podczas prac związanych z karczowaniem lasu w drugiej połowie XIX wieku. Ślady tej działalności w postaci wykrotów po pniach drzewnych oraz spalenizny były szczególnie dobrze widoczne w tym rejonie cmentarzyska. Warto więc w tym miejscu nadmienić, że w odcinku 200 oprócz wędzidla odkryto kilkadziesiąt fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przęślik gliniany, nóż żelazny oraz sprzączkę grupy D typ 17, natomiast w sąsiednim odcinku 201 obok ceramiki znaleziono 12 fragmentów naczyń importowanego wykonanego z mosiądzu. Z obszaru zajętego przez kulturę przeworską wędzidla znane są z cmentarzysk w Sadowiu (S. Jasnosz 1955, s. 143 ryc. 3: 1) i w Opatowie (R. Madyda-Legutko, J. Rodzińska-Nowak, J. Zagórska-Telega 2011, t. II, taf. CLXV: 1). Fragment

wędzidła odkryto także na osadzie w Nieszawie Kolonii stan. 5, pow. Opole Lubelskie (red. M. Stasiak-Cyran 2016, s. 41, 197 tabl. XCIX: 9).

Ozdoba cykadowata

Niezwykle interesujący zabytek odkryto w grobie ciałopalnym, jamowym 37 (ryc. 44: 7-7a). Był to grób częściowo zniszczony, prawdopodobnie w czasach nowożytnych podczas karczowania i wypalania lasu, składający się z dwóch jam nałożonych na siebie o zróżnicowanym wypełnisku. Pierwsza z jam zorientowana była na osi N-S, a wymiary jej to 145×65 cm i głębokość 23 cm. Jej wypełnisko to szaro-brunatna, w części N szara próchnica z węglami drzewnymi. Prawdopodobnie można ją interpretować jako właściwą jamę grobową. Tu też odkryto m.in. omówioną wyżej fragmentarycznie zachowaną srebrną zapinkę. Druga jama zorientowana była na osi E-W, a jej wymiary to 137×42 cm przy głębokości 22 cm. Wypełnisko stanowiła do głębokości 8-14, 17 cm czarna przepalona, niżej szara próchnica. Ta jama powstała w okresie nowożytnym, co poświadcza także charakter odkrytych w jej wypełnisku węgli drzewnych, niszcząc północną część właściwej jamy grobowej. W jej wschodniej części odkryto omawianą ozdobę cykadowatą.

Jest to przedmiot wykonany z brązu o wysokości około 6,5 cm, kształtem przypominający złożone skrzydła owada z charakterystycznym prześwietleniem w części środkowej. W górnej części znajdują się obustronnie wyodrębnione niewielkie wypustki, umieszczone w najwęższym miejscu ozdoby tuż pod niewielkim rozszerzeniem zwieńczonym kolistym zaczepem. Do niego przywarły dwie skuwki zakończone identycznymi kolistymi zaczepami, z których jedna posiada zachowane

prostokątne płytki z czterema nitami w narożnikach, w drugiej zachował się tylko niewielki fragment górnej płytki ze śladami dwóch otworów na nity. W związku z tym mamy tu do czynienia z trzema oddzielnymi przedmiotami powiązаныmi funkcjonalnie. Obecność dwóch nitowanych skuwek o szerokości około 1,2 cm wskazuje, że były mocowane na rzemieniach, natomiast zawieszka w kształcie owada byłaby tu elementem zdobniczym, czego dowodzi zarówno jej kształt, jak i ornamentacja. Na jej stronie przedniej tuż przy krawędziach bocznych oraz dolnej znajduje się dość głęboka linia. Dodatkowo dwie linie tworzące trójkąt poprowadzono w miejscu prześwietlenia w dolnej partii przedmiotu. Między nimi umieszczono dość głębokie kółka współśrodkowe wykonane narzędziem w rodzaju puncy. Ozdoba ta jest dość silnie przepalona i zdeformowana, a w jej lewej części w dolnej strefie widoczny jest intencjonalnie wykonany niewielki otwór.

Ze skuwki zachowanej szczątkowo (próbka nr 332), drugiej skuwki (nr próbki 332/1) oraz z ozdoby cykadowatej (próbka nr 332/2) pobrano próbki do analizy składu chemicznego⁹. Jej wyniki prezentuje tabela 5. Wykazała ona, że wszystkie elementy składowe ozdoby wykonane zostały z brązu o niezbyt wysokiej domieszce cyny i niewielką domieszką cynku. Na uwagę zasługuje także dość znaczna obecność w stopie wszystkich składowych przedmiotów ozdoby srebra. Różnią się więc w tym zakresie zasadniczo od próbek wykonanych z fragmentów naczyń ze stopów miedzi (tabele 6-13), gdzie tylko w stopie naczyń z gro-

⁹ Analizę metalograficzną wykonali mgr inż. Halina Młodecka oraz mgr Paweł Trzeciak z Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi, wykorzystując spektrometr rentgenowski fluorescencyjny z dyspersją energii (EDXRF) typu PW 4030.

Tabela 5. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. Wyniki analizy składu chemicznego ozdoby rzędu końskiego z grobu 37.

Table 5. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. The results of chemical content analysis of a horse tack decoration from grave 37.

Nr próbki	S	Ca	Cr	Mn	Fe	Ni	Cu	Zn	As	Ag	Sn	Pb
332	0,78	0,67	0,07	0,04	0,43	0,19	92,66	1,12	0,13	1,06	2,10	0,41
332/1	0,40	0,37	0,11	0,06	0,47	0,14	90,63	1,20	0,12	2,90	2,93	0,65
332/2	0,52	0,36	0,08	0,03	0,40	0,09	90,13	0,70	0,35	3,48	3,5	0,43

bu 57 w jednej z trzech próbek odnotowano obecność 0,98% srebra (tabela 9).

Wydaje się, że opisywany tu zespół przedmiotów możemy uznać za element uprząży końskiej, jako zakończenia rzemieni z ozdobą w kształcie owada prawdopodobnie będącej częścią składową tzw. ogłowia. Kształt zaczepów wskazuje, że wszystkie te trzy elementy musiały być zawieszono na pierścieniowato uformowanym elemencie, przy czym dwa z nich były metalowymi okuciami skórzanych rzemieni i pełniły funkcję użytkową, natomiast element w kształcie owada był ozdobną zawieszka. Ścisłych analogii do tego przedmiotu niestety nie udało się jednak odnaleźć. Zabytek ten odkryty został w grobie jamowym z fragmentem srebrnej zapinki VI grupy O. Almgrena zdobionej ornamentem metopowym. Znajdował się on w najmłodszej strefie cmentarzyska datowanej na schyłek późnego okresu wpływów rzymskich – wczesną fazę okresu wędrówek ludów. Niewielka ilość przepalonych kości ludzkich (24 g) nie pozwala na określenie płci oraz wieku osobnika pochowanego w grobie, gdzie znajdowały się również przepalone kości zwierzęce. Pozostałe wyposażenie grobu w postaci kilkudziesięciu ułamków ceramiki lepionej ręcznie i znikomej liczby ułamków ceramiki toczonej na kole oraz ułamkowo zachowanych przedmiotów metalowych, wskazuje wyraźnie na jego miejscowe pochodzenie.

Możemy przyjąć, iż opisywany tu element zdobniczy w kształcie przypominającym owada nawiązuje w pewien sposób do zapinek cykadowatych, które występują wzdłuż limesu rzymskiego na dużym obszarze od Kaukazu po Brytanię, koncentrując się w dorzeczu Dunaju, na Krymie i w północnym Kaukazie. Fibule w tym kształcie prawdopodobnie używane były już przez Sarmatów w okresie wpływów rzymskich, a szerzej upowszechniły się w okresie wędrówek ludów (V. Beljavec 2018, s. 239). Fibule cykadowate produkowano od III wieku n.e. w różnych wariantach, także z innymi ozdobami w tym kształcie, również okuciami rzemieni (A. H. Vaday 1988–1989, s. 96). Geneza motywu cykady wiązana jest z Hunami, gdzie mają się pojawiać na okuciach rzędu końskiego (M. Mączyńska 2009, s. 397). Zbliżone

formą i sposobem zdobienia do zawieszki z Kolonii Rychłocice są dwie zapinki cykadowate odkryte w rejonie miejscowości Kostol we wschodniej Serbi (Z. Vinski 1957, s. 139 ryc. 17–18).

Sposób zdobienia zawieszki cykadowatej wraz z zestawem okuć rzemieni bardzo wyraźnie nawiązuje do horyzontu Sösdala obejmującego m.in. paradne rzędy końskie zdobione bogatą ornamentyką stempelkową, wśród której częste są wielocentryczne koła i półkoła wykonane puncą. Ten styl zdobnictwa, nazywany też Untersiebenbrunn – Sösdala, był szeroko rozpowszechniony od południowej Skandynawii po Europę południowo-wschodnią, a datowany jest na okres od drugiej połowy IV po pierwszą połowę V wieku n.e. (A. Bitner-Wróblewska 2003, s. 197, 199). W materiałach zabytkowych kultury przeworskiej przedmioty reprezentujące ten styl, wykonane najczęściej ze srebra, czasem ze złota, wyjątkowo z brązu należą do rzadkości (M. Mączyńska 1999, s. 26). Dlatego też obecność zawieszki cykadowatej z okuciami rzemieni, będących elementem rzędu końskiego, na cmentarzysku w grobie jamowym ciałopalnym należy w skali kultury przeworskiej do szczególnie wyjątkowych.

Z dużą dozą prawdopodobieństwa, jako element uprząży końskiej możemy traktować okucie wykonane ze stopu miedzi odkryte w odcinku 56 w ustrynie 2 (ryc. 116: 5). Składa się ono z dwóch płytek kształtu trapezowego o długości 1,6 i szerokości 1,2–1,4 cm zakończonych masywnym kolistym uchwytem o przekroju płaskokulistym i średnicy zewnętrznej 1,8, a wewnętrznej 0,9 cm. Odstęp między płytkami, łączonymi czterema nitami, wynosi około 1,5 mm określając w ten sposób grubość skózanego rzemienia, w którym został zamocowany. Przedmiot ten został wykonany w podobnym stylu co omówione powyżej okucia rzemieni, w związku z czym możemy go umieszczać w zbliżonym przedziale czasowym obejmującym schyłek okresu wpływów rzymskich – początek okresu wędrówek ludów.

Dzwonek

W odcinku 85 luźno odkryto bardzo rzadko spotykany na stanowiskach kultury przeworskiej

przedmiot, którym jest dzwonek (ryc. 123: 2). Wykonany jest ze stopu miedzi, kształtu cylindrycznego z czworokątnym uszkiem. Jego wysokość całkowita wynosi 5,3 cm, w tym uszko 1,6 cm, a średnica 3 cm. Naloty rdzy wewnątrz cylindra sugerują, że serce dzwonka, które nie zachowało się wykonane było z żelaza. Na obszarze środkowoeuropejskiego *Barbaricum* dzwonki spotykane są stosunkowo rzadko. Ich skupienie notowane jest jedynie nad Cisą, na terenach sarmackich oraz nad Bałtykiem między dolną Wisłą a Niemnem (W. Nowakowski 1986, s. 108). Z obszaru kultury przeworskiej brązowy dzwonek miałby pochodzić z cmentarzyska w Brzeźnie, pow. ostrołęcki oraz Radzyna, pow. wschowski (W. Nowakowski 1986, s. 115). Z nowszych badań należy wymienić dwa dzwonki odkryte na osadzie w Kunach, pow. Turek, w obiekcie połziemiankowym. Oba kształtu piramidalnego, jeden wykonany z żelaza, drugi odlany ze stopu miedzi (B. Rogalski 2004, s. 186 ryc. 3, tabl. XXXV: 2). Dzwonki kształtu cylindrycznego odlewane z brązu z czworokątnymi uszkami spotykane są głównie w okresie wpływów rzymskich do końca III wieku. Służyły jako ozdoby rzędu końskiego, czy zwierząt jucznych (W. Nowakowski 1986, s. 116).

Zniszczone przedmioty metalowe

Zagadkowo prezentuje się fragment przedmiotu wykonanego ze stopu miedzi odkrytego w grobie 38 (ryc. 45: 7). Jest to fragment sztabki o wymiarach 0,3×0,1 i długości 3,8 cm, po jednej stronie zdobionej nacięciami w kształcie trójkątów z kolistym zakończeniem z otworem w środku, być może rodzaj uchwytu. Funkcja tego przedmiotu jest trudna do określenia, prawdopodobnie otwór w jego zakończeniu służył do mocowania – przynitowania do innego elementu.

Ponadto w grobie 61 odkryto nit ze stopu miedzi (ryc. 52: 10), a luźno w odcinku 131 trzy nity z kapeluszowatymi główkami (ryc. 123: 9–11), być może będące elementem mocującym umbo.

Pozostałe przedmioty ze stopu miedzi uległy bardzo silnej destrukcji, dlatego też określenie ich przypuszczalnej funkcji nie jest możliwe. Odkryto je w grobach 13 (ryc. 33: 4), 27, 31, 36, 45, 61, 64

(ryc. 54: 5), 71, 74, 75, 77, 100, 130, 131, 132, 137, 142, 190 i ustrynie 1 oraz w odcinkach 57, 58 i 60.

Przedmioty żelazne reprezentowane są przez trzy kółka, w tym jedno spiralne o średnicy 2,8 cm (ryc. 38: 13), kolejne wykute w całości o średnicy 1, 8 cm (ryc. 46: 3), a ostatnie z końcami stykającymi się o średnicy 2 cm (ryc. 61: 9). Jako ogniwa łańcucha możemy interpretować częściowo zniszczone trzy kółka wykonane z pręta o przekroju czworokątnym o średnicy 3,6, 3,4 i 3,2 cm pochodzące z grobu 113 (ryc. 73: 6). Na uwagę zasługuje także szereg okuć odkrytych w grobie 60 i w ustrynie 2, składających się z jednej lub dwóch blaszek z nitami, których funkcja jest trudna do określenia (ryc. 52: 2; 117: 4, 7–8). Ich długość wynosi odpowiednio 4,2, 7,8, 5,7 i 5 cm. Dwa z nich, o długości 7,8 cm każdy, są zdobione w stylu metopowym, określając ich dość późną pozycję chronologiczną w ramach późnego okresu wpływów rzymskich i początków okresu wędrówek ludów (ryc. 117: 6, 12).

Z kilku grobów pochodzą gwoździe żelazne o nieokreślonej funkcji – grób 8 (ryc. 32: 5), 62 (ryc. 53: 14–15), 67 (ryc. 54: 13), 71 (ryc. 57: 2), 89 (ryc. 59: 6–7), 100 (ryc. 63: 11) i 160 (ryc. 90: 4) i z ustryny 1 (ryc. 111: 7; 112: 7, 8, 15) oraz ustryny 2 (ryc. 119: 4), a także odkryte luźno w odcinkach 48 (ryc. 121: 8–9), 70 (ryc. 121: 21), 72 (ryc. 122: 11–13) i 200 (ryc. 124: 5).

Żelazne nity bez kontekstu funkcjonalnego odkryto w grobach 43, 46 (ryc. 50: 7), 64 (ryc. 54: 2–4), 70 (ryc. 56: 1), 201 (ryc. 100: 8) i w ustrynie 1 (ryc. 111: 7), a także ustrynie 2 (ryc. 119: 5) oraz luźno w odcinkach 48 (ryc. 121: 8–9) i 70 (ryc. 121: 20).

Pozostałe zniszczone przedmioty żelazne pochodzą z grobów 21 (ryc. 37: 6, 8), 41 (ryc. 46: 4), 43 (ryc. 47: 11), 141 (ryc. 82: 16), 160 (ryc. 90: 5), 187 i z ustryny 1 (ryc. 112: 14) oraz ustryny 2 (ryc. 117: 3, 5, 9).

W kilku grobach oraz luźno w odcinkach znaleziono niewielkie fragmenty stopionego szkła barwy zielonkawej. Ich stan zachowania nie pozwala na stwierdzenie ich pochodzenia (stopione paciorki, czy naczynia szklane). Pochodzą one z grobów 38, 43, 57, 62, 66, 75 i 101 oraz z odcinków 56 i 57.

Naczynia metalowe

Fragmenty metalowych naczyń importowanych z obszaru *Imperium Romanum* na cmentarzysku w Kolonii Rychłocice odkryto w siedmiu grobach oraz jako znalezisko luźne. W dwóch wypadkach są to niewielkie fragmenty trójkątnie pogrubionych brzegów pochodzących prawdopodobnie z jednego naczynia. Przypuszczalnie mogło to być naczynie misowate typu E 84/88. Odkryto je w blisko położonych sobie grobach 37 (ryc. 44: 6) i 38 (ryc. 45: 5). Pierwszy z nich to pochówek ciałopalny, jamowy, natomiast drugi to prawdopodobnie szkieletowy pochówek złożony w grobie z konstrukcją kamienną. W jego warstwie zasypiskowej znajdowały się przedmioty, które pochodziły pierwotnie z grobu ciałopalnego, zniszczonego podczas jego zakładania. Natomiast jego właściwe wyposażenie było zdeponowane na dnie grobu. Analiza składu chemicznego¹⁰ wykazała, że odkryte fragmenty w obu grobach pochodzą z naczynia wykonanego z mosiądzu (tabela 6 i 7).

W grobach 43 (ryc. 48: 7), 57 (ryc. 51: 3), 61, 97 oraz 219, a także luźno w odcinku 201 znajdowano dużą ilość stopów miedzi, fragmentów naczyń, w tym także den z kołami koncentrycznymi (groby 57 i 97 oraz odc. 201), w jednym wypadku z krzyżem równoramiennym w jego centralnej części (grób 43). Natomiast w grobie 61 odkryto wraz ze stopionymi fragmentami kolisty uchwyt naczynia. W tym wypadku możemy przypuszczać, że może on pochodzić od naczynia misowatego jednego z typów E 72, 73, 79, 80, 84–87 ewentualnie 89. Analiza ich składu chemicznego wykazała, że są to w większości fragmenty naczyń brązowych (tabela 8–12). Wyjątkiem są tu ułamki naczynia odkryte luźno w odcinku 201 (prawdopodobnie pochodzą ze zniszczonego grobu ciałopalnego), których skład chemiczny wskazuje, że wykonano je z mosiądzu (tabela 13).

Prezentowane powyżej materiały z omawianego cmentarzyska pozwalają z punktu wi-

dzenia technologicznego wydzielić dwie grupy naczyń. Pierwsza z nich to fragmenty naczyń odkryte w grobach 43 (tabela 8), 57 (tabela 9), 61 (tabela 10), 97 (tabela 11) i 219 (tabela 12), które wykonane zostały z brązu o zawartości miedzi od 79,1 do 96,55% i cyny od 0,98 do 16,33%. Ich chronologia zamyka się w przedziale faz B_{2b}–C_{1a'}, a więc schyłku wczesnego i początków młodszego okresu wpływów rzymskich. Druga grupa reprezentowana jest przez ułamki naczyń odkryte w grobach 37 (tabela 6) i 38 (tabela 7) oraz luźno w odcinku 201 (tabela 13). Zostały one wykonane z mosiądzu o zawartości miedzi od 79 do 86,4% i cynku od 9,5 do 15,36%. Datowanie tych pochówków obejmuje schyłek okresu wpływów rzymskich i początek okresu wędrówek ludów (C₂–D₁).

Być może jako elementy naczynia ze stopu miedzi należy potraktować dwa kółka o średnicy 2,6 i 1,6 cm, w tym to ostatnie z końcami pogrubiionymi, zachodzącymi na siebie z grobu 97 (ryc. 61: 10–11).

Rodzaj zaczepu, tym razem żelaznego reprezentuje przedmiot odkryty w odc. 326 w ustrynie 1 (ryc. 112: 12). Wykonany został z cienkiej blaszki zagiętej w połowie, jego kształt jest zbliżony do prostokąta z zaokrąglonym jednym bokiem, w którym znajduje się jednostronnie delikatnie, ozdobnie ząbkowany nit. Wewnątrz posiada czworokątny otwór o boku 6 mm, wysokość przedmiotu wynosi 2,2 cm. Być może jest to ucho naczynia żelaznego.

Na omawianym cmentarzysku w Kolonii Rychłocice na stanowisku 1 odkryto więc co najmniej siedem fragmentarycznie zachowanych importowanych naczyń brązowych i mosiężnych pochodzących z obszaru Imperium Rzymskiego. Należy więc ono do wyróżniających się w tym zakresie wśród cmentarzysk kultury przeworskiej z okresu wpływów rzymskich. Na dużym, przebadanym całkowicie cmentarzysku w Konopnicy, odkryto tylko fragmenty jednego naczynia brązowego znajdującego się w wyposażeniu grobu 181 i prawdopodobne trzy dalsze w grobach 101, 176 i 197 (B. Abramek 1989, s. 119–120). Natomiast na cmentarzysku w Strobiniu, w grobie 10, od-

¹⁰ Analizę metalograficzną wykonała mgr inż. Halina Młodecka z Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi, wykorzystując spektrometr rentgenowski fluoroscencyjny z dyspersją energii (EDXRF) typu PW 4030.

Tabela 6. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. Wyniki analizy składu chemicznego fragmentu naczynia z grobu 37.

Table 6. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. The results of chemical content analysis of a pottery fragment from grave 37.

Nr próbki	S	Ca	Cr	Mn	Fe	Ni	Cu	Zn	As	Sb	Sn	Pb
331	0,65	0,20	0,09	0,02	0,78	0,04	78,33	15,77	0,06	0,64	2,77	0,66

Tabela 7. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. Wyniki analizy składu chemicznego fragmentów naczynia z grobu 38.

Table 7. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. The results of chemical content analysis of pottery fragments from grave 38.

Nr próbki	S	Ca	Cr	Mn	Fe	Ni	Cu	Zn	As	Sb	Sn	Pb
348	0,92	0,30	0,07	0,04	0,69	0,07	80,75	12,20	0,12	0,30	3,35	1,19
353	0,52	0,35	0,07	0,04	0,93	0,07	82,50	9,50	0,10	0,30	5,00	0,64
354	0,76	0,33	0,14	0,03	1,00	0,06	79,00	14,50	0,08	0,15	3,23	0,76

Tabela 8. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. Wyniki analizy składu chemicznego fragmentów naczynia z grobu 43.

Table 8. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. The results of chemical content analysis of pottery fragments from grave 43.

Nr próbki	S	Ca	Cr	Mn	Fe	Ni	Cu	Zn	As	Sb	Sn	Pb
398	0,65	0,36	0,08	0,03	1,18	0,14	95,22	0,39	0,05	0,00	1,80	0,07
409	0,64	0,34	0,08	0,03	1,17	0,14	95,28	0,40	0,05	0,00	1,79	0,06
412	0,44	0,28	0,08	0,05	0,34	0,16	97,03	0,38	0,04	0,20	0,98	0,04
417/1	0,34	0,22	0,07	0,04	0,34	0,15	97,03	0,36	0,00	0,32	0,98	0,08
417/2	0,29	0,14	0,07	0,03	0,31	0,13	96,48	0,37	0,02	0,09	2,05	0,03
419	0,32	0,24	0,07	0,00	0,33	0,17	96,55	0,38	0,04	0,18	1,68	0,05

Tabela 9. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. Wyniki analizy składu chemicznego fragmentów naczynia z grobu 57.

Table 9. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. The results of chemical content analysis of pottery fragments from grave 57.

Nr próbki	S	Ca	Cr	Mn	Fe	Ni	Cu	Zn	As	Ag	Sb	Sn	Pb
1	0,095	0,22	0,085	0,015	3,96	0,07	82,3	0,41	0,20	0,98	0,00	11,00	0,45
2	0,73	0,19	0,075	0,01	0,29	0,145	89,9	0,39	0,12	0,00	0,60	6,10	1,50
3	1,10	0,35	0,074	0,03	0,32	0,12	90,6	0,43	0,20	0,00	0,05	4,05	2,60

Tabela 10. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. Wyniki analizy składu chemicznego fragmentów naczynia z grobu 61.

Table 10. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. The results of chemical content analysis of pottery fragments from grave 61.

Nr próbki	S	Ca	Cr	Mn	Fe	Ni	Cu	Zn	As	Sb	Sn	Pb
1	0,10	0,58	0,07	0,03	0,44	0,11	81,77	0,54	0,06	0,10	16,13	0,21
2	0,10	0,67	0,08	0,04	0,48	0,10	85,43	0,42	0,05	0,00	12,40	0,20

Tabela 11. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. Wyniki analizy składu chemicznego fragmentów naczynia z grobu 97.

Table 11. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. The results of chemical content analysis of pottery fragments from grave 97.

Nr próbki	S	Ca	Cr	Mn	Fe	Ni	Cu	Zn	As	Sb	Sn	Pb
1	0,23	0,29	0,06	0,04	0,55	0,15	91,43	0,37	0,20	0,00	3,27	0,09
2	0,23	0,20	0,07	0,03	0,46	0,05	90,78	4,50	0,04	0,16	1,08	0,07

Tabela 12. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. Wyniki analizy składu chemicznego fragmentów naczynia z grobu 219.

Table 12. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. The results of chemical content analysis of pottery fragments from grave 219.

Nr próbki	S	Ca	Cr	Mn	Fe	Ni	Cu	Zn	As	Sb	Sn	Pb
1	0,47	0,36	0,07	0,01	0,93	0,14	79,10	0,38	0,27	0,00	16,33	1,78
2	0,20	0,26	0,12	0,02	0,91	0,12	90,88	0,38	0,01	0,00	6,98	0,10
3	1,40	0,30	0,08	0,02	0,36	0,13	86,06	0,50	0,36	0,00	6,82	3,92

Tabela 13. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. Wyniki analizy składu chemicznego fragmentów naczynia z odcinka 201.

Table 13. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. The results of chemical content analysis of pottery content from grave 201.

Nr próbki	S	Ca	Cr	Mn	Fe	Ni	Cu	Zn	As	Sb	Sn	Pb
298/1	0,00	0,05	0,09	0,01	0,42	0,00	81,78	15,36	0,00	0,93	0,35	0,00
298/2	0,00	0,00	0,00	0,00	0,02	0,00	82,10	14,63	0,08	0,94	0,39	0,00
298/3	1,20	0,40	0,12	0,02	0,71	0,00	86,40	4,35	0,00	0,10	1,10	0,27

kryto tylko fragmenty uchwytu brązowej patery (B. Abramek 1984, s. 24, tabl. II: 8). Na pobliskim cmentarzysku z młodszego okresu przedrzymskiego i wczesnego okresu wpływów rzymskich w Siemiechowie fragmentów importowanych naczyń wykonanych ze stopów miedzi nie stwierdzono.

OBRZĄDEK POGRZEBOWY

Wśród grobów ludności kultury przeworskiej możemy wyróżnić trzy podstawowe grupy. Dominującą na cmentarzysku, liczącą 131 pochówków grupę pierwszą tworzą groby jamowe. Wśród nich możemy wydzielić dwa typy. Pierwszy to groby jamowe czyste, bez resztek stosu pogrzebowego, który liczy 35 pochówków. Szczątki zmarłego złożone zostały w warstwie żółtego piasku, bez czytelnej jamy grobowej. Rozmieszczenie przepalonych kości ludzkich oraz przedmiotów użytko-

wych, które zostały przeniesione ze stosu pogrzebowego określa wielkość grobu. Są to najczęściej niewielkie założenia mierzące od 33×27 cm do 110×55 cm i głębokości od 5 do 48 cm. Ich wyposażenie było najczęściej dość ubogie i ograniczało się do pojedynczych, wyjątkowo do kilku przedmiotów zabytkowych. Jako przykłady można tu podać groby 27 (ryc. 40: 2–11) czy 198 (ryc. 100: 2–5). Typ drugi tworzą pochówki, w których w jamach grobowych umieszczono resztki stosu pogrzebowego (96 grobów). Wielkość jam grobowych jest bardzo różna i waha się od średnicy 26 i głębokości 3 cm do 250×205 i głębokości 60–70 cm. Również wypełnisko jest zróżnicowane od barwy jasnobrunatnej, brunatnej, poprzez szarą po czarną. Wyposażenie tych grobów, poza nielicznymi wyjątkami, było zdecydowanie ubogie i ograniczało się do kilku fragmentów ceramiki, czy drobnych, przepalonych przedmiotów metalowych. Dobrym przykładem może tu być grób 46 (ryc.

50: 6–8) oraz 47 (ryc. 50: 9). Na szczególną uwagę zasługuje tu grób 140, w którym obok wyposażenia w postaci ułamków ceramiki oraz sprzączki zdeponowano wyłącznie kości zwierzęce.

Groby popielnicowe tworzą grupę drugą liczącą 45 pochówków, wśród których wyróżniamy dwa typy: czyste, bez szczątków stosu ciałopalnego (16 grobów) oraz ze szczątkami stosu (29 grobów). Typ pierwszy charakteryzuje się tym, że popielnicę umieszczano w warstwie żółtego piasku bez widocznej lub w bardzo słabo czytelnej jamie grobowej, a całe wyposażenie znajdowało się wewnątrz popielnicy (np. groby 56 i 104, ryc. 50: 11–12; 64). W drugim typie popielnicę umieszczano w jamie grobowej obsypując ją resztkami stosu ciałopalnego. Jej wielkość jest bardzo zróżnicowana i waha się od kilkunastu centymetrów średnicy do 180×100 cm przy głębokości od 15 do 45 cm. Wyposażenie grobowe znajduje się najczęściej wewnątrz popielnicy, a w jamie grobowej wyjątkowo drobne przepalone przedmioty, które dostały się tu razem ze stosem pogrzebowym (np. groby 97 i 113, ryc. 61: 6–11; 62; 72: 7–8; 73: 1–7). O wiele rzadziej w jamie grobowej znajdują się większe przedmioty, przede wszystkim elementy uzbrojenia, które składano obok popielnicy.

Obie omówione powyżej grupy grobów jamowych i popielnicowych należą do typowych dla ludności kultury przeworskiej w okresie wpływów rzymskich i spotykanych na całym obszarze jej występowania. Pewne różnice regionalne są oczywiście dość dobrze czytelne i dotyczą przede wszystkim niektórych szczegółów konstrukcyjnych obserwowanych w formach grobów. W przypadku omawianego cmentarzyska w Kolonii Rychłocice różnice te dotyczą grobów popielnicowych i sposobu deponowania w nich resztek stosu pogrzebowego. Chodzi tu o grupę 8 grobów, gdzie popielnica, w której znajdowało się podstawowe wyposażenie, przykryta była bardzo grubą, zwartą warstwą resztek ze stosu ciałopalnego barwy smolistej czarnej lub szarej, zawierającą dużą ilość węgla drzewnych, fragmentów wtórnie przepalanej ceramiki, drobne przedmioty metalowe i niewielką ilość drobnych, przepalonych kości ludzkich oraz zwierzęcych. Ich ułożenie sugeruje,

że przedmioty te przed włożeniem do jamy grobowej zebrano ze stosu pogrzebowego do pojemnika wykonanego z materiału organicznego, który położono bezpośrednio na popielnicy. Mógł to być pleciony koszyk lub też worek wykonany z tkaniny. Wśród nich są groby męskie: 6 (ryc. 28: 2), 57 (ryc. 51: 1) i 219 (ryc. 104: 1) i pochówek podwójny kobiety i mężczyzny – grób 103 (ryc. 65: 5) oraz pochówki kobiece: 44 (ryc. 49: 1), 62 (ryc. 53: 1), 112 (ryc. 68: 1) i 220 (ryc. 104: 8). Tworzą one więc swoistą odmianę grobu popielnicowego obsypanego szczątkami stosu ciałopalnego.

Analogiczne pochówki obserwujemy na sąsiednich nadwarciańskich cmentarzyskach w pobliskim Siemiechowie – groby 36, 37, 43, 57 i 60 (M. Jażdżewska, W. Siciński, 2017, s. 57), w Konopnicy – grób 205 (B. Abramek 1989, s. 83), w Stobinie – groby 37, 46, 49 i 78 (B. Abramek 1986, s. 58–60), a także na bardziej odległym cmentarzysku w Mierzynie – Grobli stan. 2 – groby 27 i 28 (J. Ziętek 2004, s. 85, tabl. XXVII: 27, 28). Na tych cmentarzyskach ilość grobów popielnicowych o takiej konstrukcji sięga od 1 (Konopnica) do 8 (Kolonja Rychłocice), a ich wyposażenie należy najczęściej do stosunkowo bogatych zawierając atrybuty zarówno pochówków kobiecych, jak i męskich. Ich chronologia jest dość wąska i mieści się w granicach faz B_{1b}–B_{2b} wczesnego okresu wpływów rzymskich.

Na szczególną uwagę zasługuje reprezentująca 3 grupę grobów z cmentarzyska w Kolonii Rychłocice prawdopodobny grób szkieletowy nr 38 (ryc. 45: 1). Odkryty został w południowej części cmentarzyska w otoczeniu grobów jamowych z młodszego – późnego okresu wpływów rzymskich. Charakteryzował się dużych rozmiarów jamą grobową kształtu owalnego o wymiarach 300×212 cm i głębokości 146 cm. Do poziomu ok. 120 cm od powierzchni grobu jama wypełniona była kamieniami, między którymi znajdowały się przedmioty zabytkowe. Jama grobowa ukierunkowana była na linii N–S z lekkim odchyleniem na E–W. Wypełnisko w górnej partii stanowiła czarna przepalona próchnica, poniżej przechodząca w jaśniejszą – szarą, spiaszczoną próchnicę. Na głębokości ok. 135 cm zarejestrowano jamę

kształtu zbliżonego do prostokąta o wymiarach ok. 180×54 cm wypełnionej żółtym piaskiem z domieszką szarej próchnicy. Nieco wyżej na głębokości 115 cm, nieco ponad jamą zanotowano fragmenty trzech naczyń, w tym dwóch toczonych na kole. Wielkość jamy może sugerować, że mamy do czynienia z pochówkiem szkieletowym, choć kości w jamie nie stwierdzono, natomiast przepalane kości notowano w wyższych partiach grobu, głównie w warstwie czarnej przepalanej próchnicy. Ich obecność w wypełniku jamy możemy tłumaczyć zniszczeniem starszego grobu ciałopalnego podczas obrzędu inhumacji. Podobnie jak obecność niektórych przedmiotów zabytkowych w postaci fragmentów naczynia brązowego, noża i rozkruszonego paciorka bursztynowego, które zadokumentowano na głębokości od 5 do 10 cm od poziomu identyfikacji grobu, niżej na głębokości 78 cm odkryto natomiast klucz żelazny. Datowanie omawianego grobu jest dość trudne z uwagi na brak w jego wyposażeniu zabytków o wyraźniejszych cechach chronologicznych. Naczynia ceramiczne odkryte tu należą do form dość długotrwałych, które są spotykane począwszy od fazy C_{1b} młodszego okresu wpływów rzymskich po okres wędrówek ludów i nie pozwalają na uściślenie czasu jego założenia. Prawdopodobna w naszym przypadku forma grobu szkieletowego jest nietypowa dla obszaru środkowej Polski, nieco częściej spotykana na Śląsku (A. Błażejowski 1998, s. 115). Pewną wskazówką do późnego datowania tego grobu jest jego położenie w południowo-wschodniej części nekropoli, w otoczeniu grobów jamowych, które należą do najmłodszych na cmentarzysku oraz znajdującej się w sąsiedztwie ustryny nr 2 z obiektem rowkowym.

Groby szkieletowe w centralnej Polsce w okresie późnej starożytności należą do bardzo rzadko odkrywanych. Z terenów nadwarciańskich dotychczas nie znano żadnego takiego pochówku. Nieliczne spotykane są natomiast na obszarze górnego dorzecza Bzury. Należy tu wymienić dwa cmentarzyska w Witowie oraz Gozdowie (W. Siciński 2014, s. 247–262). Na pierwszym z nich odkryto co najmniej dwa takie pochówki, na drugim jeden. Wszystkie są podobnie ukierunkowane na

linii N–S, mają podobną wielkość oraz głębokość. Wyposażenie tych grobów pozwala je datować na okres wędrówek ludów (V wiek). Wydaje się, że właśnie z tą grupą grobów szkieletowych należy łączyć grób 38 z omawianego cmentarzyska.

We wszystkich grupach grobów ciałopalnych kości posiadały cechy silnego i bardzo silnego przepalenia. Natomiast różnice między nimi wynikały z ilości złożonych kości. W grobach jamowych ilość przepalonych kości ludzkich wahała się od 2 g do 1144 g, wyjątkowo w grobie 43, podwójnym 1332 g, przy średniej dla wszystkich grobów jamowych wynoszącej ok. 104 g. W grobach popielnicowych wartości te są zdecydowanie wyższe i wynoszą od 2 g (grób 177 zniszczony) do 2515 g, przy średniej ok. 714 g. W 12 grobach złożono szczątki dwóch osobników, przy czym najczęściej była to kobieta lub osobnik dorosły + dziecko, a dwukrotnie kobieta i mężczyzna. Tylko w jednym grobie, nr 39 jamowym stwierdzono trzech osobników – dziecko, nieokreślony i osobnik dorosły.

Ostatnio w literaturze podnoszony jest problem niedoboru ilości przepalonych kości ludzkich w grobach jamowych i popielnicowych notowanych na cmentarzyskach kultury przeworskiej. Do niedawna jako przyczynę tego zjawiska wskazywano czynniki podepozycyjne o charakterze naturalnym, zbyt silne przepalenie, praktyki rytualne związane z niewybieraniem wszystkich kości oraz wyposażenia z miejsca spopielenia, czy umieszczanie brakującej ilości kości i wyposażenia w innym miejscu, czy środowisku (R. Madyda-Legutko, J. Rodzińska-Nowak, J. Zagórska-Telega 2015, s. 291–296; J. Zagórska-Telega 2015, s. 236–237). Ostatnio zwraca się szczególną uwagę na teren osad i ich otoczenie, a zwłaszcza na środowisko wodne. Chodzi tu o osadę w Konarzewie stan. 5, pow. poznański ziemski, gdzie szczątki ciałopalenia złożono w studni (T. Makiewicz i in. 2008, s. 299–355) oraz w Modlniczce, pow. krakowski, gdzie do tego celu wykorzystano niewielki prawdopodobnie naturalny zbiornik wodny (M. Byrska-Fudali, M. M. Przybyła 2010, s. 439–489). Odkrycia te są interpretowane ostatnio jako celowe umieszczenie w środowi-

sku wodnym części ciałopalenia, a więc zarówno przepalonych kości, jak i elementów wyposażenia niezłożonych do grobu, które zostały zebrane w trakcie czyszczenia ustrzyn przed następną kremacją, a następnie zdeponowane w wodzie (J. Zagórska-Telega 2015 s. 236–237).

Omawiając problematykę obrządku pogrzebowego należy zwrócić jeszcze szczególną uwagę na dwa obiekty odkryte na cmentarzysku, które zostaną zaprezentowane w kolejności chronologicznej. Pierwszy z nich odkryto we wschodniej części cmentarzyska kultury przeworskiej, gdzie w obrębie odcinków 202, 204, 206, 318–320 i 325–327 odsłonięto owalnego kształtu warstwę ze szczątkami ciałopalenia o powierzchni ok. 60 m² i głębokości 15 cm (ryc. 110). W jej wypełnisku, na który składała się wyłącznie warstwa szaro-czarnej, przepalonej próchnicy, odkryto 1127 fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, w tym 152 fragmenty wtórnie przepalonej, jeden niewielki fragment importowanego naczynia *terra sigillata* oraz 38 przedmiotów metalowych w postaci narzędzi (noże, krzesiwo, nożyce, szydło), ozdób i elementów stroju (zapinki, wisiorki, sprzączki), elementów uzbrojenia i oporządzenia jeździeckiego (imacz, zawieszka pochwy miecza, ostrogi) i inne drobne przedmioty metalowe oraz w odcinkach 318, 319, 325 i 326 niewielką ilość przepalonych kości ludzkich (bez możliwości bliższego określenia płci, wieku i ilości osobników) o ogólnej wadze 170 g, a także zwierzęcych o wadze 6 g. W warstwie tej nie stwierdzono obecności ułamków ceramiki wykonanej na kole garncarskim. W obrębie warstwy, na jej obrzeżach oraz w bliskim sąsiedztwie zarejestrowano 6 grobów ciałopalnych (141, 227–231), których chronologię możemy określić na fazy B₂–C_{1a} okresu wpływów rzymskich. Podobnie również możemy datować zabytki pozaceramiczne pochodzące z opisywanej warstwy. Nasuwa się tu pytanie o charakter tego obiektu. Czy jest to warstwa ciałopalenia, a więc warstwa powstała wskutek rozsypania przeniesionych szczątków zmarłych pochodzących z jednego czy więcej ciałopaleń, czy może ustryna, czyli miejsce gdzie obrzęd ten się odbywał. Jako ustryny określa się obiekty, na których dokonywano spopielenia zmarłych, po-

jedynczo lub zbiorowo, użytkowanych wielorzowo, nie pełniących funkcji grobu. Za niezbędne kryteria umożliwiające identyfikację ustrzyn przyjmuje się intensywne przepalenie podłoża, widoczne niekiedy w stratygrafii poszczególne poziomy przeprowadzonych ciałopaleń i obecność w rumowisku stosu przepalonych fragmentów kości ludzkich oraz przedmiotów składanych ze zmarłym (B. Józefów 2008, s. 213–214). Wydaje się, że omawiany obiekt spełnia zarysowane powyżej kryteria ustrzyny (ustryna nr 1). Przemawia za tym zarówno przepalenie podłoża, jak i duża różnorodność i powtarzalność niektórych kategorii zabytków oraz niezbyt duża ilość bardzo drobnych przepalonych kości ludzkich i zwierzęcych. Obecność większej ilości zarówno ceramiki, jak i relikwii innych przedmiotów użytkowych wskazuje jednocześnie, że ciałopalenia dokonywano w tym miejscu wielokrotnie. Biorąc pod uwagę wielkość omawianego obiektu (ok. 60 m²), należy go określić jako ustrynę dużą, a głębokość i charakter wypełniska jako napowierzchniową, ewentualnie nieznacznie zagłębioną, odpowiadającą w podziale tego rodzaju obiektów przestrzeni kremacyjnej (B. Józefów 2008, s. 214). Nasuwa się także pytanie, czy istnieje związek pomiędzy prezentowaną ustryną, a grobami, które nakrywa warstwa ze stosu (groby 227, 229, 230 i 231) lub znajdujących się w jej bezpośrednim sąsiedztwie (groby 141 i 228). Są to zarówno groby jamowe (227, 230 i 231), jak i popielnicowe (groby 141, 228 i 229). Wyposażenie czterech z nich, które posiada wyraźniejsze cechy chronologiczne wskazuje, że czasowo możemy je umieszczać pomiędzy fazą B₂ a młodszym okresem wpływów rzymskich (C₁). Wykazuje więc dużą zgodność chronologiczną z zawartością kulturową omawianej ustrzyny nr 1. Pochówki te były identyfikowane poniżej szaro-czarnej warstwy ze szczątkami ciałopalenia, w żółtym piasku, dlatego też należy je interpretować jako założenia nieco starsze od warstwy je nakrywającej, której powstanie należy wiązać z późniejszymi procesami podepozycyjnymi, w wyniku których uległa ona rozmyciu i zwiększeniu swego zasięgu. Możemy więc stwierdzić, że spopielenych zmarłych nie chowano w bezpośrednim sąsiedztwie stosu

ciałopalnego. Grobów datowanych w tym przedziale czasowym na cmentarzysku w Kolonii Rychnocice jest przynajmniej kilkanaście, dlatego też hipotetycznie tylko na podstawie miąższości i zawartości warstwy ciałopalenia możemy przyjąć, że była to jedyna ustryna funkcjonująca w tym przedziale czasowym.

Drugi z obiektów został odkryty w południowo-wschodniej części cmentarzyska, na jego skraju, w obrębie odcinków 8, 10, 12, 21, 22, 56–58, 60 oraz 81. Był więc badany w dwóch sezonach wykopaliskowych w latach 2001 i 2006. W pierwszym sezonie wyeksplorowano odcinki 8, 10, 12, 21 i 22 uznając, że był to ślad po zniszczonych przez głęboką orkę grobach (M. Jażdżewska 2004, s. 299–300). Omawiany obiekt charakteryzował się kształtem dość nieregularnym o powierzchni ok. 90 m², o wypełniku składającym się z czarnej próchnicy z domieszką piasku o miąższości do 25 cm (ryc. 114). Jego zawartość kulturowa to 1818 fragm. ceramiki lepionej, 106 fragm. ceramiki wykonanej na kole garncarskim, 4 przęśliki gliniane, 63 przedmioty metalowe, w tym: 1 srebrna zapinka AVI, 2 zapinki żelazne AVI, 4 wisioriki żelazne: 1 koszyczkowaty, 2 wiaderkowate, 1 rozetkowy, 3 sprzączki żelazne, 1 sprzączka ze stopu miedzi, 1 ostroga żelazna, 1 fragm. grotu żelaznego, 2 noże żelazne, przepalone kości ludzkie o wadze 116 należące do osobnika o nieokreślonej płci i wieku (odc. 56) i przepalone kości ludzkie o wadze 226 g należące do osobnika płci M? o nieokreślonym wieku (odc. 57) oraz niewielka ilość przepalonych kości zwierzęcych.

Najmłodszą pozycję chronologiczną z wymienionych powyżej zabytków zajmuje wisior rozetkowy (fazy C_{1b}/C₂-D), ostroga żelazna typu Leuna (fazy C₂-C₃) i sprzączki żelazne typu 13 i 20 grupy H (fazy C₂-D₁). W związku z tym użytkowanie tego obiektu należy umieszczać w okresie pomiędzy późnym okresem wpływów rzymskich, a początkiem wczesnej fazy okresu wędrówek ludów.

W obrębie omawianego obiektu znajdowały się groby 8, 13, 14 i 46, wszystkie jamowe. Groby te były również identyfikowane poniżej warstwy ciałopalenia w żółtym piasku, w związku

z czym należy je również uznać za nieco starsze, powstałe przed założeniem w tym miejscu ustryny. W jej otoczeniu natomiast znajdowały się groby 7, 10, 11, 12, 15, 35, 36, 37, 38 i 40 datowane w większości na młodszy – późny okres wpływów rzymskich i początki okresu wędrówek ludów. Możemy więc przyjąć, że zarówno warstwa ciałopalenia, jak i groby są to założenia powstałe krótko po sobie, a przykrycie kilku grobów szczątkami ciałopalenia spowodowane było podobnymi czynnikami, jak w przypadku ustryny 1.

Również w obrębie opisywanej warstwy, tuż pod nią, odkryto w odcinkach 56–58 obiekt kształtu zbliżonego do prostokąta o wymiarach 440×270 cm, ukierunkowany na osi N-S (ryc. 114–115). Czytelny stał się po zdjęciu warstwy ciałopalenia na głębokości 45 cm od współczesnej powierzchni gruntu. Zadokumentowano ścianę południową i wschodnią w całości oraz w dużym fragmencie ścianę północną. W odcinku 57 widoczny jest koniec ściany południowej, która nie znajduje kontynuacji w ścianie zachodniej. W sytuacji, gdy odcinek 21 był badany wcześniej możemy tylko hipotetycznie przyjąć, że albo ściana zachodnia istniała na krótszym odcinku i została zniszczona (niezauważona) w trakcie drugiego sezonu badań (prawdopodobnie mogła przebiegać wzdłuż granicy badanych odcinków) lub też ściana zachodnia w ogóle nie istniała, co jest jednak mało prawdopodobne. Zarys obiektu był wyznaczony przez rowek o szerokości około 40 cm o wypełniku nieckowatym i głębokości od 14 do 20 cm. W narożnikach NE i SE obiektu zarejestrowano ślady słupów o głębokości do 40 cm. Jego wypełnik stanowiła szara, spiaszczona próchnica, w dołkach ciemnoszara próchnica z zawartością 243 fragmentów ceramiki lepionej, 13 fragmentów ceramiki wykonanej na kole garncarskim, a także 4 drobnych przedmiotów żelaznych oraz przepalonych kości ludzkich o wadze 108 g bez możliwości określenia płci i wieku oraz przepalonych kości zwierzęcych o wadze 34 g.

Kwestią zasadniczą jest interpretacja tego rodzaju obiektu. Jest ona na tyle utrudniona, gdyż obiekt ten został częściowo uszkodzony i w chwili obecnej nie mamy możliwości rekonstrukcji

jego pierwotnego wyglądu. Rozpatrzmy więc trzy możliwości. Po pierwsze, że jest grób typu rowkowego, jakie znane są z obszaru Górnego Śląska i północnej części Jury Krakowsko-Częstochowskiej, a także pojedynczy grób z północnej części Wielkopolski (T. Makiewicz, W. Kaczor 2005, s. 256–261). Ich wielkość jest nieco mniejsza od prezentowanego tu obiektu, natomiast w ich wypełniskach znajdują się duże ilości resztek stosu ciałopalnego w postaci spalonego drewna, fragmentów naczyń oraz przedmiotów metalowych, a także przepalone kości ludzkie tworzących także większe skupiska. Wewnątrz tych grobów niekiedy znajduje się warstwa piasku przepalonego na kolor czerwony, co dowodzi palenia tu ognia. Analizy antropologiczne wykazały, że groby te zawierały szczątki jednego lub więcej zmarłych.

W przypadku obiektu rowkowego z Kolonii Rychłocice widzimy tu wyraźne różnice. W pierwszym rzędzie w zakresie konstrukcji, w której znajdują się w dwóch narożnikach ślady dołków posłupowych. Ich obecność sugeruje więc naziemną konstrukcję obiektu. Również charakter wypełniska wydaje się być nieco odmienny, zawiera bowiem szarą spiaszczoną próchnicę, w dołkach słupowych ciemnoszarą oraz fragmenty ceramiki lepionej ręcznie i toczonej na kole garncarskim, 4 drobne przedmioty metalowe, a także drobne przepalone kości ludzkie o wadze 108 g i 34 g kości zwierzęcych. Bardzo zły stan zachowania szczątków kostnych uniemożliwia identyfikację płci i wieku oraz ewentualnie ilości osobników. Dlatego też tę hipotezę należałoby odrzucić, jako niespełniającą definicji obiektu rowkowego.

Druga możliwa interpretacja tego obiektu to określenie go jako fundamentowej części stosu pogrzebowego wzmocnionego w narożnikach słupami. Na możliwość takiego rozwiązania zwróciła uwagę B. Józefów (2008, s. 214), uważając, że niektórym ustrynom towarzyszyły niekiedy dołki posłupowe, które można wiązać z elementami stabilizującymi konstrukcję stosu.

Wreszcie trzecia ewentualność to uznanie obiektu rowkowego z dołkami posłupowymi jako reliktu niewielkiego budynku naziemnego o kon-

strukcji słupowej, lekko zagłębionej w podłoże. Nasuwa się w tym momencie jednak pytanie na temat jego funkcji na terenie cmentarzyska. Czyżby był to ślad po czymś w rodzaju budynku przedpogrzebowego, gdzie przechowywano zmarłych przed rozpoczęciem uroczystości pogrzebowych? Ta hipoteza jest jednak trudna do udowodnienia. Podobne obiekty nie są znane przynajmniej z cmentarzysk kultury przeworskiej. Tym bardziej, że obiekt ten nakryty jest warstwą spalenizny, co już wskazuje na niepodobieństwo jego funkcjonowania jednocześnie z użytkowaną na tym miejscu ustryną, chyba że ma on nieco starszą metrykę.

Pozostaje jeszcze kwestia interpretacji szaroczarnej warstwy nakrywającej kilka grobów ciałopalnych oraz obiekt rowkowy. Mając na uwadze wielkość omawianego obiektu (ok. 90 m²), należy go zatem uznać również jako ustrynę dużą, napowierzchniową lub lekko zagłębioną w podłoże (ustryna nr 2), odpowiadającą w podziale tego rodzaju obiektów przestrzeni kremacyjnej (B. Józefów 2008, s. 214). Podobnie i tutaj widzimy wśród pozyskanych z warstwy zabytków ich powtarzalność. Niezbyt duża ilość bardzo drobnych przepalonych kości ludzkich i zwierzęcych świadczy o dość starannym ich wybieraniu z pogorzelska. Obecność większej ilości zarówno ceramiki, jak i reliktyw innych przedmiotów użytkowych wskazuje jednocześnie, że ciałopalenia dokonywano w tym miejscu wielokrotnie. Podobnie i w tym wypadku istnieje duża zgodność chronologiczna pomiędzy grobami, a warstwą je nakrywającą, w związku z czym należy przyjąć, że zarówno pochówki, jak i warstwa powstały w tym samym przedziale czasowym, choć jak zwrócono uwagę w przypadku ustryny starszej nr 1 pochówki te zostały założone jeszcze przed rozpoczęciem jej użytkowania. Intensywność i miąższość oraz wielkość warstwy ze szczątkami ciałopalenia oraz jej chronologia pozwala przypuszczać, że w schyłkowej fazie użytkowania cmentarzyska była to jedyna użytkowana ustryna. Należy się liczyć z tym, że liczba dokonywanych kremacji była tu większa niż w ustrynie nr 1, na co wskazuje zarówno jej wielkość jak i zawartość. Podobnie jak

w przypadku pierwszego tego rodzaju obiektu możemy tylko na podstawie zbieżności chronologicznej dopuszczać możliwość, że pochowani w pobliskich grobach osobnicy zostali spopieleni w tym miejscu. W tym kontekście wydaje się, że bardziej prawdopodobna jest interpretacja obiektu rowkowego jako części fundamentowej stosu pogrzebowego.

Opisane powyżej obiekty określone jako ustryny nr 1 i 2 to założenia o dość dużej powierzchni, gdzie spopielenia zmarłych dokonywano wielokrotnie, przy czym stos pogrzebowy nie musiał być zakładany dokładnie w tym samym miejscu. Świadczy o tym przede wszystkim duże nasycenie resztek stosu pogrzebowego oraz zawartości kulturowej. Obecność na obrzeżach obydwu obiektów grobów jamowych i popielnicowych jest prawdopodobnie efektem przysypania nieco starszych założeń grobowych w momencie dogaszania stosu pogrzebowego i wybierania z pogorzeliiska szczątków zmarłego oraz jego wyposażenia, a także procesów podepozycyjnych, głównie opadów atmosferycznych powodujących rozmywanie powstałej warstwy ciałopalenia. Zwraca uwagę dość dokładne wybieranie przepalonych kości z obydwu ustryn przed następnym spopieleniem o czym świadczy wielkość szczątków i ich waga. Nie można raczej tego powiedzieć jeśli chodzi o wyposażenie zmarłych, które tu pozostało, nawet o stosunkowo większych gabarytach. Można to tłumaczyć tym, że w obrzędowości pogrzebowej najważniejszą rolę pełniły szczątki zmarłego.

Najstarsze tego rodzaju obiekty kremacyjne datowane są na obszarze kultury przeworskiej na schyłek okresu wczesnorzymskiego i początki młodszego okresu wpływów rzymskich. Młodsze obiekty tego rodzaju znane są w późnym okresie wpływów rzymskich i w początkach wczesnego okresu wędrówek ludów (J. Zagórska-Telega 2015, s. 222). Pierwszemu okresowi odpowiadałaby wydzielona na omawianym cmentarzysku ustryna 1, drugiemu natomiast ustryna 2.

Na uwagę zasługuje także na omawianym cmentarzysku obecność w dużej liczbie grobów kultury przeworskiej domieszek przepalonych kości zwierzęcych, a w jednym wypadku wyłącz-

nie zwierzęcych (grób 140), a w kolejnym (grób 149) także nieprzepalonych. Odnotowano je w 87 grobach, co stanowi prawie połowę wszystkich pochówków (49,43%)¹¹. W grobie 140 znajdowały się obok wyposażenia wyłącznie przepalone kości zwierzęce. W poszczególnych pochówkach ilościowo było to od kilku do kilkunastu gramów. Wynika z tego, że na stos pogrzebowy nie składano całych zwierząt. Wstępna analiza materiału kostnego zwierzęcego pozwoliła stwierdzić, że znajdował się on we wszystkich rodzajach grobów występujących na cmentarzysku zarówno w męskich, kobiecych jak i dziecięcych. W grobach kobiet dość często spotykane są kości ptasie. Określenia gatunkowego zwierząt dokonano tylko w przypadku grobu 6, gdzie stwierdzono obecność kości bydła i owcy oraz kości ptaków – kury i gołębia. Analizę taką wykonano natomiast na sąsiednim cmentarzysku kultury przeworskiej w Siemiechowie na stan. 2. Przepalone kości zwierzęce stwierdzono tam w 32 grobach ciałopalnych, co stanowi nieco mniej niż połowę wszystkich odkrytych grobów (45,7%). Najliczniej reprezentowane były szczątki ssaków w postaci głównie świnii i owcy – kozy, znacznie rzadziej bydła oraz ptaków hodowlanych, a zwłaszcza kury domowej (A. Gręzak, K. Wertz 2017, s. 149–150).

Rozmieszczenie grobów na cmentarzysku kultury przeworskiej w zasadniczej masie przyjmuje postać zbliżoną do prostokąta o wymiarach ok. 60×70 m zorientowanego na osi NE–SW (mapa 2). Od tej prawidłowości jest kilka wyjątków. Pierwszym z nich jest skupisko kilku grobów położonych ok. 10 m na S od zwartego zasięgu nekropoli, drugim skupisko kilkunastu grobów położonych w odległości ok. 20 m na SE od niego oraz kilka pojedynczych grobów położonych nieco dalej od narożnika SW (groby 105, 110, 111 i 112). Ten ostatni to bogato wyposażony grób kobiety i dziecka. Wyjątkowo daleko w odległości ok. 25 m od narożnika SE cmentarzyska znajduje się grób nr 6 – jedyny na cmentarzysku pochówek wojownika

¹¹ Wskutek znaczącego zmniejszenia dotacji z MKiDN na przygotowanie monografii stanowiska analizy kości zwierzęcych nie wykonano.

z mieczem, datowany na fazę B₂ wczesnego okresu wpływów rzymskich.

Bardzo interesująco prezentują się wymienione wyżej skupiska grobów. W przypadku pierwszego z nich jest to grupa 6 pochówków położonych bardzo blisko siebie, wśród nich jeden to grób męski (219), dwa groby to pochówki kobiet (60 i 62), jeden pochówek osobnika dorosłego (61) i dwa pochówki dzieci w wieku *infans I* (56) oraz *infans II* z bronią (57). Możemy je datować w przedziale faz B_{2b}-C_{1a} okresu wpływów rzymskich. Skupisko to stwarza wrażenie założenia rodzinnego, w którym najmłodszym jest pochówek mężczyzny zmarłego w wieku *adultus* (20-25 lat).

Tego rodzaju zależności nie możemy niestety prześledzić w przypadku drugiego skupiska grobów liczącego 13 pochówków (groby 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 35, 36, 37, 38 i 46) i ustryna 2 oraz prawdopodobnie nieco dalej na północ położony grób 24. Z uwagi na stan zachowania kości jeden grób (36) określony został jako pochówek dziecka, a grób 24 jako osobnik dorosły. Wyposażenie pozostałych nie zawiera archeologicznych wyznaczników płci. Pod względem chronologicznym tworzy je grupa najmłodszych grobów na cmentarzysku, kończących okres jego użytkowania, a ich czas założenia możemy określić na przedział pomiędzy młodszym - późnym okresem wpływów rzymskich a wczesną fazą okresu wędrówek ludów. Jest to więc wydzielona strefa, w której obok dominujących grobów ciałopalnych znalazł się także jeden prawdopodobnie szkieletowy, który kończy okres użytkowania omawianego cmentarzyska.

Zwrócić należy także uwagę na groby kobiet wyposażone w elementy szkatulek - skrzyń. Otóż w czterech przypadkach w grobach znajdowały się komplety ich żelaznych detali w postaci okuć zamka, sprężyn i kluczy (44, 160 i 220), a w grobie 112 nawet dwa takie komplety. Grupa ta chronologicznie zamyka się pomiędzy fazą B₂ a B₂/C₁ okresu wpływów rzymskich. Ponadto w sześciu grobach znajdowały się tylko niektóre elementy szkatulek. W prawdopodobnym grobie szkieletowym nr 38 znajdował się klucz żelazny, zdaje się na wtórnym złożu. W grobie 62 stwierdzono obec-

ność aż trzech kluczy żelaznych różnej wielkości, a w grobie 192 pojedynczy egzemplarz, w grobach 97 i 132 znajdowały się tylko sprężyny zamka, a w grobie 121 okucie zamka i klucz. Datowanie tych pochówków obejmuje w zasadzie cały okres użytkowania tego cmentarzyska.

Ciekawie reprezentują się także groby męskie wyposażone w broń. Jak wspomniano wyżej na omawianym cmentarzysku odkryto tylko jeden pochówek (nr 6) z kompletem wyposażenia wojownika, a więc miecz, groty, okucia tarczy i ostrogi. W pozostałych były to najczęściej groty w różnej liczbie. Pojedyncze egzemplarze odkryto w grobach 35, 57, 103, 124, 142, 185 i 229, po dwa okazy znajdowały się w wyposażeniu grobu 21A i 111, a aż cztery w grobie 18. W grobie 142, obok grotu, znajdowało się jeszcze umbo, które stwierdzono jeszcze w grobach 70 i 24 (dwa egzemplarze różne typologicznie). Ciekawie reprezentuje się także grób 43, w którym odkryto szczątki mężczyzny i kobiety, a wśród bogatego wyposażenia znajdował się trzewik pochwy miecza, tok oraz dwie ostrogi. Pozostałe wyposażenie tego grobu wskazuje, że pochowano tu rzemieślnika. Tę grupę grobów możemy datować prawie w całym okresie użytkowania cmentarzyska, począwszy od fazy B_{2a}, po C₂ okresu wpływów rzymskich.

CHRONOLOGIA CMENARZYSKA

Przeprowadzona analiza zawartości zespołów grobowych pozwala określić ramy chronologiczne użytkowania prezentowanego cmentarzyska kultury przeworskiej. Niestety tylko bardzo nieliczna grupa zespołów grobowych posiada wyznaczniki chronologiczne pozwalające je datować z dokładnością do jednej fazy chronologicznej, a największą grupę stanowią zespoły, których czas powstania z uwagi na brak wyraźnych cech stylistycznych ceramiki i metalowych wyznaczników chronologicznych możemy określić ogólnie na okres wpływów rzymskich. Ponieważ omawiane cmentarzysko zostało przebadane w całości, zaprezentowany poniżej podział na poszczególne fazy jego użytkowania możemy potraktować jako zamknięte zbiory.

Użytkowanie cmentarzyska rozpoczyna ją dwa groby: 113 z zapinkami A IV odmiany 1 oraz odmiany 2 oraz grób 21A z zapinką AV serii 7. Z przedmiotów metalowych znajdują się tu jeszcze groty typu IV odmiany 1 oraz typu X. Ceramika reprezentowana jest przez naczynia grupy A typu 4 oraz grupy B typu 2 i 3. Taki zestaw zabytków pozwala datować moment założenia cmentarzyska w Kolonii Rychłocice na fazę B_{2a} okresu wpływów rzymskich.

Szybki rozwój cmentarzyska następuje w fazie B_{2b} okresu wpływów rzymskich. Charakterystyczne zabytki dla tej fazy to ceramika grupy A typu 2, 3a i 4, grupy B typu 1, 2 i 3, grupy C typu 4, grupy D typu 6b, grupy E typu 2a. Zabytki metalowe to przede wszystkim czule chronologicznie zapinki grupy IV odmiany 2 i 3, żelazne zapinki grupy V serii 7, 8, 9, 10 i 11 Almgrena. Do tego odcinka czasowego zaliczamy groby 18, 21, 43, 61, 82, 97, 101, 102, 104, 105, 112 i 125 (12).

Podobną ilościowo grupę grobów można umieszczać w nieco szerzej pojmowanej fazie B₂ okresu wpływów rzymskich. Są to groby 6, 22, 41, 44, 45, 50, 56, 60, 91, 118, 132, 153, 154 i 206 (14). W materiale ceramicznym często są tu spotykane naczynia grupy A typu 1a, 2, 5 i 7a, grupy B typu 1, grupy D typu 1, 2, 3, 4 i 6a, grupy E typu 2 oraz grupy F typu 1a. Zabytki metalowe to fibule grupy A V 120 i serii 11, sprzączki grupy G typu 1, rogowe grzebienie typu A.I, miecz typu III odmiany 4, groty typu I odmiany 4 wariant 2 oraz typu L, umbo J7b, ostrogi grupy C typ 1 oraz krzesiwo typu IA2a.

Dwa groby 57 i 62 datowane mogą być w nieco szerszym odcinku czasowym obejmującym fazę B_{2b} i B₂/C₁ okresu wpływów rzymskich. Typowa ceramika to naczynia grupy A typu 2 i 6, dalej fibule A II 41, A IV odmiany 3 oraz A V 148, sprzączka grupy G typ 46, grzebień typu B. I oraz grot typu XI i ostroga grupy E typu 8b.

W dosyć wąskim przedziale czasowym fazy B₂/C₁ możemy umieścić pięć zespołów grobowych. Są to groby 121, 137, 160, 166 i 220. Ceramika jest tu reprezentowana przez grupę A typ 1b i 5, grupę C typ 2 i 3, grupę D typ 3, 4 i 5 oraz grupę F typ 1b. Pozostałe zabytki charakterystyczne

dla tej fazy to zapinki A II 41 Y, A II 43 i A V serii 9 oraz grzebienie grupy B. I.

Kolejna dość duża liczba grobów posiada cechy przejściowe pomiędzy schyłkiem fazy B₂ wczesnego, a fazą C_{1a} młodszego okresu wpływów rzymskich, a więc dosyć szerokie ramy chronologiczne. Wyznacznikami tej fazy użytkowania cmentarzyska są naczynia grupy A typu 2, 3a, 5 i 6, grupy B typu 1 i 3 grupy C typu 1, grupy D typu 1 i 2, grupy E typu 1a oraz grupy F typu 1b, 2 oraz 3b, a także fragmenty ceramiki zdobione ornamentem jeżowatym. Pozostałe zabytki to grzebienie typu B. I, sprzączki grupy G typu 1, 16 i 43 oraz grupy H typu 1, a także groty typu VII odmiany 1 i typu XIV. Na ten przedział czasowy datowane są groby 27, 31, 33, 103, 124, 141, 146, 149, 171, 172, 183, 185, 196, 198, 203, 230 i 231 (17).

Również w szerokich ramach fazy B₂-C₁ datowany jest grób 195 z miniaturowymi przedmiotami oraz ustryna 1, a w przedziale faz B₂/C₁-C₂ grób 201 z fragmentem grzebienia typu I.

Bardzo wyraźny horyzont czasowy w obrębie fazy C_{1a} tworzą groby 10, 30, 92, 111, 142, 156, 186, 187, 191, 219 i 229. W zespołach tych występują naczynia grupy A typ 2, grupy D typ 2, 3 i 4, grupy E typ 1a i 2b oraz fragmenty naczyń *terra sigillata*. Z przedmiotów metalowych charakterystyczne są zapinki A 158 ze schodkową pochawką, żelazna zapinka AVI/VII, umbo J7a, groty typu XI i typu XXIII odmiany 1 oraz typu H, okucie pasa grupy III typ 6 oraz grzebień typu A.I.

Ogólnie na młodszy okres wpływów rzymskich (faza C₁) datowanych jest 12 grobów: 14, 66, 87, 89, 133, 134, 139, 140, 175, 211, 227 i 228. Ceramika reprezentuje grupę A typ 1, 3a i 3b, grupę C typ 2 i 4, grupę D typ 1, 3, 4 i 7, grupę F typ 2b oraz fragmenty naczyń *terra sigillata*. Spotykane są tu zapinki A 158, grzebienie typu I oraz groty typu IV, X, XII i inkrustowany typu III.

Na dość długi odcinek czasowy faz C₁ - C₂ młodszego - późnego okresu wpływów rzymskich należy datować 6 grobów. Są to groby 7, 8, 13, 64, 69 i 70 oraz ustryna 2. Z naczyń lepionych ręcznie spotykana tu jest grupa D typ 8, częściej natomiast występuje fragmentarycznie zachowa-

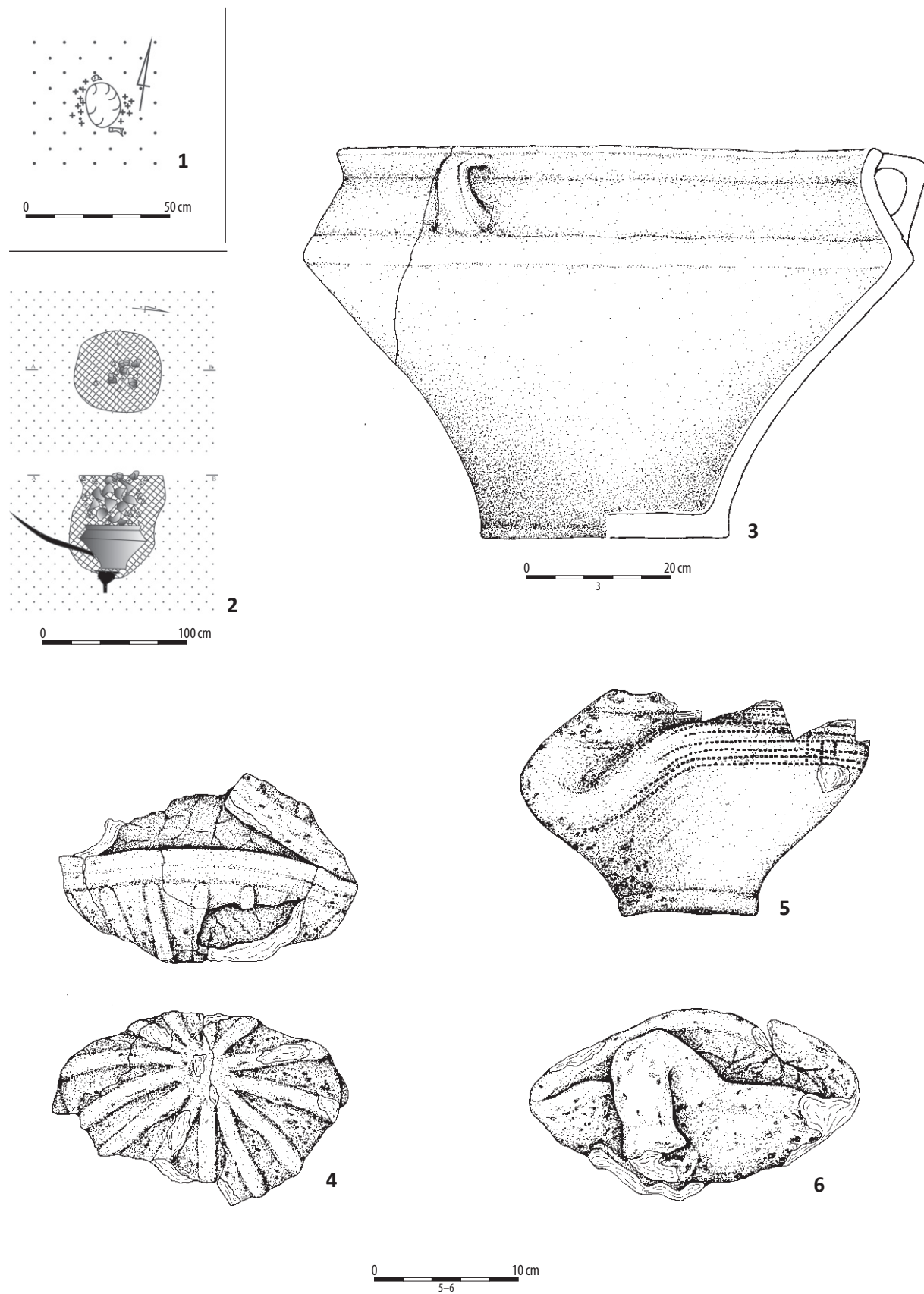
na ceramika toczona na kole. Z pozostałych przedmiotów obecne są fragmenty grzebieni typu I.

W nieco szerszych ramach fazy C_{1b} – C_2 należy datować grób 70, w którego wyposażeniu znalazło się umbo kopulaste z guzkiem oraz naczynia lepienie ręcznie grupy A typ 3a, grupy B typ 1, grupy C typ 4 oraz grupy D typ 3.

Tylko groby 24 i 37 można pewnie umieszczać w fazie C_2 późnego okresu wpływów rzymskich. Z zabytków metalowych reprezentowany jest fragment srebrnej zapinki prawdopodobnie VI grupy oraz umbo typu J5 oraz umbo kopulaste z wgiętym do środka kołnierzem.

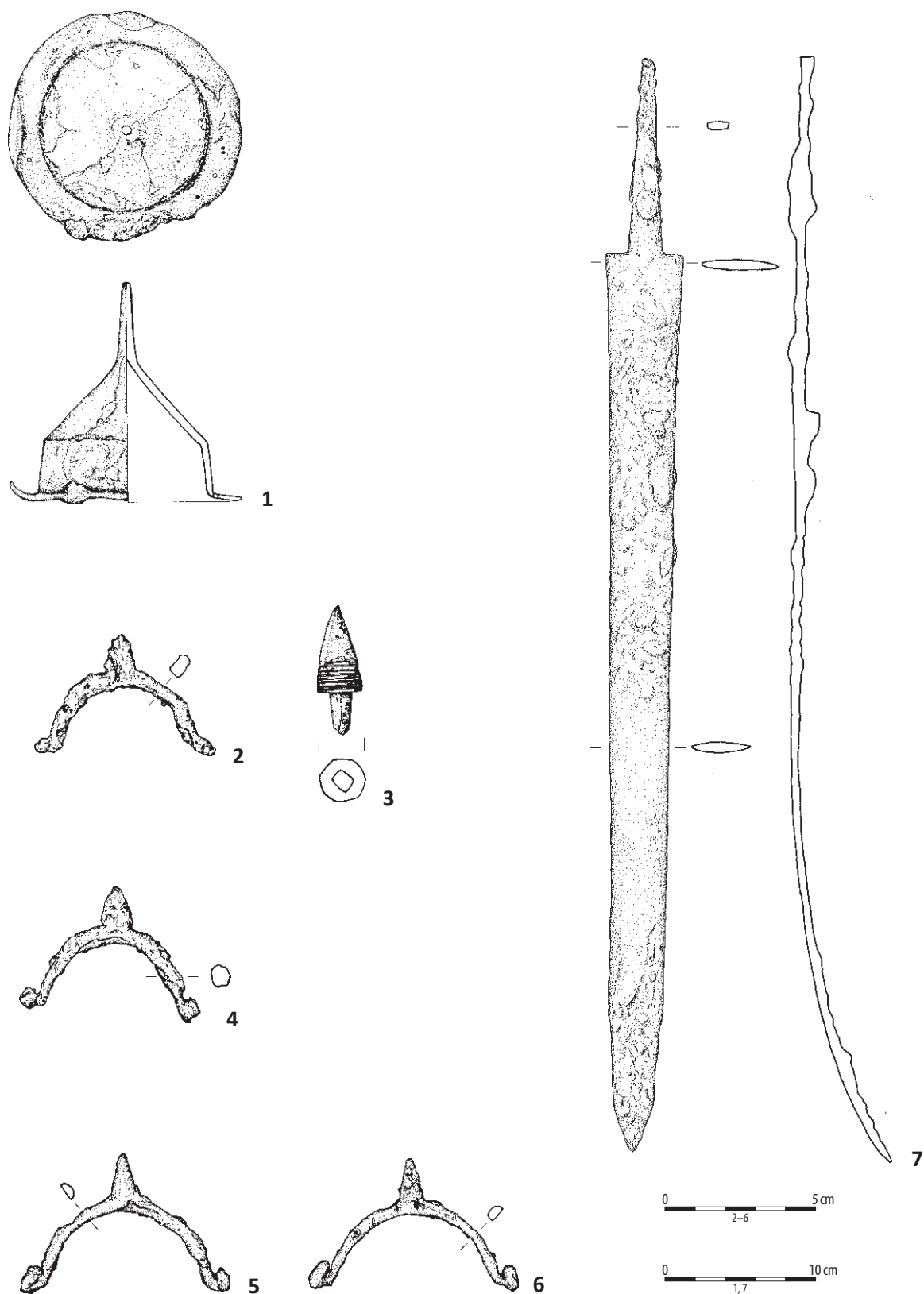
Funkcjonowanie cmentarzyska kultury przeworskiej kończy grób 38, prawdopodobnie szkieletowy, który umieszczony może być we wczesnej fazie okresu wędrówek ludów (faza D_1).

Największą grupę grobów stanowią pochówki, które nie posiadają wyraźnych cech chronologicznych. Liczy ona 89 grobów, które są datowane ogólnie na okres wpływów rzymskich. Jednak wobec faktu, że cmentarzysko zostało założone w początkach fazy B_{2a} okresu wpływów rzymskich i trwało do początków fazy D_1 wczesnego okresu wędrówek ludów, tę najliczniejszą grupę grobów należy umieszczać w tak szerokim przedziale czasowym.

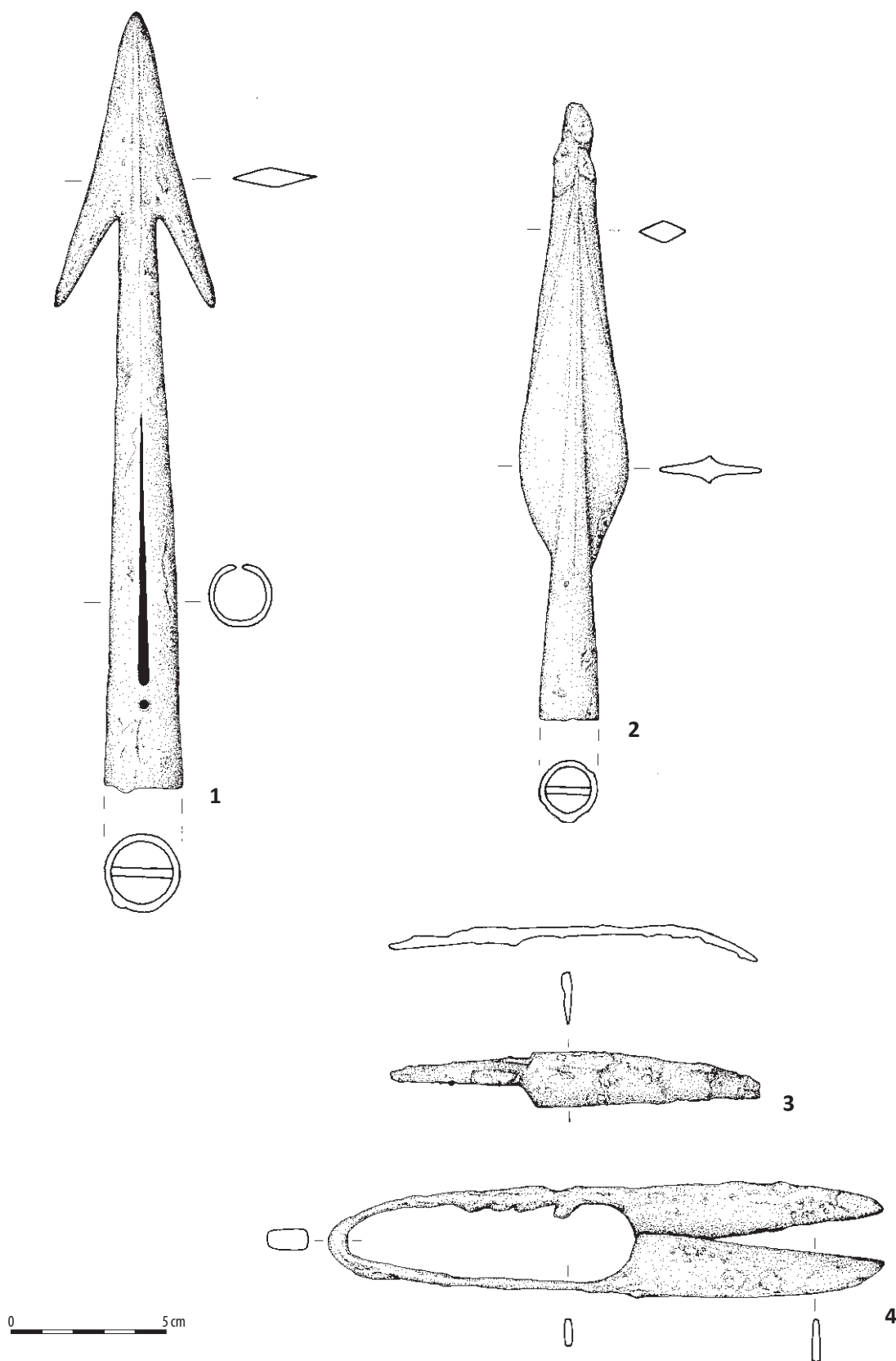
Ryc. 28. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1: grób 2; 2-6: grób 6. 3-6: glina.

Fig. 28. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1: grave 2; 2-6: grave 6. 3-6: clay.

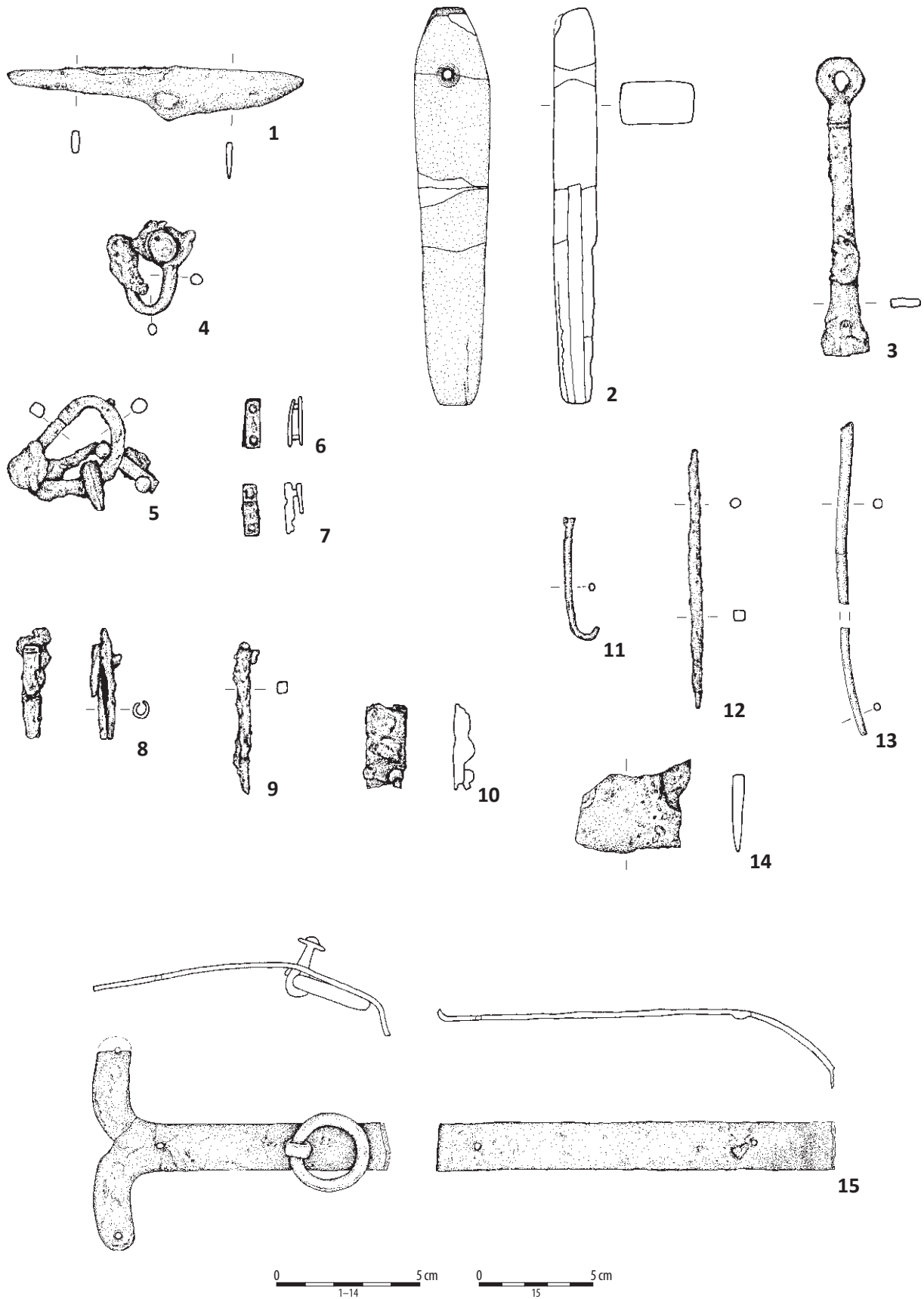
Ryc. 29. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. Grób 6. 1-7: żelazo.

Fig. 29. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. Grave 6. 1-7: iron.

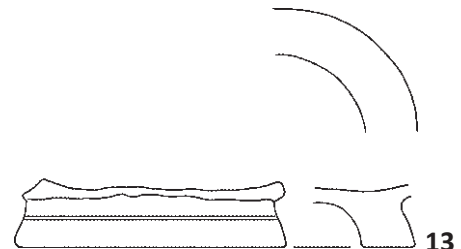
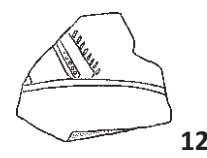
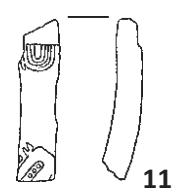
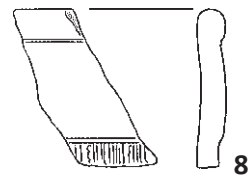
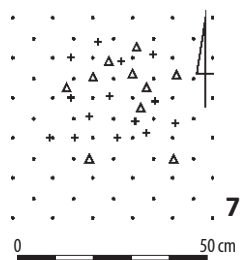
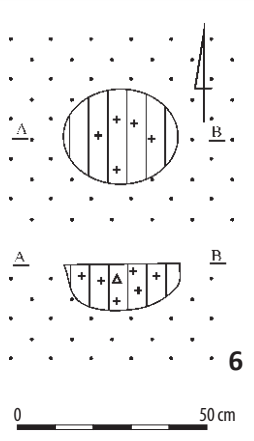
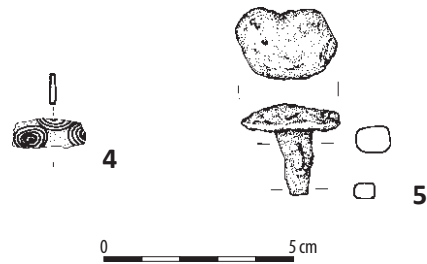
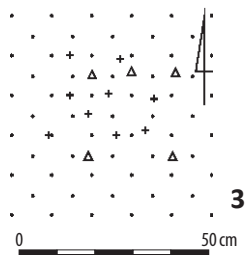
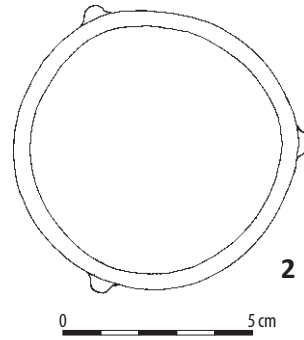
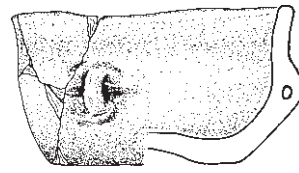
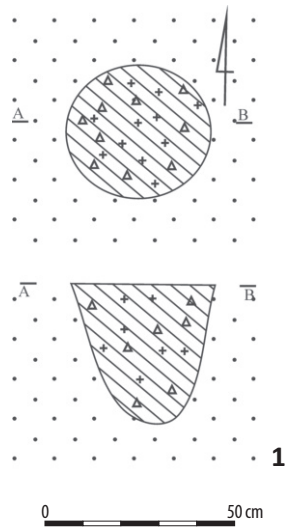
Ryc. 30. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. Grób 6. 1-4: żelazo.

Fig. 30. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. Grave 6. 1-4: iron.

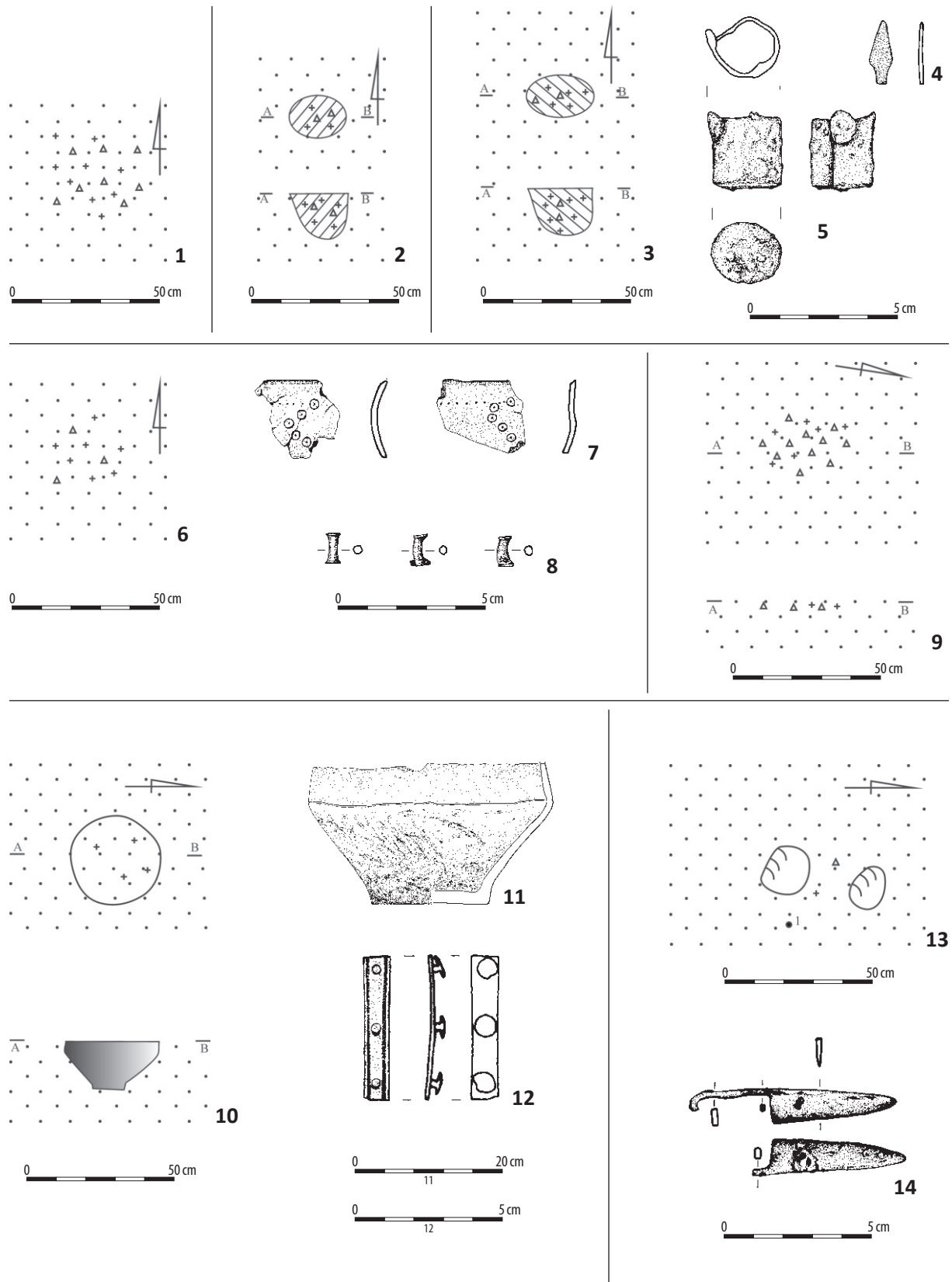
Ryc. 31. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. Grób 6. 2: piaskowiec; 1, 3–15: żelazo.

Fig. 31. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. Grave 6. 2: sandstone; 1, 3–15: iron.

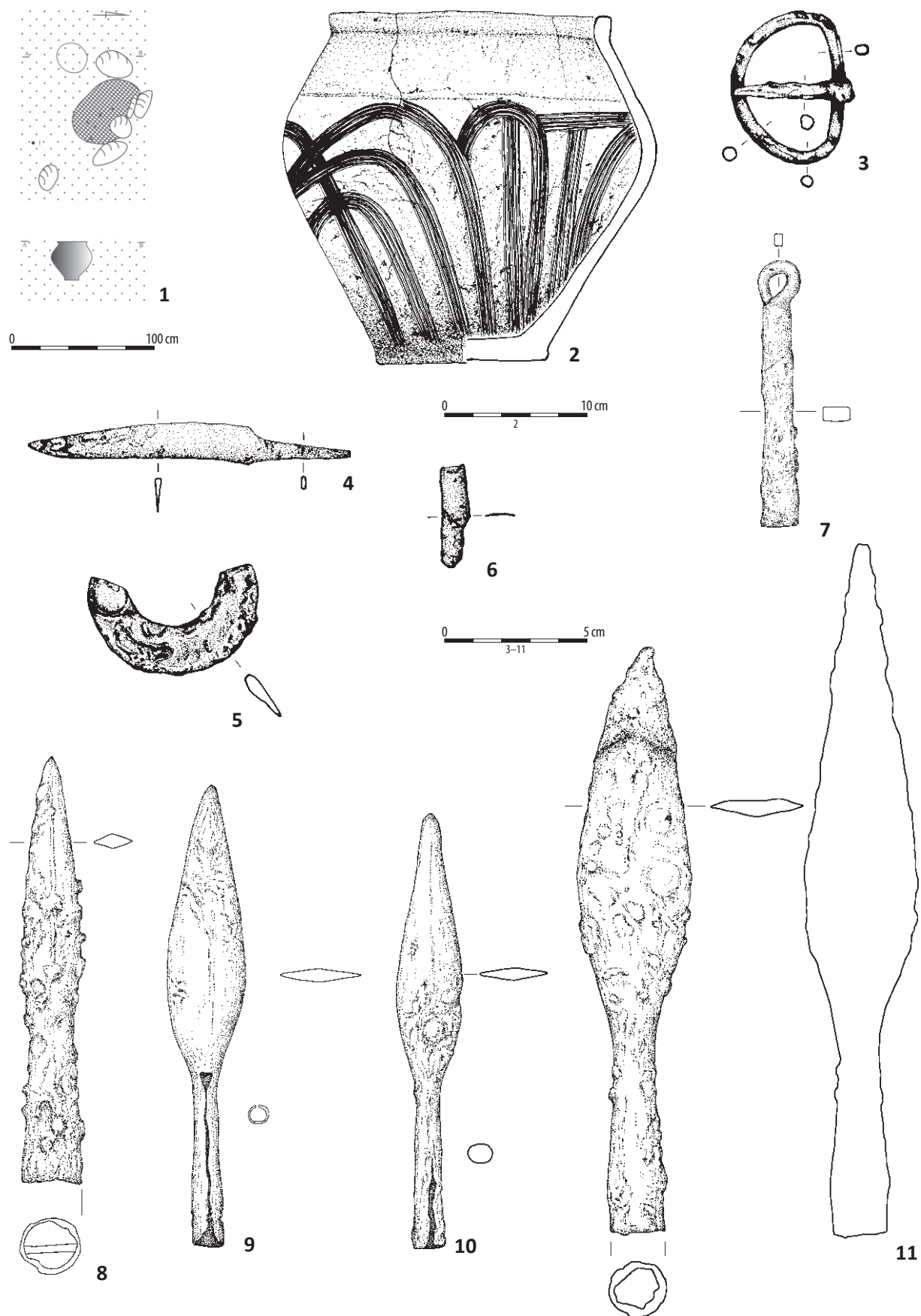
Ryc. 32. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1–2: grób 7; 3–5: grób 8; 6: grób 9; 7–13: grób 10. 2, 8–13: glina; 4: poroże; 5: żelazo.

Fig. 32. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1–2: grave 7; 3–5: grave 8; 6: grave 9; 7–13: grave 10. 2, 8–13: clay; 4: antlers; 5: iron.

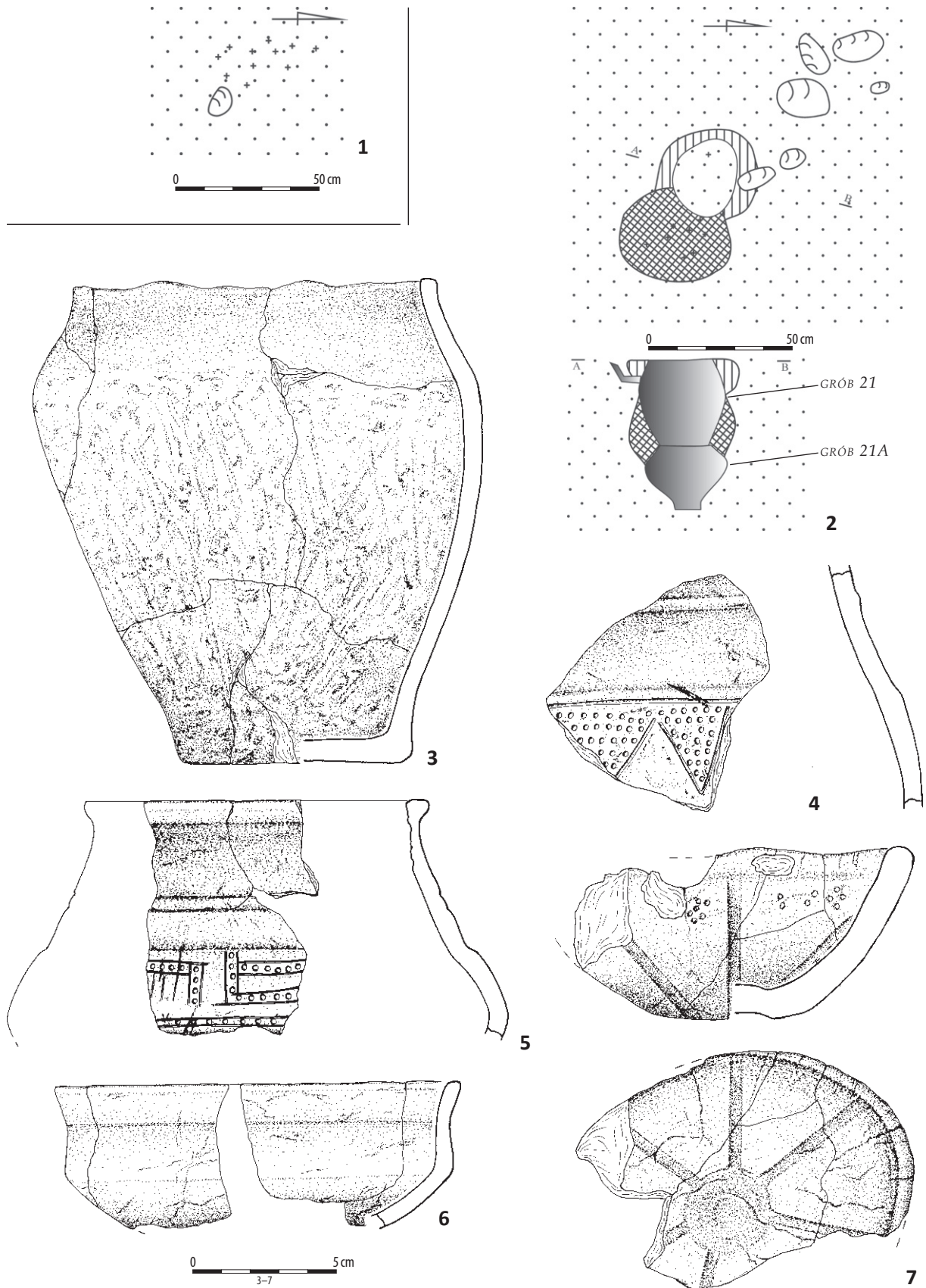
Ryc. 33. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1: grób 11; 2: grób 12; 3–5: grób 13; 6–8: grób 14; 9: grób 15; 10–12: grób 16; 13–14: grób 17. 4, 12: stop miedzi; 5, 8, 14: żelazo; 7: poroże; 11: glina.

Fig. 33. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1: grave 11; 2: grave 12; 3–5: grave 13; 6–8: grave 14; 9: grave 15; 10–12: grave 16; 13–14: grave 17. 4, 12: copper alloy; 5, 8, 14: iron; 7: antlers; 11: clay.

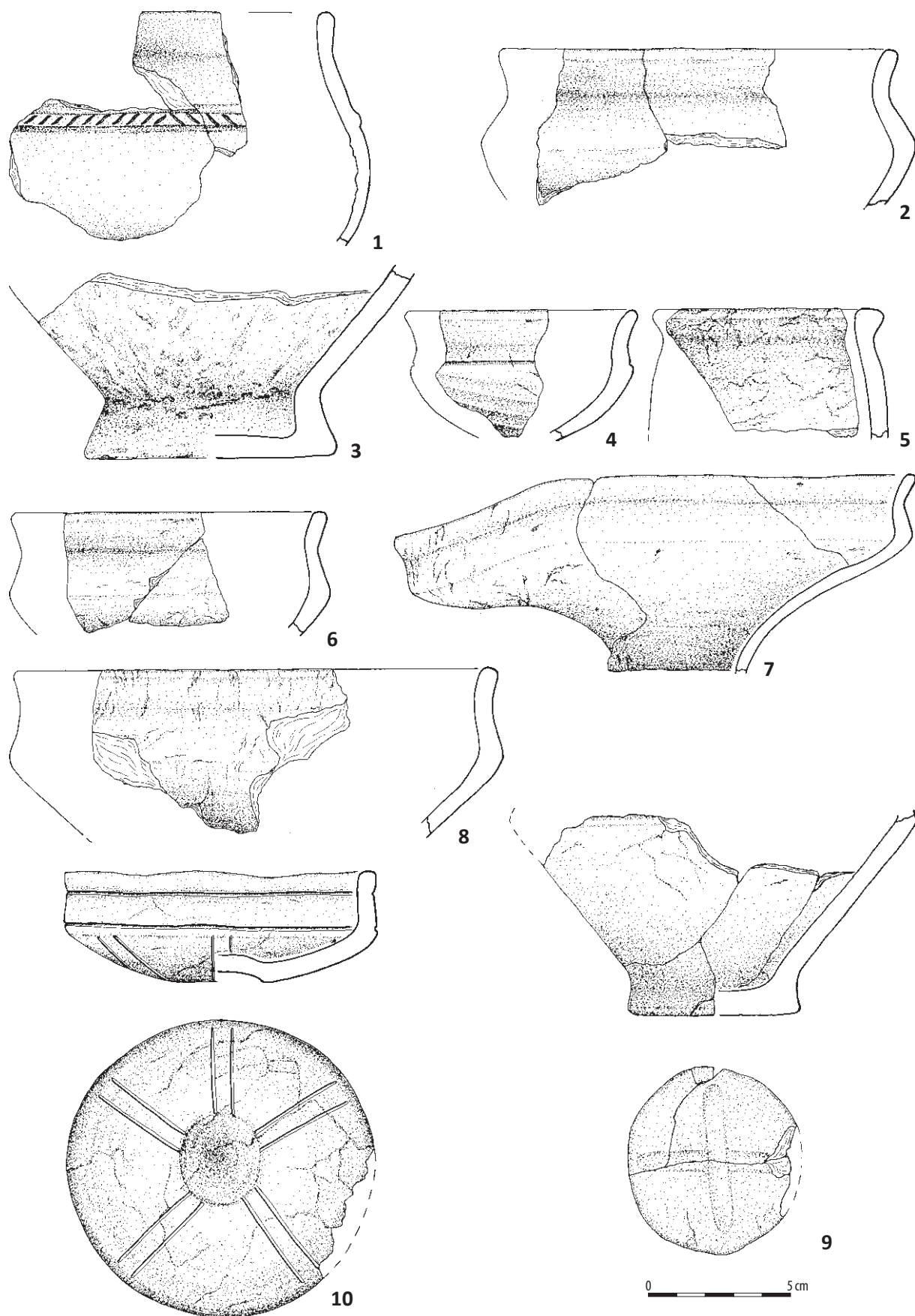
Ryc. 34. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. Grób 18. 3, 6: stop miedzi; 5, 7-11: żelazo; 2: glina.

Fig. 34. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. Grave 18. 3, 6: copper alloy; 5, 7-11: iron; 2: clay.

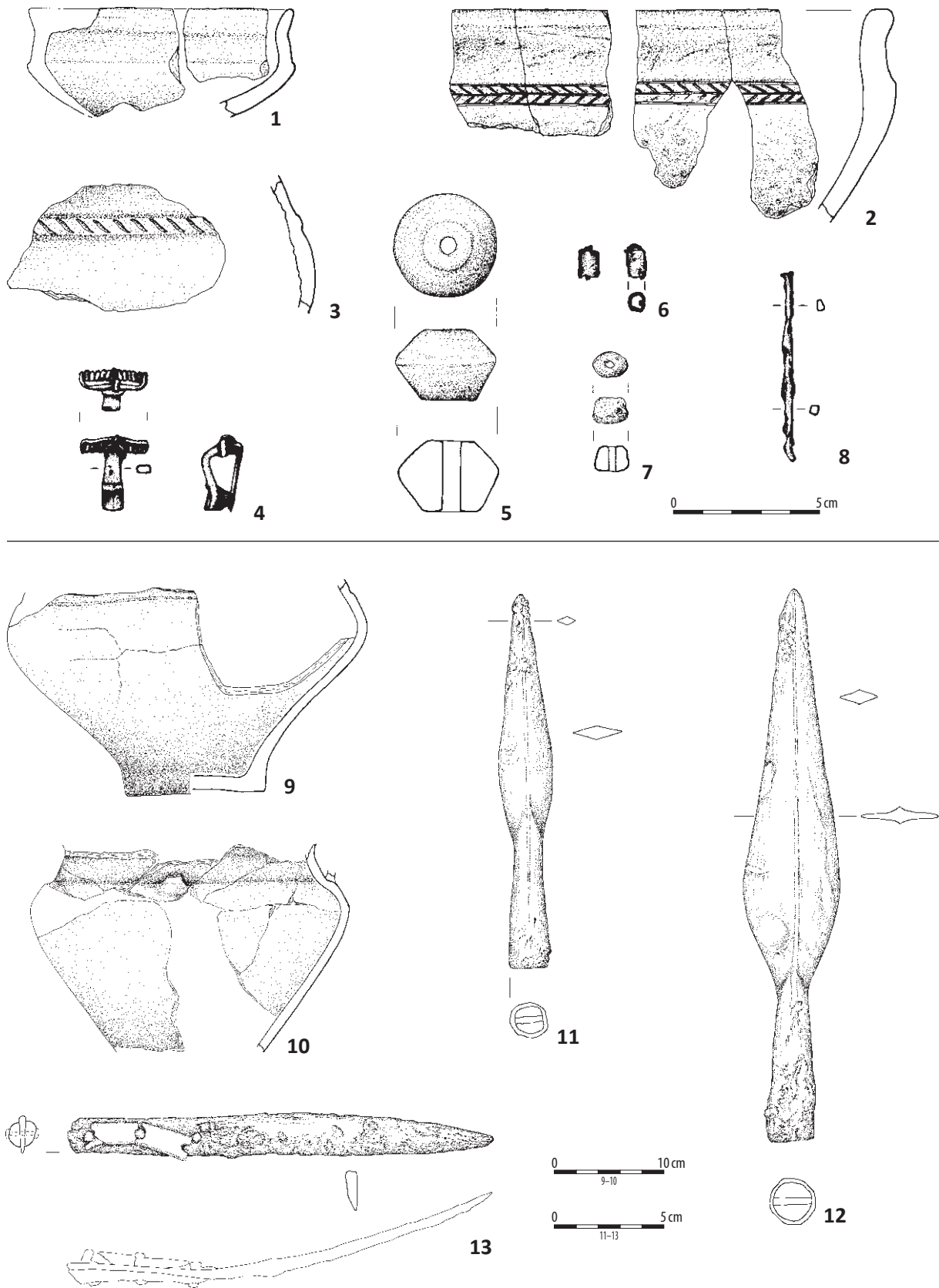
Ryc. 35. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1: grób 19; 2: plan grobu 21 i 21 A; 3-7: grób 21. 3-7: glina.

Fig. 35. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1: grave 19; 2: grave 21 and 21A plan; 3-7: grave 21. 3-7: clay.

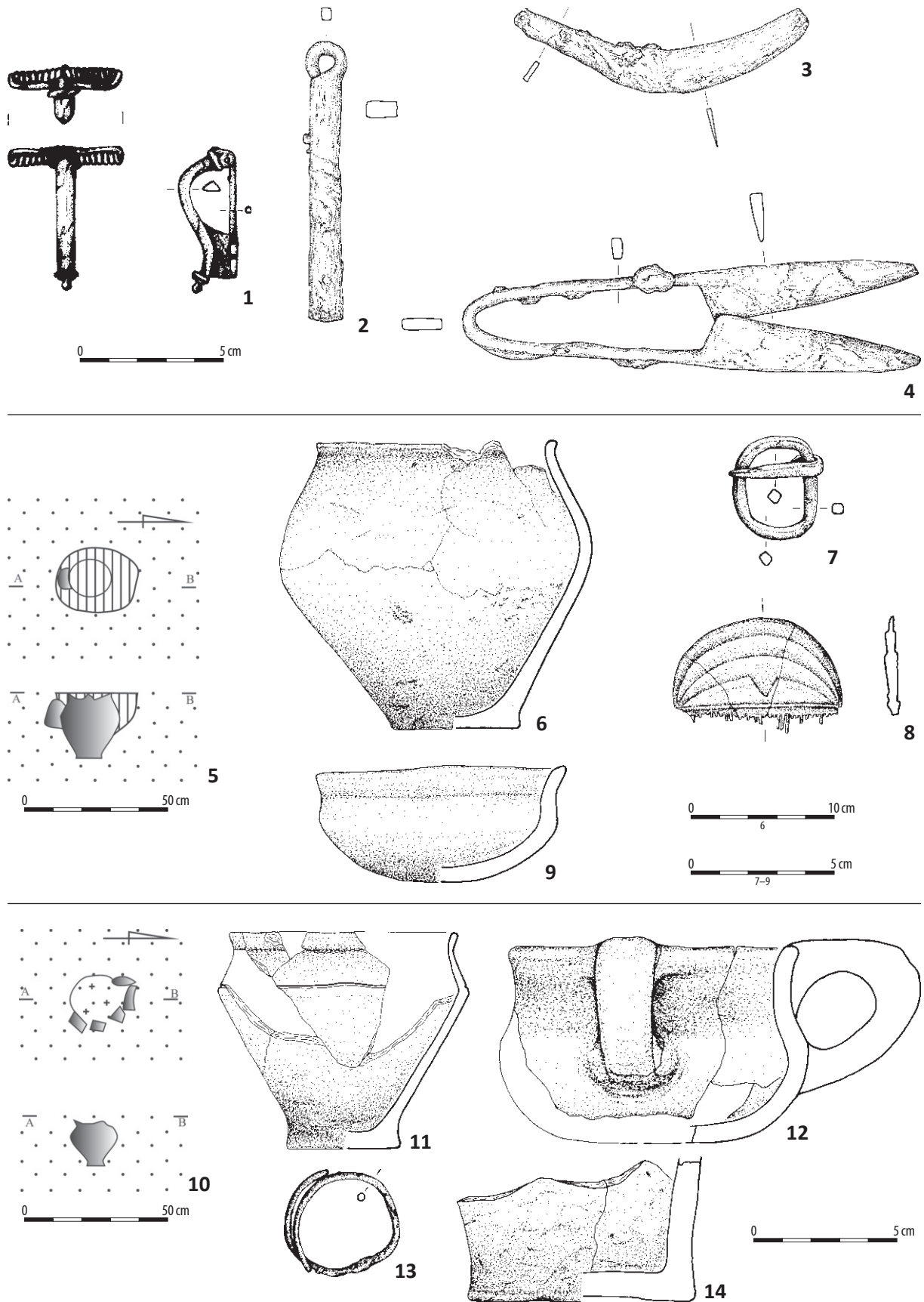
Ryc. 36. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1-10: grób 21. 1-10: glina.

Fig. 36. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1-10: grave 21. 1-10: clay.

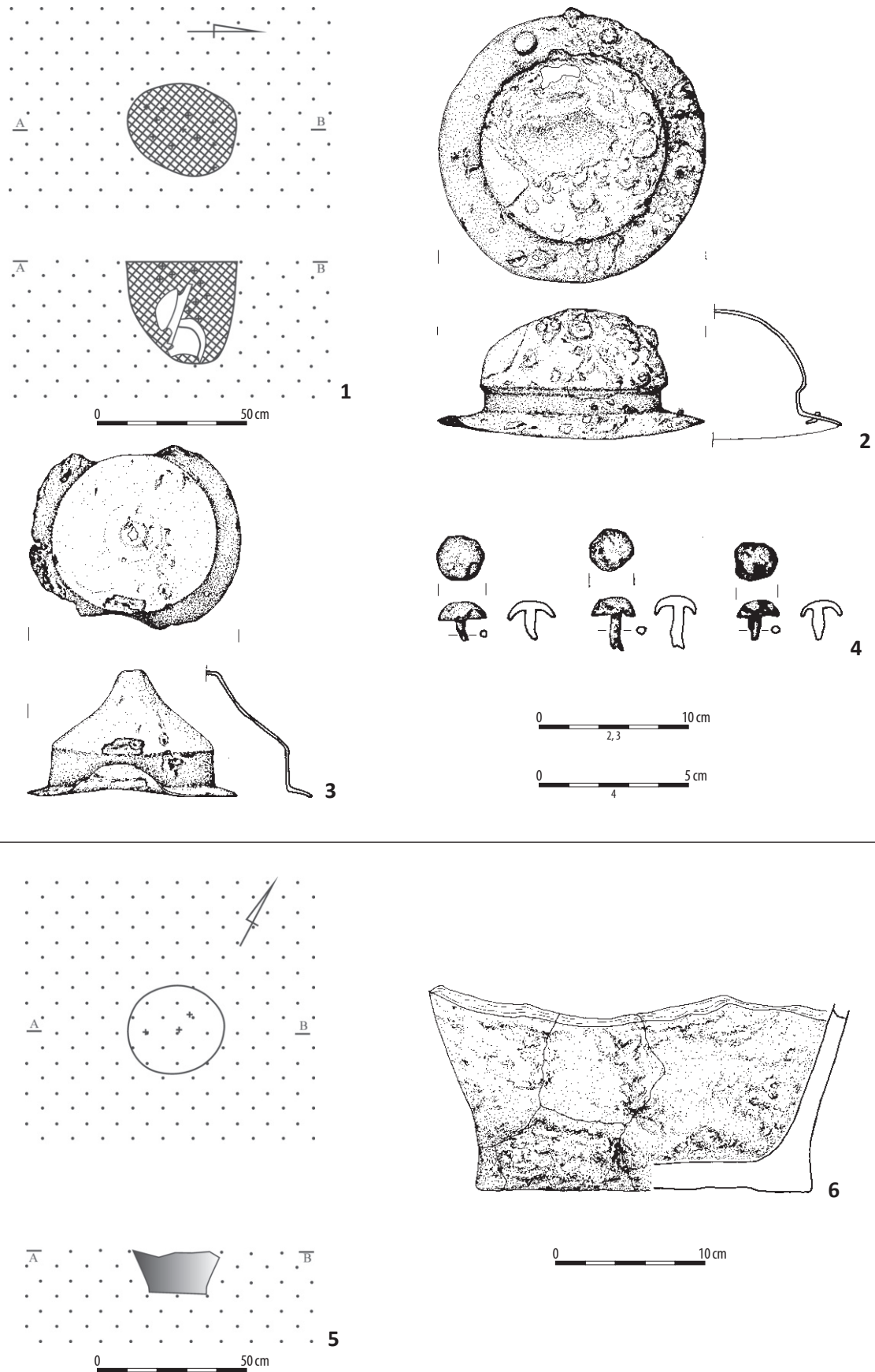
Ryc. 37. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1-8: grób 21; 9-13: grób 21 A.1-3, 5, 9-10: glina; 4: stop miedzi; 6-7, 11-13: żelazo; 7: szkło.

Fig. 37. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1-8: grave 21; 9-13: grave 21A. 1-3, 5, 9-10: clay; 4: copper alloy; 6-7, 11-13: iron; 7: glass.

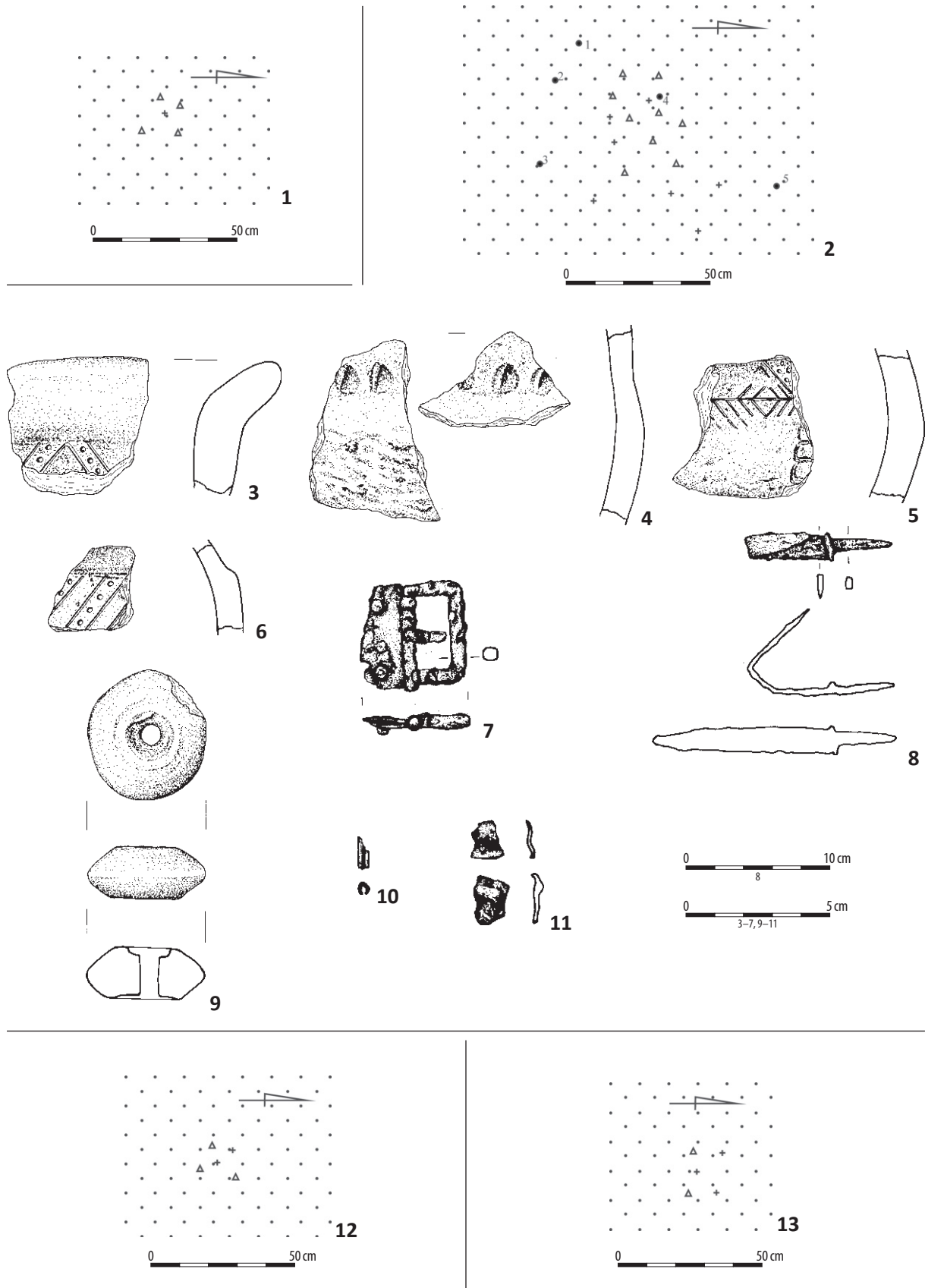
Ryc. 38. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1-4: grób 21 A; 5-9: grób 22; 10-14: grób 23.1, 4: stop miedzi; 2-3, 7, 13: żelazo; 8: poroże; 6, 9, 11-12, 14: glina.

Fig. 38. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1-4: grave 21A; 5-9: grave 22; 10-14: grave 23.1, 4: copper alloy; 2-3, 7, 13: iron; 8: antlers; 6, 9, 11-12, 14: clay.

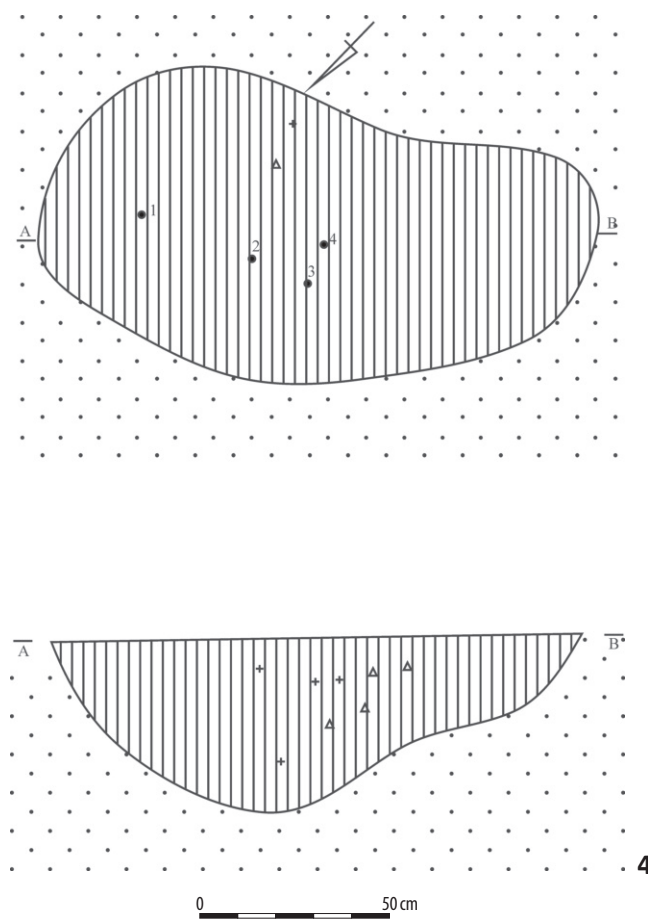
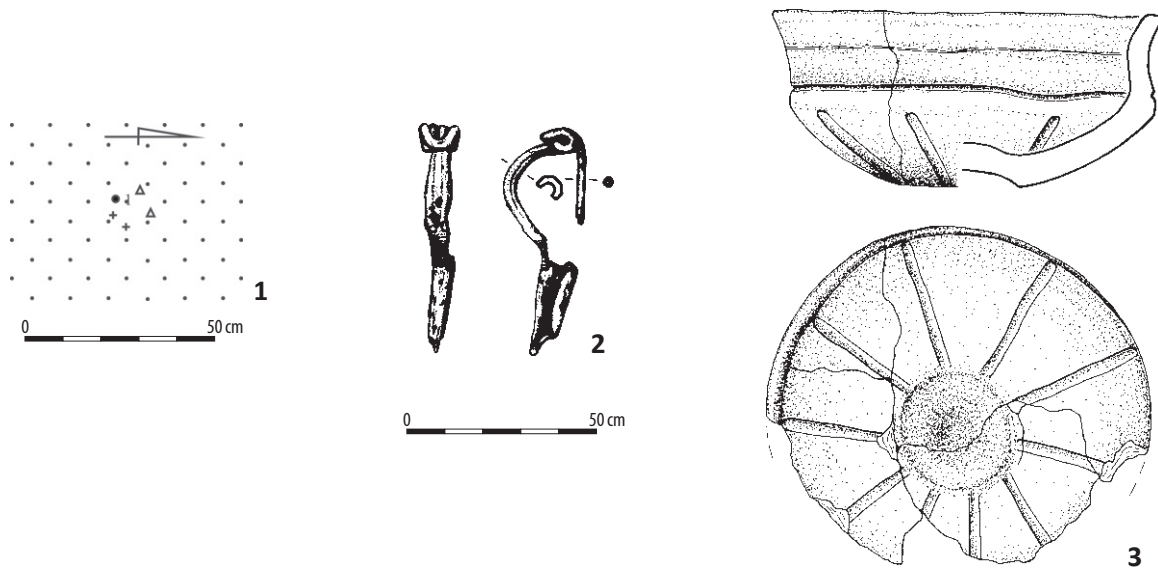
Ryc. 39. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1-4: grób 24; 5-6: grób 25. 2-4: żelazo; 6: glina.

Fig. 39. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1-4: grave 24; 5-6: grave 25. 2-4: iron; 6: clay.

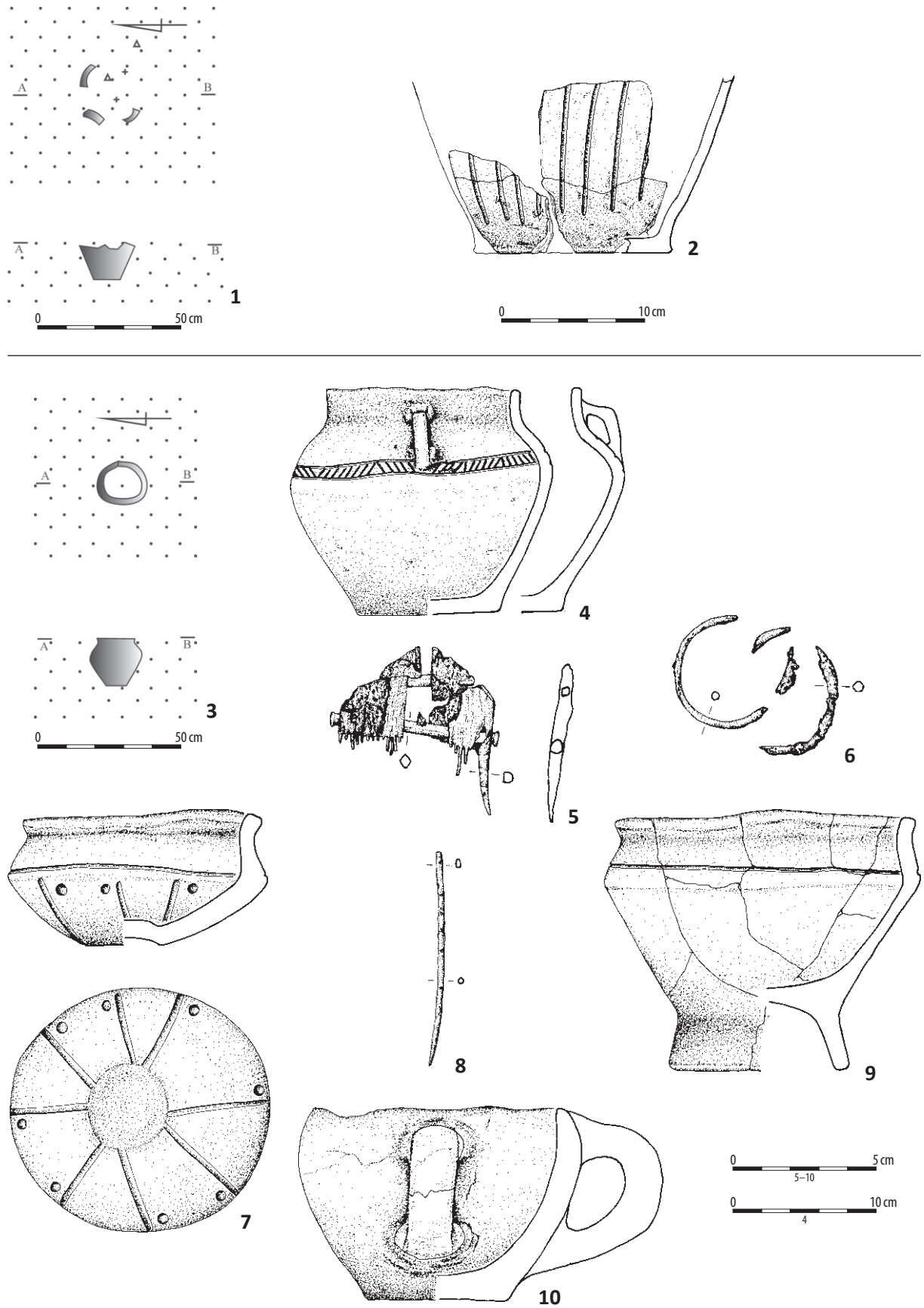
Ryc. 40. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1: grób 26; 2-11: grób 27; 12: grób 28; 13: grób 29. 7, 10: żelazo; 11: stop miedzi; 3-6, 9: glina.

Fig. 40. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1: grave 26; 2-11: grave 27; 12: grave 28; 13: grave 29. 7, 10: iron; 11: copper alloy; 3-6, 9: clay.

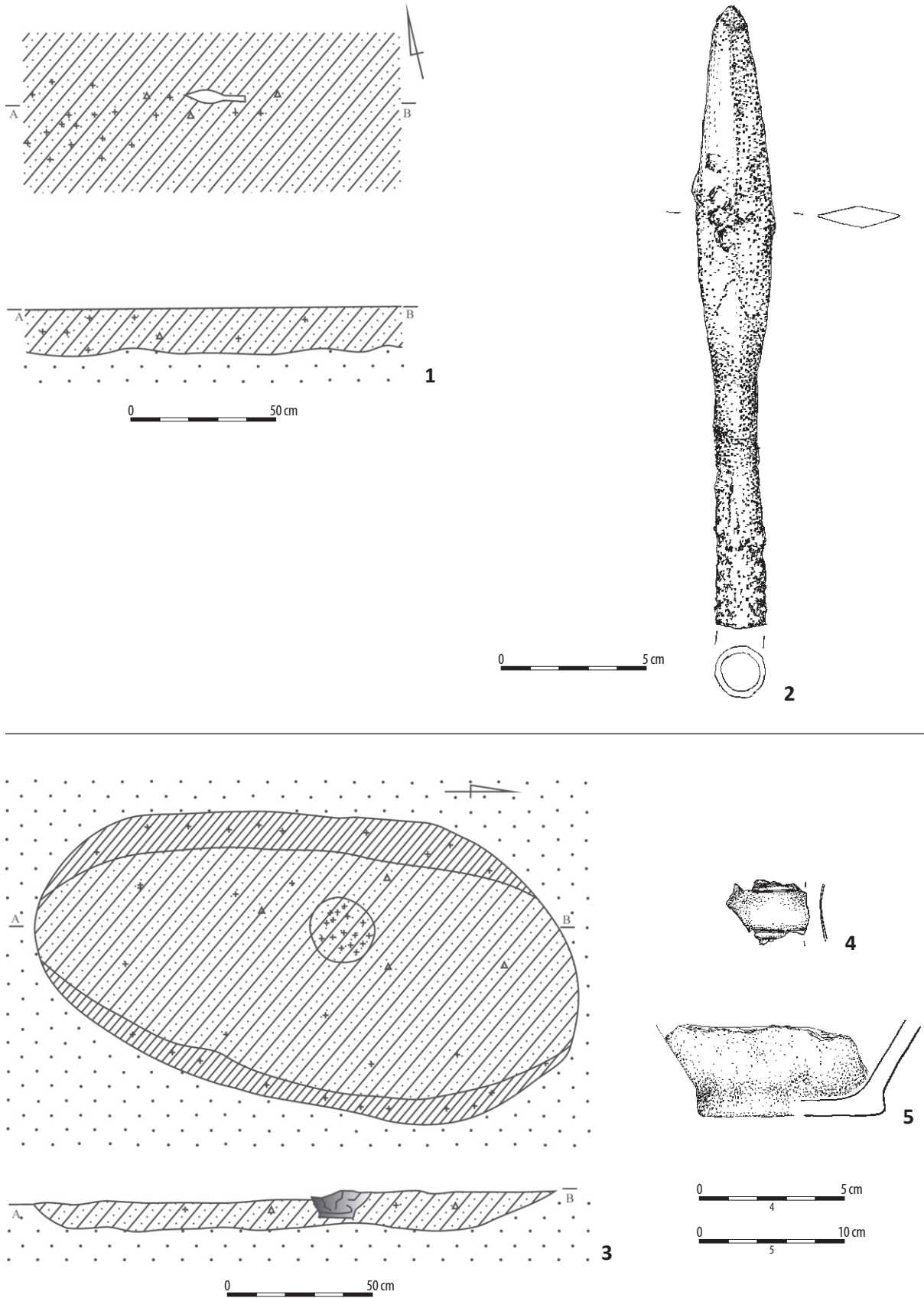
Ryc. 41. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1-3: grób 30; 4-7: grób 31. 2, 5-6: żelazo; 7: stop miedzi; 3: glina.

Fig. 41. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1-3: grave 30; 4-7: grave 31. 2, 5-6: iron; 7: copper alloy; 3: clay.

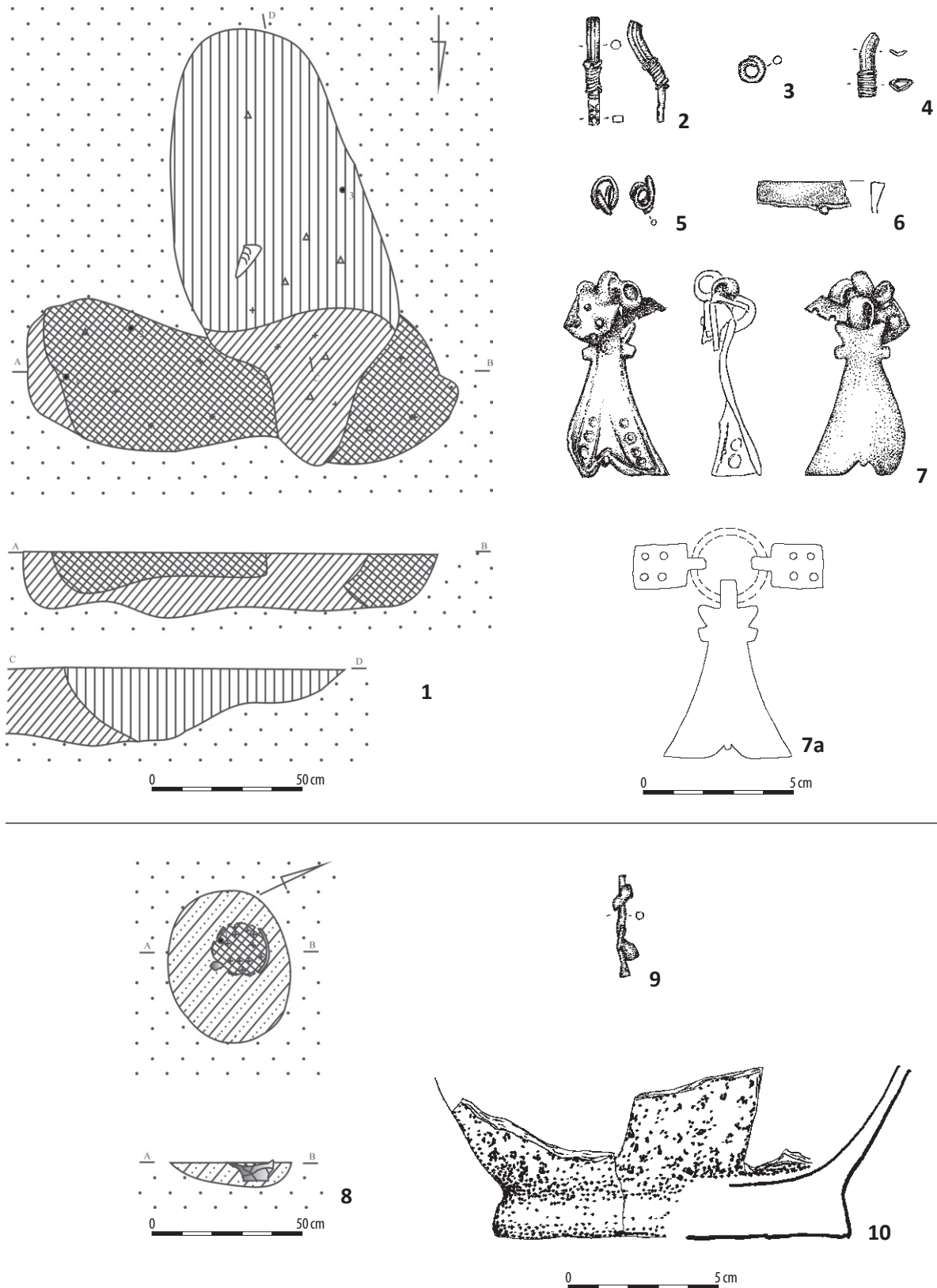
Ryc. 42. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1-2: grób 32; 3-10: grób 33. 6, 8: żelazo; 5: poroże; 2, 4, 7, 9-10: glina.

Fig. 42. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1-2: grave 32; 3-10: grave 33. 6, 8: iron; 5: antlers; 2, 4, 7, 9-10: clay.

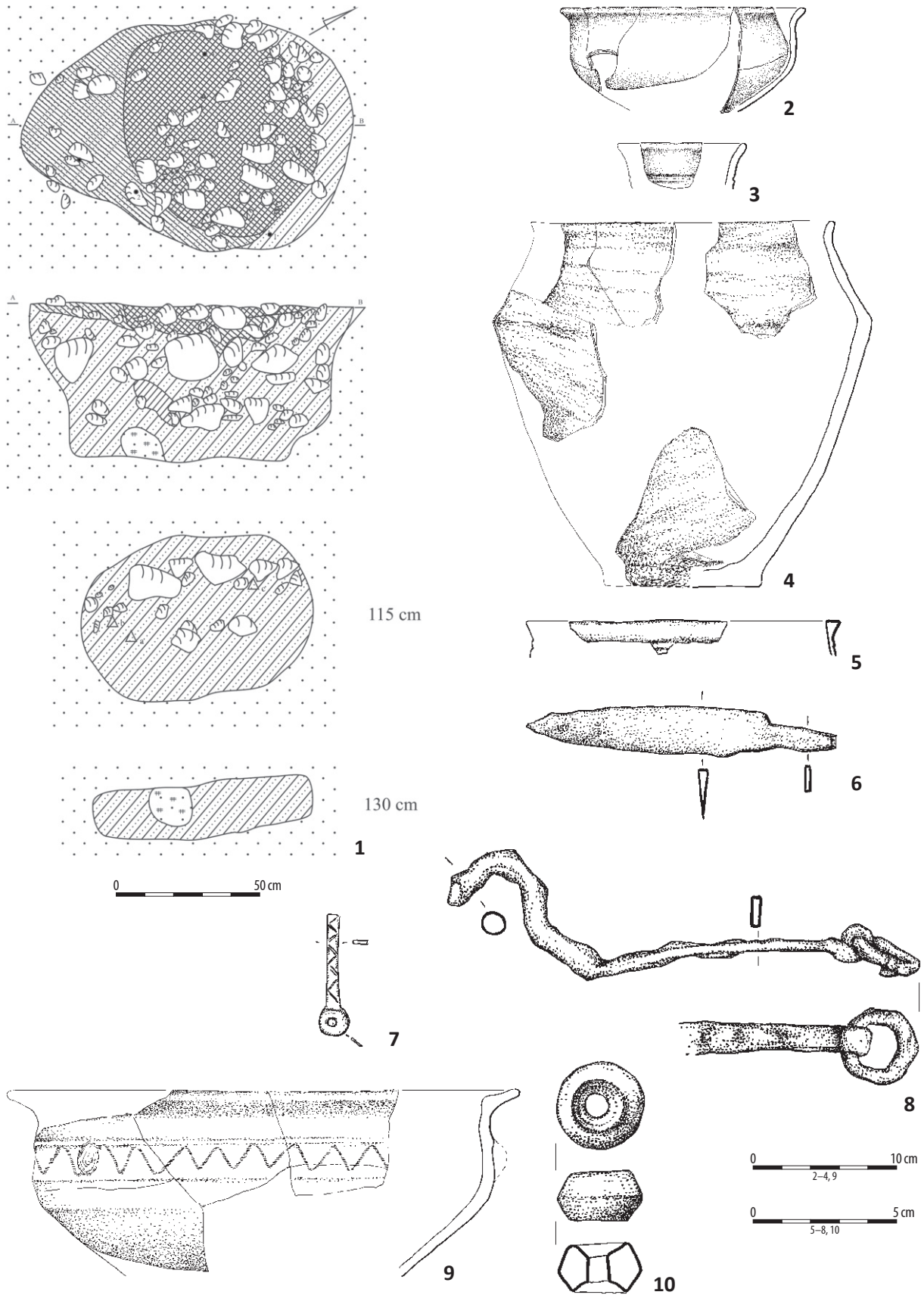
Ryc. 43. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1–2: grób 35; 3–5: grób 36. 2: żelazo; 4: stop miedzi; 5: glina.

Fig. 43. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1–2: grave 35; 3–5: grave 36. 2: iron; 4: copper alloy; 5: clay.

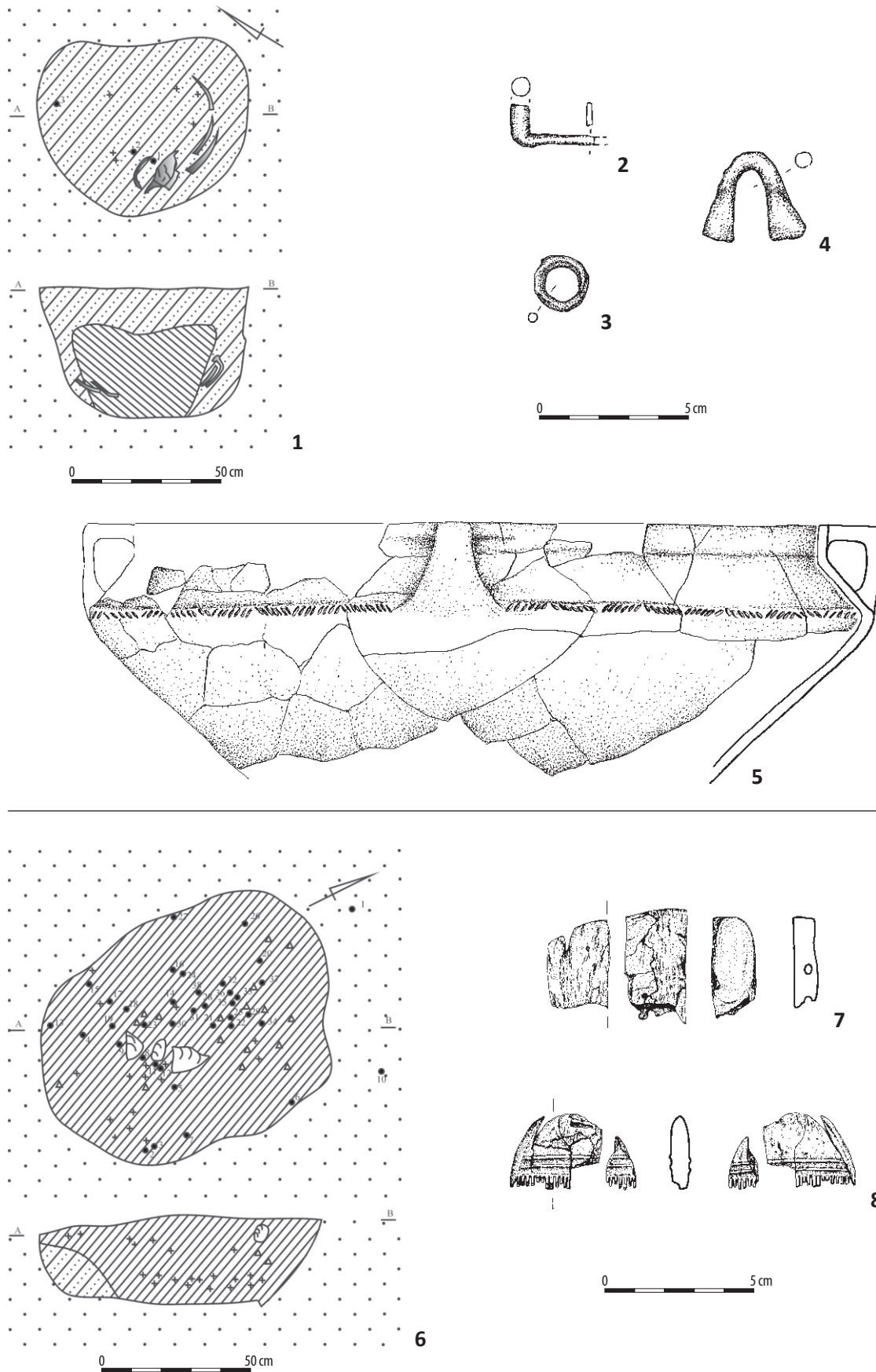
Ryc. 44. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1–7a: grób 37; 8–10: grób 40. 2–3: srebro; 4–5, 9: stop miedzi; 6: mosiądz; 7: brąz.

Fig. 44. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1–7a: grave 37; 8–10: grave 40. 2–3: silver; 4–5, 9: copper alloy; 6: brass; 7: bronze.

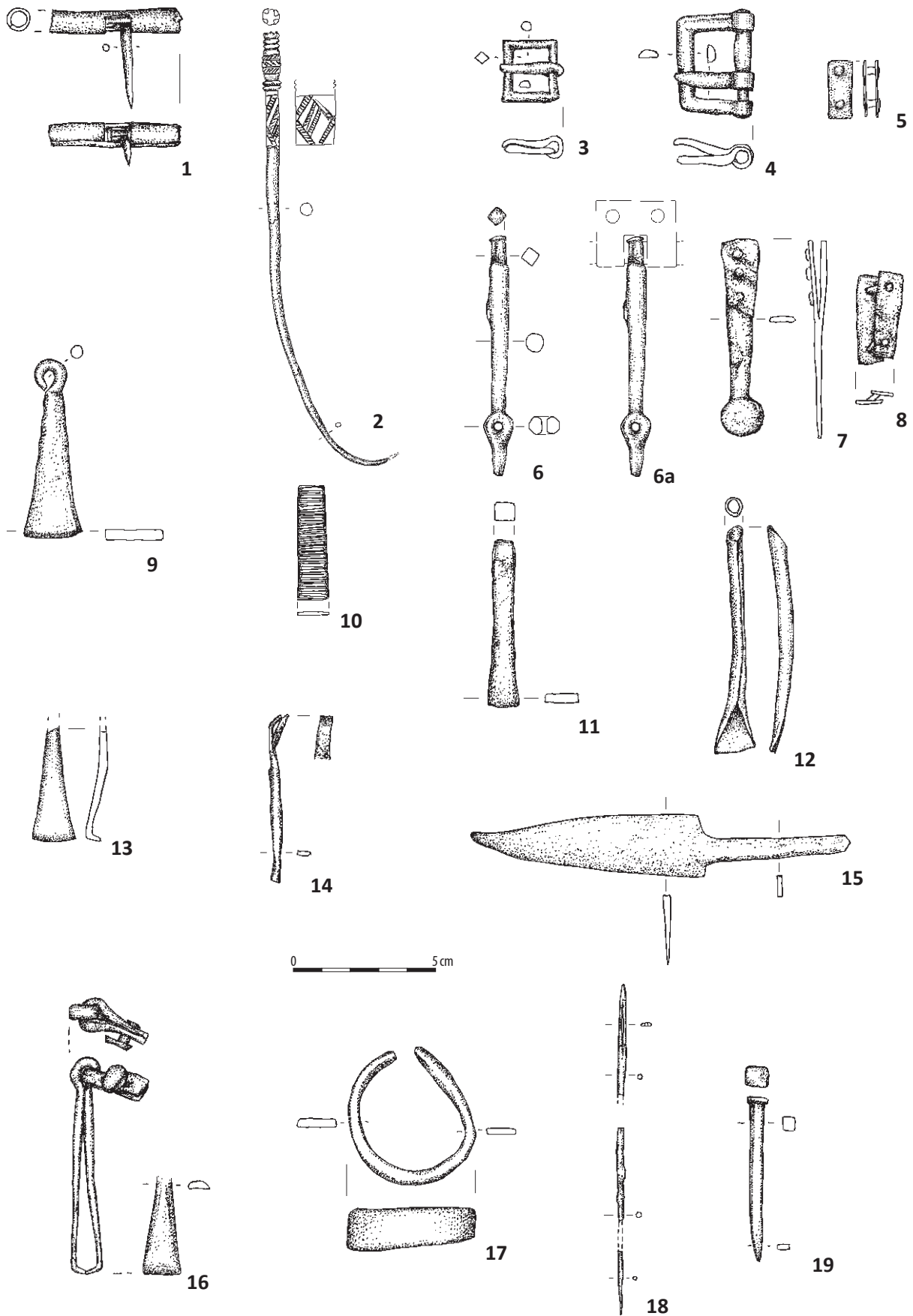
Ryc. 45. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. Grób 38. 5: mosiądz; 7: stop miedzi; 6, 8: żelazo; 2-4, 9-10: glina.

Fig. 45. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. Grave 38. 5: brass; 7: copper alloy; 6, 8: iron; 2-4, 9-10: clay.

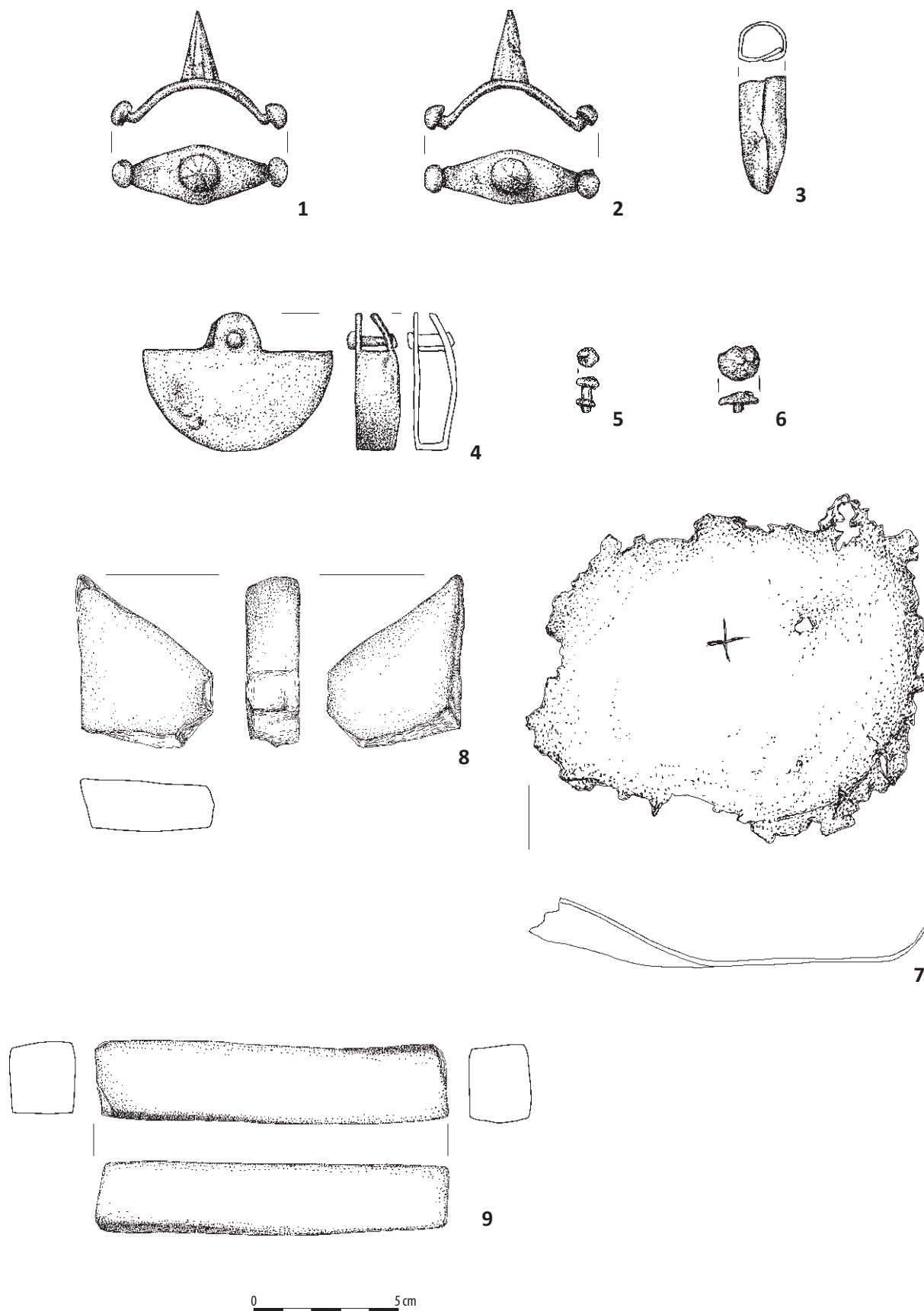
Ryc. 46. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1–5: grób 41; 6–8: grób 43. 2–4: żelazo; 7–8: poroże.

Fig. 46. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1–5: grave 41; 6–8: grave 43. 2–4: iron; 7–8: antlers.

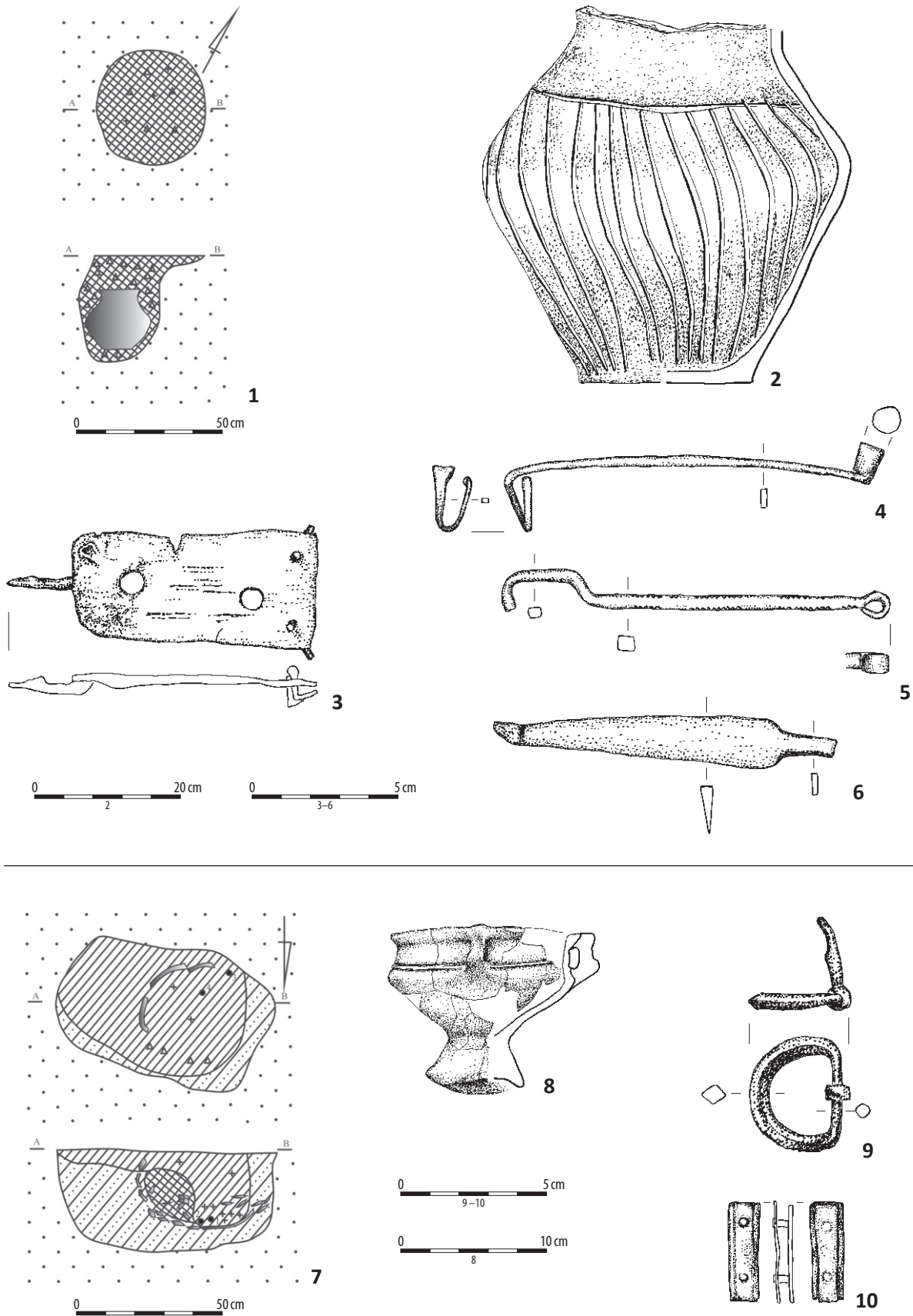
Ryc. 47. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. Grób 43.1, 3-19: żelazo; 2: poroże.

Fig. 47. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. Grave 43.1, 3-19: iron; 2: antlers.

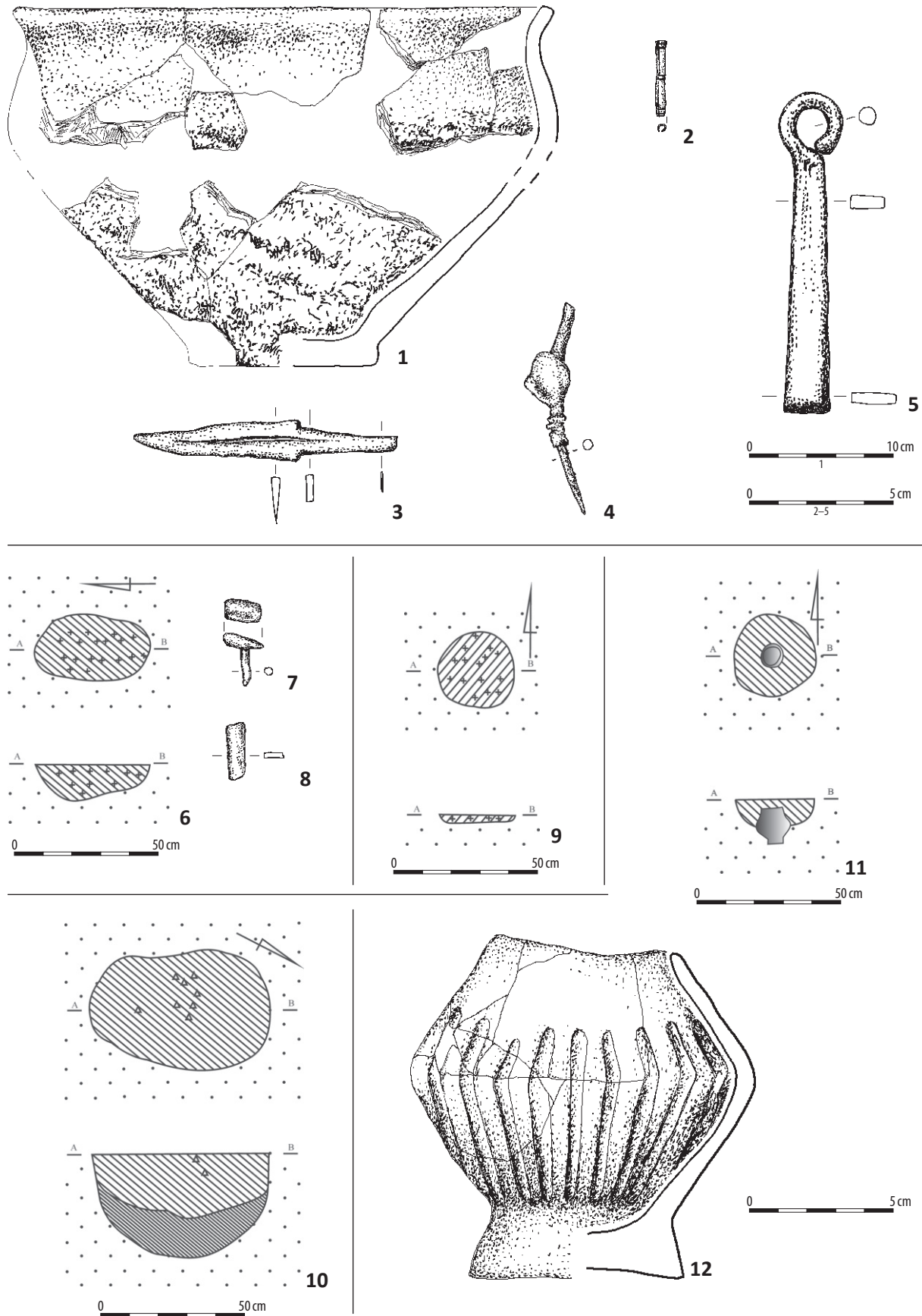
Ryc. 48. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. Grób 43. 1-6: żelazo; 7: brąz; 8-9: piaskowiec.

Fig. 48. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. Grave 43. 1-6: iron; 7: bronze; 8-9: sandstone.

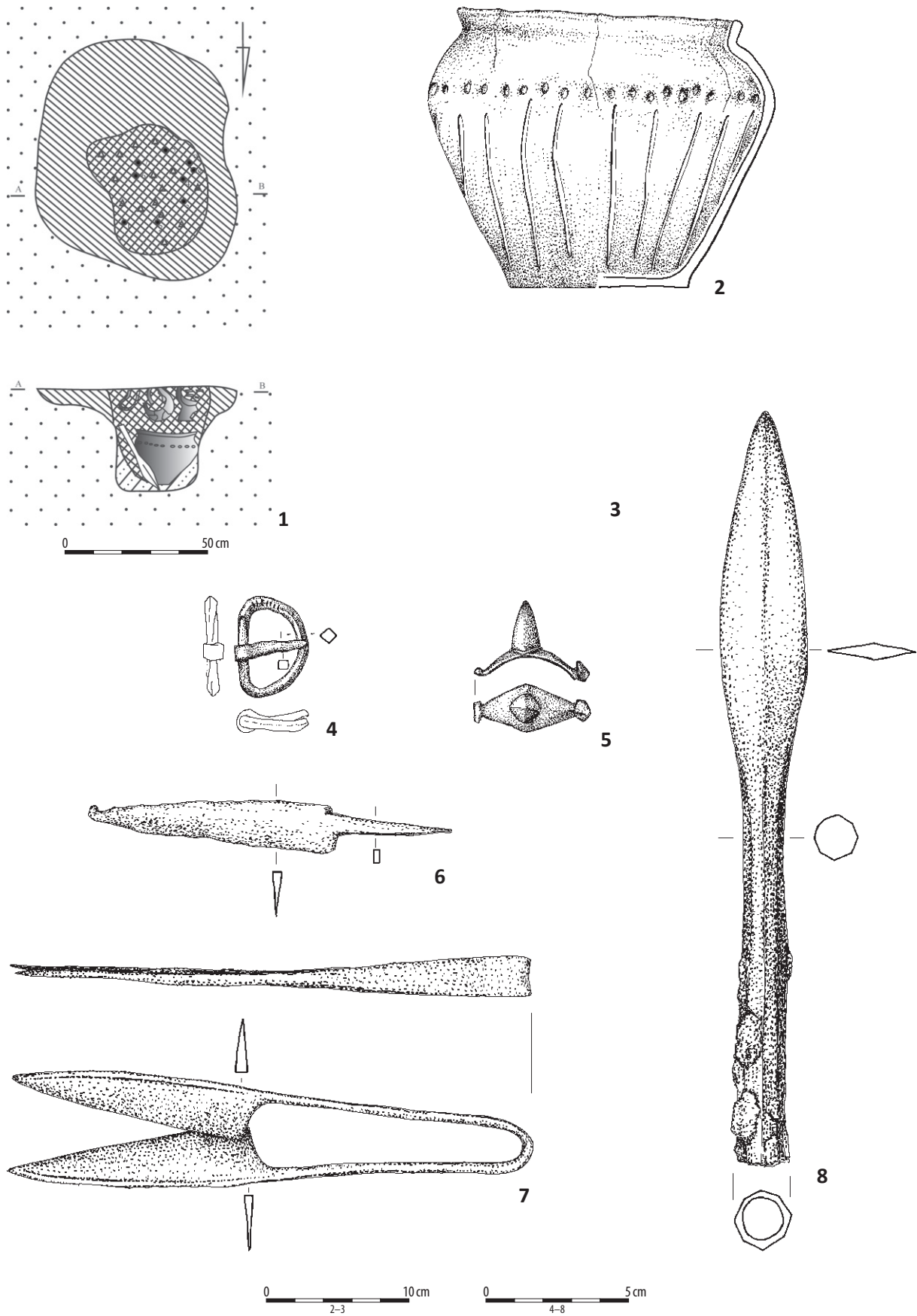
Ryc. 49. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1-6: Grób 44; 7-9: grób 45. 2, 8: glina; 3-6, 9-10: żelazo.

Fig. 49. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1-6: Grave 44; 7-9: grave 45. 2, 8: clay; 3-6, 9-10: iron.

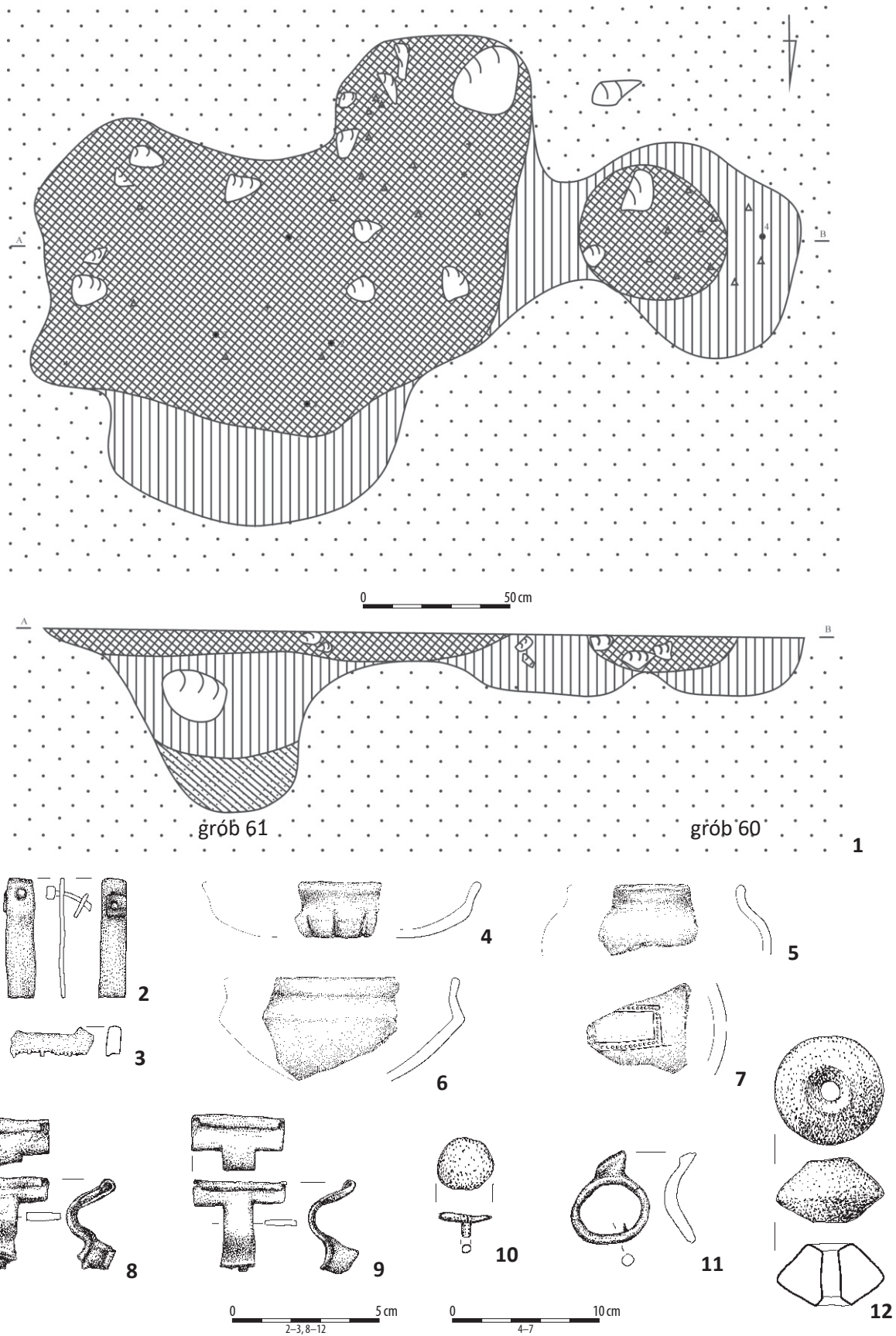
Ryc. 50. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1-5: Grób 45; 6-8: grób 46; 9: grób 47; 10: grób 50; 11-12: grób 56. 1, 12: glina; 2: stop miedzi; 3-5, 7-8: żelazo.

Fig. 50. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1-5: grave 45; 6-8: grave 46; 9: grave 47; 10: grave 50; 11-12: grave 56. 1, 12: clay; 2: copper alloy; 3-5, 7-8: iron.

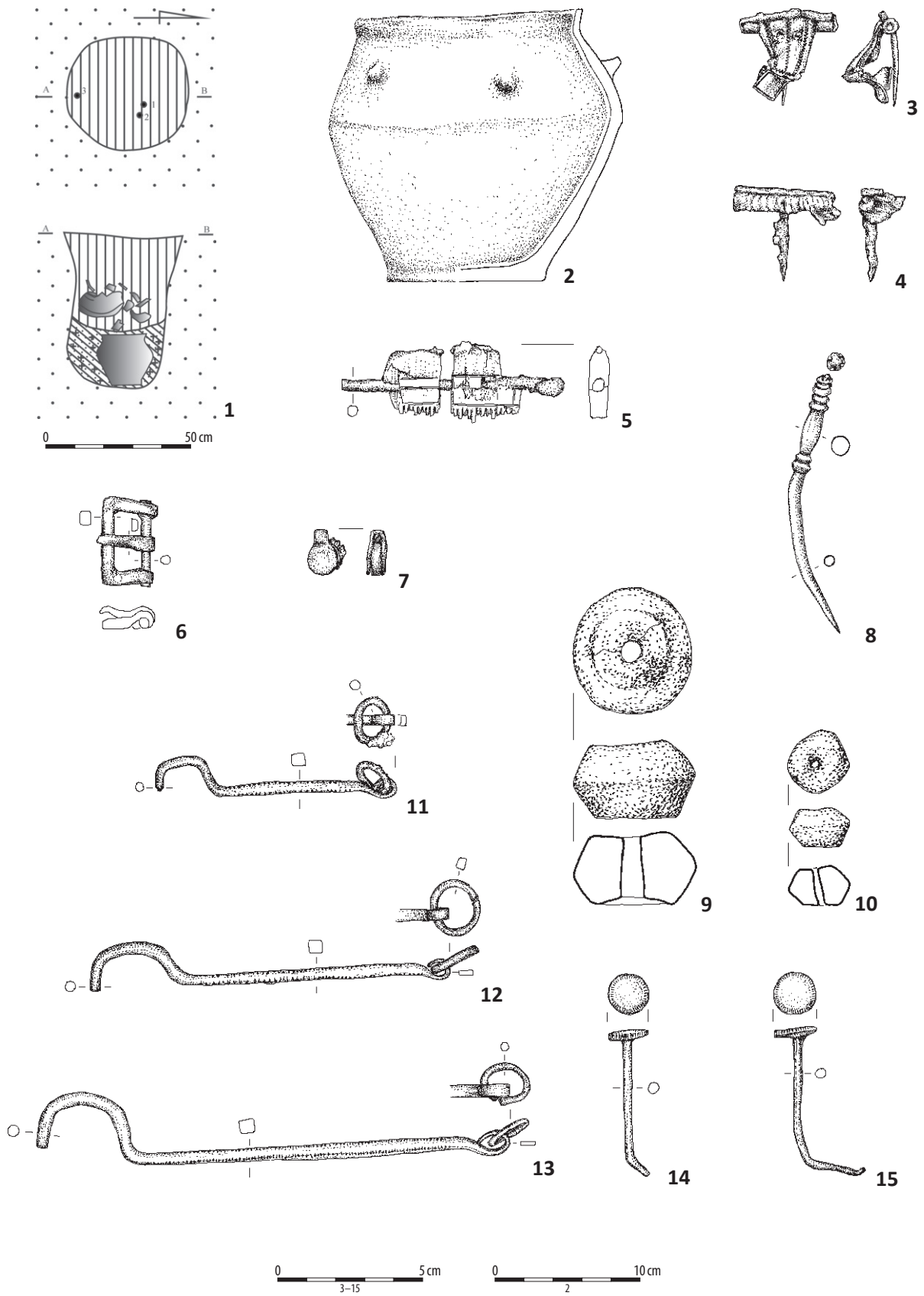
Ryc. 51. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. Grób 57. 2: glina; 3: brąz; 4-8: żelazo.

Fig. 51. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. Grave 57. 2: clay; 3: bronze; 4-8: iron.

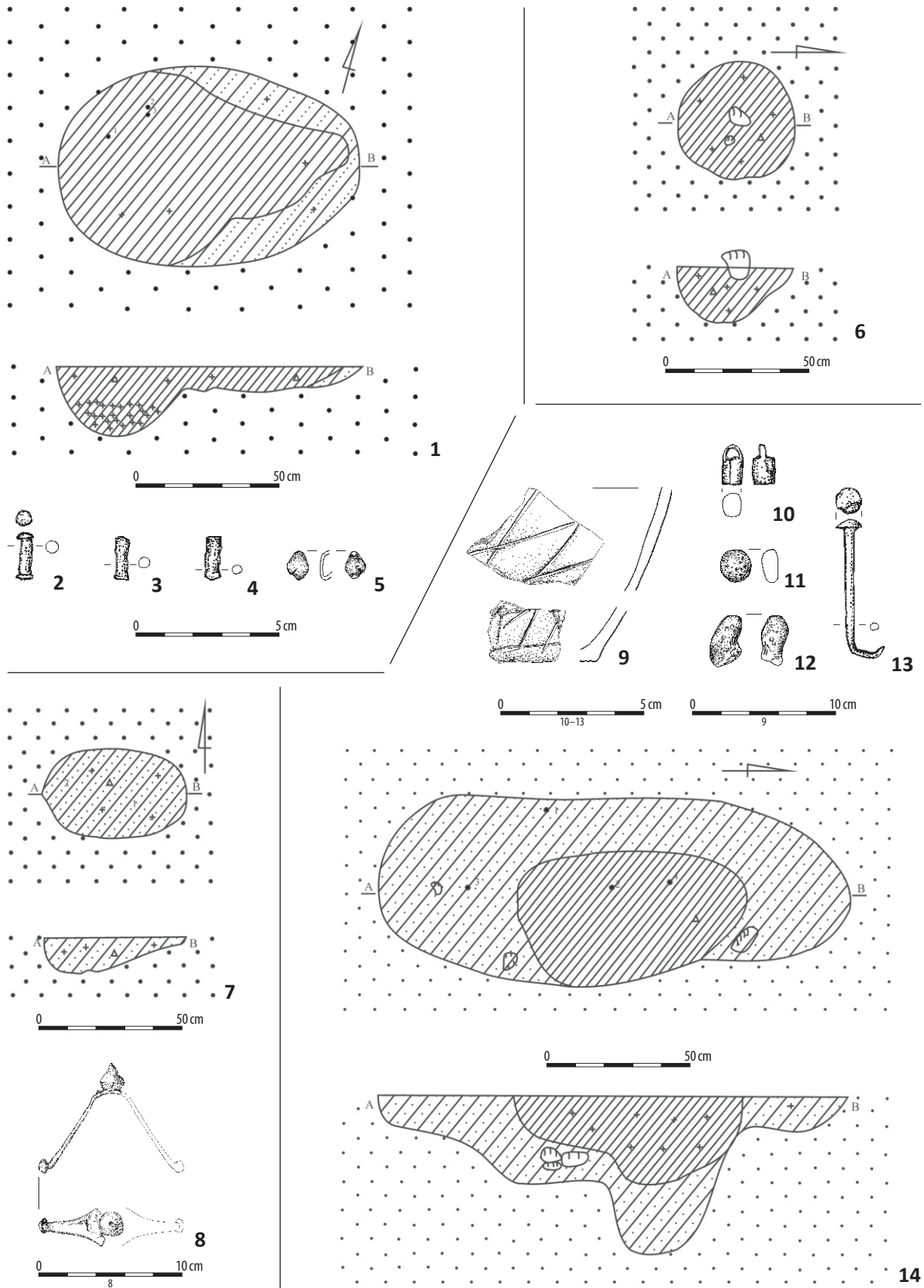
Ryc. 52. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1: grób 60–61; 2–3: grób 60; 4–12: grób 61. 2, 8–10: żelazo; 11: brąz; 3: poroże; 4–7, 12: glina.

Fig. 52. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1: grave 60–61; 2–3: grave 60; 4–12: grave 61. 2, 8–10: iron; 11: bronze; 3: antlers; 4–7, 12: clay.

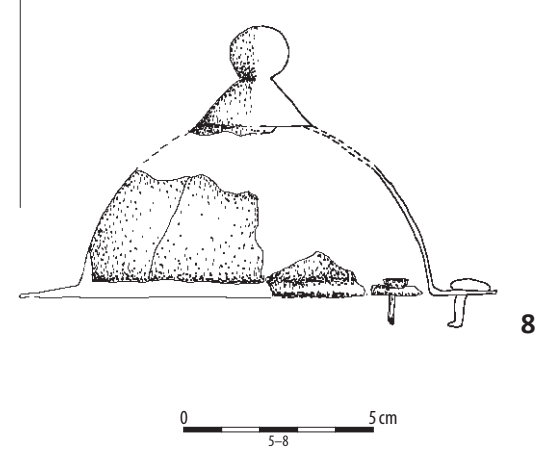
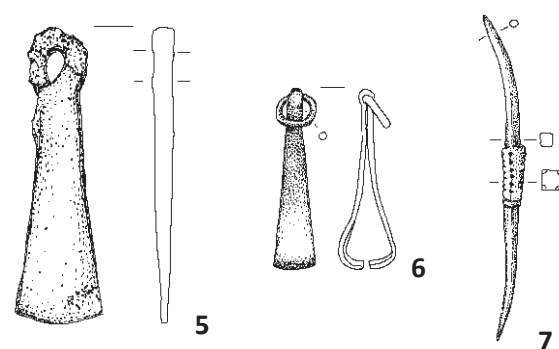
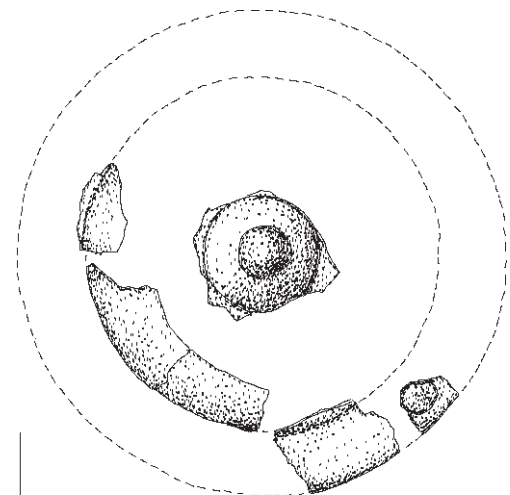
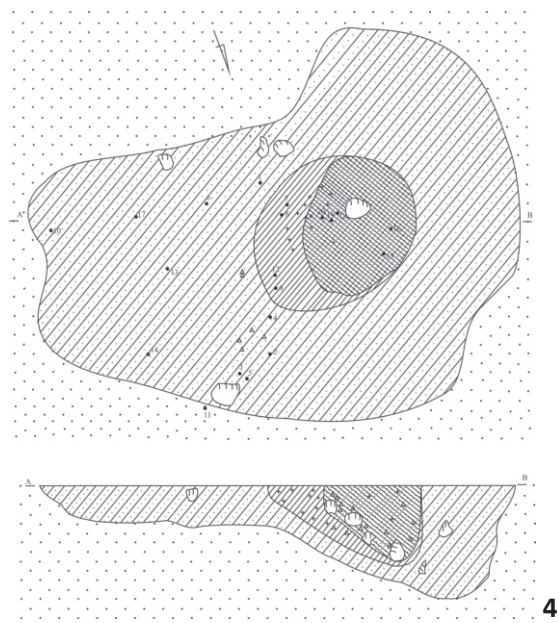
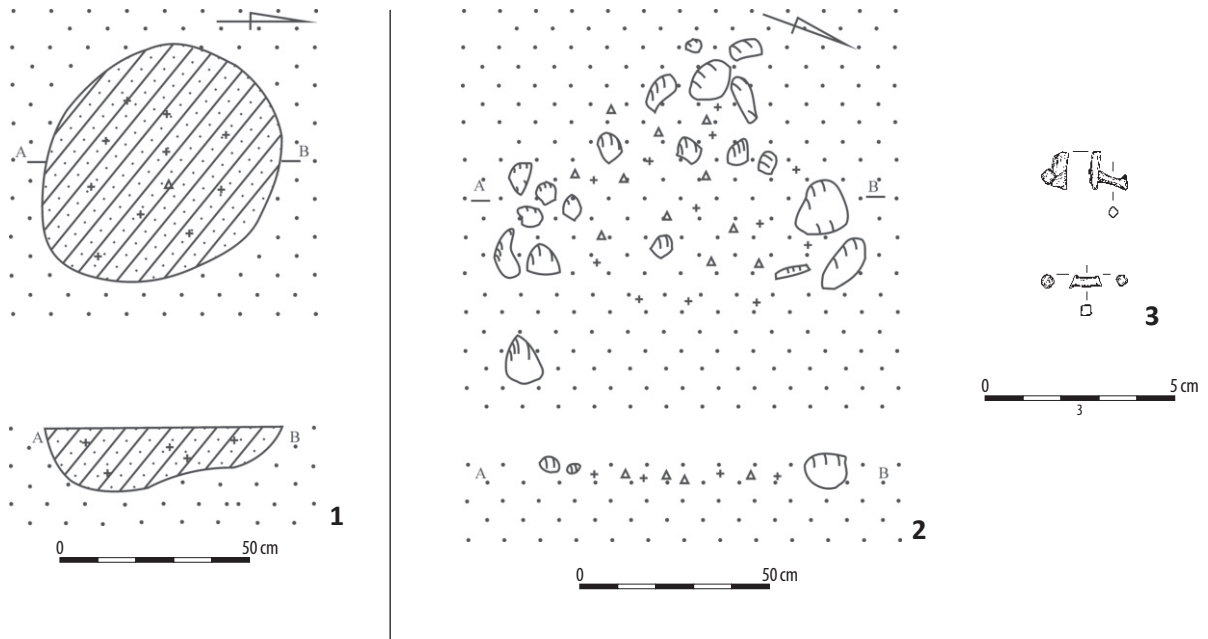
Ryc. 53. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. Grób 62. 2, 9-10: glina; 3: mosiądz; 5: poroże - żelazo; 8: poroże; 4, 6-7, 11-15: żelazo.

Fig. 53. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. Grave 62. 2, 9-10: clay; 3: brass; 5: antlers - iron; 8: antlers; 4, 6-7, 11-15: iron.

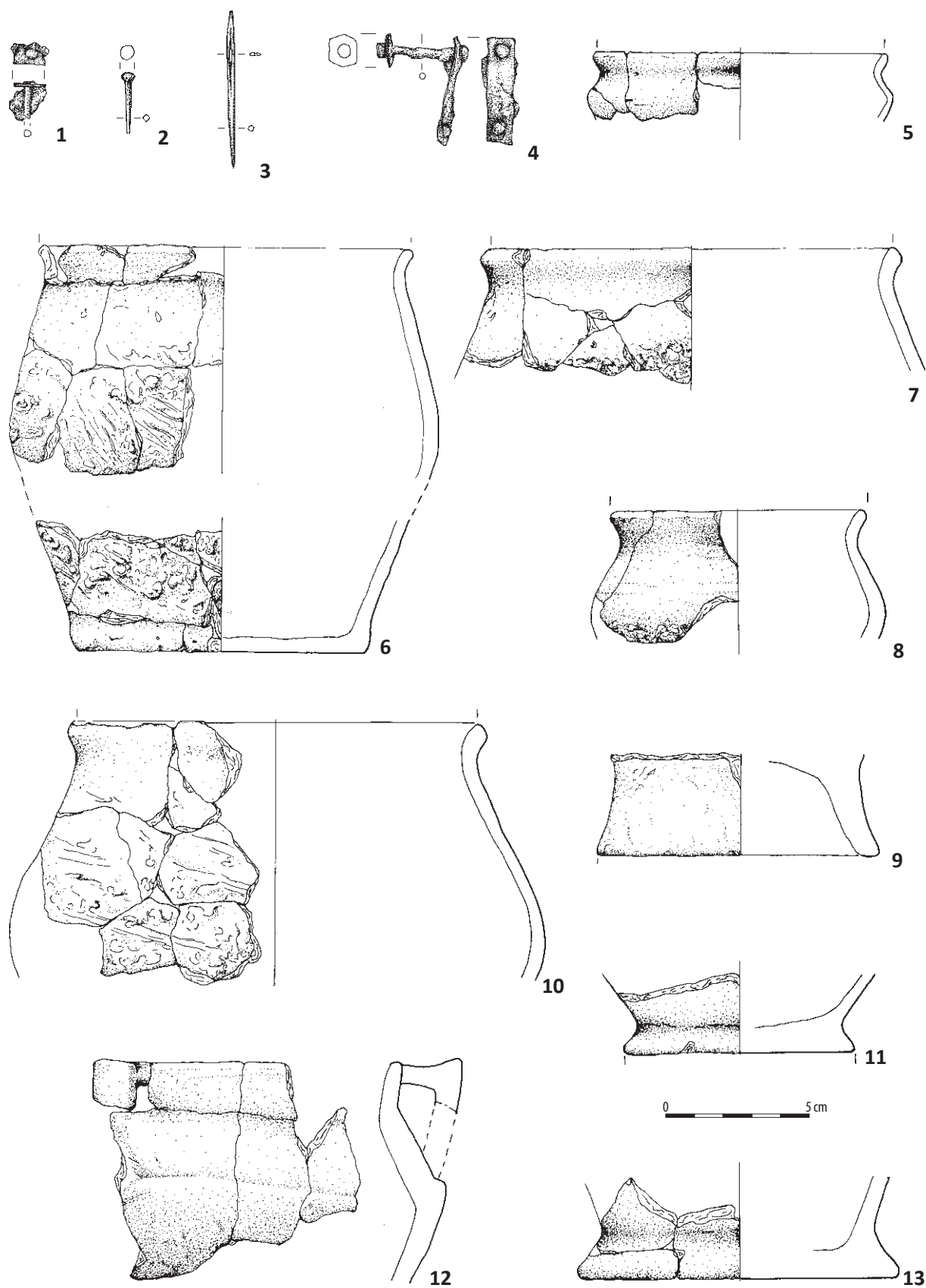
Ryc. 54. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1-5: grób 64; 6: grób 65; 7-8: grób 66; 9-14: grób 67. 2-4, 8, 10, 13: żelazo; 5: stop miedzi; 11-12: szkło; 9: glina.

Fig. 54. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1-5: grave 64; 6: grave 65; 7-8: grave 66; 9-14: grave 67. 2-4, 8, 10, 13: iron; 5: copper alloy; 11-12: glass; 9: clay.

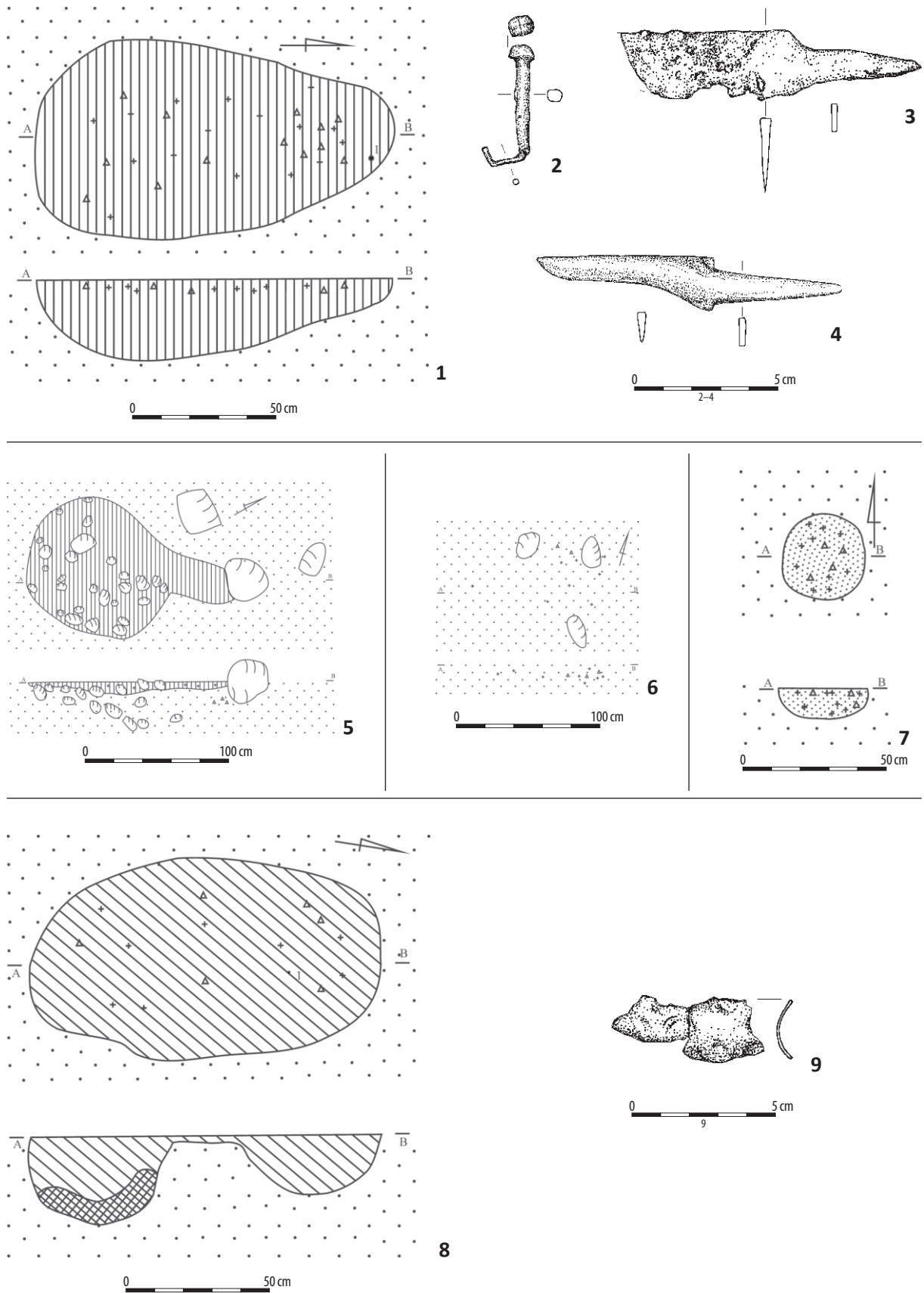
Ryc. 55. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1: grób 68; 2-3: grób 69; 4-8: grób 70. 3: poroże – żelazo; 5-8: żelazo.

Fig. 55. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1: grave 68; 2-3: grave 69; 4-8: grave 70. 3: antlers – iron; 5-8: iron.

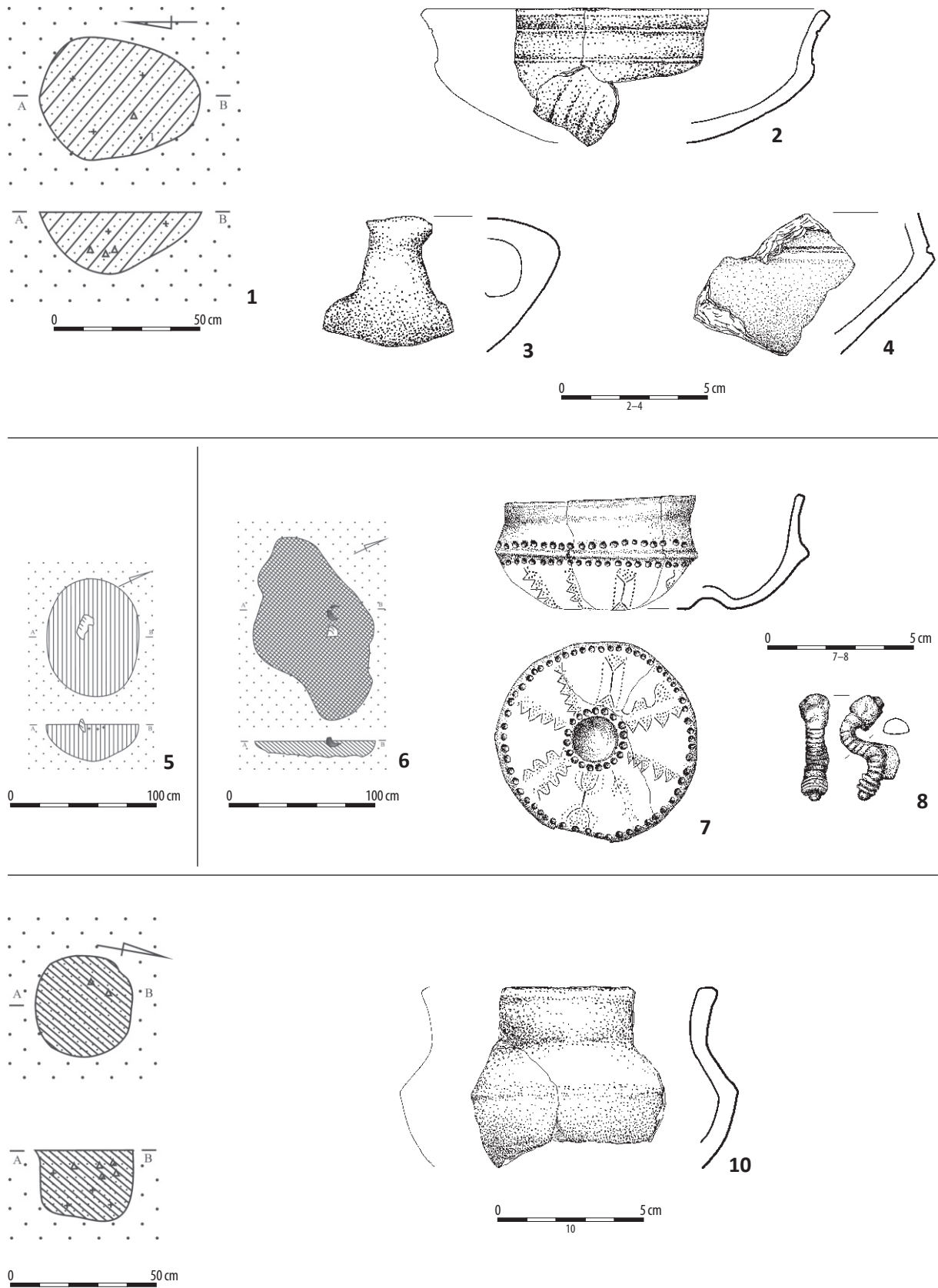
Ryc. 56. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. Grób 70. 1-4: żelazo; 5-13: glina.

Fig. 56. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. Grave 70. 1-4: iron; 5-13: clay.

Ryc. 57. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1-4: grób 71; 5: grób 72; 6: grób 73; 7: grób 74; 8-9: grób 75. 2-4, 9: żelazo.

Fig. 57. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1-4: grave 71; 5: grave 72; 6: grave 73; 7: grave 74; 8-9: grave 75. 2-4, 9: iron.

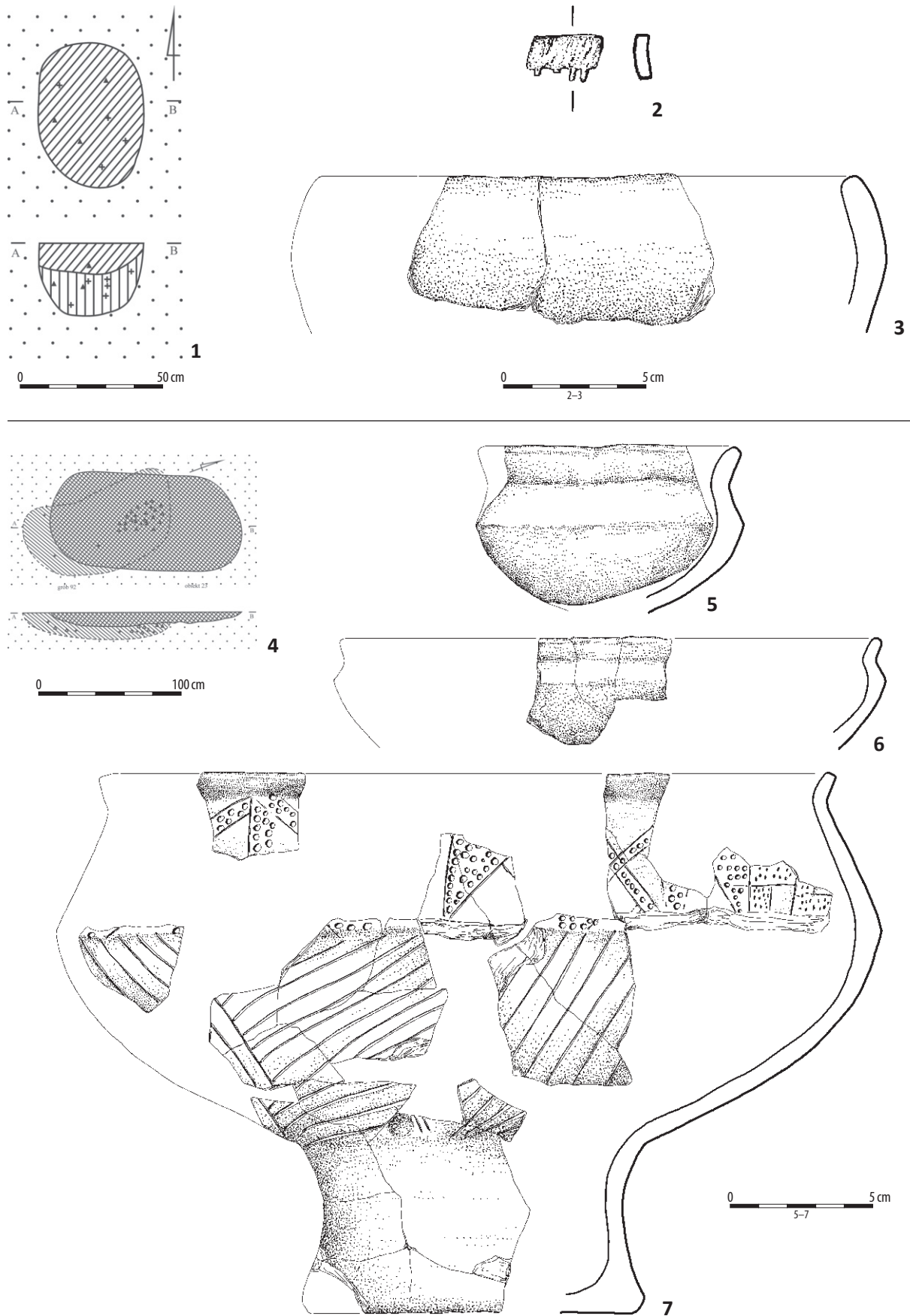
Ryc. 58. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1-4: grób 77; 5: grób 81; 6-8: grób 82; 9-10: grób 85. 2-4, 7, 10: glina; 8: żelazo.

Fig. 58. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1-4: grave 77; 5: grave 81; 6-8: grave 82; 9-10: grave 85. 2-4, 7, 10: clay; 8: iron.

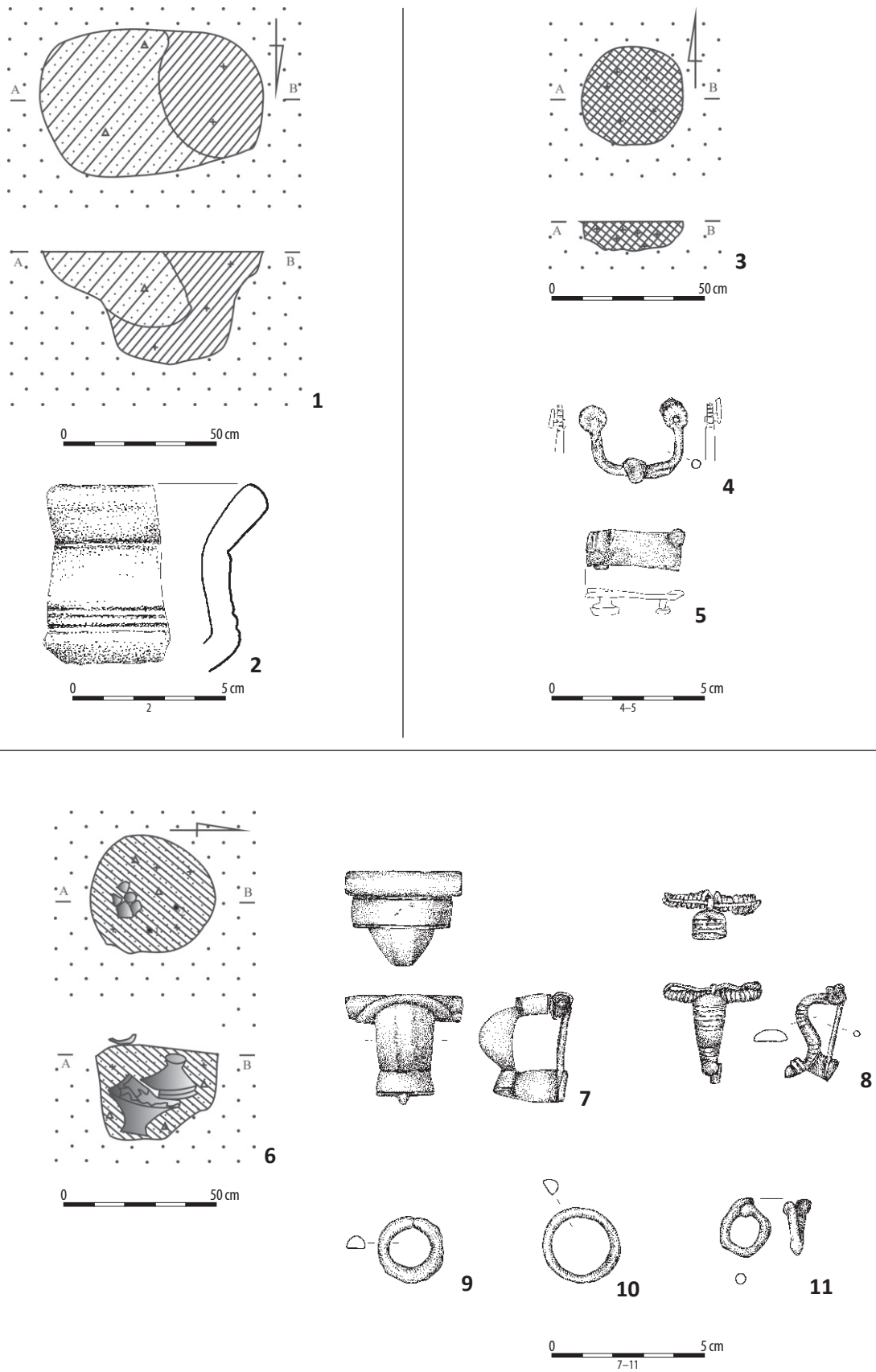
Ryc. 59. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1-3: grób 87; 4-20: grób 89. 2-3, 8-22: glina; 5-7: żelazo.

Fig. 59. Kolonia Rychłocice site 1, district of Łódź, province of Łódź. 1-3: grave 87; 4-20: grave 89. 2-3, 8-22: clay; 5-7: iron.

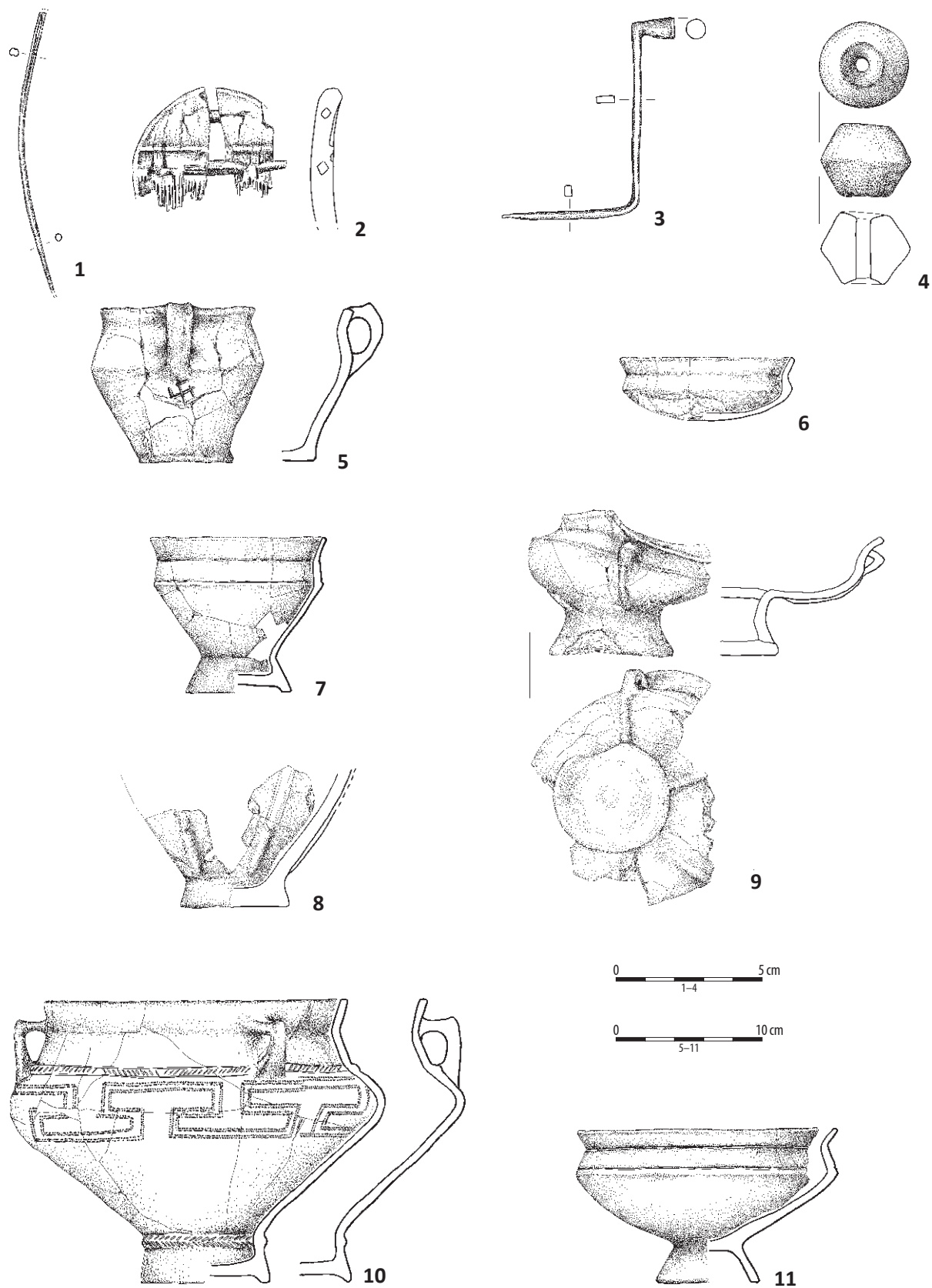
Ryc. 60. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1–3: grób 91; 4–7: grób 92. 2: poroże; 3, 5–7: glina.

Fig. 60. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1–3: grave 91; 4–7: grave 92. 2: antlers; 3, 5–7: clay.

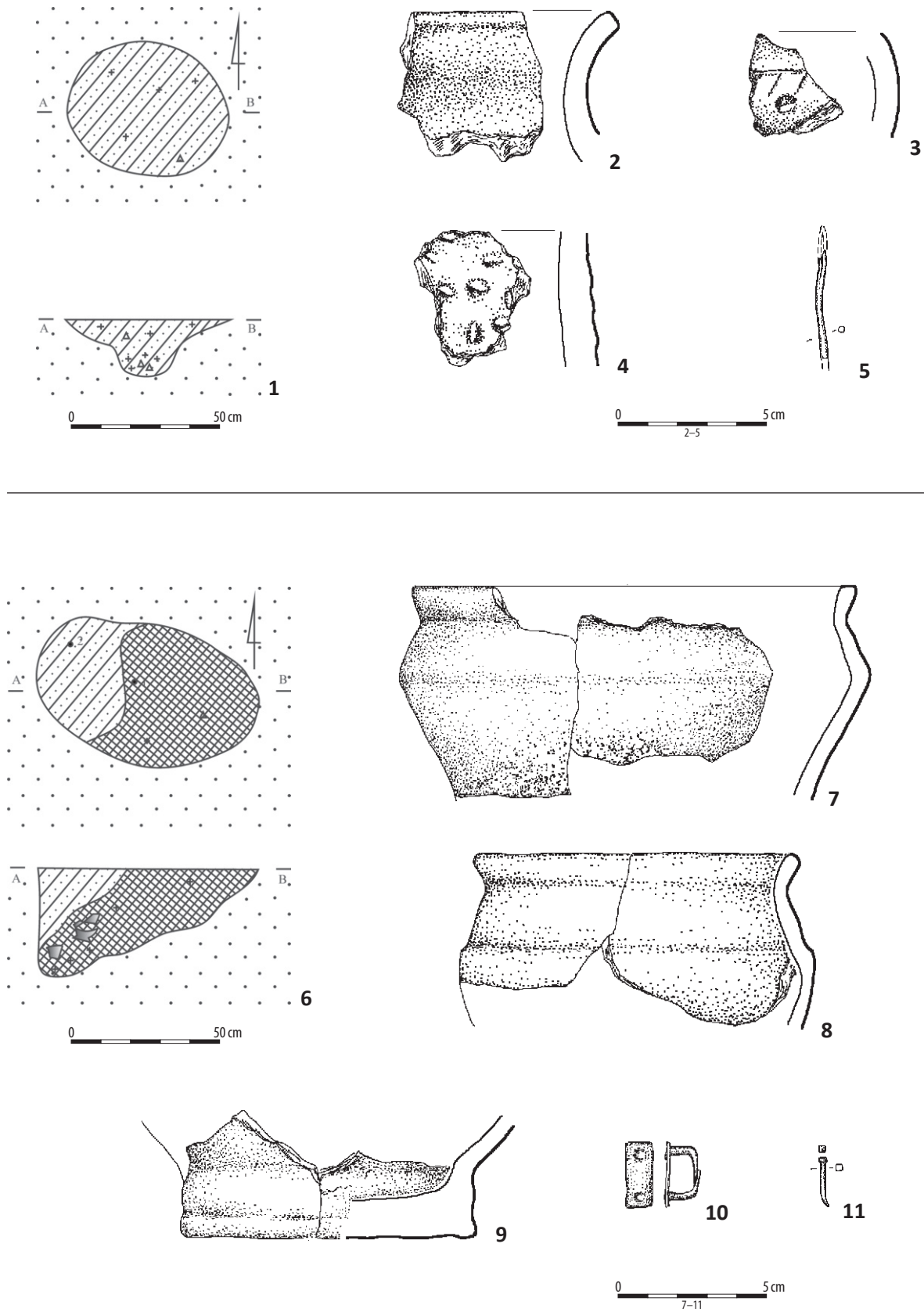
Ryc. 61. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1-2: grób 93; 3-5: grób 96; 6-11: grób 97. 2: glina; 4-5, 7-9: żelazo; 10-11: stop miedzi.

Fig. 61. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1-2: grave 93; 3-5: grave 96; 6-11: grave 97. 2: clay; 4-5, 7-9: iron; 10-11: copper alloy.

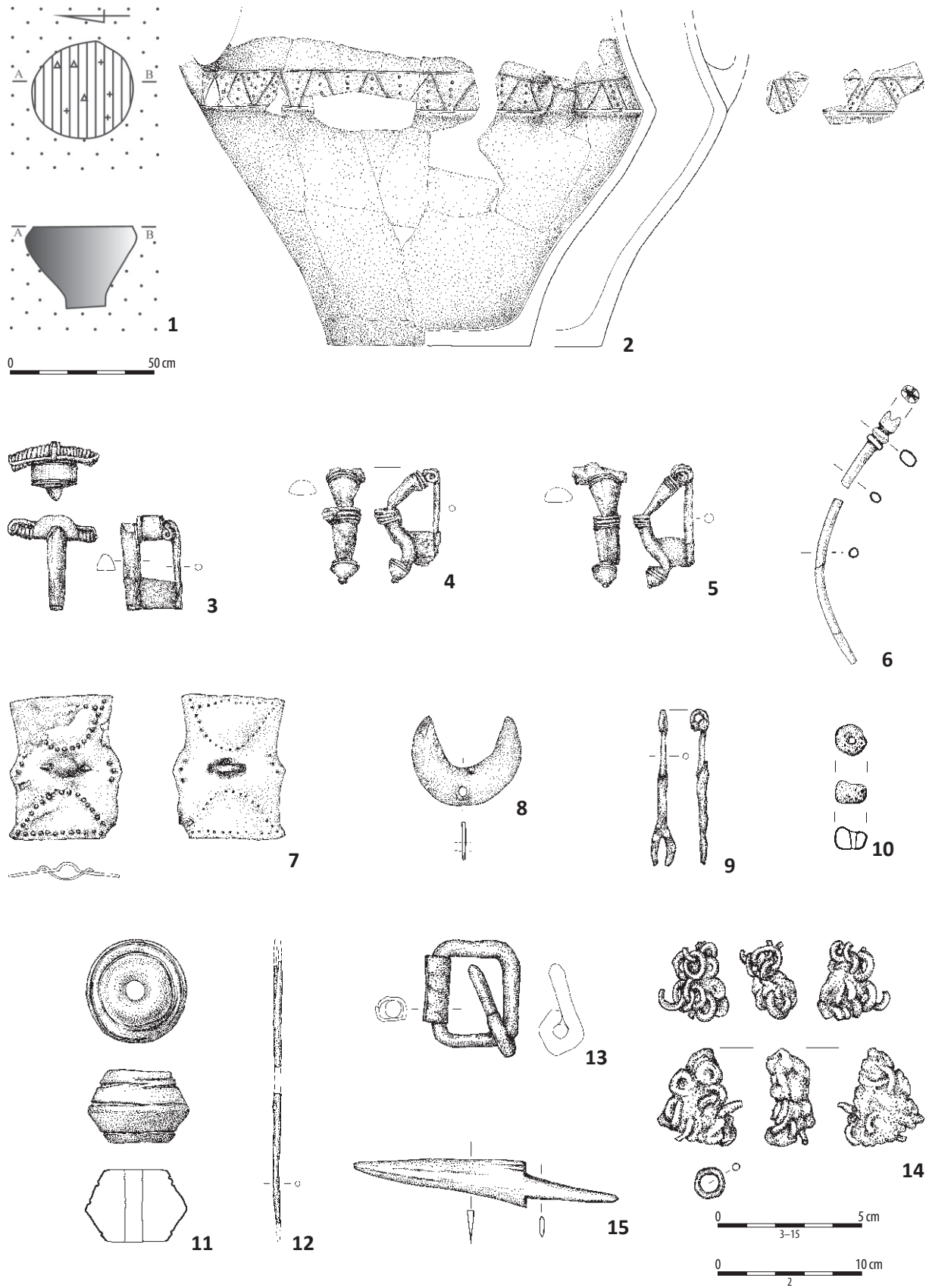
Ryc. 62. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. Grób 97. 1: kość; 2: poroże – żelazo; 3: żelazo; 4–11: glina.

Fig. 62. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. Grave 97. 1: bone; 2: antlers – iron; 3: iron; 4–11: clay.

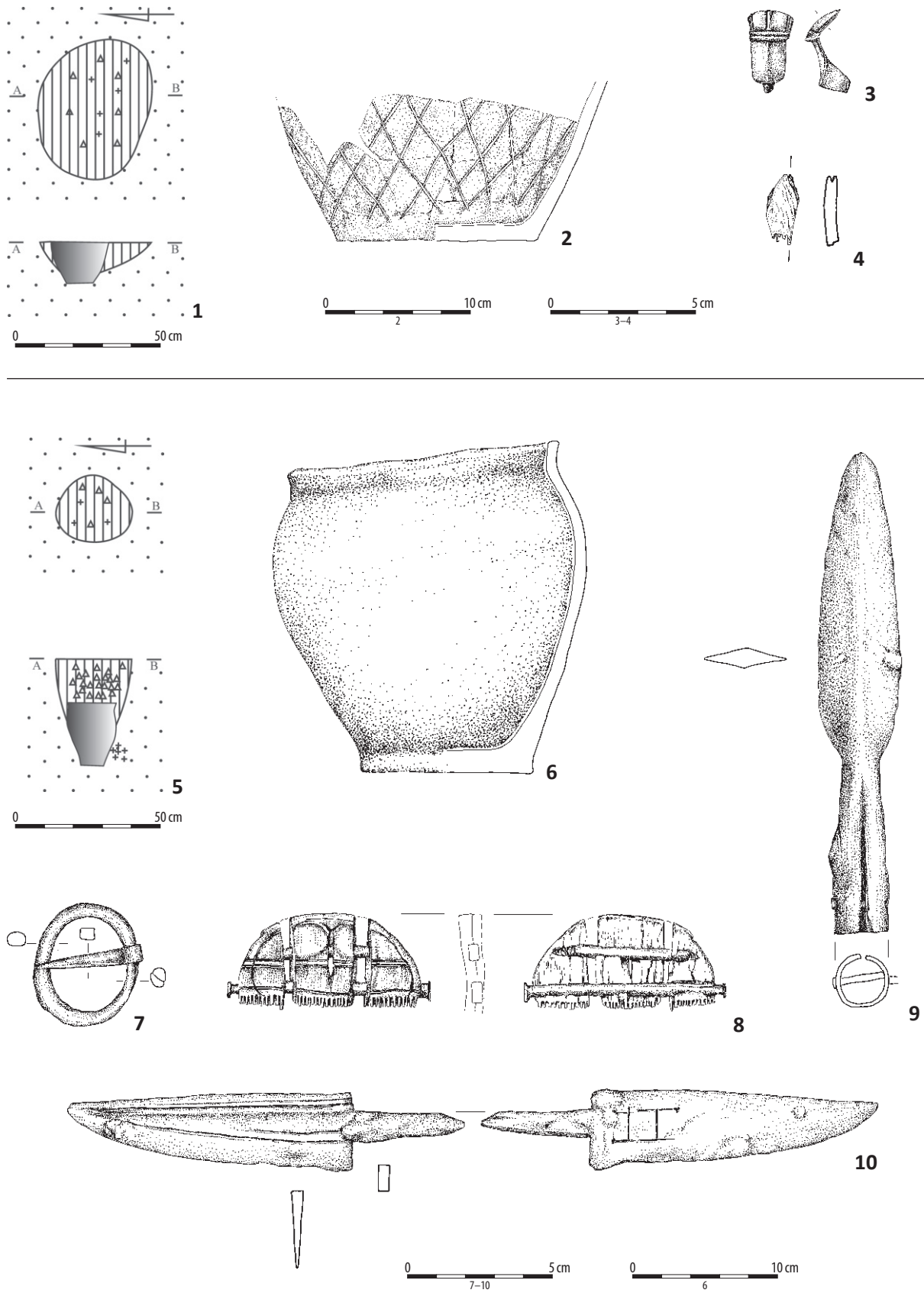
Ryc. 63. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1-5: grób 99; 6-11: grób 100. 2-4, 7-9: glina; 5, 10-11: żelazo.

Fig. 63. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1-5: grave 99; 6-11: grave 100. 2-4, 7-9: clay; 5, 10-11: iron.

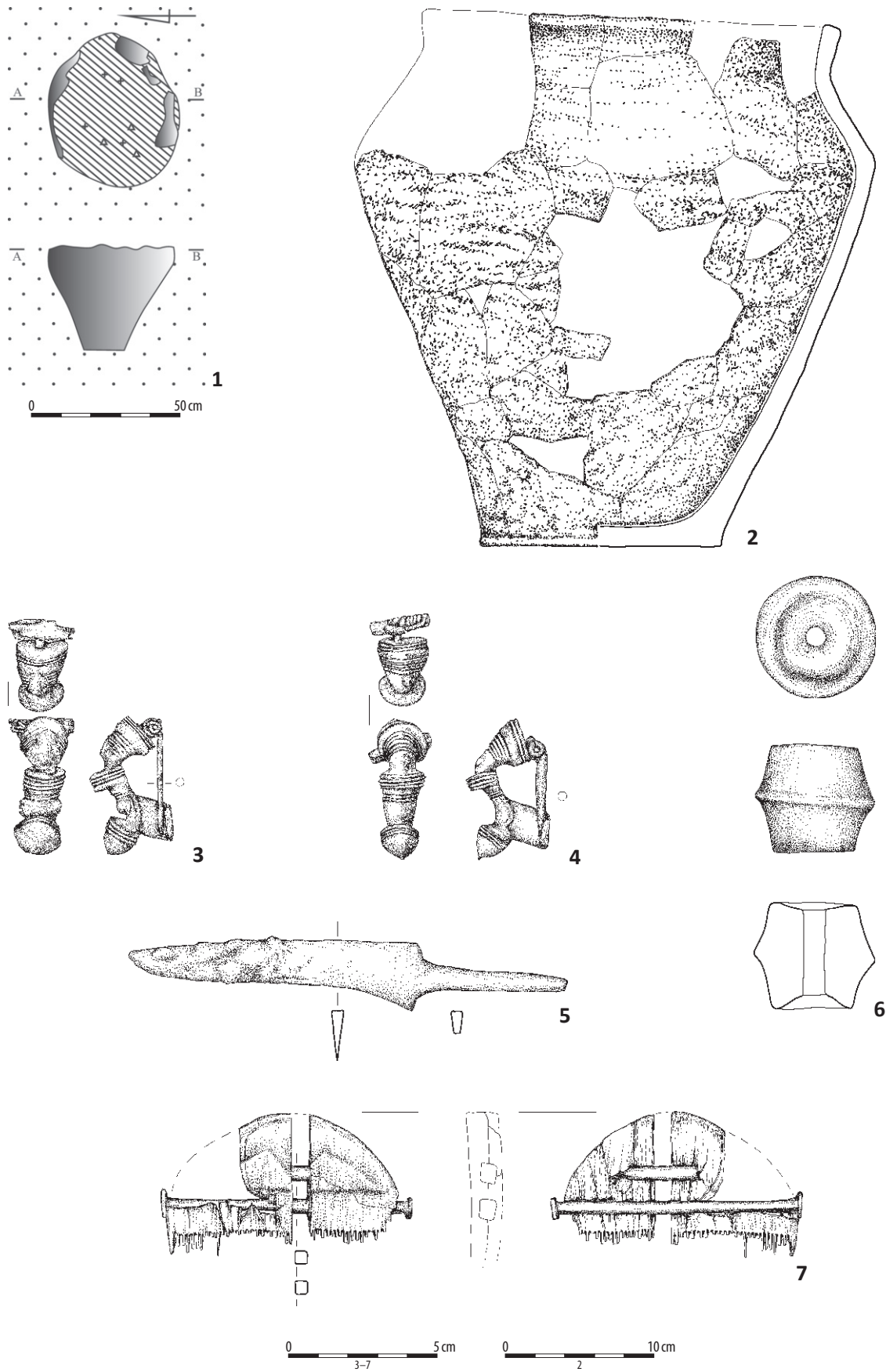
Ryc. 64. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. Grób 101. 2, 11: glina; 3-5, 7-9, 12-15: żelazo; 6: poroże; 10: szkło.

Fig. 64. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. Grave 101. 2, 11: clay; 3-5, 7-9, 12-15: iron; 6: antlers; 10: glass.

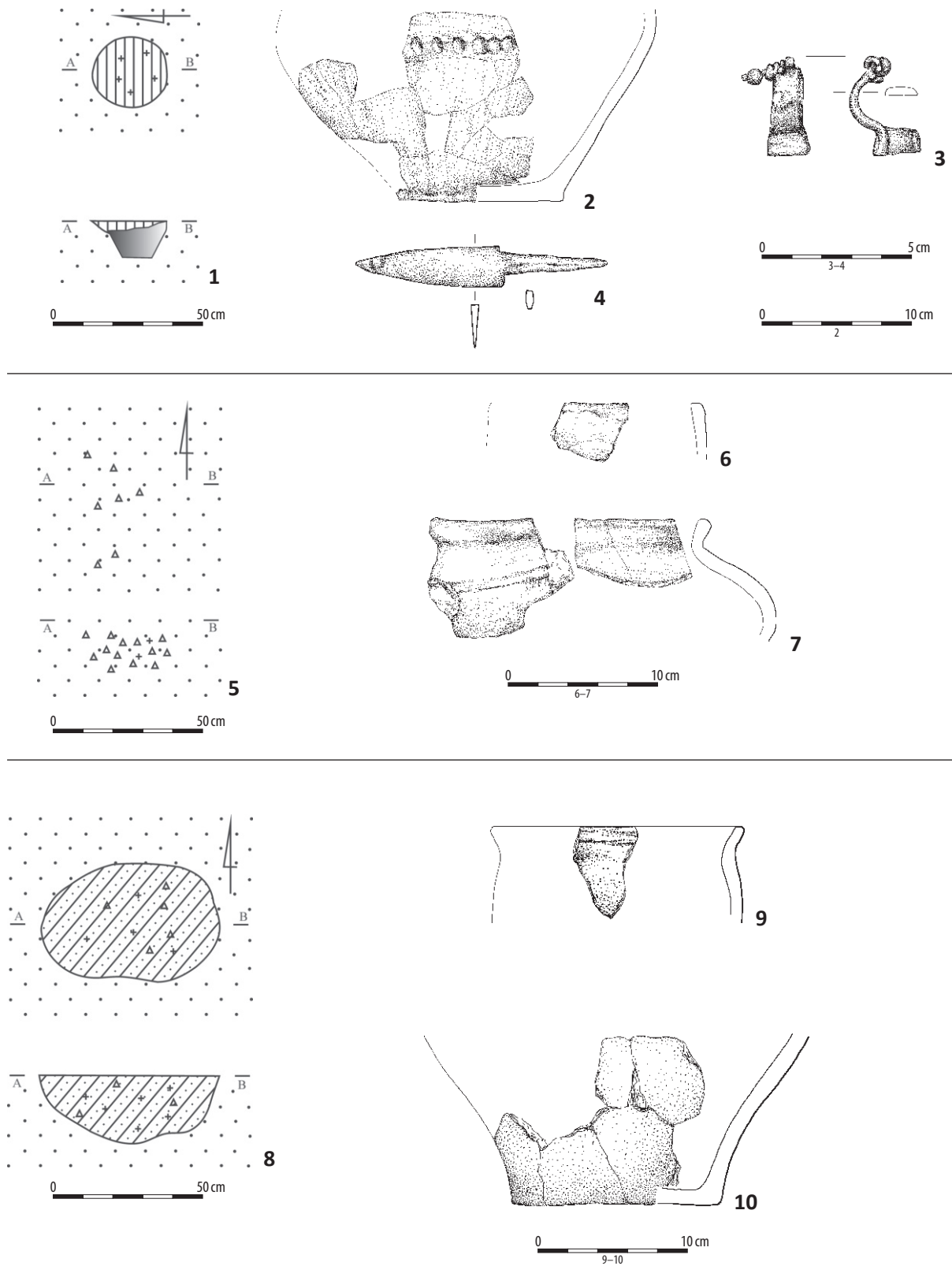
Ryc. 65. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1-4: grób 102; 5-10: grób 103. 2, 6: glina; 3: mosiądz; 7, 9-10: żelazo; 4, 8: poroże - żelazo.

Fig. 65. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1-4: grave 102; 5-10: grave 103. 2, 6: clay; 3: brass; 7, 9-10: iron; 4, 8: antlers - iron.

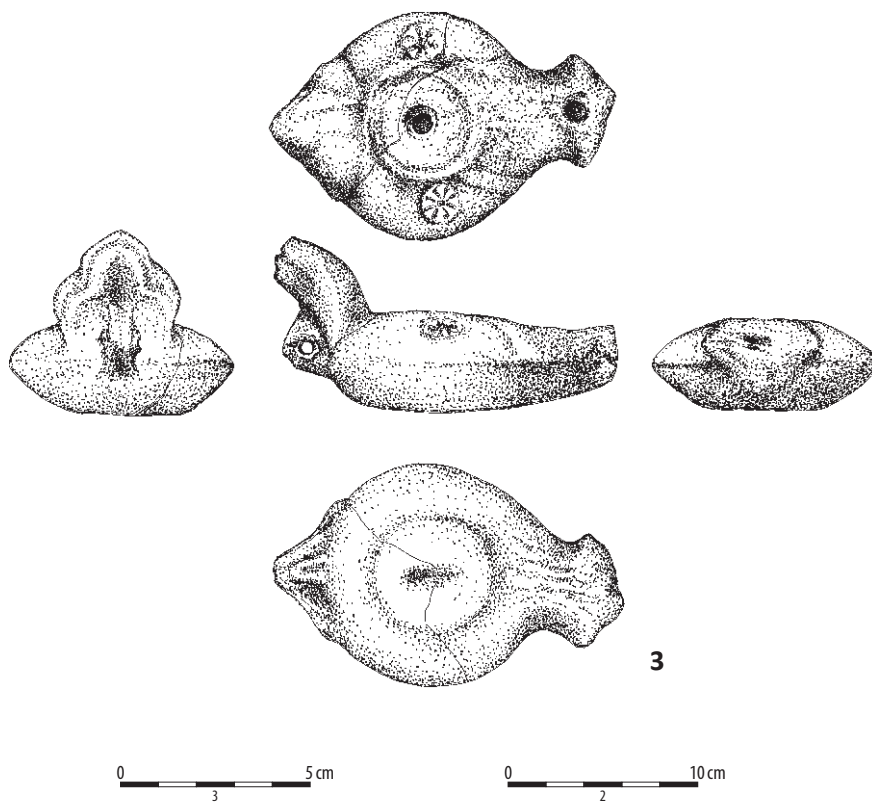
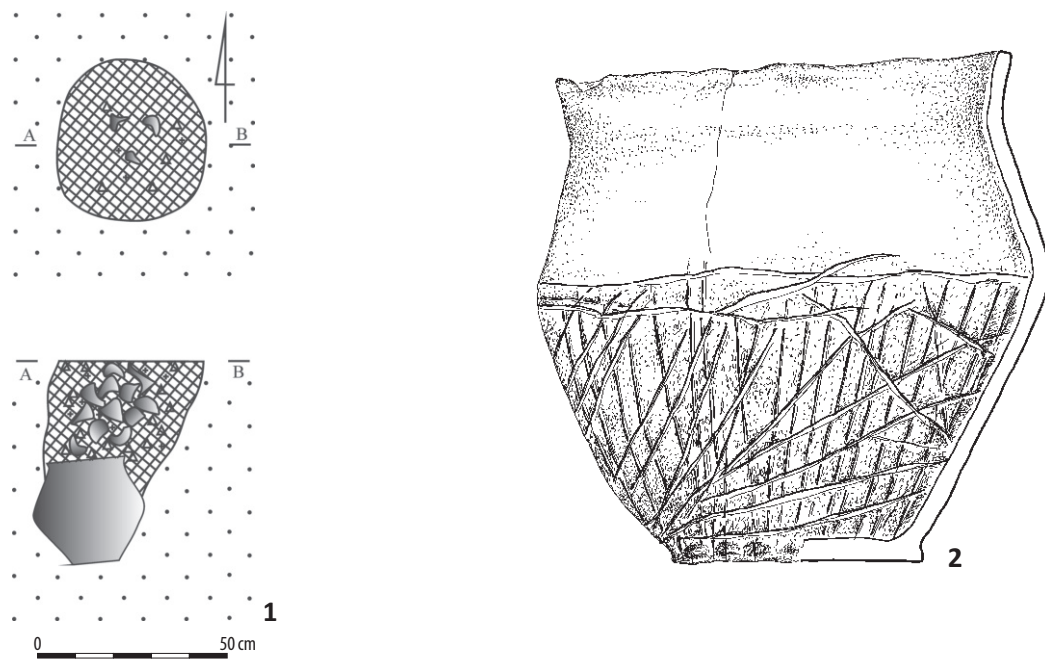
Ryc. 66. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. Grób 104. 2, 6: glina; 3-5: żelazo; 7: poroże - żelazo.

Fig. 66. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. Grave 104. 2, 6: clay; 3-5: iron; 7: antlers - iron.

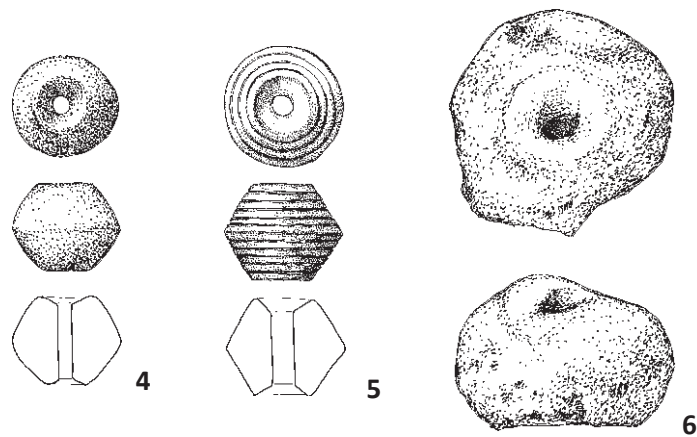
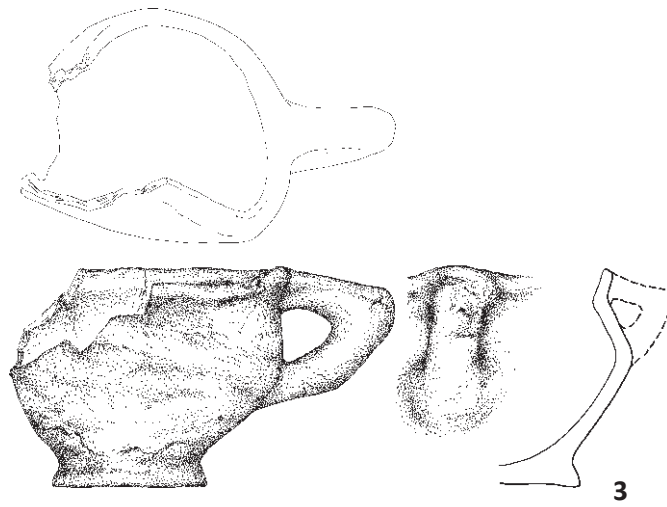
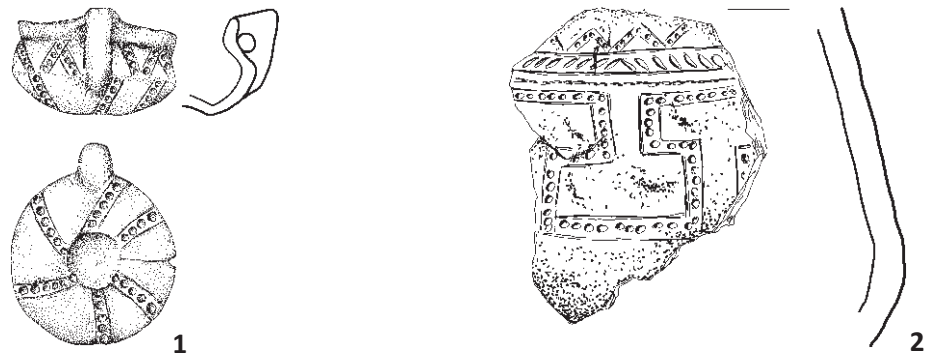
Ryc. 67. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1-4: grób 105; 5-7: grób 108; 8-10: grób 110. 2, 6-7, 9-10: glina; 3-4: żelazo.

Fig. 67. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1-4: grave 105; 5-7: grave 108; 8-10: grave 110. 2, 6-7, 9-10: clay; 3-4: iron.

Ryc. 68. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. Grób 112. 2-3: glina.

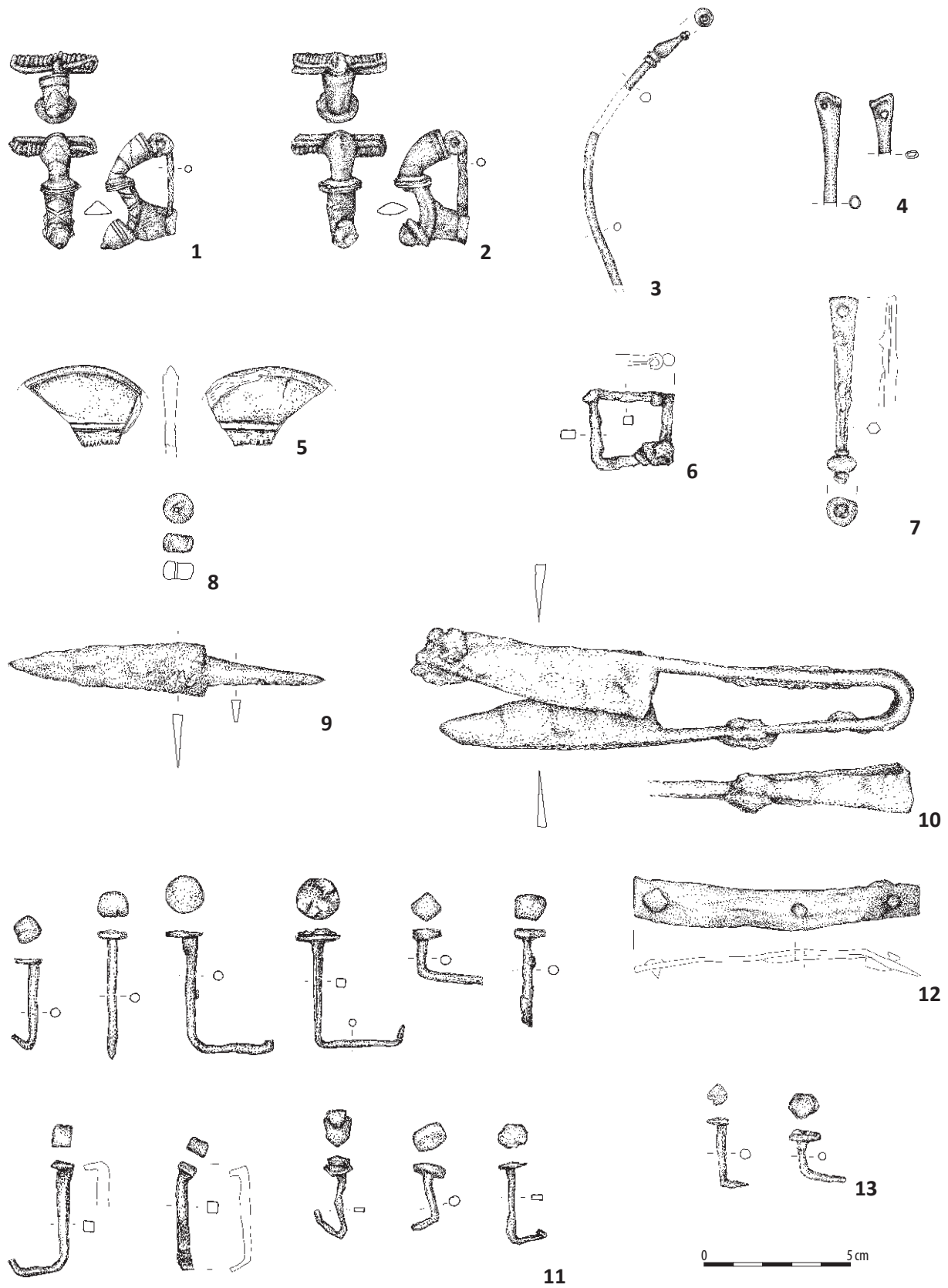
Fig. 68. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. Grave 112. 2-3: clay.

0 5 cm

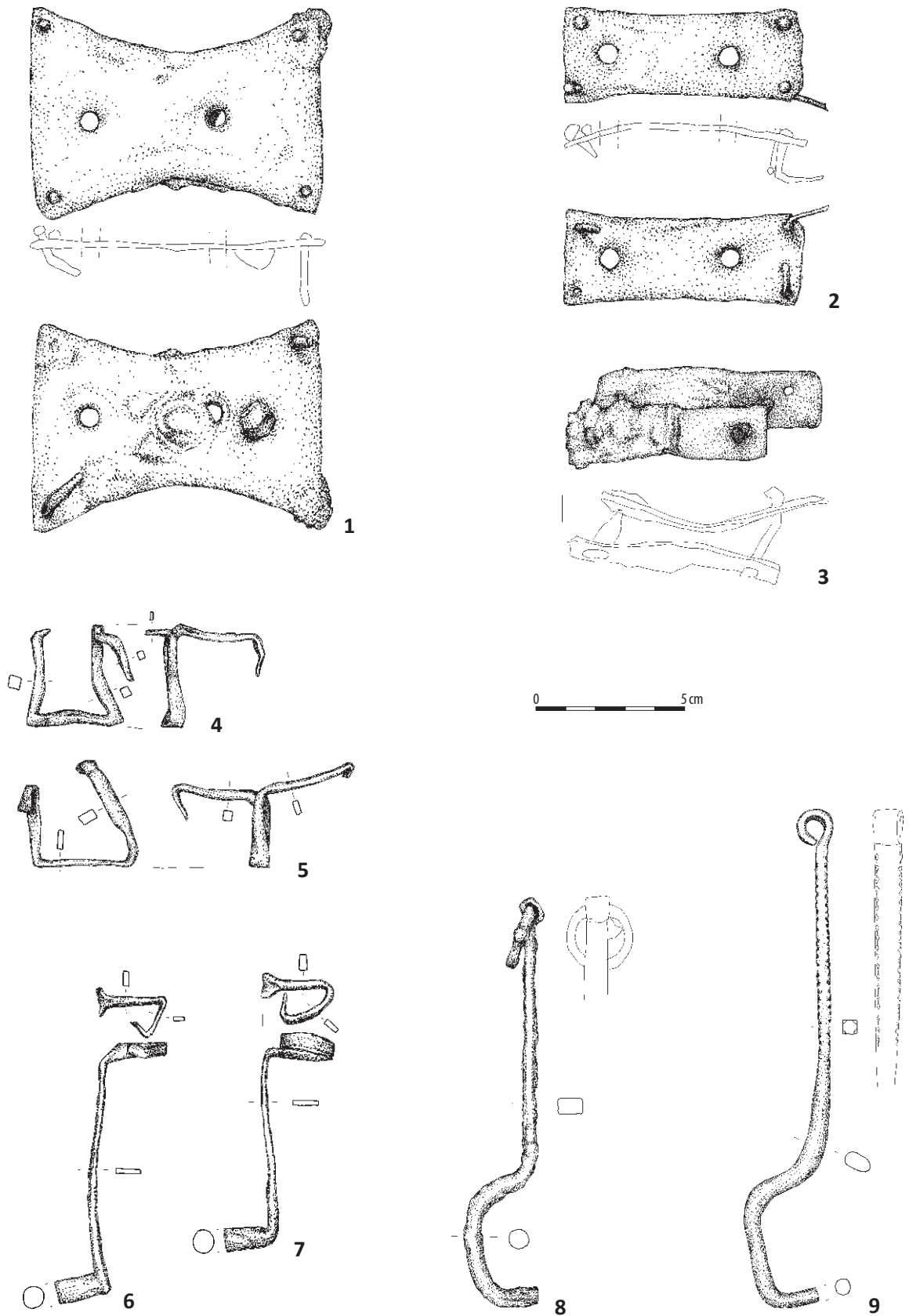
Ryc. 69. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. Grób 112. 1-4, 6: glina; 5: wapień.

Fig. 69. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. Grave 112. 1-4, 6: clay; 5: lime stone.

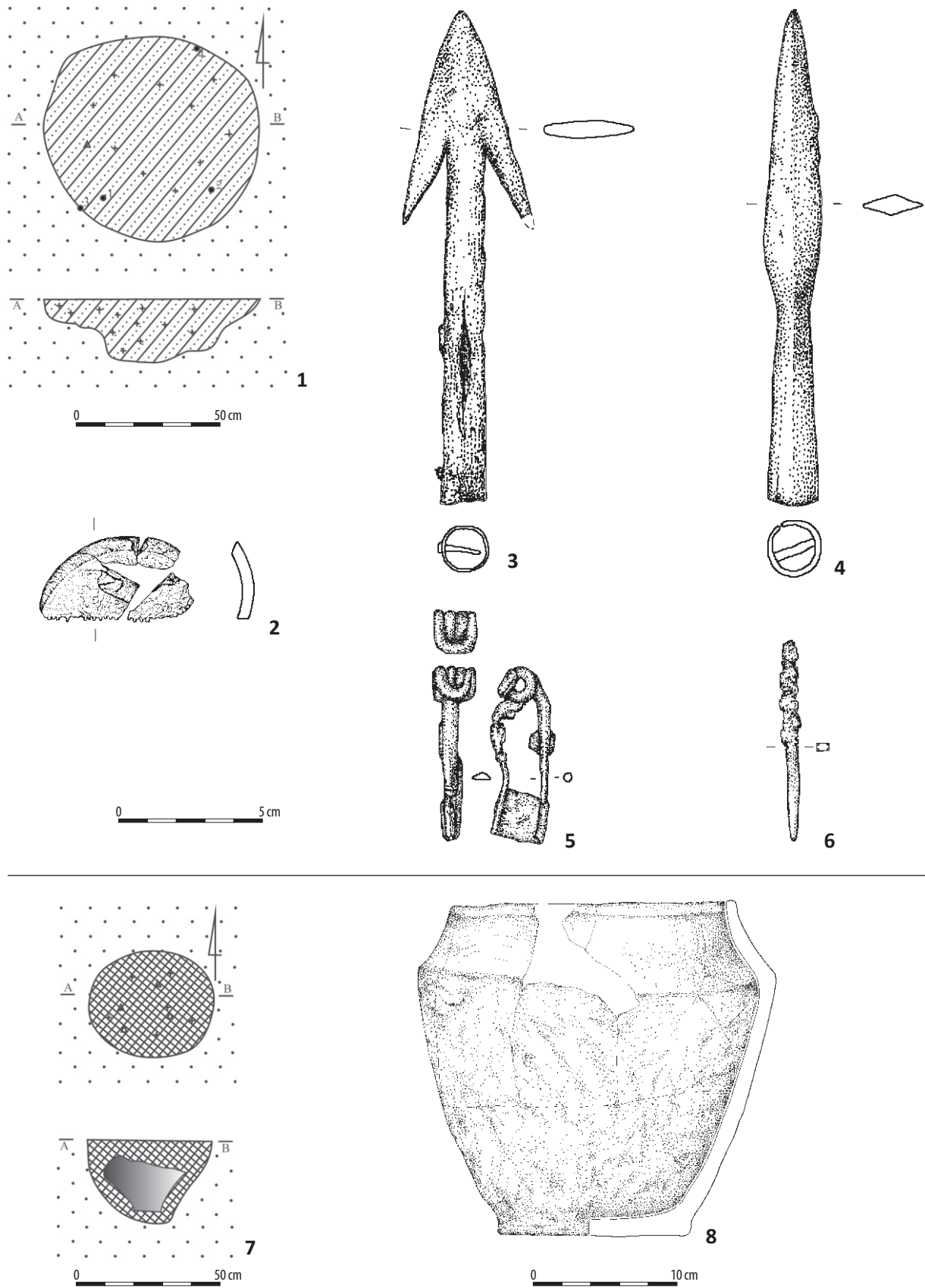
Ryc. 70. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. Grób 112. 1-2, 7-13: żelazo; 3, 5: poroże; 4: kość; 6: szkło.

Fig. 70. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. Grave 112. 1-2, 7-13: iron; 3, 5: antlers; 4: bone; 6: glass.

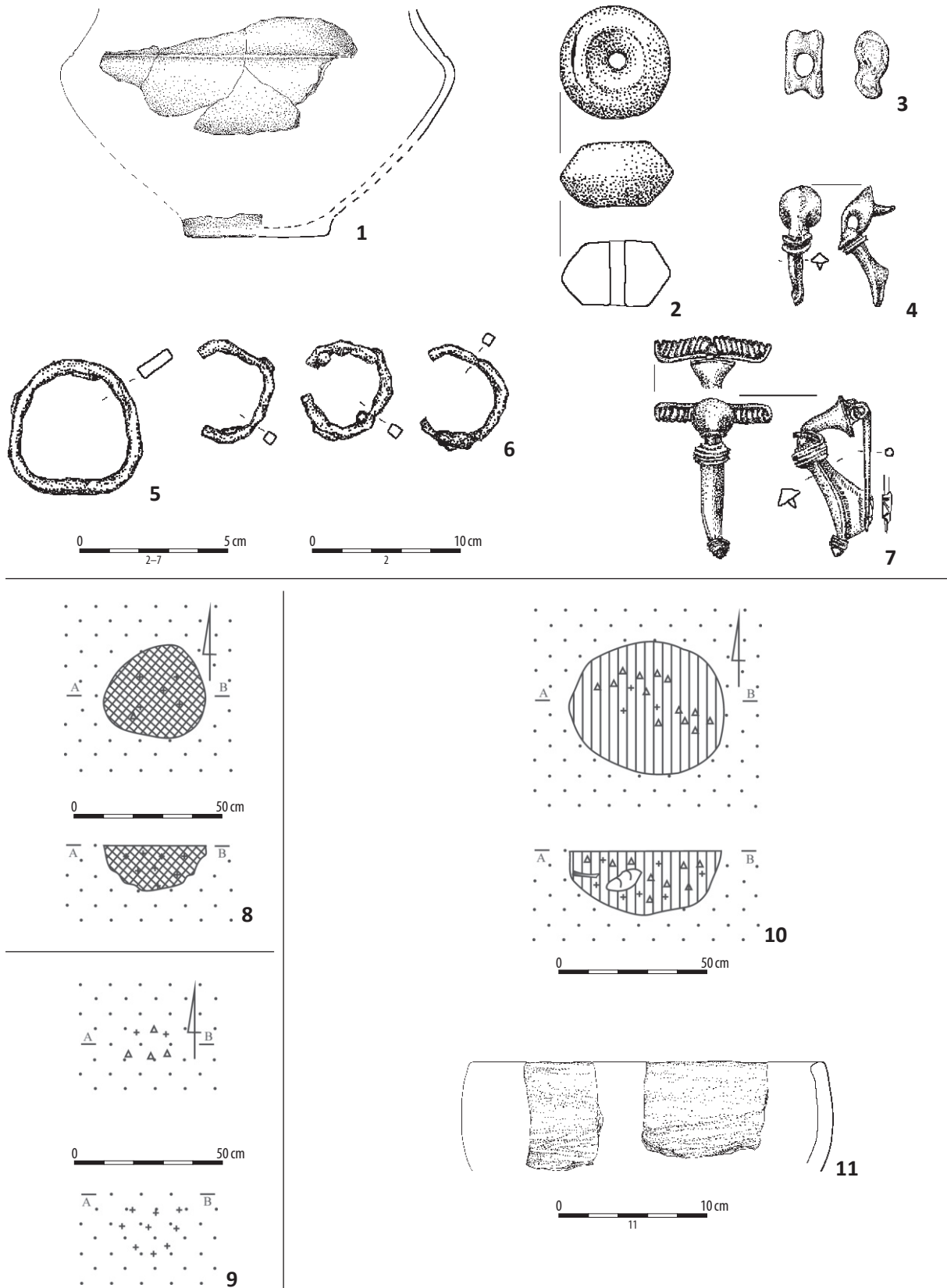
Ryc. 71. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. Grób 112. 1-9: żelazo.

Fig. 71. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. Grave 112. 1-9: iron.

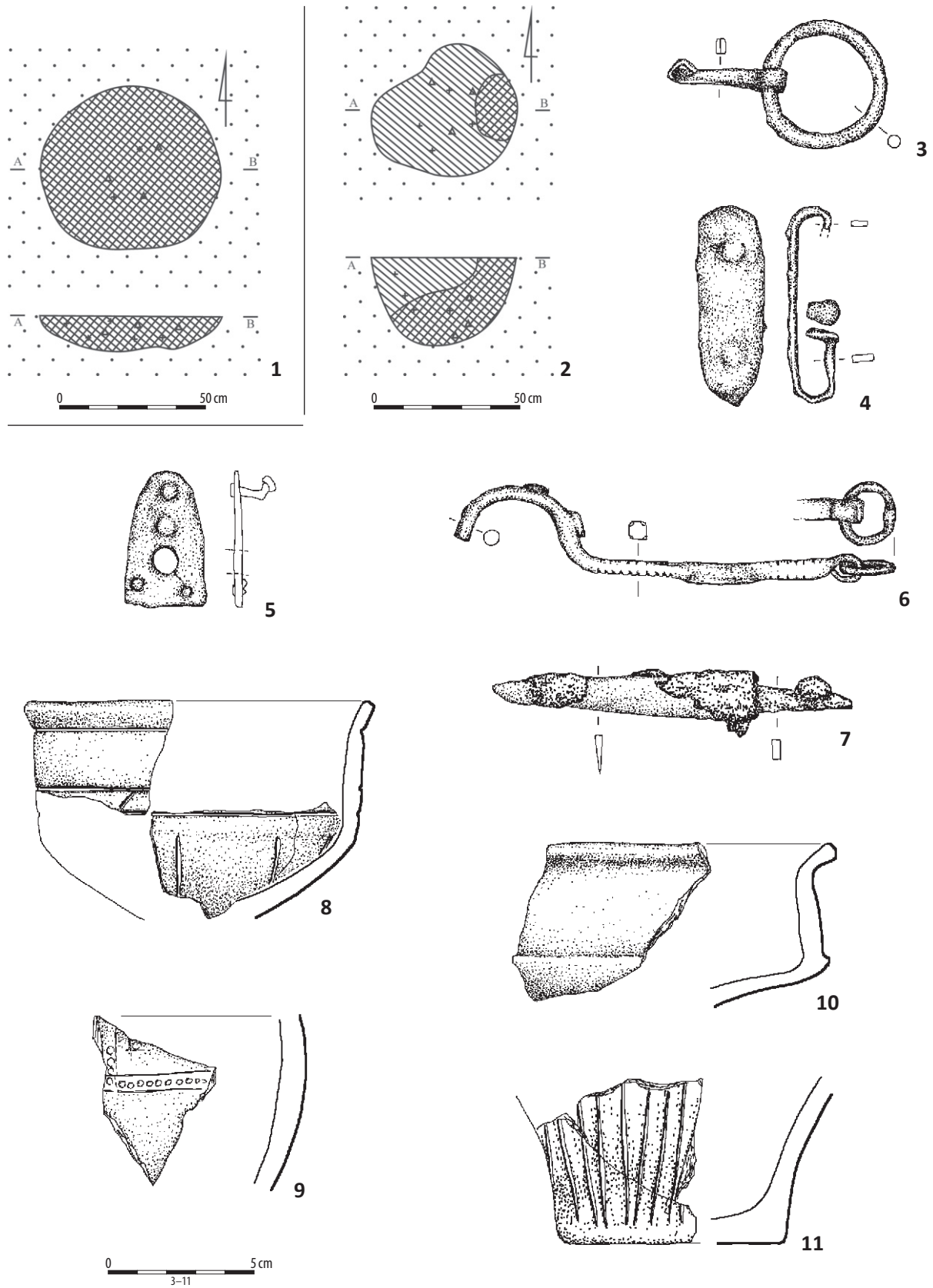
Ryc. 72. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1-6: grób 111. 7-8: grób 113. 2: poroże; 3-6: żelazo; 8: glina.

Fig. 72. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1-6: grave 111; 7-8: grave 113. 2: antlers; 3-6: iron; 8: clay.

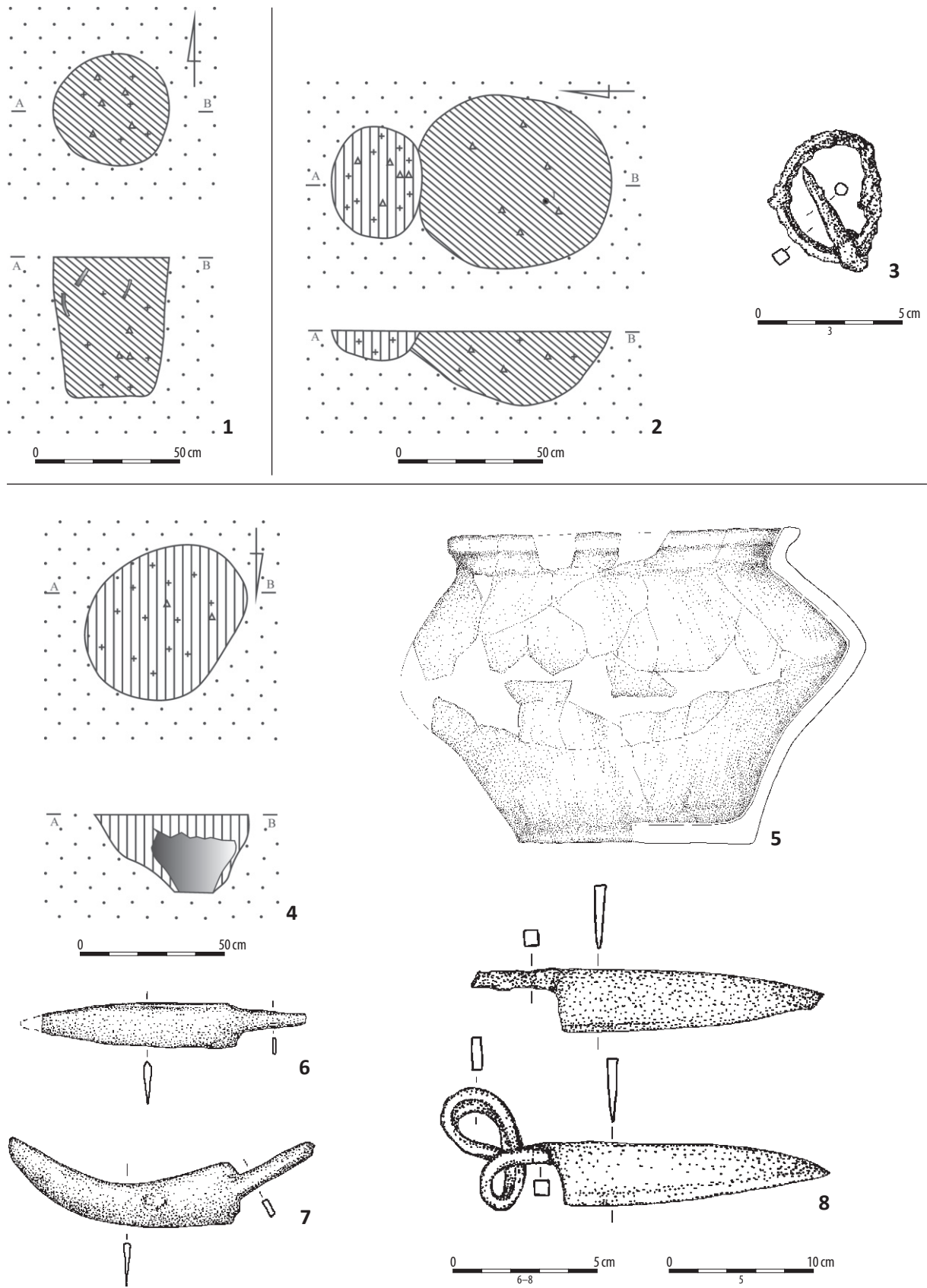
Ryc. 73. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1-7: grób 113; 8: grób 116; 9: grób 117; 10-11: grób 118. 1-2, 11: glina; 3: kość; 4, 7: stop miedzi; 5-6: żelazo.

Fig. 73. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1-7: grave 113; 8: grave 116; 9: grave 117; 10-11: grave 118. 1-2, 11: clay; 3: bone; 4, 7: copper alloy; 5-6: iron.

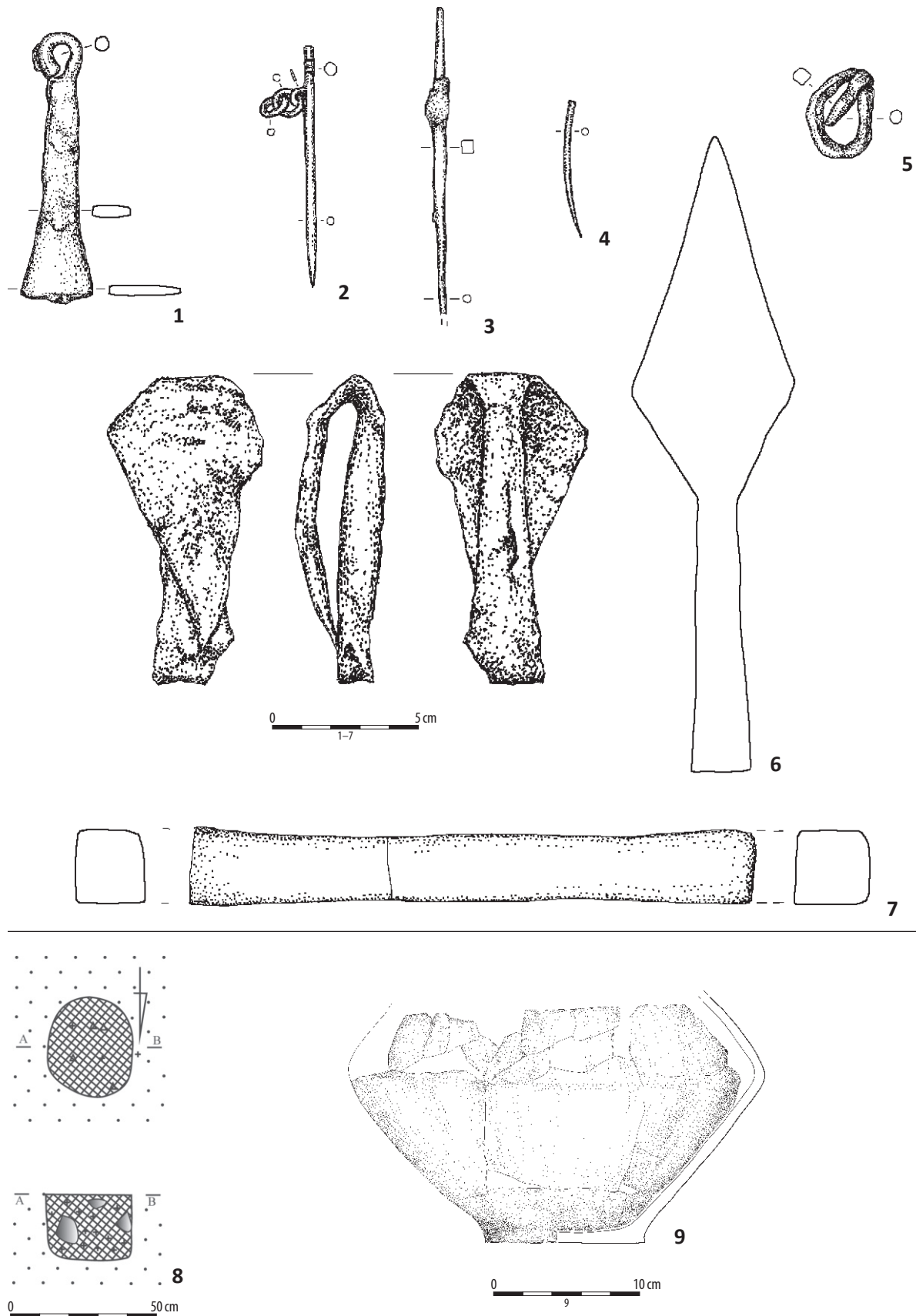
Ryc. 74. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1: grób 119; 2-11: grób 121. 3-7: żelazo; 8-11: glina.

Fig. 74. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1: grave 119; 2-11: grave 121. 3-7: iron; 8-11: clay.

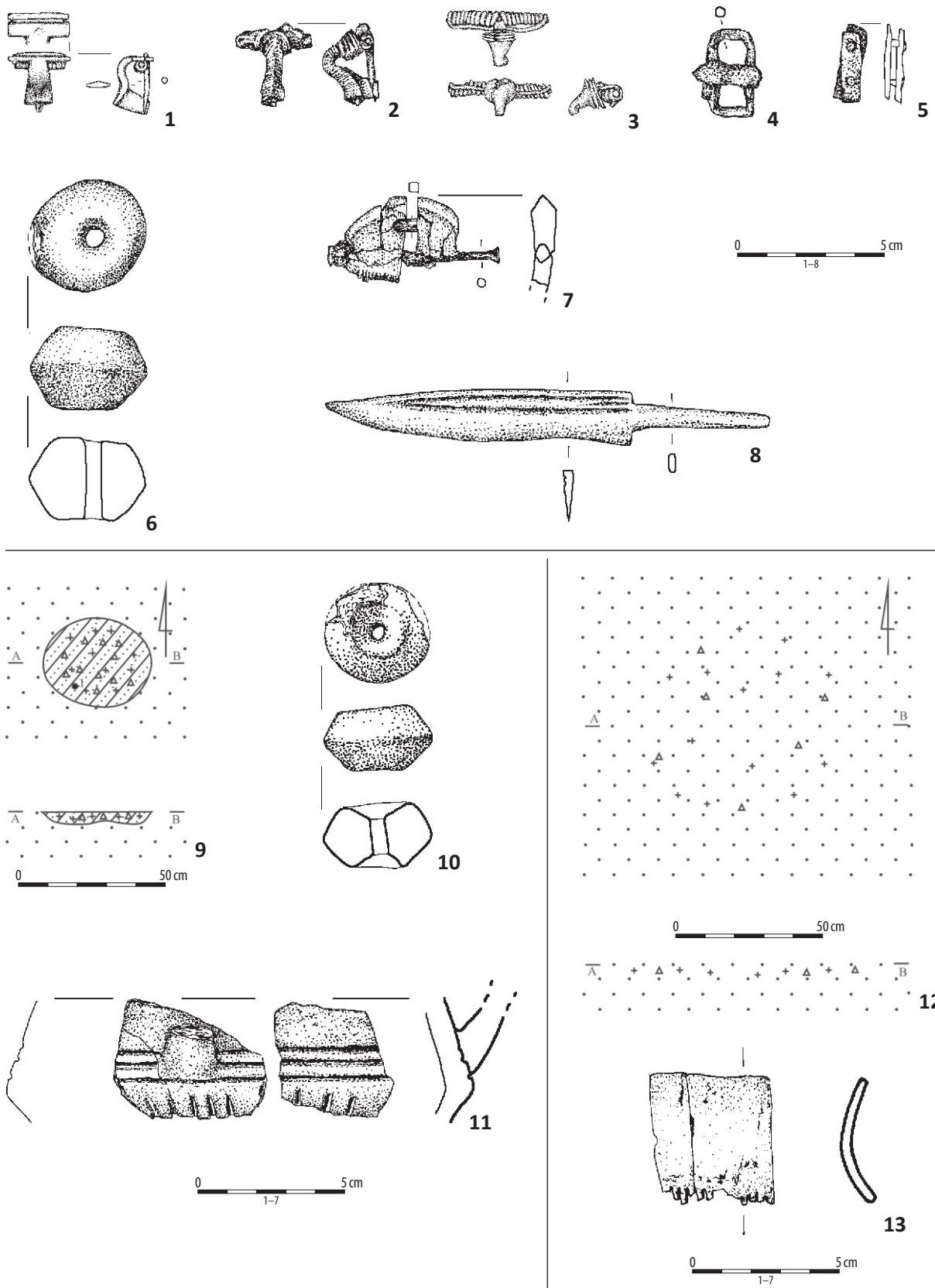
Ryc. 75. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1: grób 122; 2-3: grób 123; 4-8: grób 124. 3, 6-8: żelazo; 5: glina.

Fig. 75. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1: grave 122; 2-3: grave 123; 4-8: grave 124. 3, 6-8: iron; 5: clay.

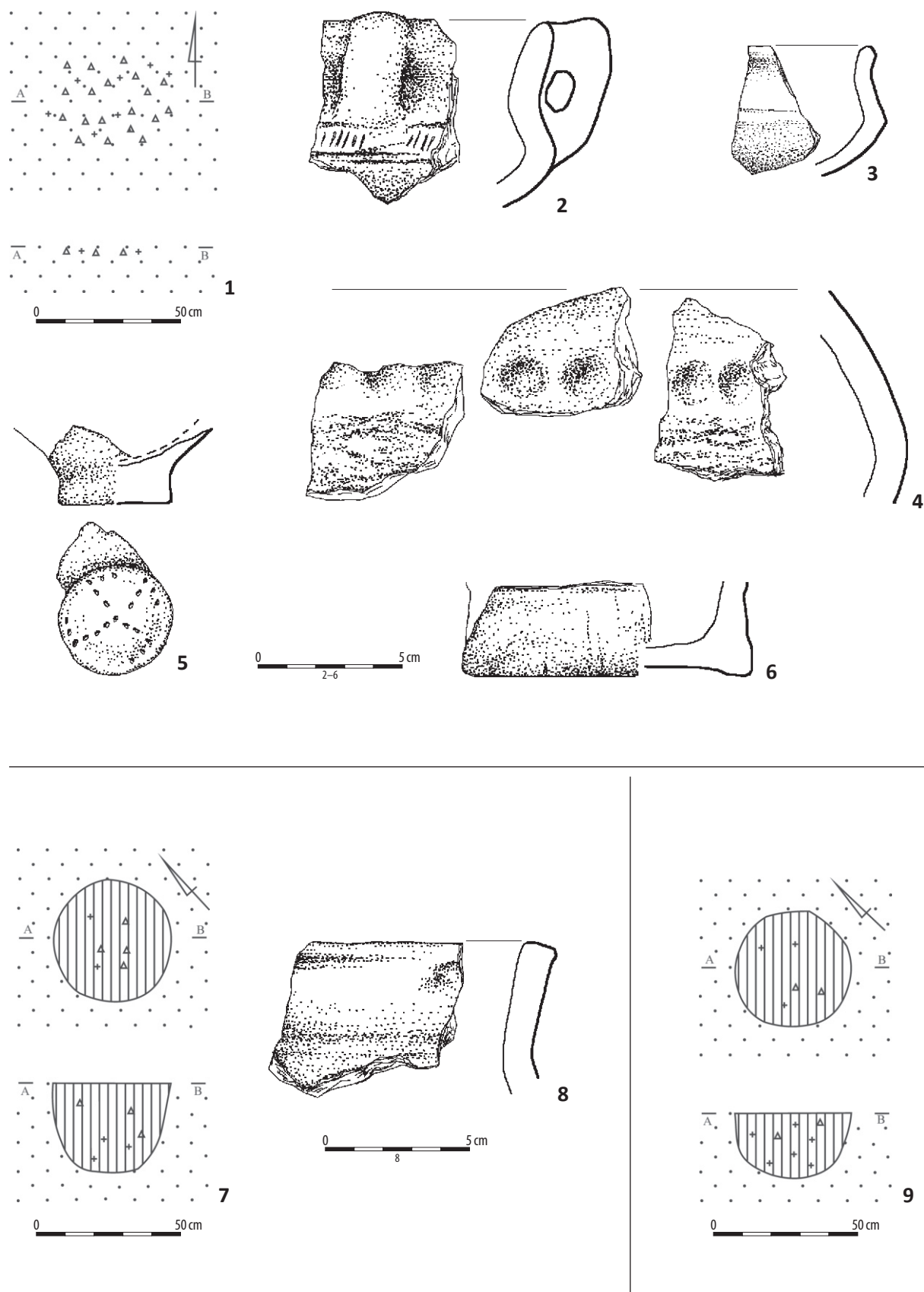
Ryc. 76. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1-7: grób 124; 8-9: grób 125. 1-6: żelazo; 7: piaskowiec; 9: glina.

Fig. 76. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1-7: grave 124; 8-9: grave 125. 1-6: iron; 7: sandstone; 9: clay.

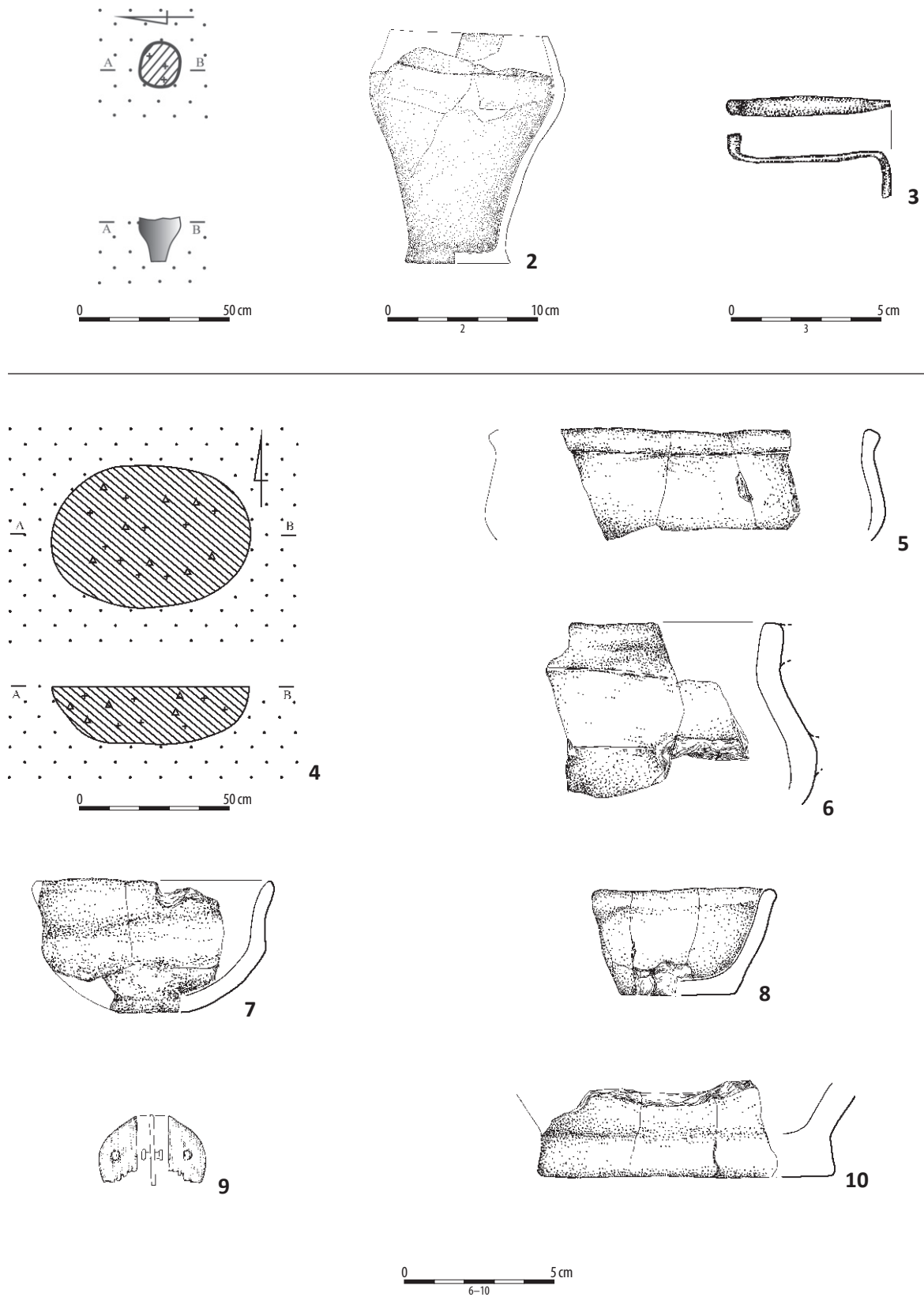
Ryc. 77. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1-8: grób 125; 9-11: grób 127; 12-13: grób 128. 1-2, 4-5, 8: żelazo; 3: stop miedzi; 7: poroże - żelazo; 13: poroże; 6, 10-11: glina.

Fig. 77. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1-8: grave 125; 9-11: grave 127; 12-13: grave 128. 1-2, 4-5, 8: iron; 3: copper alloy; 7: antlers - iron; 13: antlers; 6, 10-11: clay.

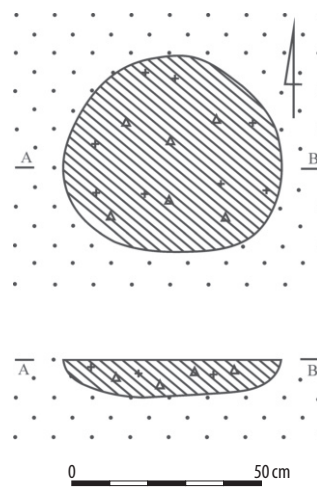
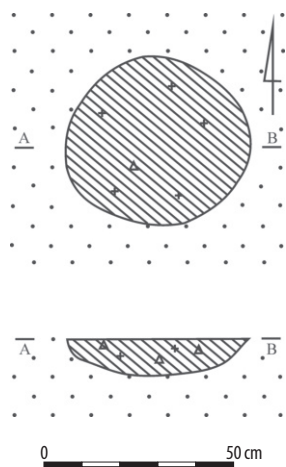
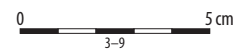
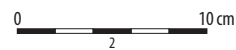
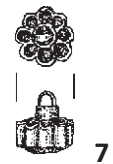
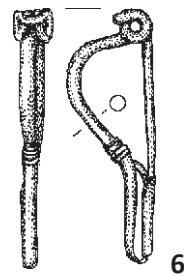
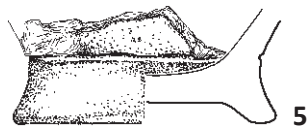
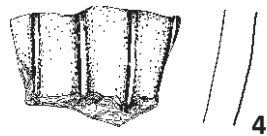
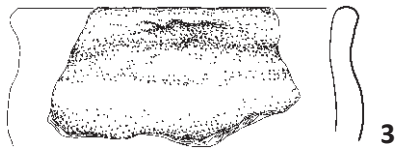
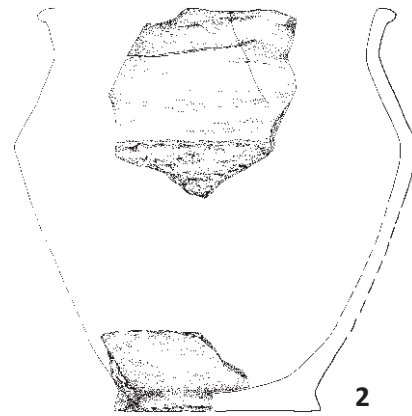
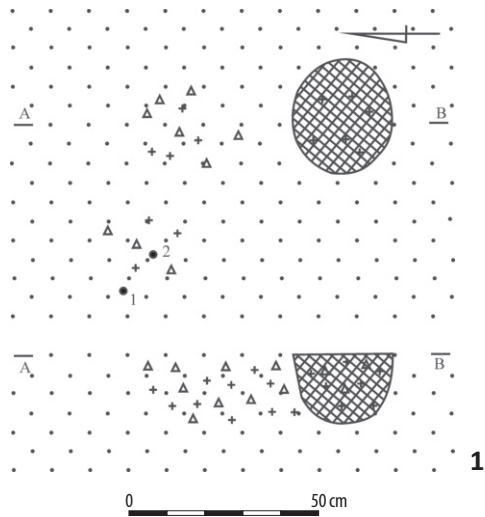
Ryc. 78. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1-6: grób 129; 7-8; grób 130; 9: grób 131. 2-6, 8: glina.

Fig. 78. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1-6: grave 129; 7-8: grave 130; 9: grave 131. 2-6, 8: clay.

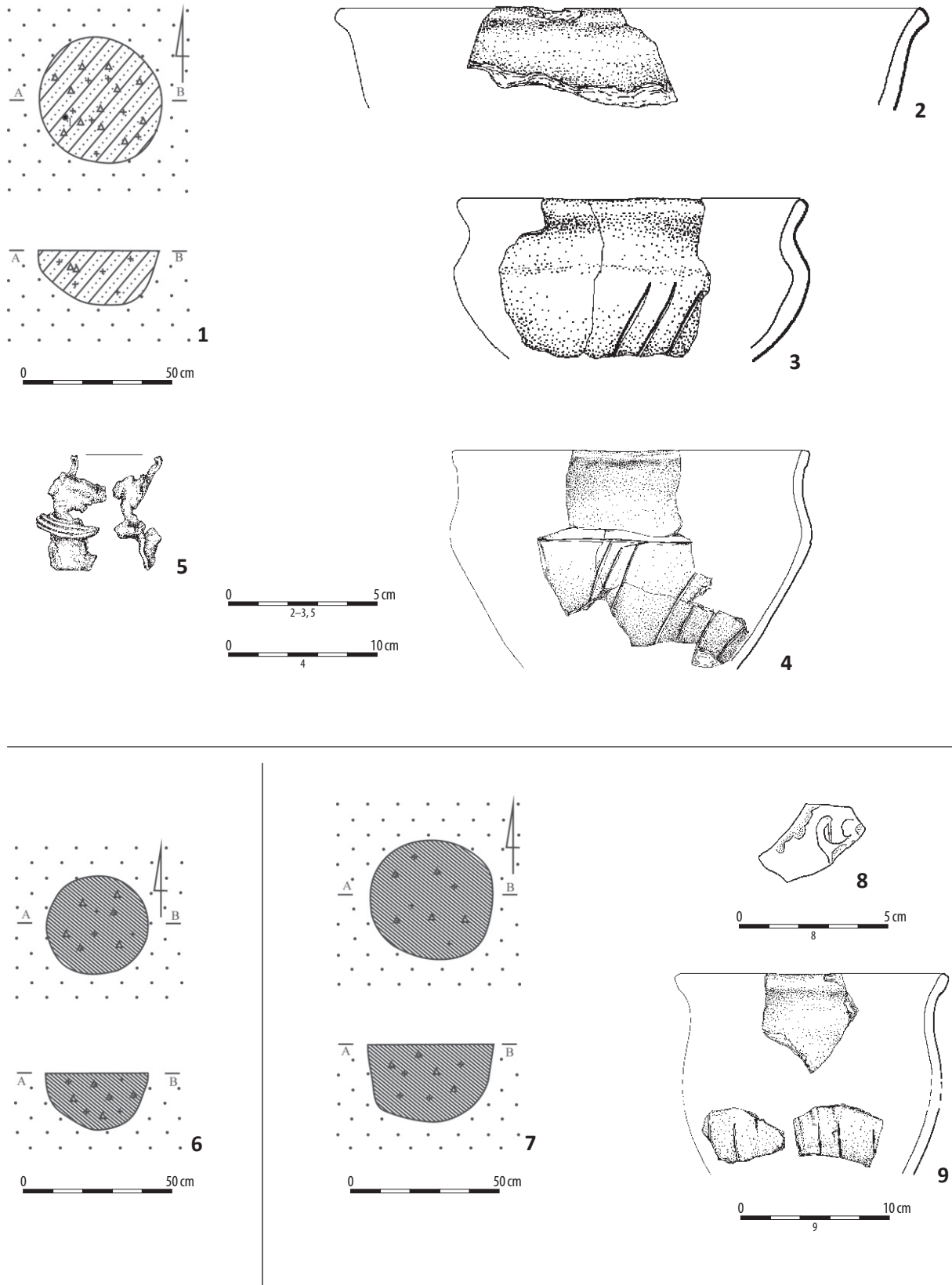
Ryc. 79. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1–3: grób 132; 4–10: grób 133. 2, 5–8, 10: glina; 3: żelazo; 9: poroże – żelazo.

Fig. 79. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1–3: grave 132; 4–10: grave 133. 2, 5–8, 10: clay; 3: iron; 9: antlers – iron.

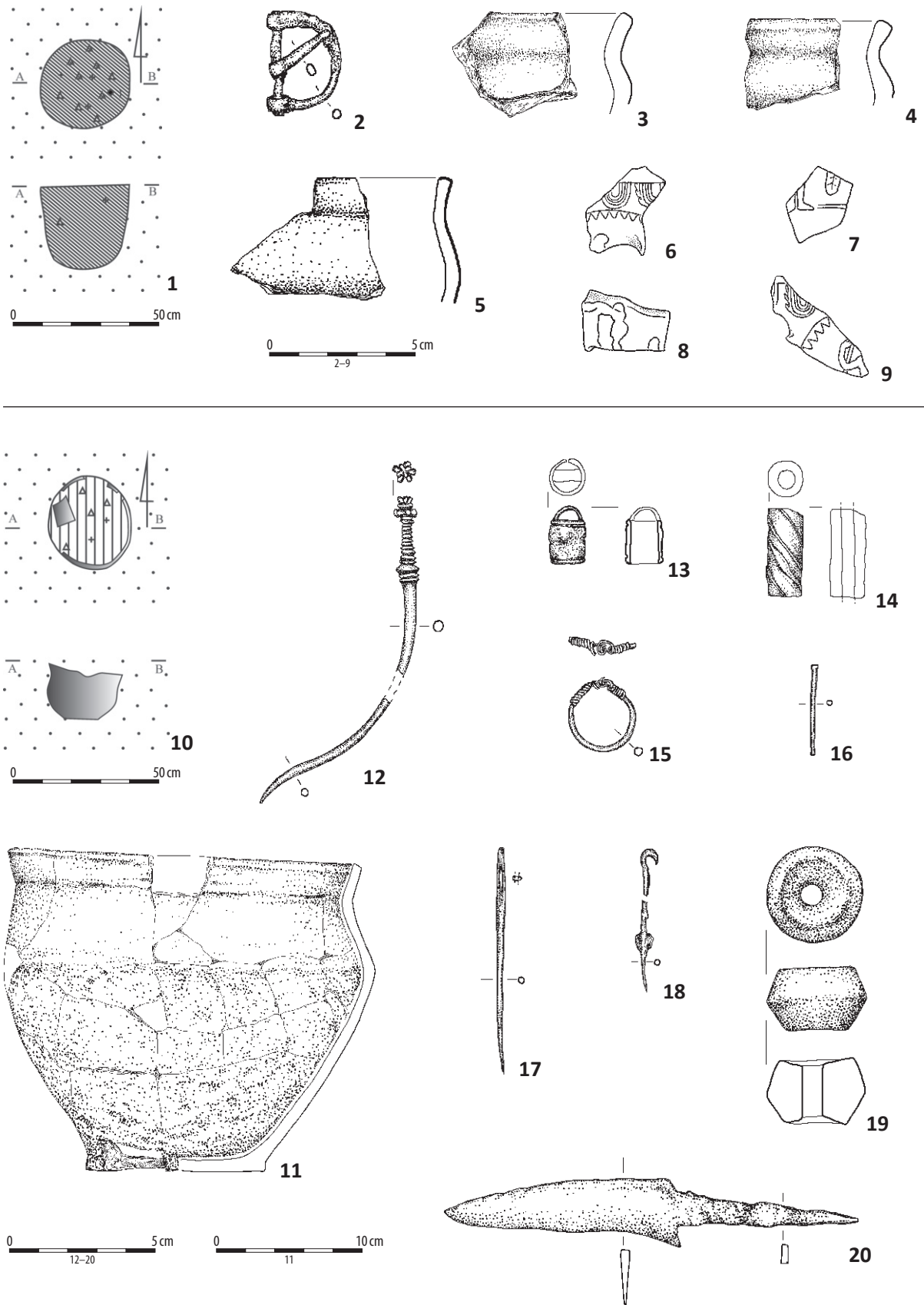
Ryc. 80. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1-9: grób 134; 10: grób 135; 11: grób 136; 2-5: glina; 6-8: żelazo; 9: poroże.

Fig. 80. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1-9: grave 134; 10: grave 135; 11: grave 136. 2-5: clay; 6-8: iron; 9: antlers.

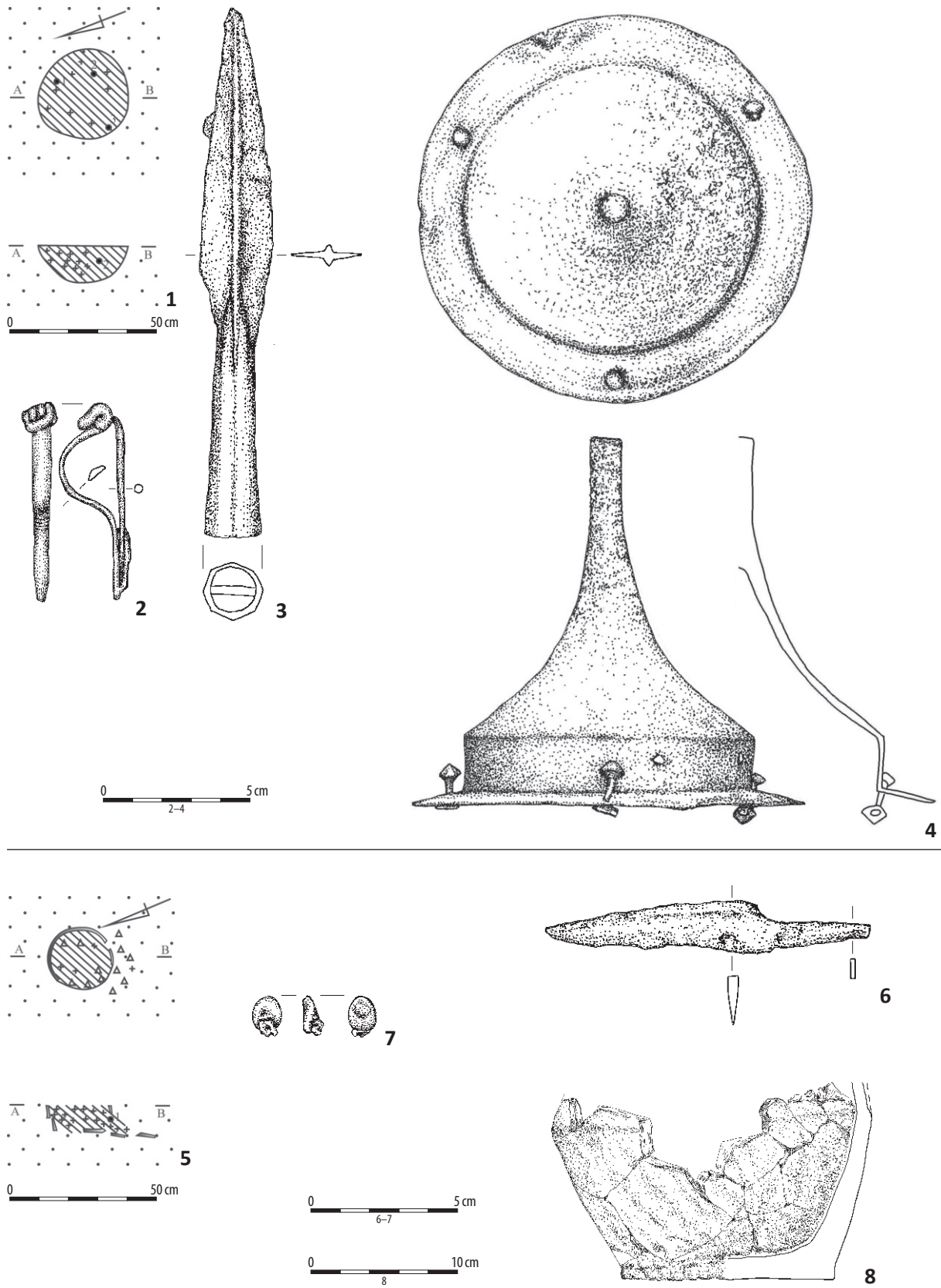
Ryc. 81. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1-5: grób 137; 6: grób 138; 7-9: grób 139. 2-4, 8-9: glina; 5: stop miedzi.

Fig. 81. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1-5: grave 137; 6: grave 138; 7-9: grave 139. 2-4, 8-9: clay; 5: copper alloy.

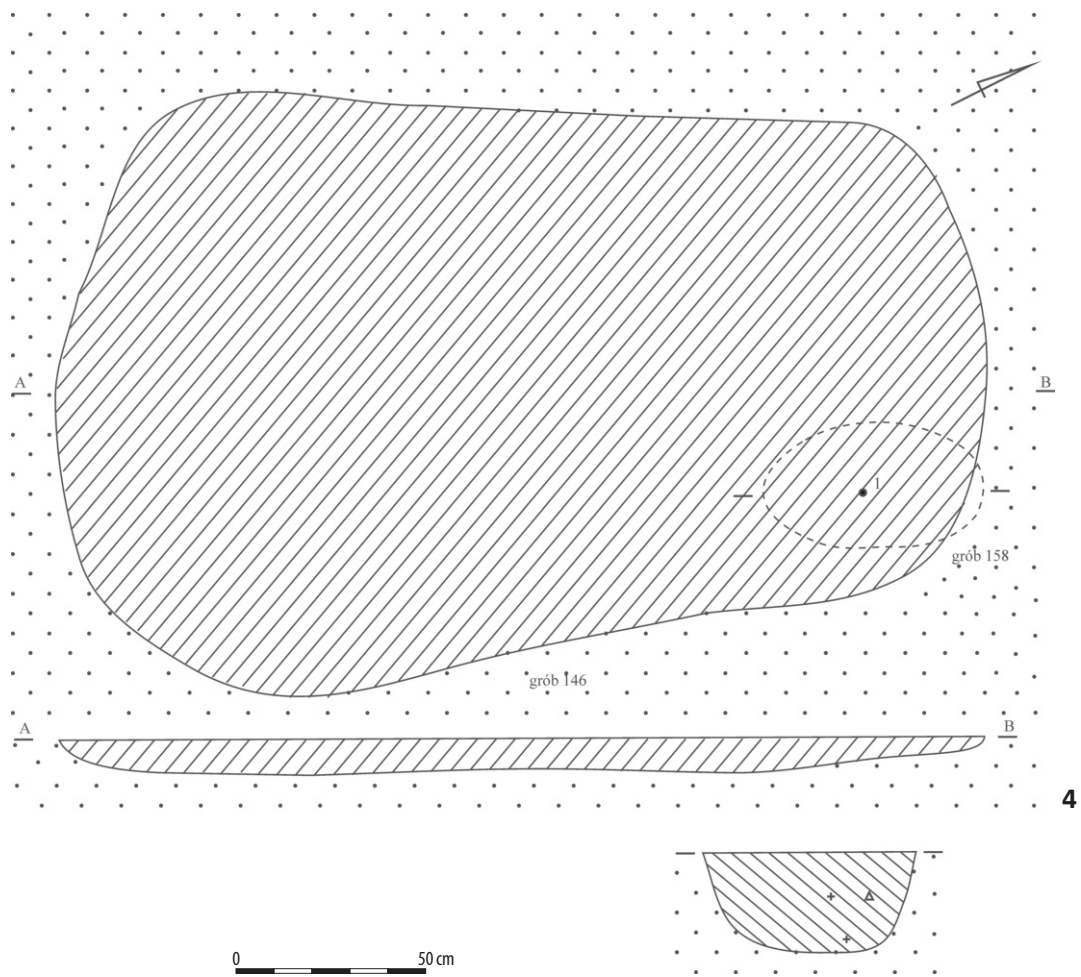
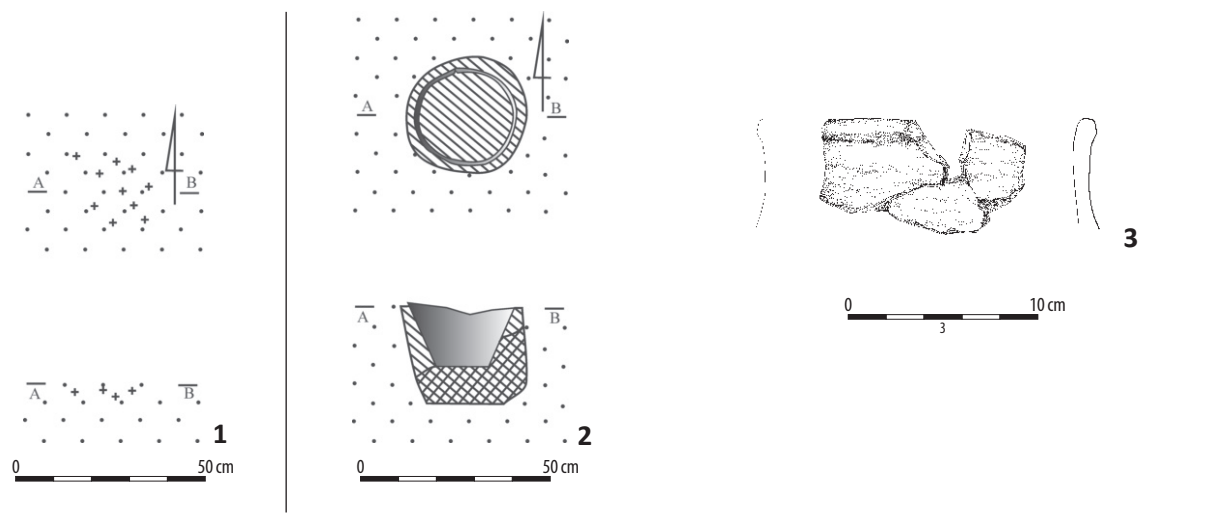
Ryc. 82. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1-9: grób 140; 10-20: grób 141. 3-9, 11, 19: glina; 2, 13, 16-18, 20: żelazo; 12: poroże; 14: szkło; 15: stop miedzi.

Fig. 82. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1-9: grave 140; 10-20: grave 141. 3-9, 11, 19: clay; 2, 13, 16-18, 20: iron; 12: antlers; 14: glass; 15: copper alloy.

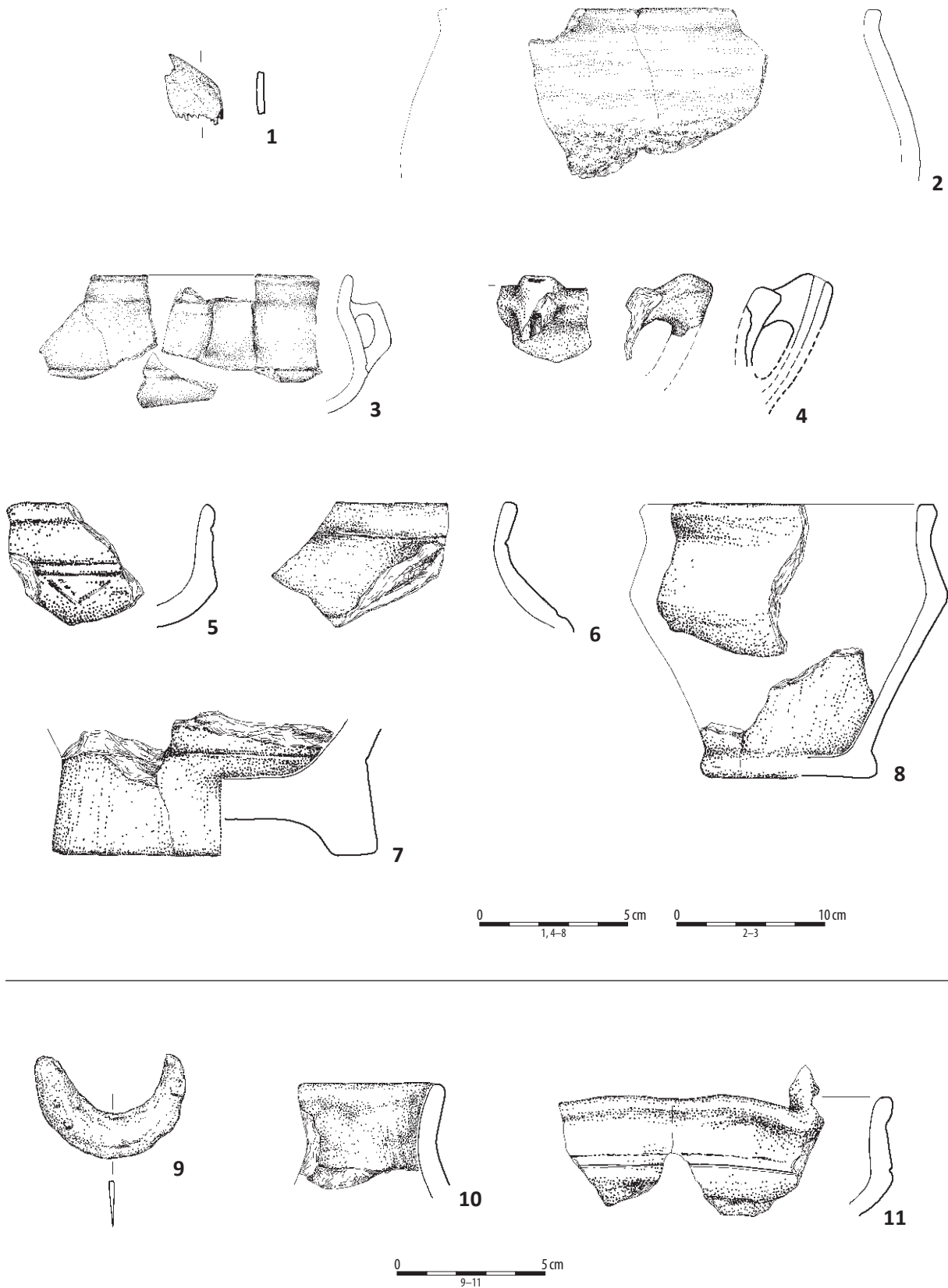
Ryc. 83. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1-4: grób 142; 5-8: grób 143. 2-4, 6: żelazo; 8: glina; 7: szkło.

Fig. 83. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1-4: grave 142; 5-8: grave 143. 2-4, 6: iron; 8: clay; 7: glass.

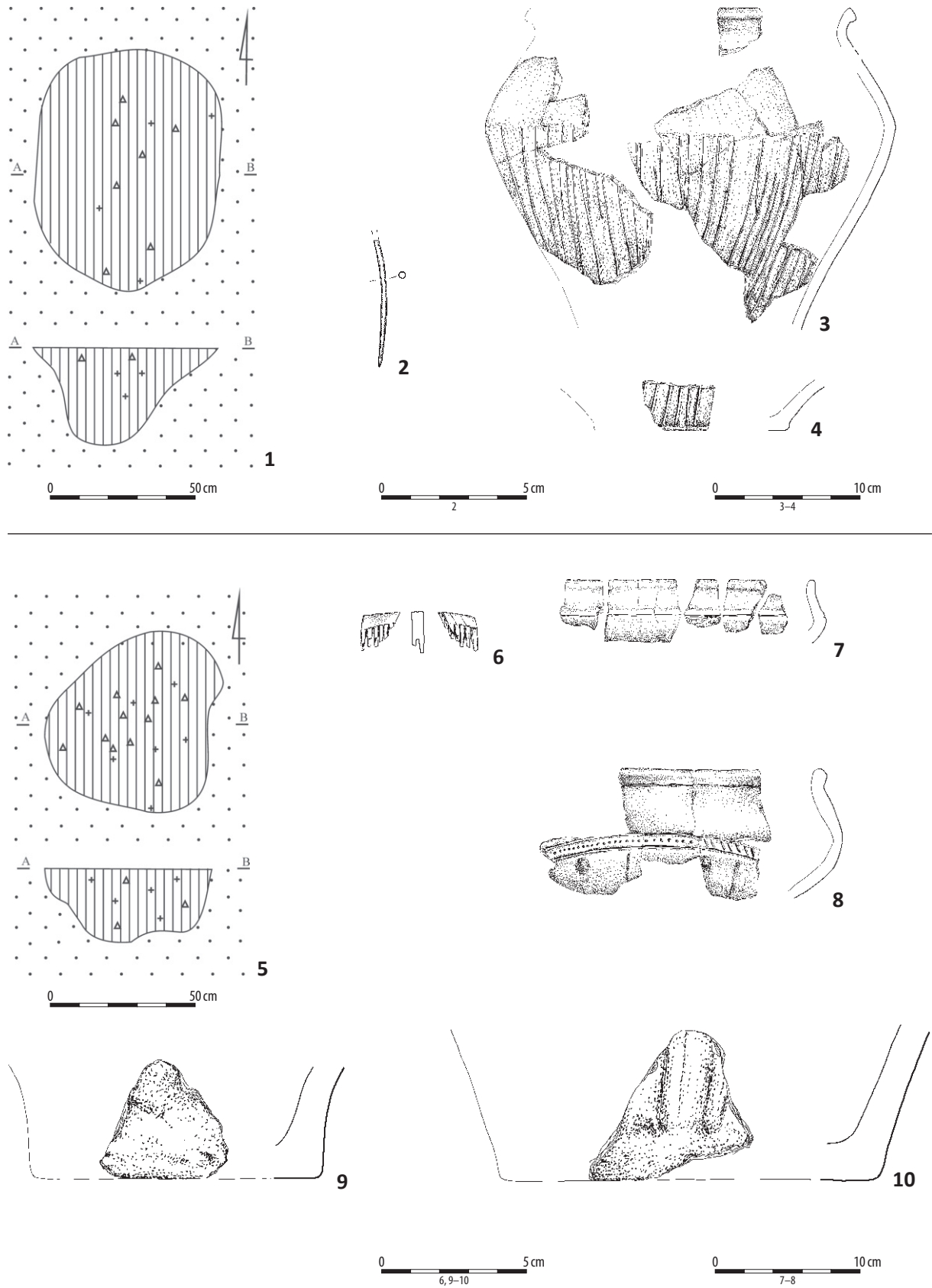
Ryc. 84. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1: grób 144; 2-3: grób 145; 4: grób 146 i 158. 3: glina.

Fig. 84. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1: grave 144; 2-3: grave 145; 4: grave 146 and 158. 3: clay.

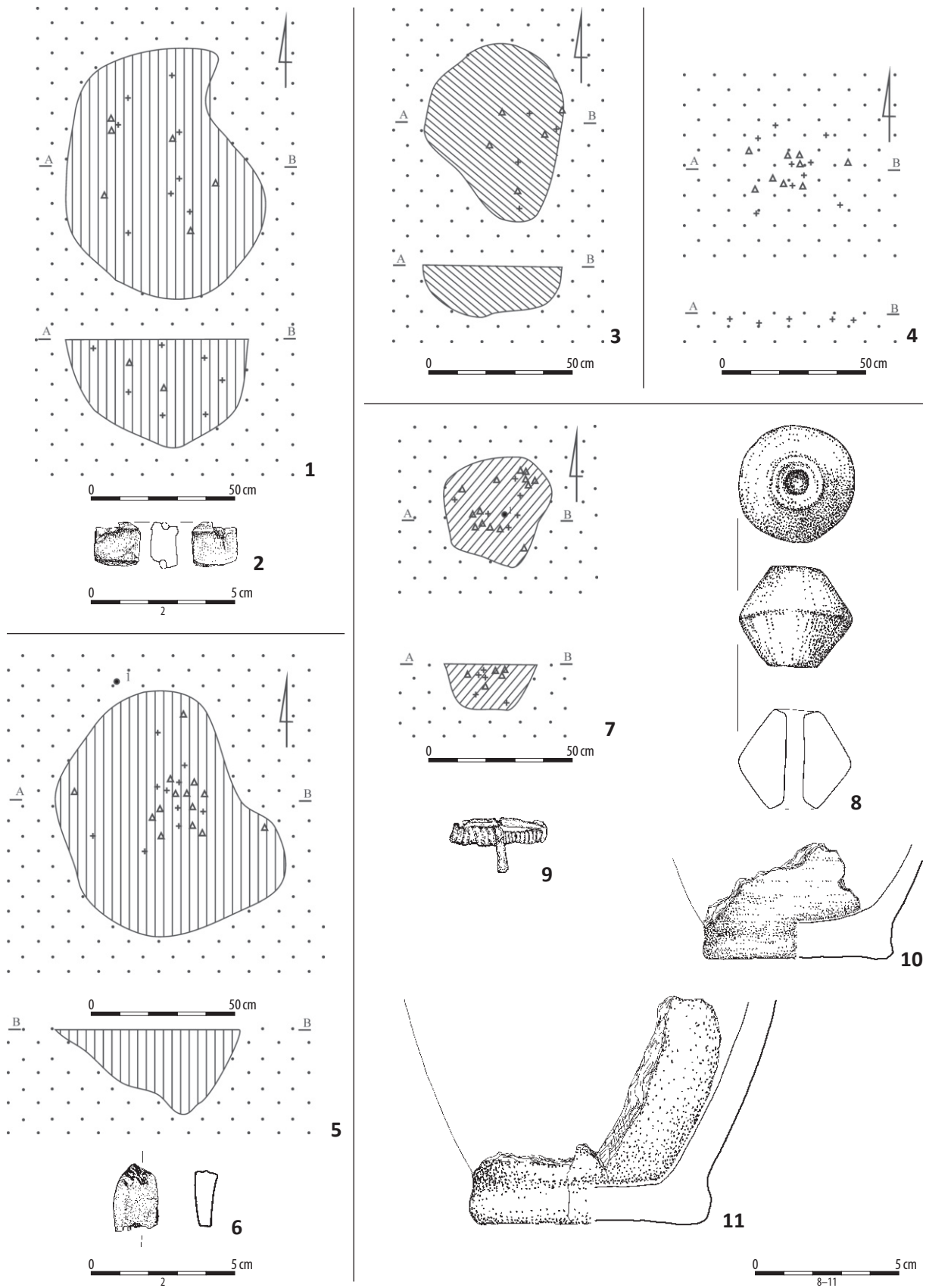
Ryc. 85. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1-8: grób 146; 9-11: grób 158. 2-8, 10-11: glina; 9: żelazo; 1: poroże.

Fig. 85. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1-8: grave 146; 9-11: grave 158. 2-8, 10-11: clay; 9: iron; 1: antlers.

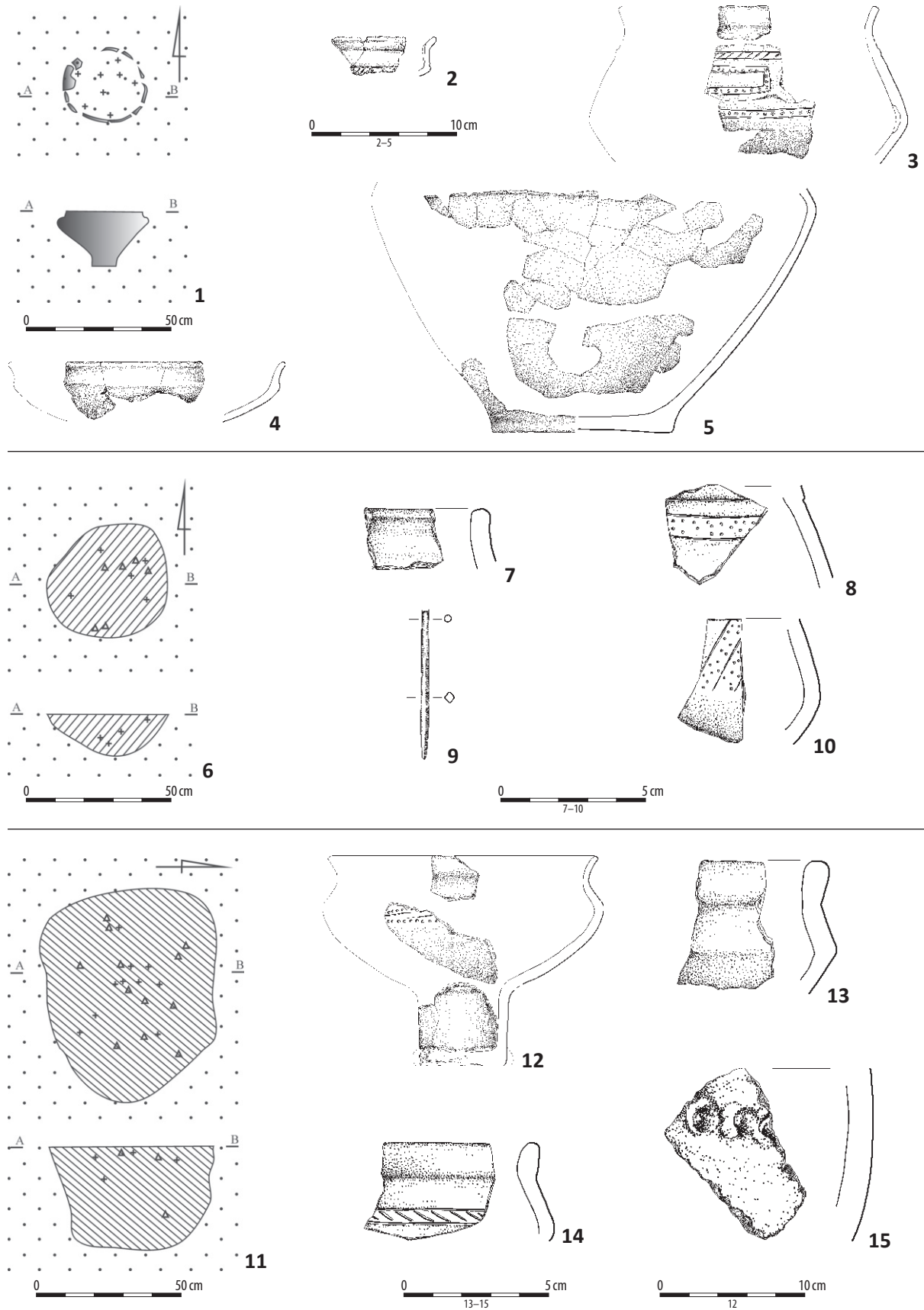
Ryc. 86. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1–4: grób 147; 5–10: grób 148. 2: żelazo; 6: poroże; 3–4, 7–10: glina.

Fig. 86. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1–4: grave 147; 5–10: grave 148. 2: iron; 6: antlers; 3–4, 7–10: clay.

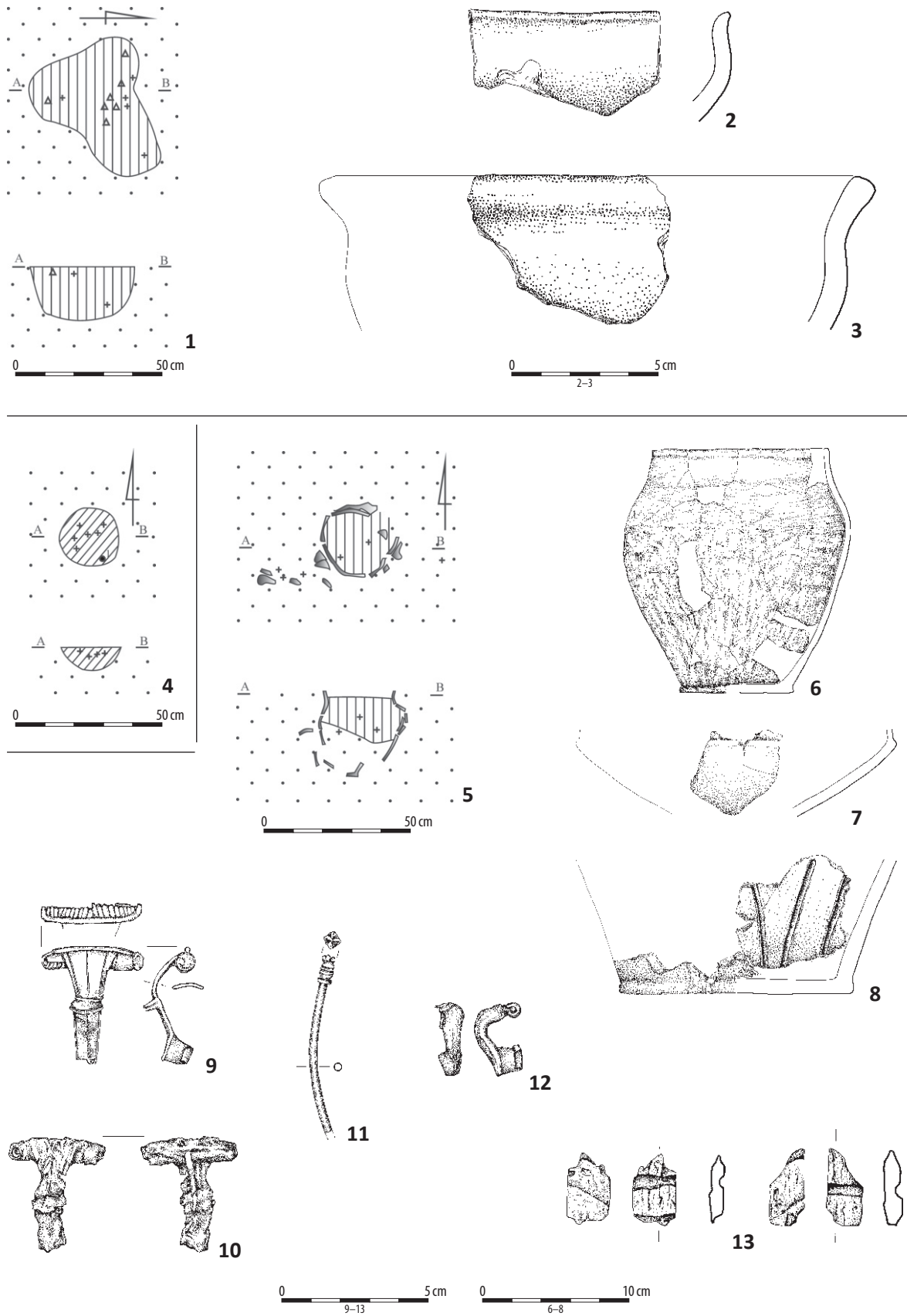
Ryc. 87. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1-2: grób 149; 3: grób 150; 4: grób 151; 5-6: grób 152; 7-11: grób 153. 2, 6: poroże; 9: stop miedzi; 8, 10-11: glina.

Fig. 87. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1-2: grave 149; 3: grave 150; 4: grave 151; 5-6: grave 152; 7-11: grave 153. 2, 6: antlers; 9: copper alloy; 8, 10-11: clay.

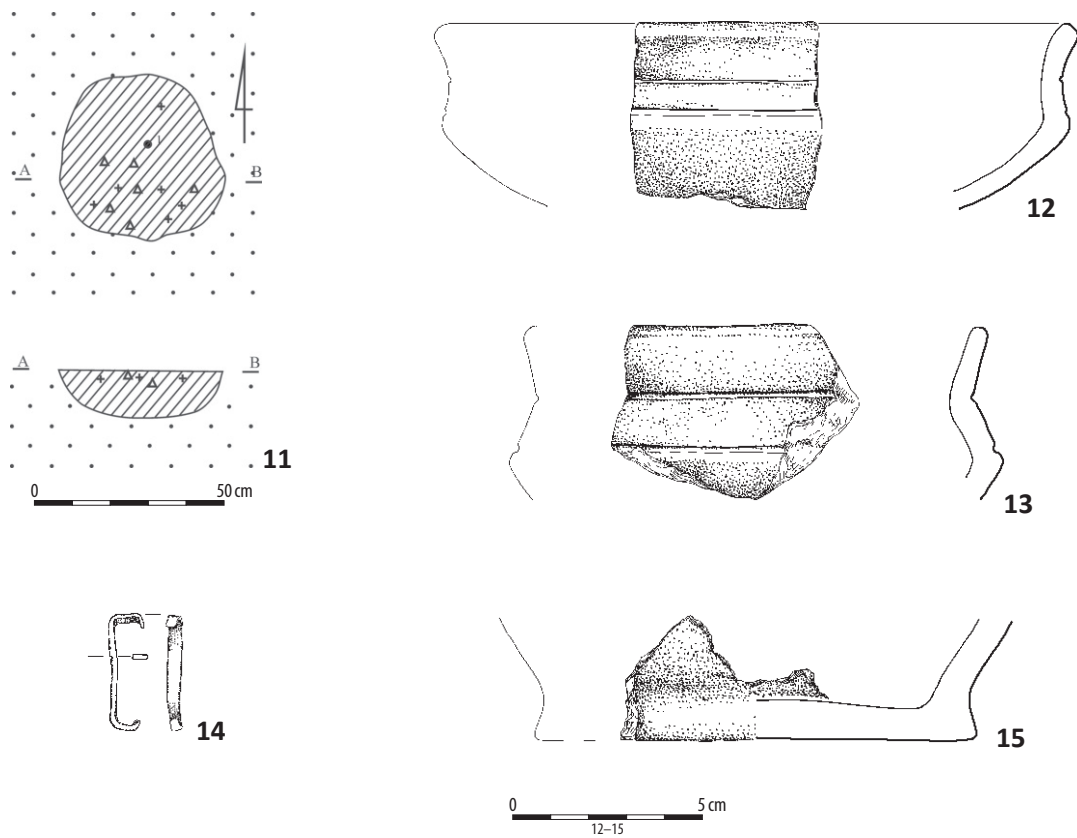
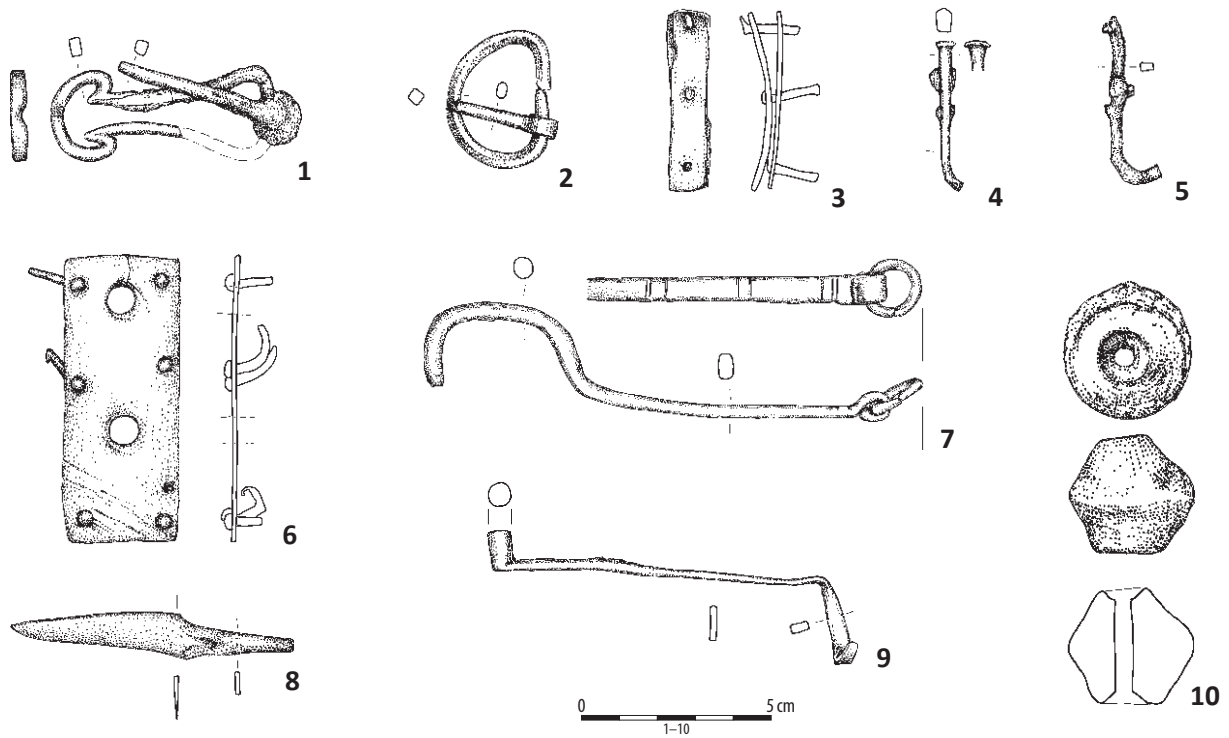
Ryc. 88. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1–5: grób 154; 6–10: grób 155; 11–15: grób 156. 2–5, 7–8, 10, 12–15: glina; 9: żelazo.

Fig. 88. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1–5: grave 154; 6–10: grave 155; 11–15: grave 156. 2–5, 7–8, 10, 12–15: clay; 9: iron.

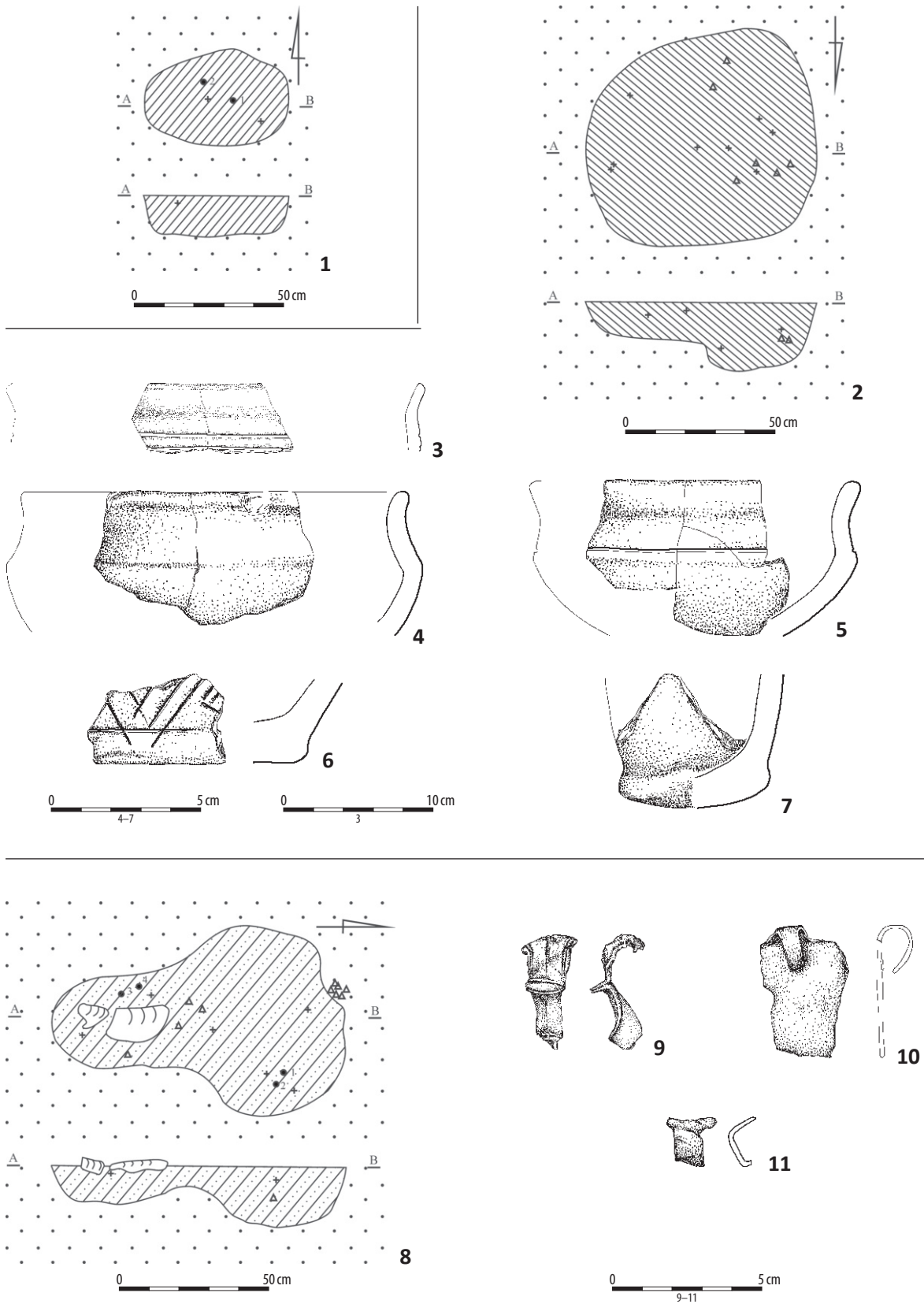
Ryc. 89. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1-3: grób 157; 4: grób 159; 5-13: grób 160. 2-3, 6-8: glina; 9, 10: mosiądz; 12: żelazo; 11, 13: poroże.

Fig. 89. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1-3: grave 157; 4: grave 159; 5-13: grave 160. 2-3, 6-8: clay; 9, 10: brass; 12: iron; 11, 13: antlers.

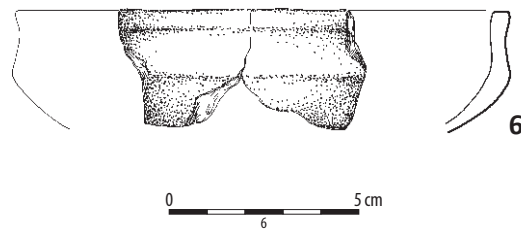
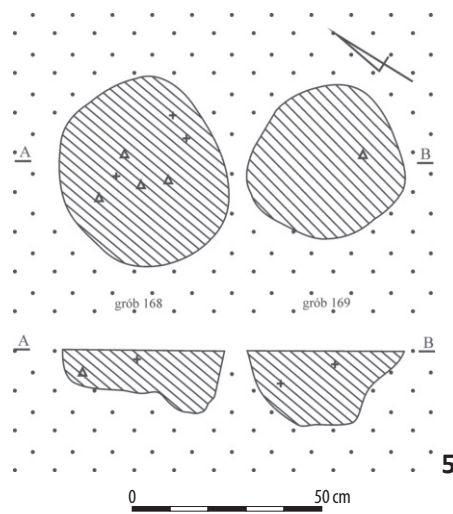
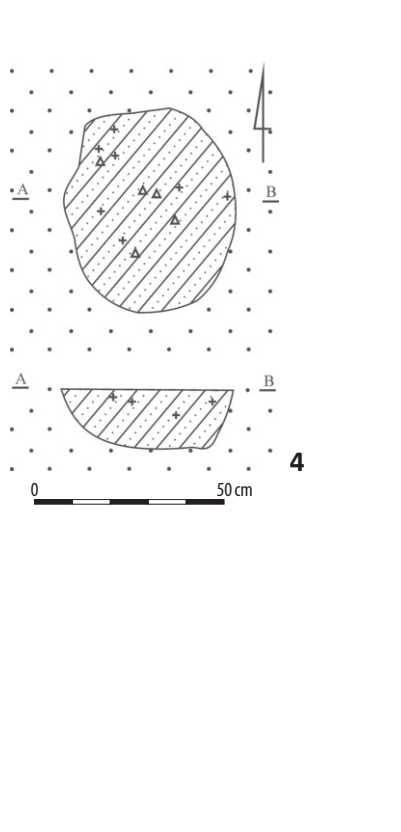
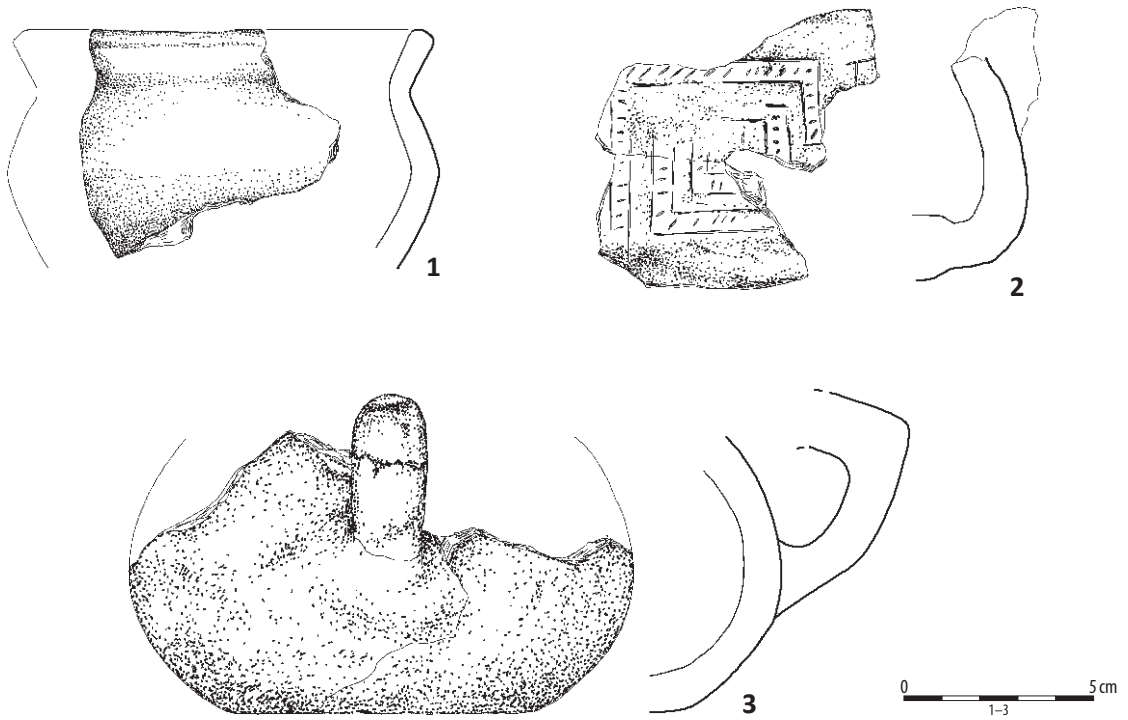
Ryc. 90. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1-10: grób 160; 11-15: grób 161. 1-9, 14: żelazo; 10, 12-13, 15: glina.

Fig. 90. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1-10: grave 160; 11-15: grave 161. 1-9, 14: iron; 10, 12-13, 15: clay.

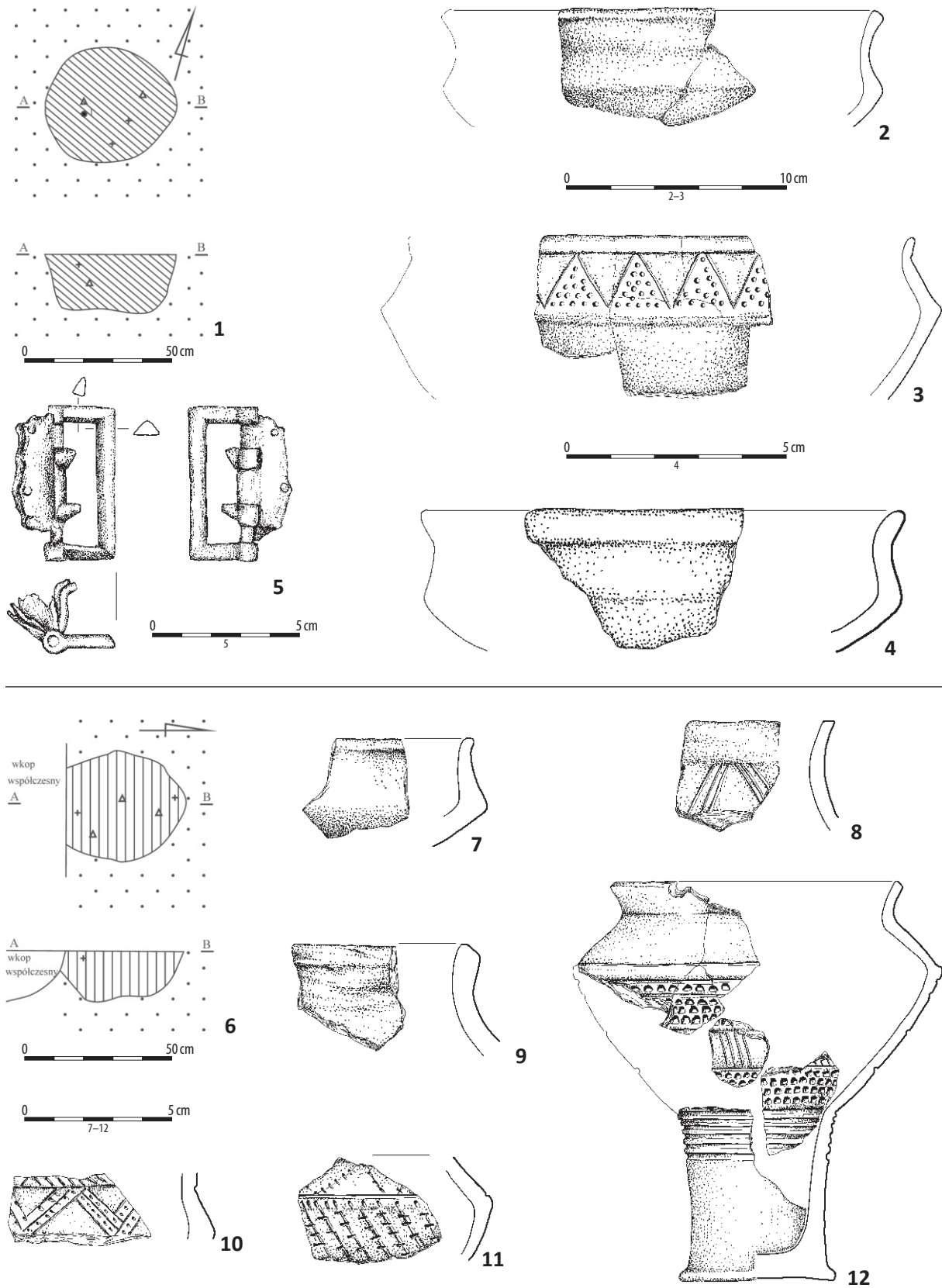
Ryc. 91. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1: grób 162; 2-7: grób 165; 8-11: grób 166. 3-7: glina; 9: brąz; 10-11: żelazo.

Fig. 91. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1: grave 162; 2-7: grave 165; 8-11: grave 166. 3-7: clay; 9: bronze; 10-11: iron.

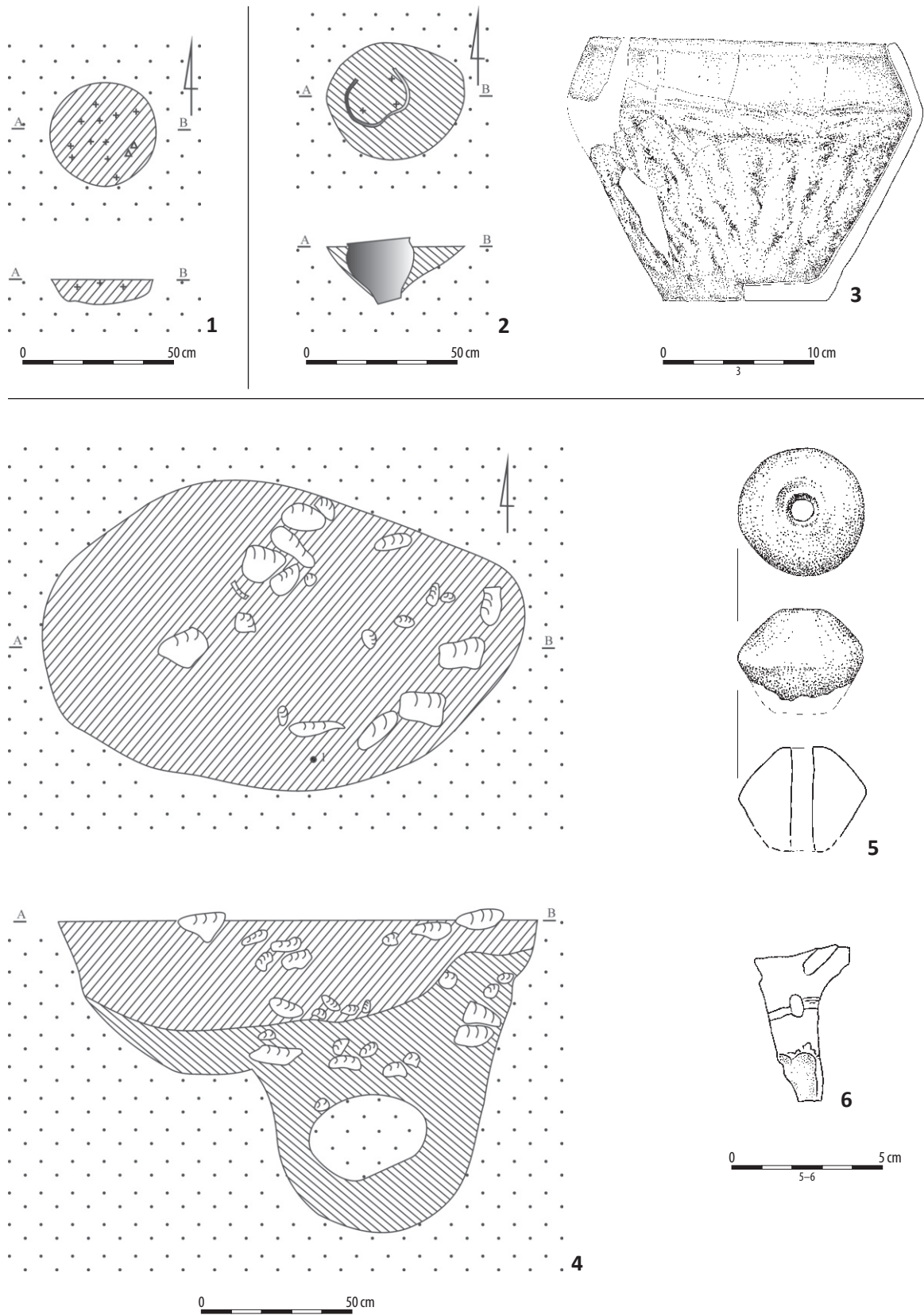
Ryc. 92. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1-3: grób 166; 4: grób 167; 5: grób 168 i 169; 6: grób 169.1-3, 6: glina.

Fig. 92. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1-3: grave 166; 4: grave 167; 5: grave 168 and 169; 6: grave 169. 1-3, 6: clay.

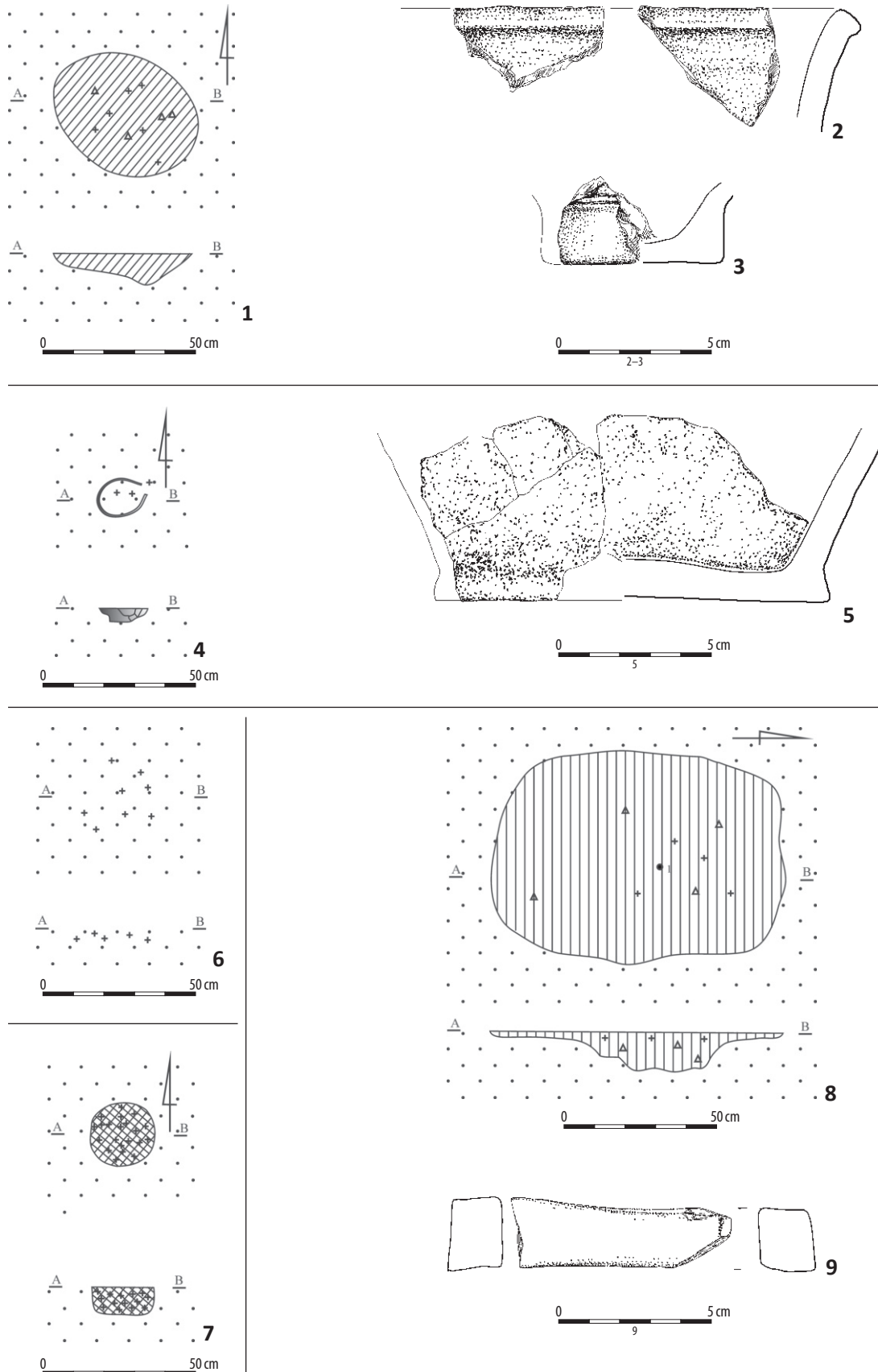
Ryc. 93. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1-5: grób 171; 6-12: grób 172. 2-4, 7-12: glina; 5: żelazo.

Fig. 93. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1-5: grave 171; 6-12: grave 172. 2-4, 7-12: clay; 5: iron.

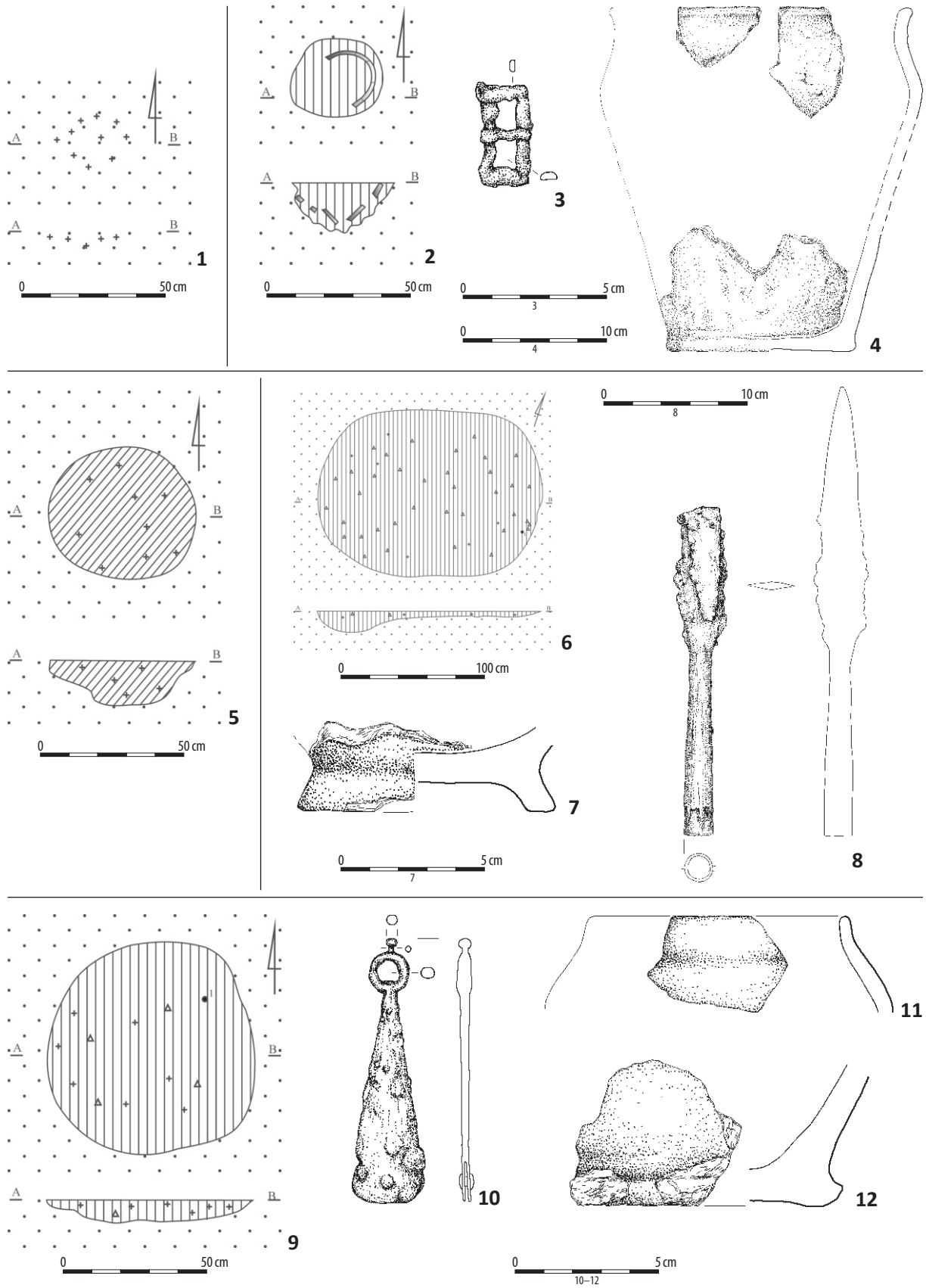
Ryc. 94. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1: grób 173; 2-3: grób 174; 4-6: grób 175. 3, 5-6: glina.

Fig. 94. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1: grave 173; 2-3: grave 174; 4-6: grave 175. 3, 5-6: clay.

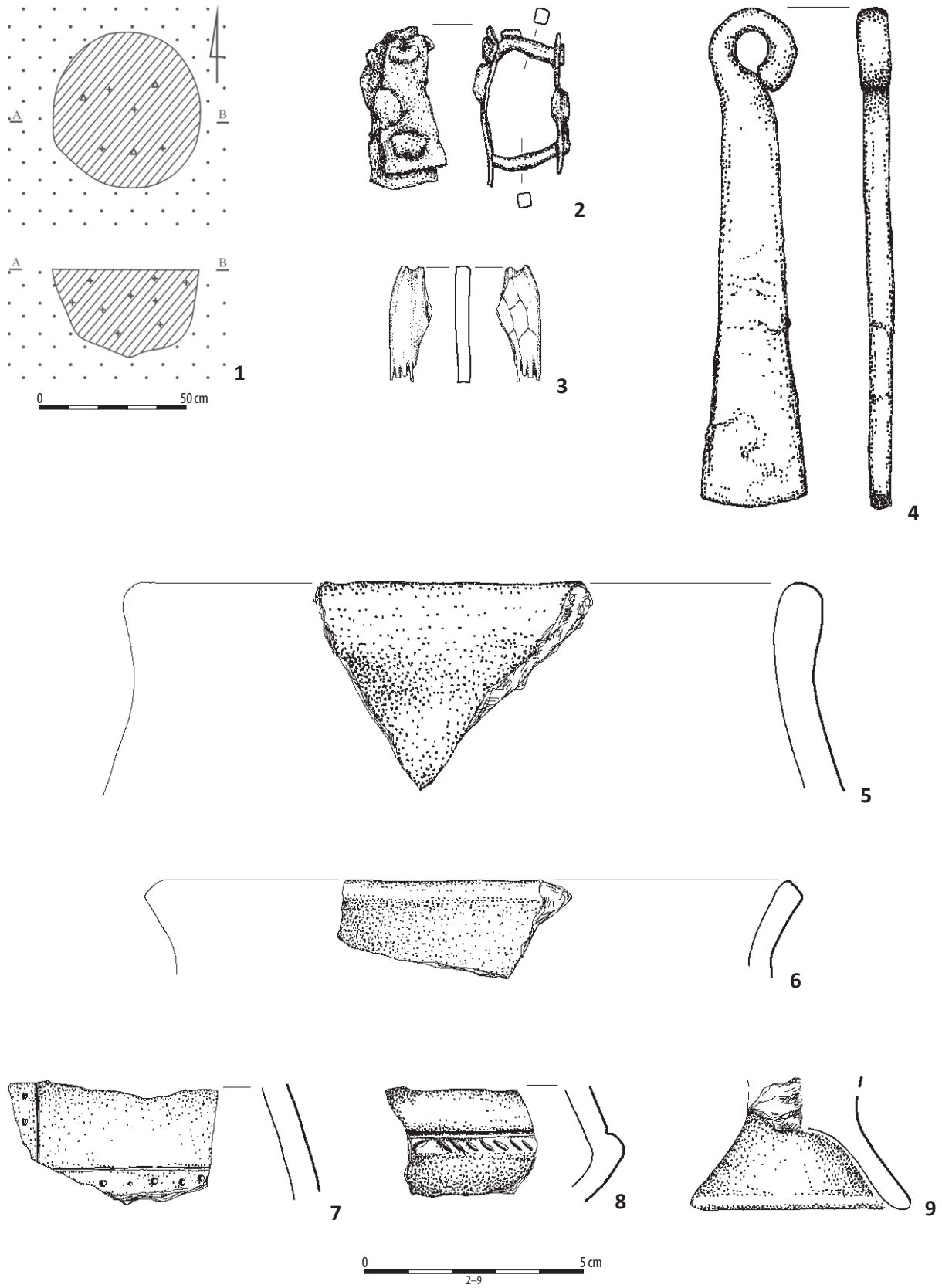
Ryc. 95. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1–3: grób 176; 4–5: grób 177; 6: grób 178; 7: grób 180; 8–9: grób 181. 2–3, 5: glina; 9: piaskowiec.

Fig. 95. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1–3: grave 176; 4–5: grave 177; 6: grave 178; 7: grave 180; 8–9: grave 181. 2–3, 5: clay; 9: sandstone.

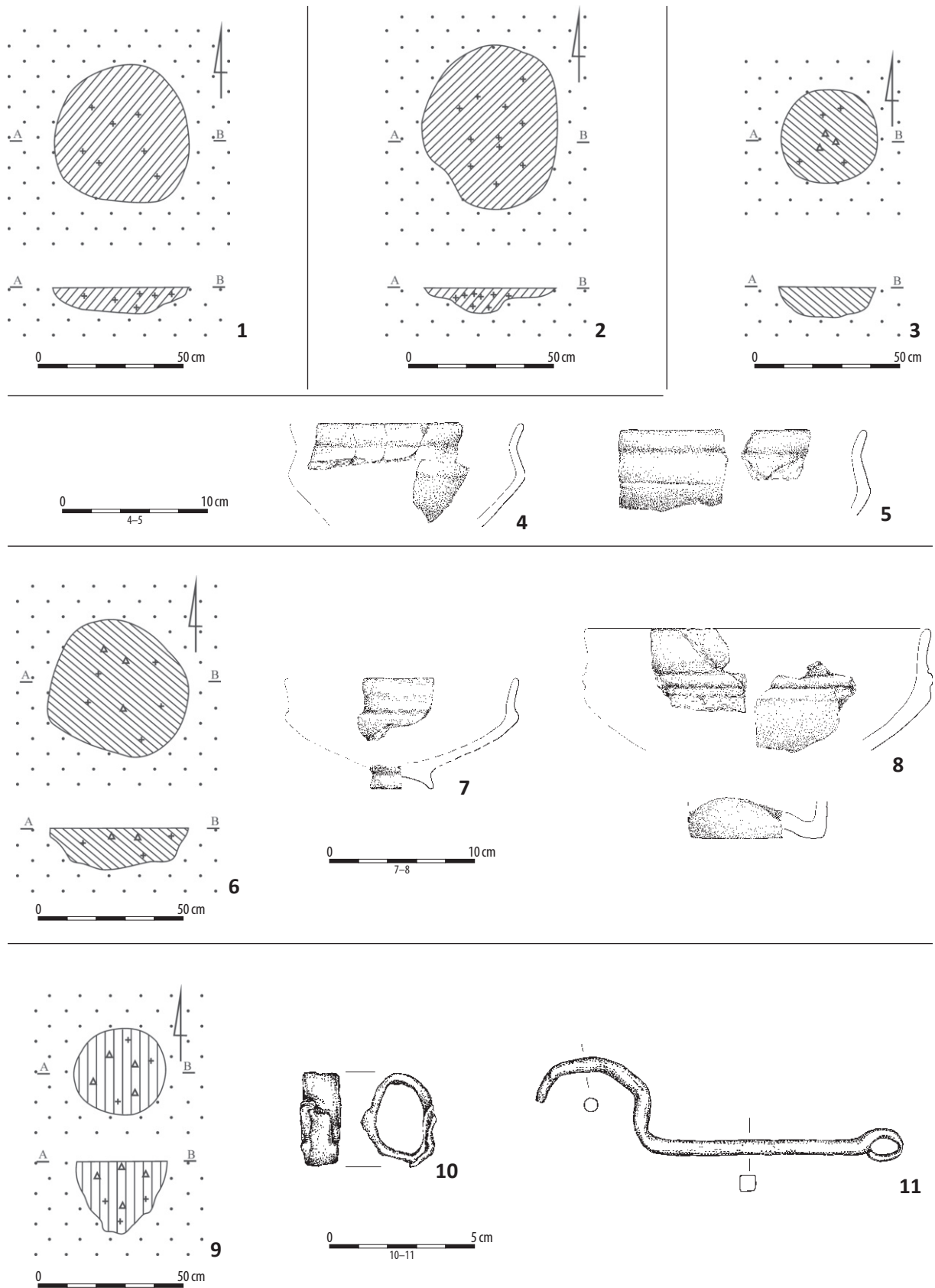
Ryc. 96. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1: grób 182; 2-4: grób 183; 5: grób 184; 6-8: grób 185; 9-12: grób 186. 3, 8, 10: żelazo; 4, 7, 11-12: glina.

Fig. 96. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1: grave 182; 2-4: grave 183; 5: grave 184; 6-8: grave 185; 9-12: grave 186. 3, 8, 10: iron; 4, 7, 11-12: clay.

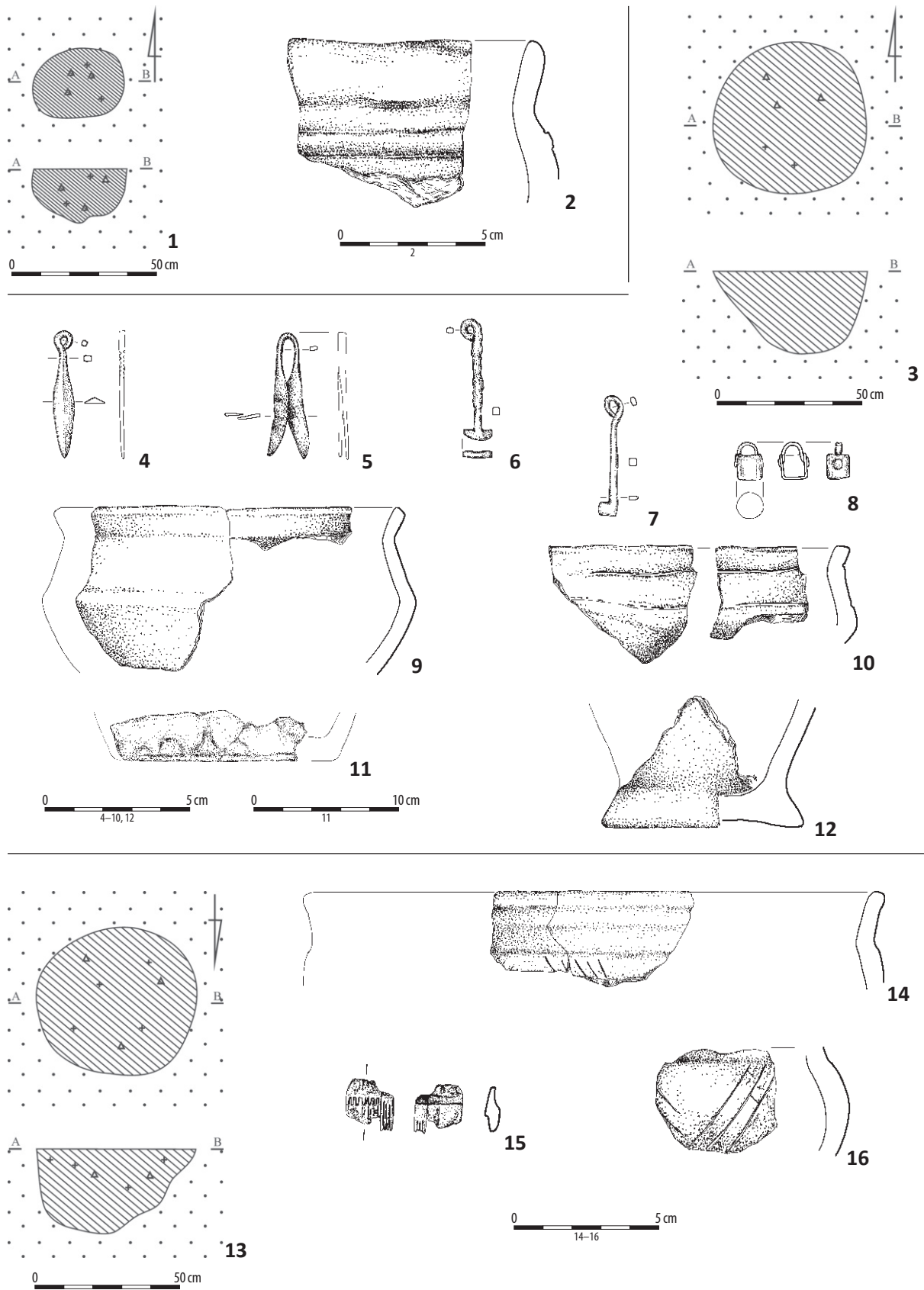
Ryc. 97. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. Grób 187. 2, 4: żelazo; 3: poroże; 5-9: glina.

Fig. 97. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. Grave 187. 2, 4: iron; 3: antlers; 5-9: clay.

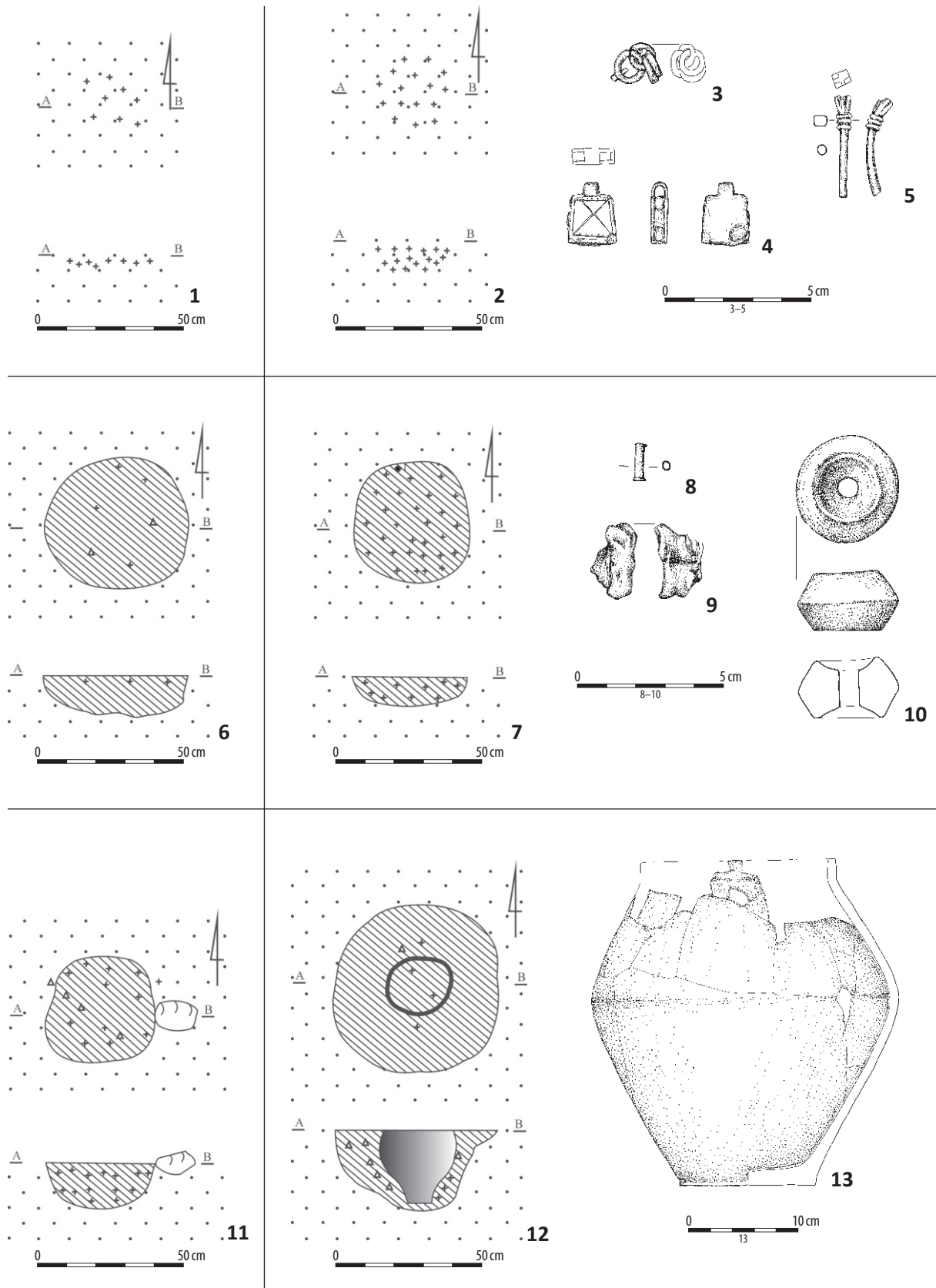
Ryc. 98. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1: grób 188; 2: grób 189; 3-5: grób 190; 6-8: grób 191; 9-11: grób 192. 4-5, 7-8: glina; 10-11: żelazo.

Fig. 98. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1: grave 188; 2: grave 189; 3-5: grave 190; 6-8: grave 191; 9-11: grave 192. 4-5, 7-8: clay; 10-11: iron.

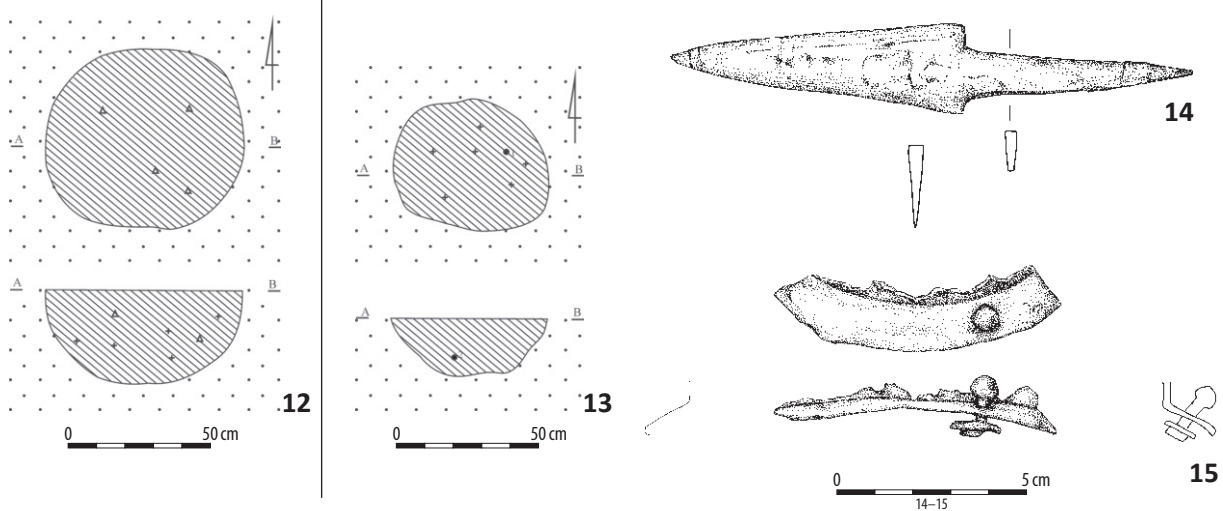
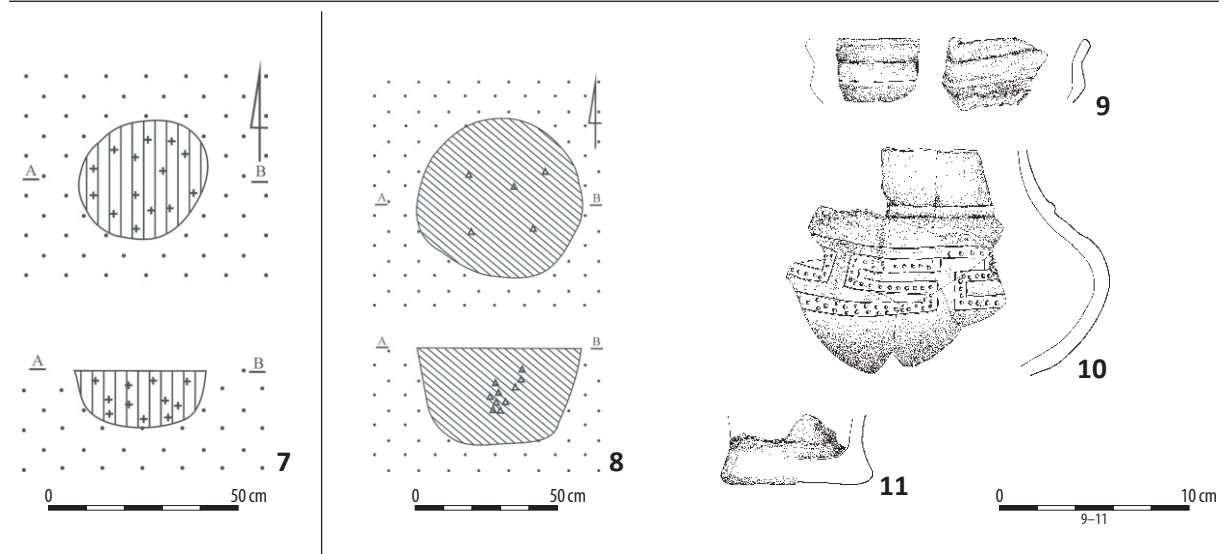
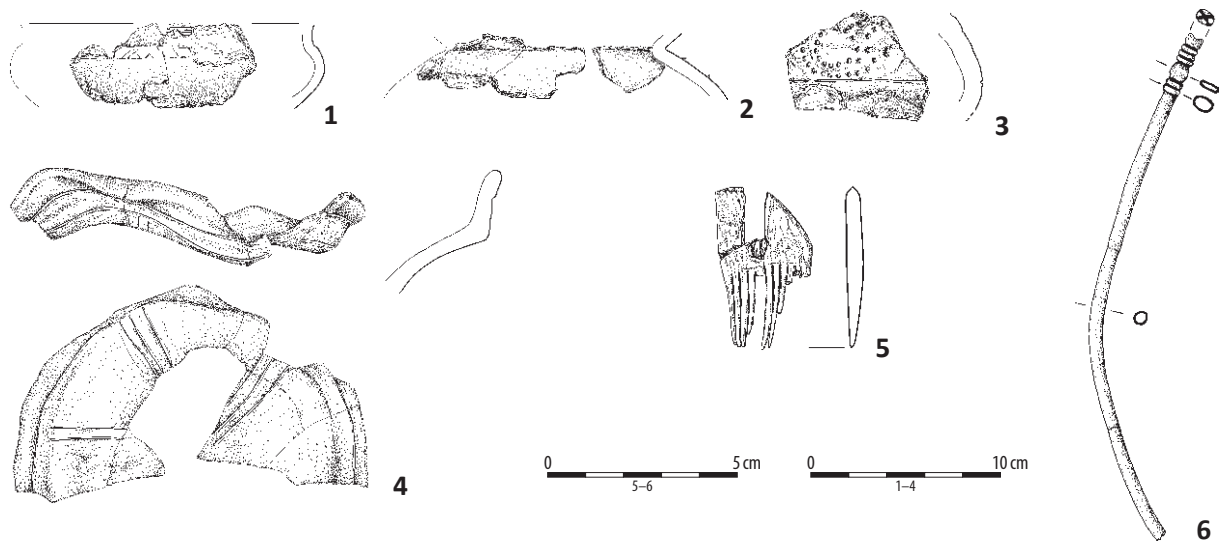
Ryc. 99. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1-2: grób 193; 3-12: grób 195; 13-16: grób 196. 2, 9-12, 14, 16: glina; 4-8: żelazo; 15: poroże.

Fig. 99. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1-2: grave 193; 3-12: grave 195; 13-16: grave 196. 2, 9-12, 14, 16: clay; 4-8: iron; 15: antlers.

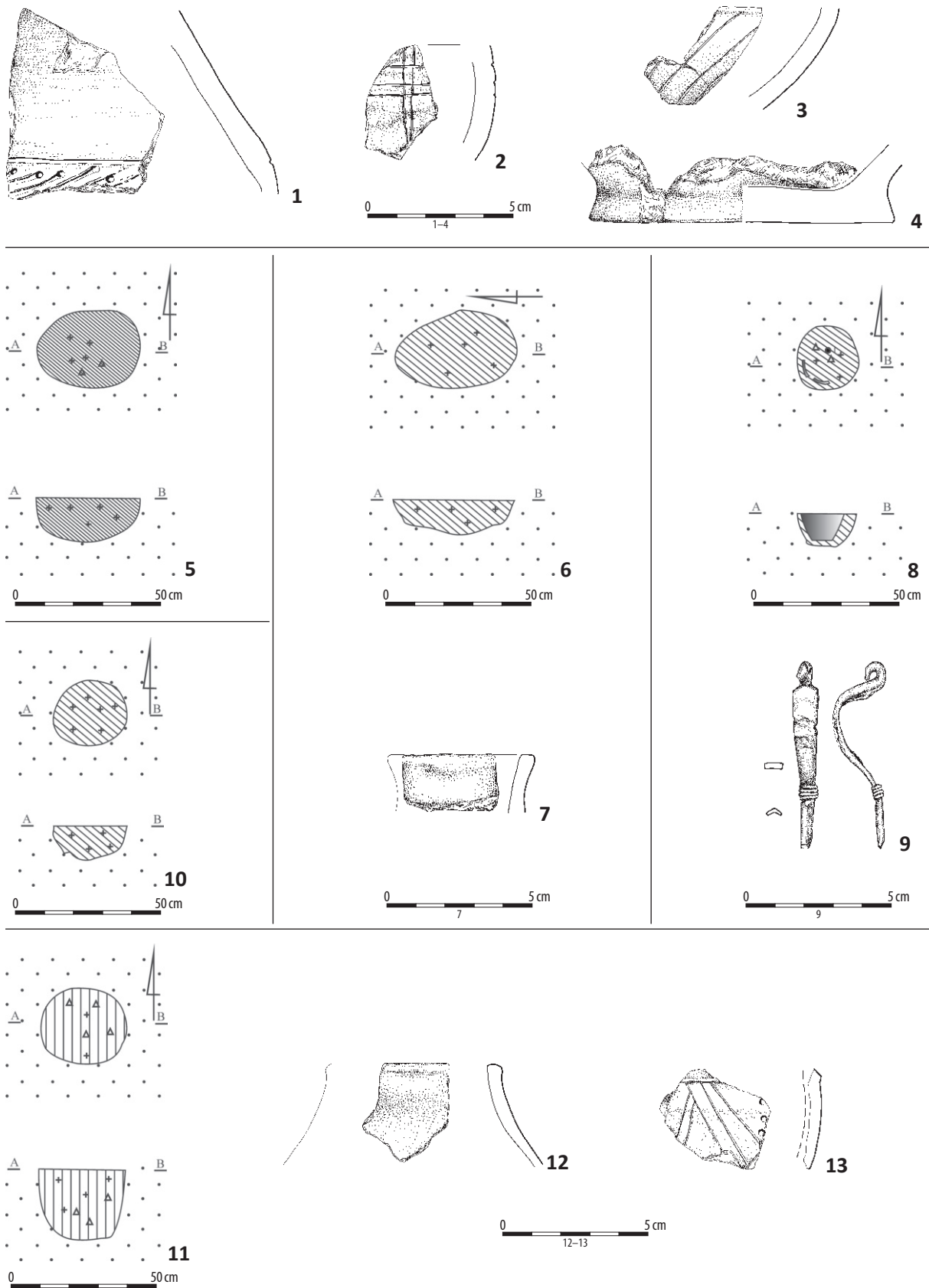
Ryc. 100. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1: grób 197; 2-5: grób 198; 6: grób 199; 7-10: grób 201; 11: grób 202; 12-13: grób 203. 3-4: żelazo; 8: stop miedzi; 5: poroże; 9: kość; 10, 13: glina.

Fig. 100. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1: grave 197; 2-5: grave 198; 6: grave 199; 7-10: grave 201; 11: grave 202; 12-13: grave 203. 3-4: iron; 8: copper alloy; 5: antlers; 9: bone; 10, 13: clay.

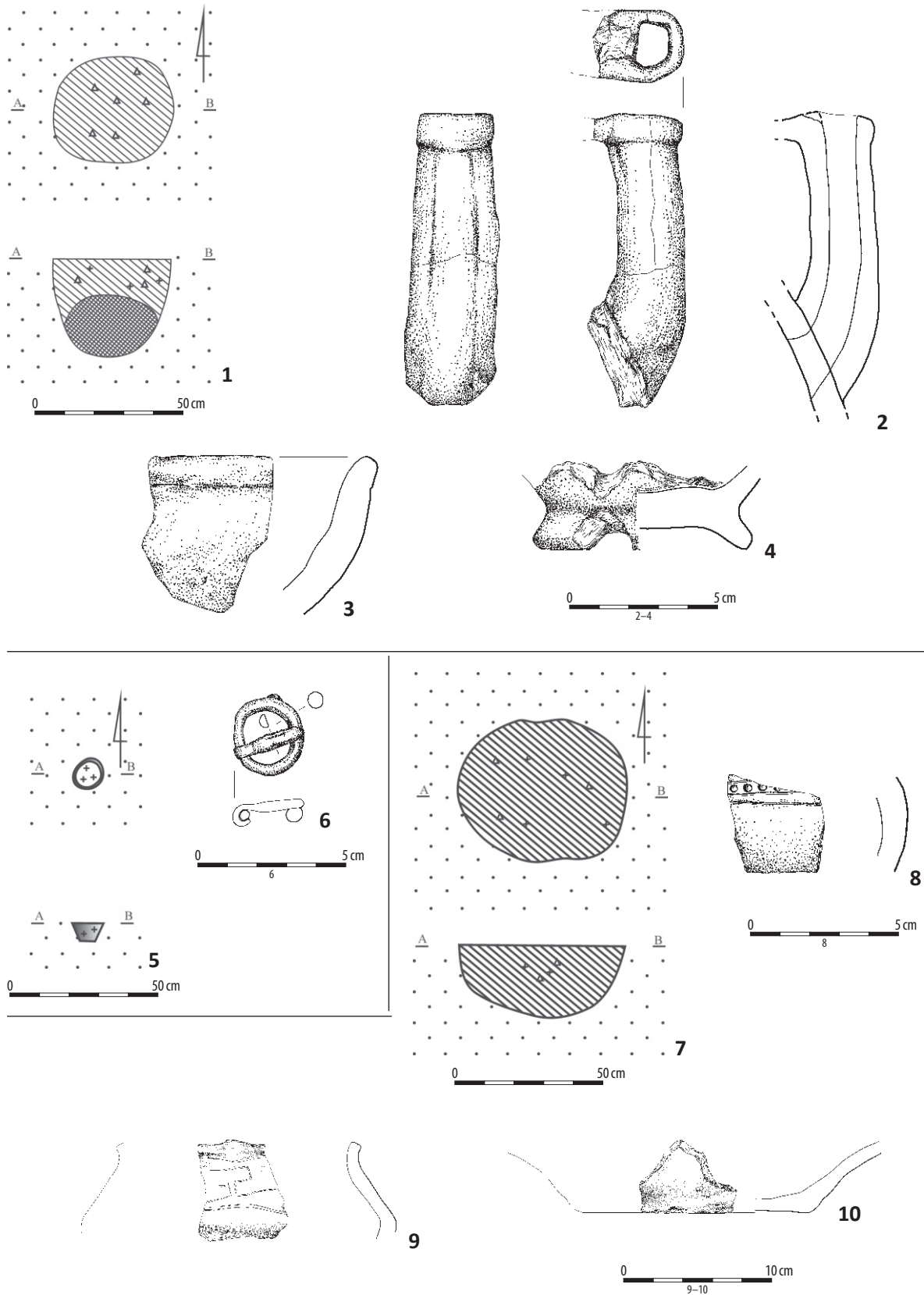
Ryc. 101. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1-6: grób 203; 7: grób 204; 8-11: grób 206; 12: grób 207; 13-15: grób 208. 1-4, 9-11: glina; 5-6: poroże; 14-15: żelazo.

Fig. 101. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1-6: grave 203; 7: grave 204; 8-11: grave 206; 12: grave 207; 13-15: grave 208. 1-4, 9-11: clay; 5-6: antlers; 14-15: iron.

Ryc. 102. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1-4: grób 208; 5: grób 209; 6: grób 210; 7-9: grób 211; 10: grób 212; 11-13: grób 213. 1-4, 8, 12-13: glina; 9: żelazo.

Fig. 102. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1-4: grave 208; 5: grave 209; 6: grave 210; 7-9: grave 211; 10: grave 212; 11-13: grave 213. 1-4, 8, 12-13: clay; 9: iron.

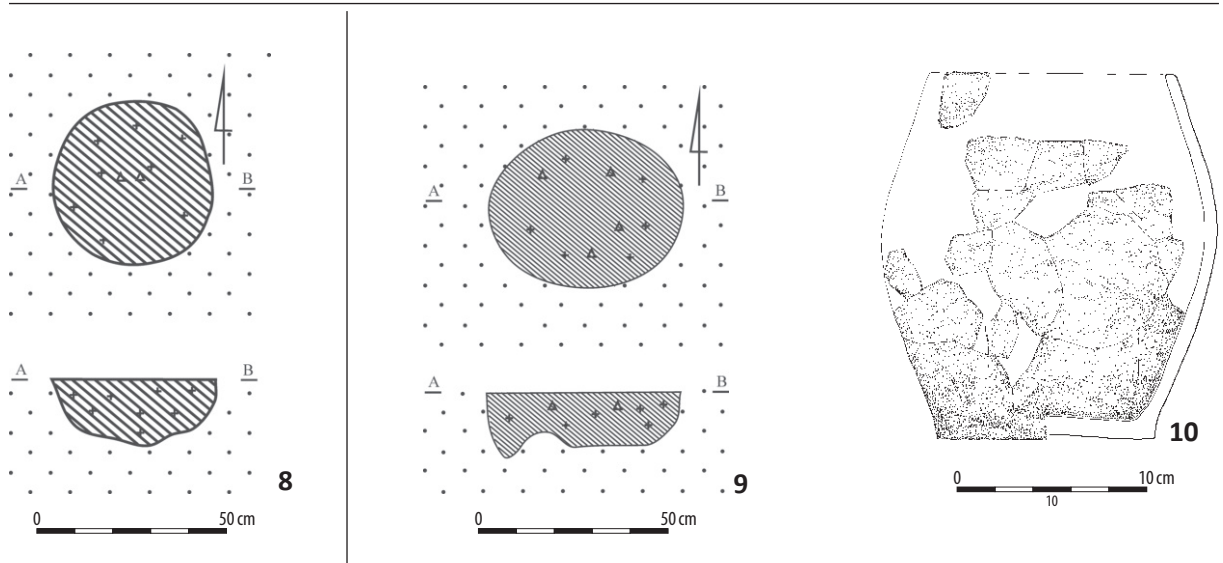
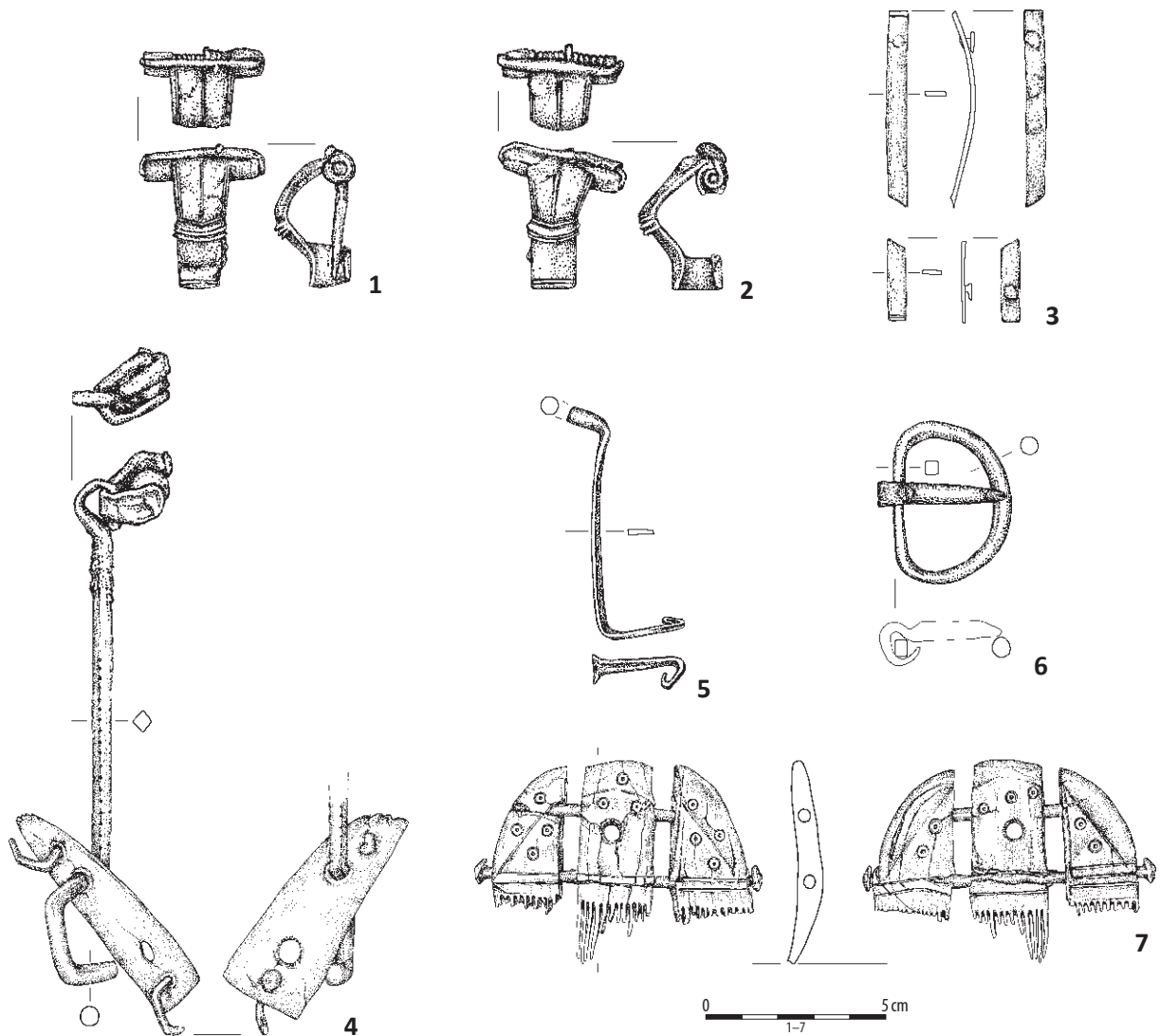
Ryc. 103. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1-4: grób 214; 5-6: grób 217; 7-10: grób 218. 2-4, 8-10: glina; 6: żelazo.

Fig. 103. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1-4: grave 214; 5-6: grave 217; 7-10: grave 218. 2-4, 8-10: clay; 6: iron.

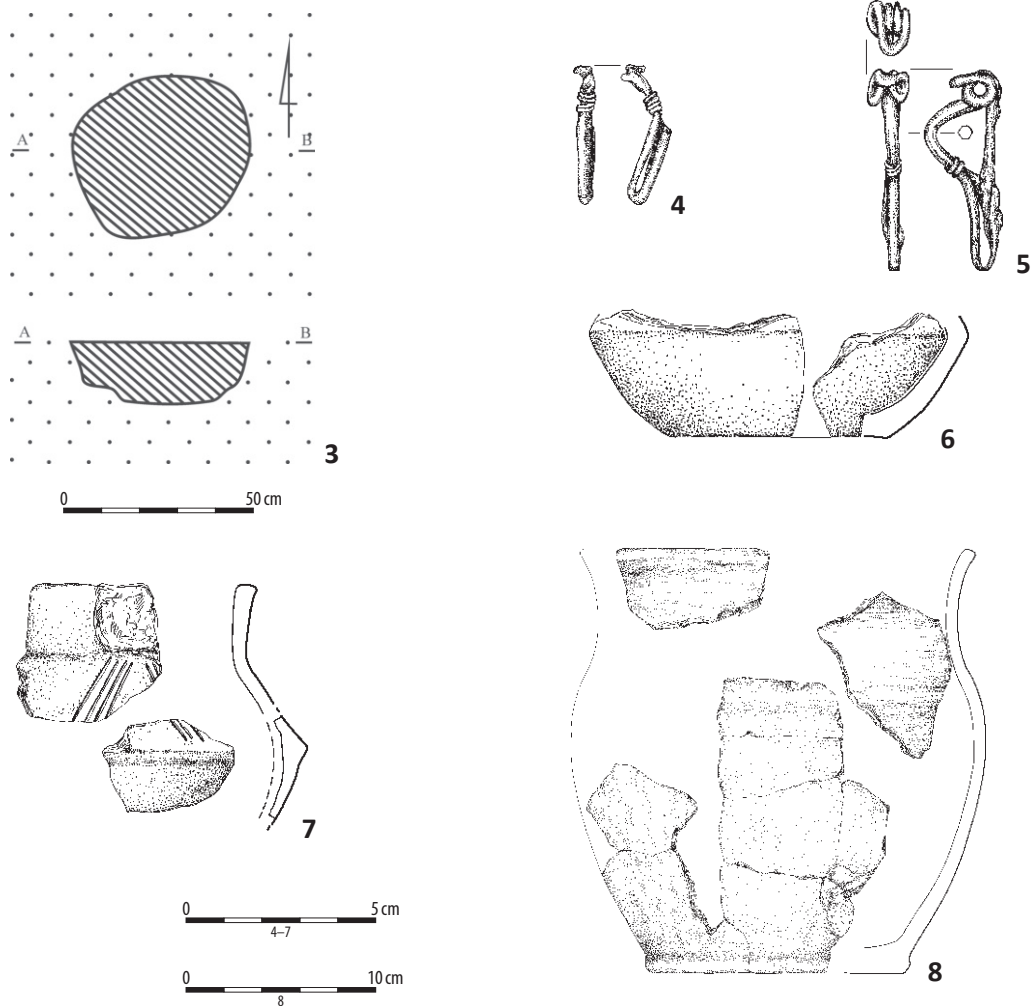
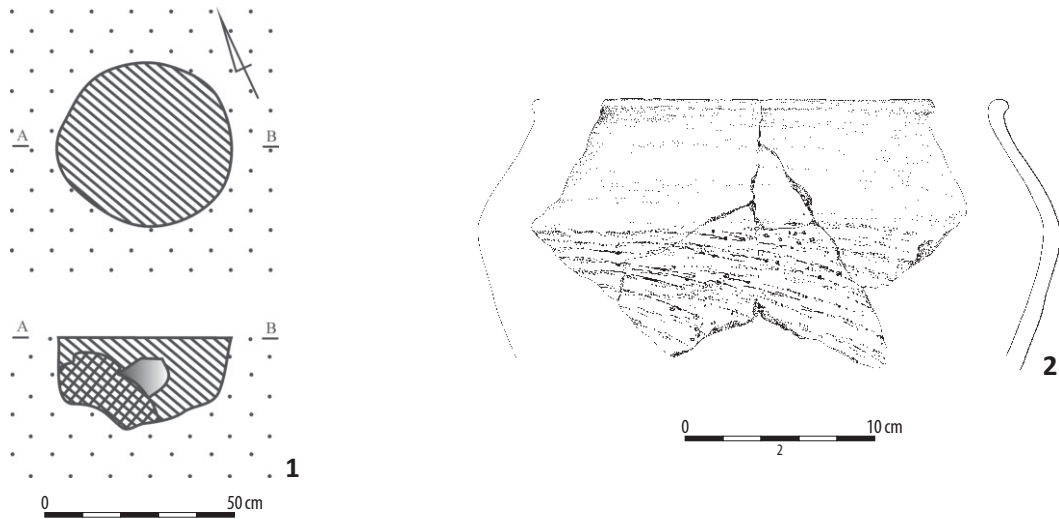
Ryc. 104. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1-7: grób 219; 8-11: grób 220. 2-3, 9-11: glina; 4-6: stop miedzi; 7: poroże.

Fig. 104. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1-7: grave 219; 8-11: grave 220. 2-3, 9-11: clay; 4-6: copper alloy; 7: antlers.

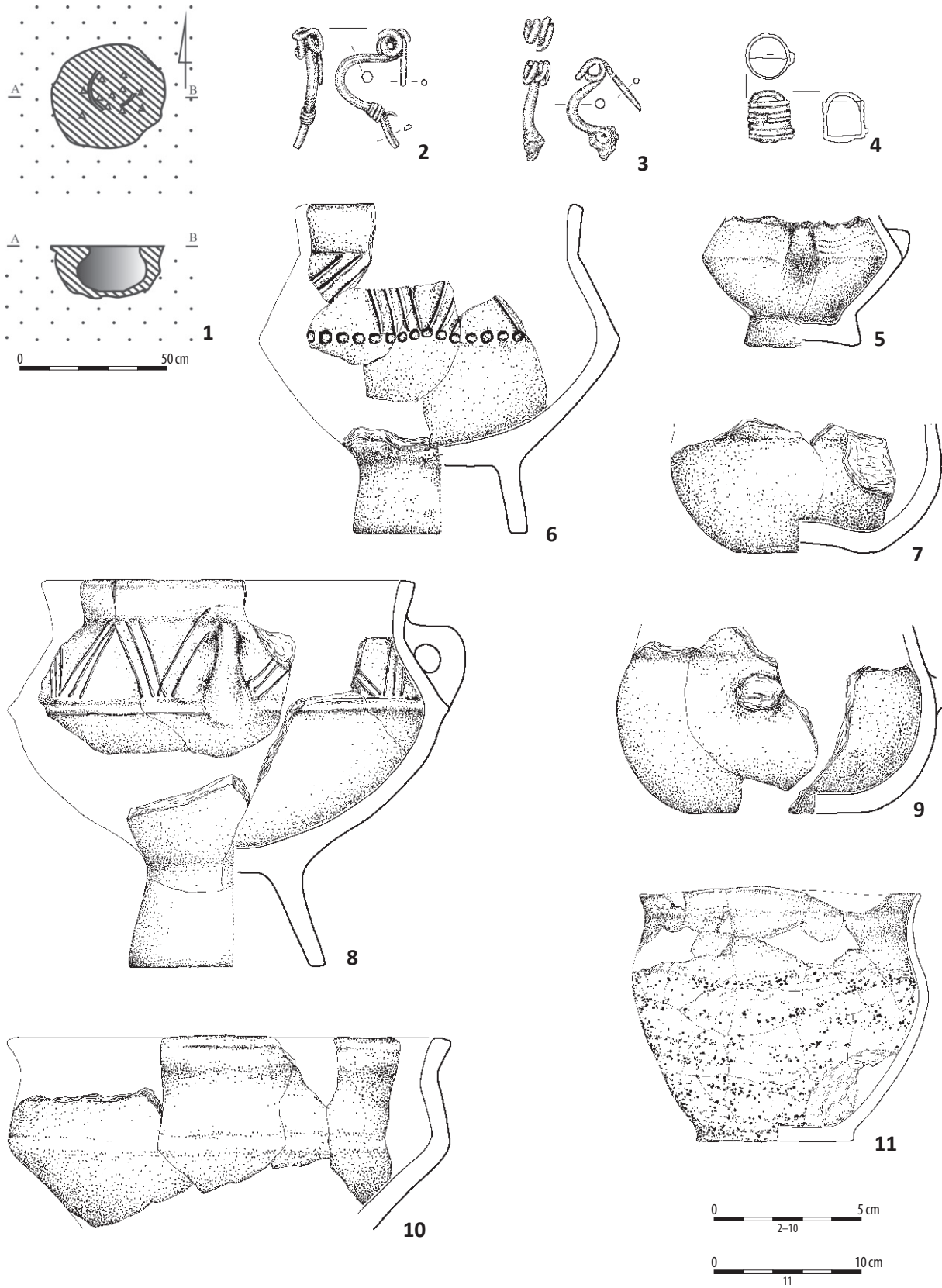
Ryc. 105. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1-7: grób 220; 8: grób 223; 9-10: grób 225. 1-2: żelazo; 3: stop miedzi; 4-6: żelazo; 7: poroże - żelazo; 10: glina.

Fig. 105. Kolonia Rychłocice site 1, district of Łódź. 1-7: grave 220; 8: grave 223; 9-10: grave 225. 1-2: iron; 3: copper alloy; 4-6: iron; 7: antlers - iron; 10: clay.

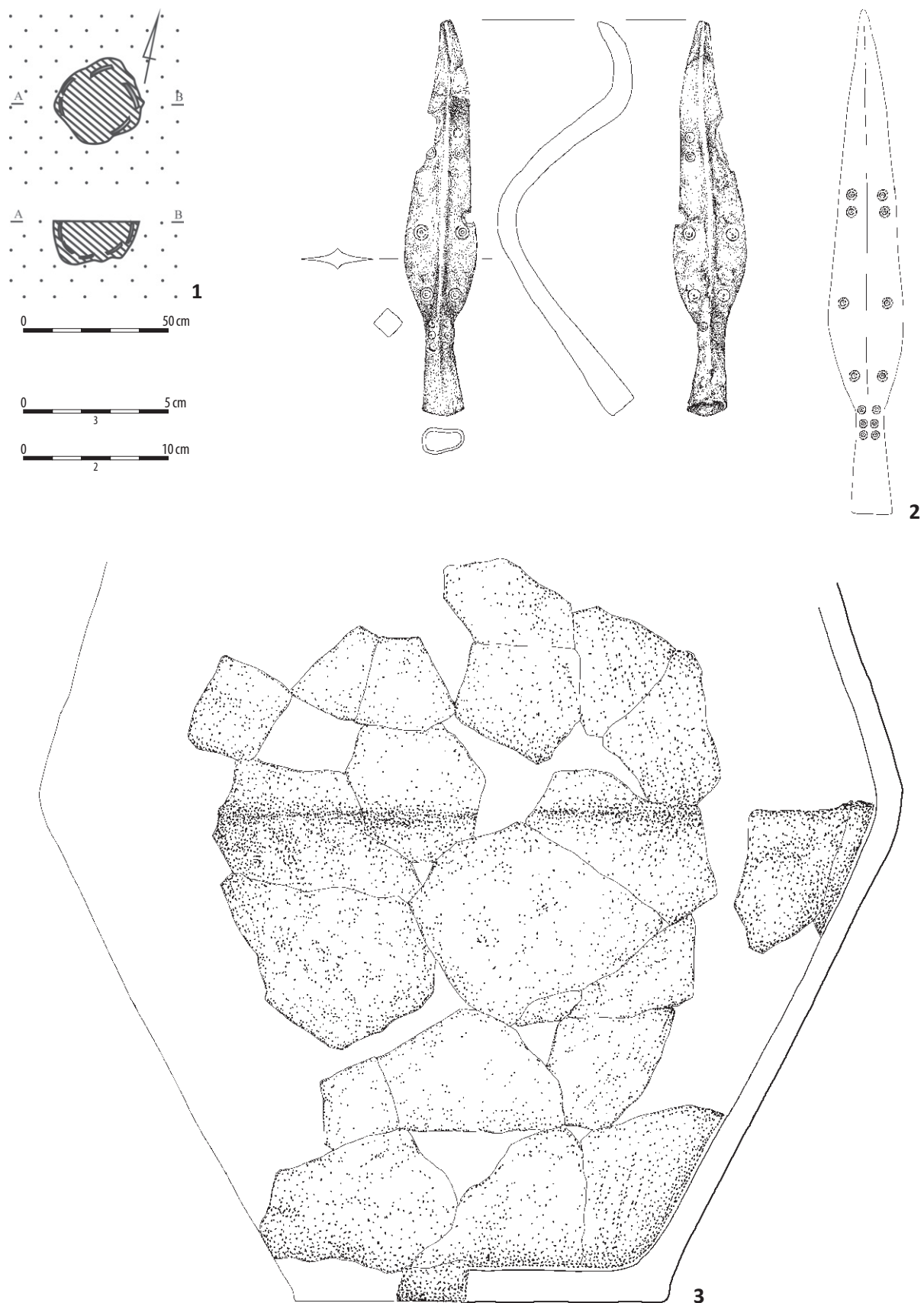
Ryc. 106. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1–2: grób 226; 3–8: grób 227. 2, 6–8: glina; 4: stop miedzi; 5: żelazo.

Fig. 106. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1–2: grave 226; 3–8: grave 227. 2, 6–8: clay; 4: copper alloy; 5: iron.

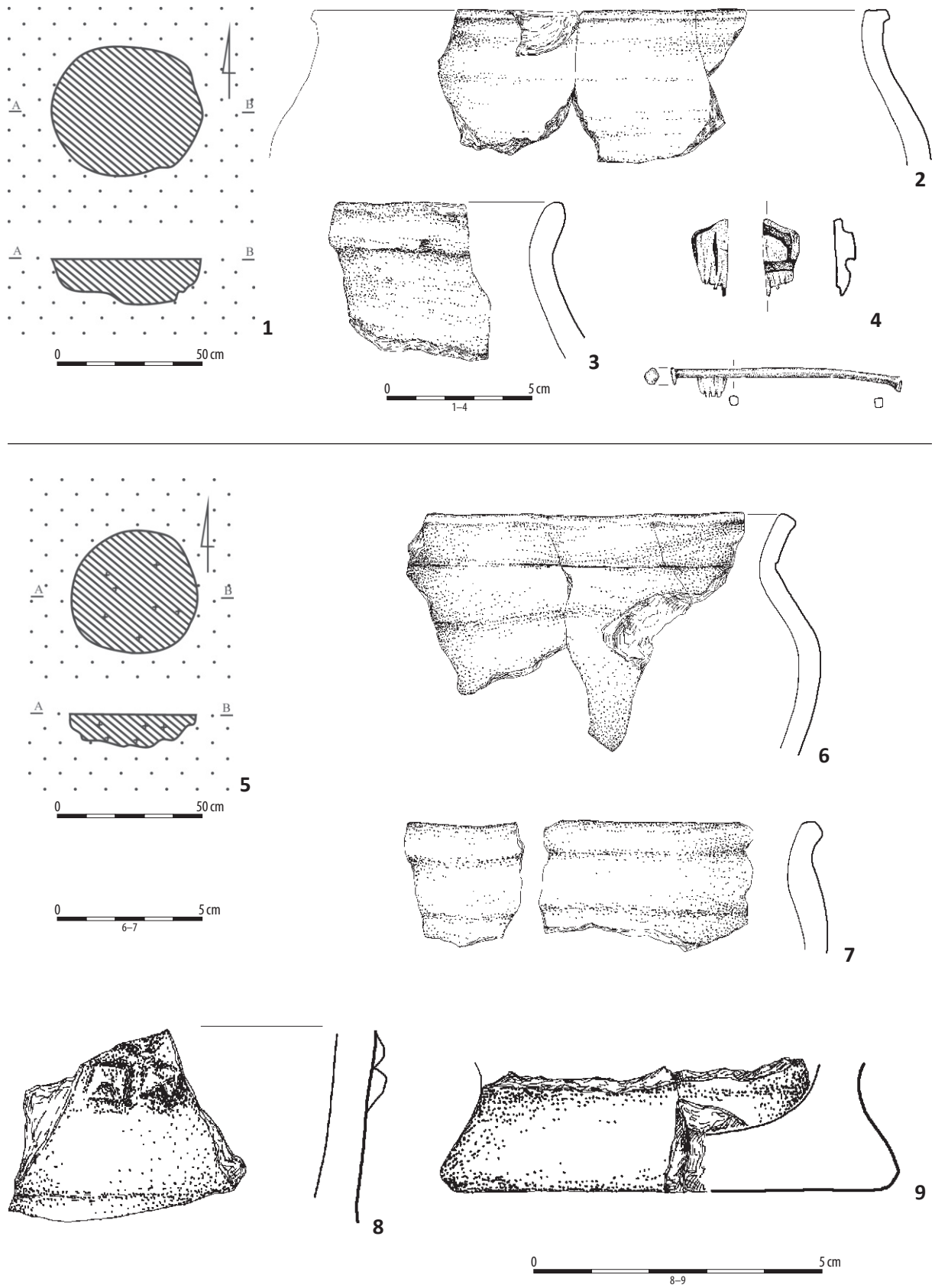
Ryc. 107. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. Grób 228. 2-3: stop miedzi; 4: żelazo; 5-11: glina.

Fig. 107. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. Grave 228. 2-3: copper alloy; 4: iron; 5-11: clay.

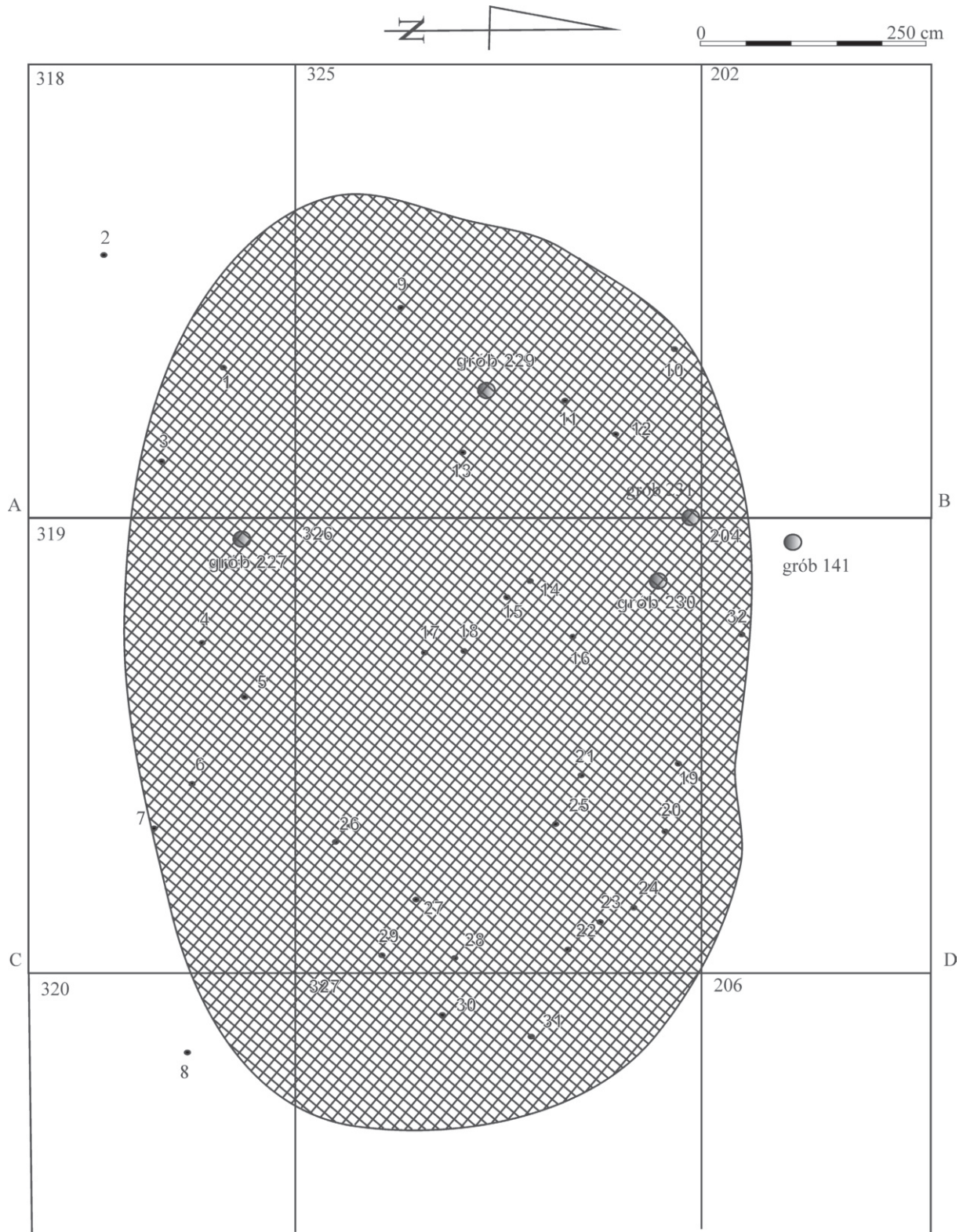
Ryc. 108. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. Grób 229. 2: żelazo i srebro; 3: glina.

Fig. 108. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. Grave 229. 2: iron and silver; 3: clay.

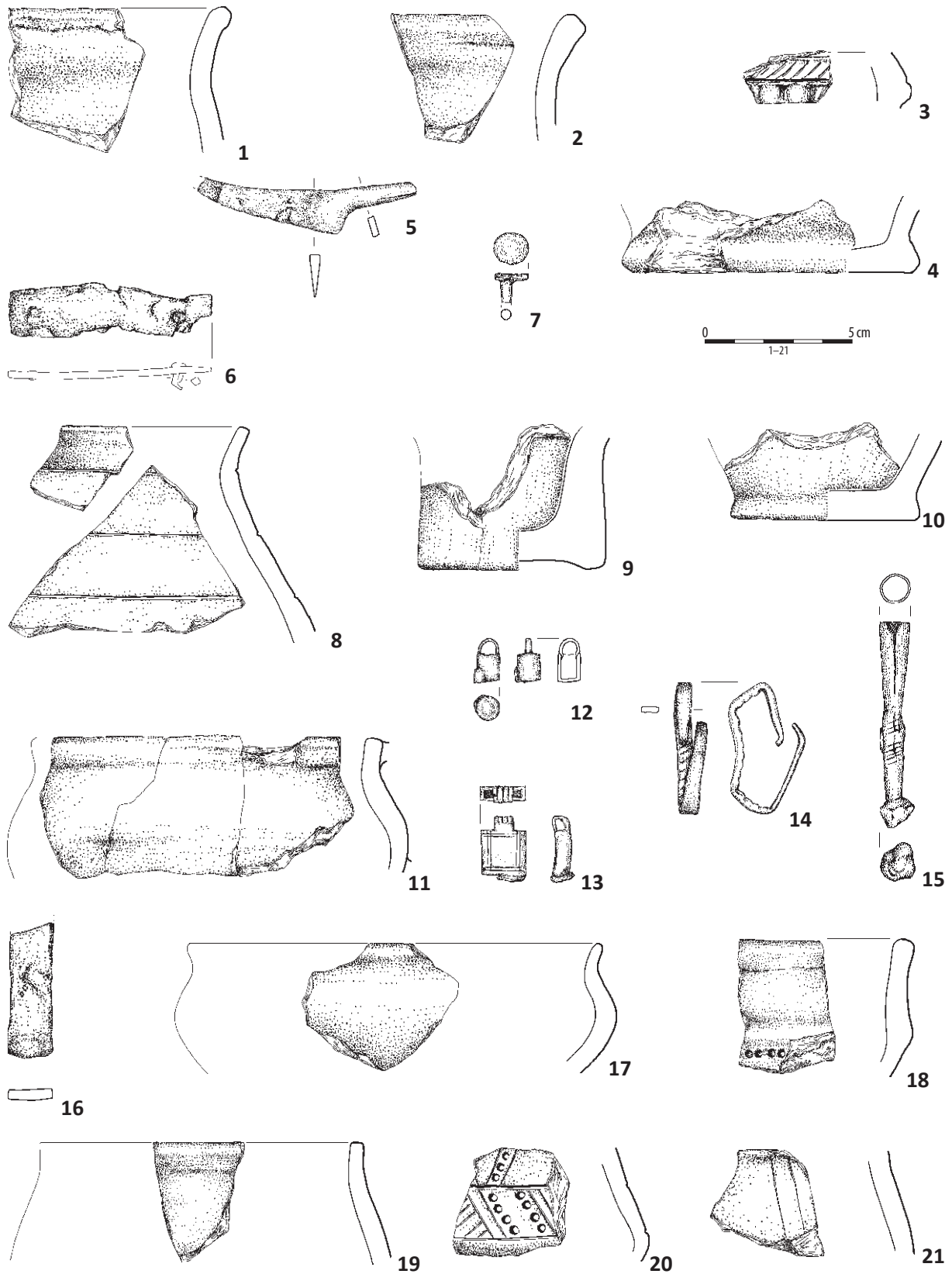
Ryc. 109. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1-4: grób 230; 5-9: grób 231. 2-3, 6-9: glina; 4: poroże – żelazo.

Fig. 109. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1-4: grave 230; 5-9: grave 231. 2-3, 6-9: clay; 4: antlers – iron.

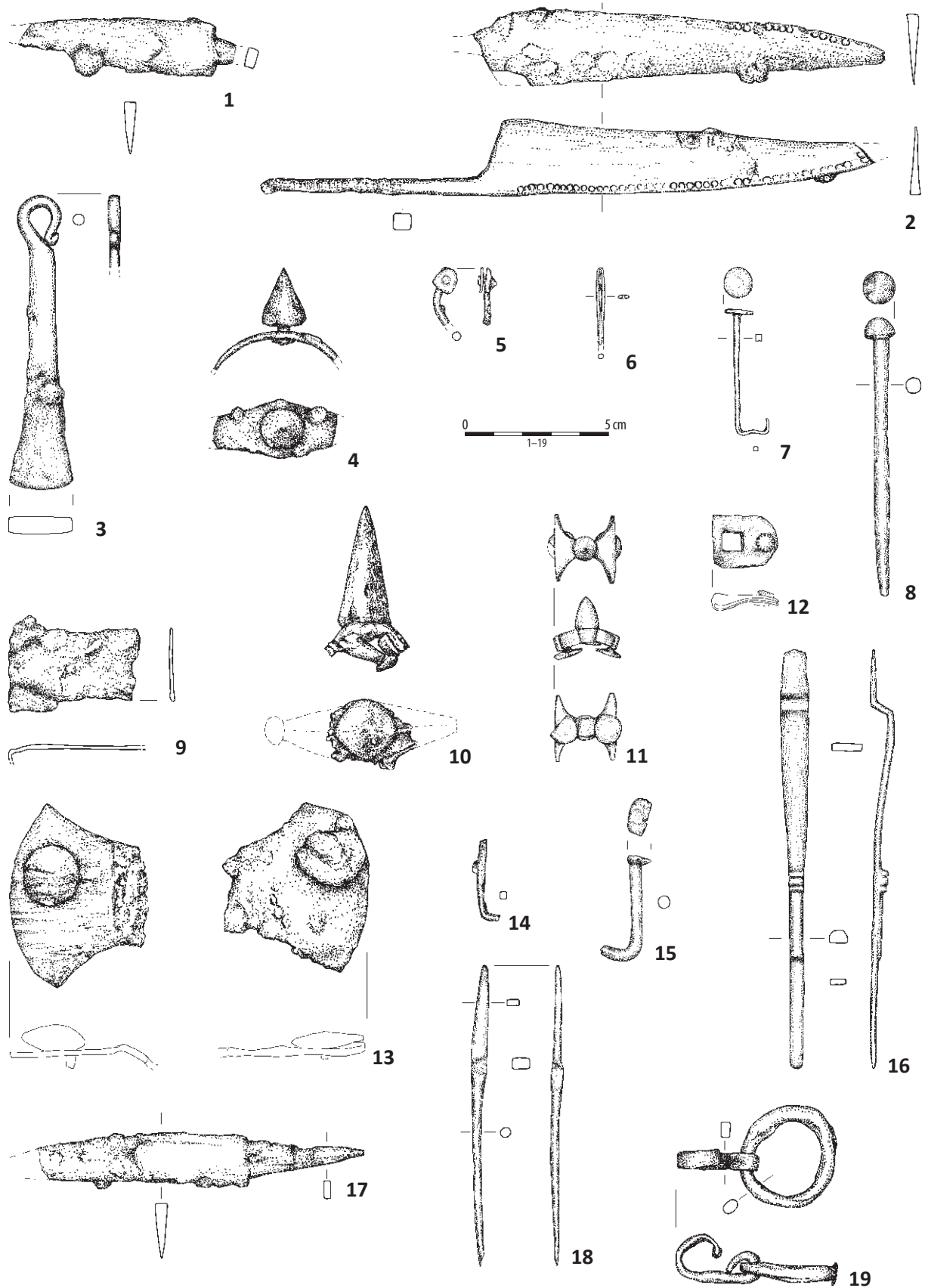
Ryc. 110. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. Ustryna 1 z lokalizacją najbliższych grobów i zabytków wydzielonych.

Fig. 110. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. Ustrina 1 with the location of the closest graves and assigned relics.

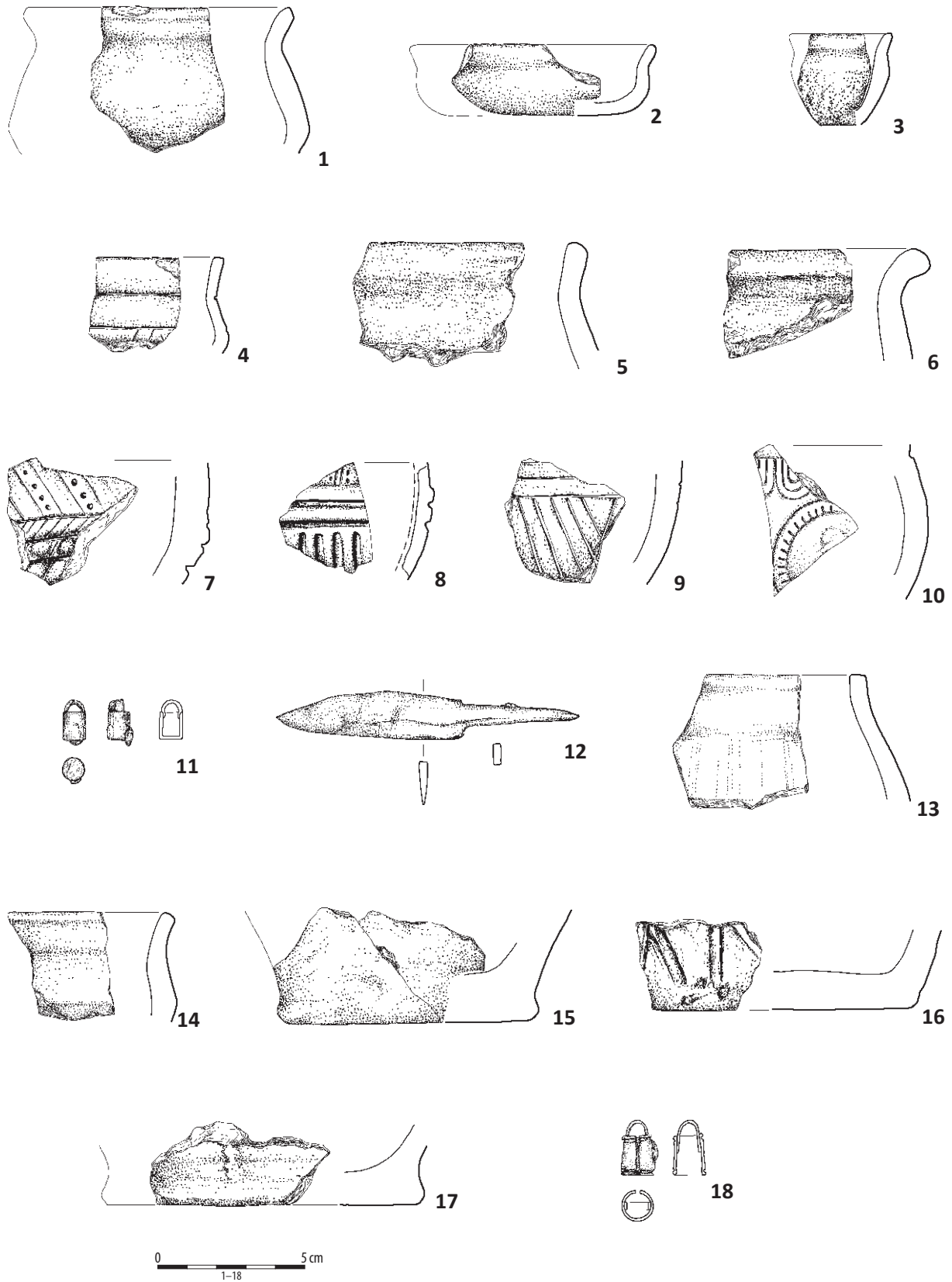
Ryc. 111. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. Ustryna 1. 1-7: odc. 318; 8-15: odc. 319; 16: odc. 320; 17-21: odc. 325. 1-4, 8-11, 17-21: glina; 5-7, 12-16: żelazo.

Fig. 111. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. Ustryna 1. 1-7: section 318; 8-15: section:319; 16: section 320; 17-21: section 325. 1-4, 8-11, 17-21: clay; 5-7, 12-16: iron.

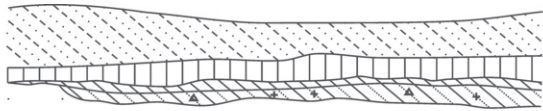
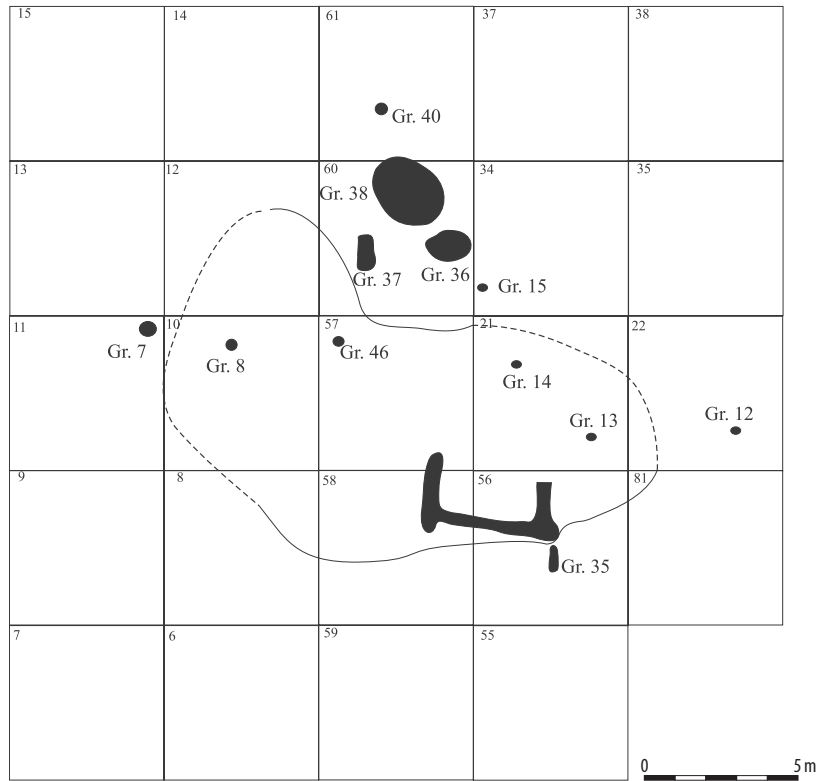
Ryc. 112. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. Ustryna 1. 1-5: odc. 325; 6-19: odc. 326. 1-9, 12-19: żelazo; 10-11: stop miedzi.

Fig. 112. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. Ustryna 1. 1-5: section 325; 6-19: section 326. 1-9, 12-19: iron; 10-11: copper alloy.

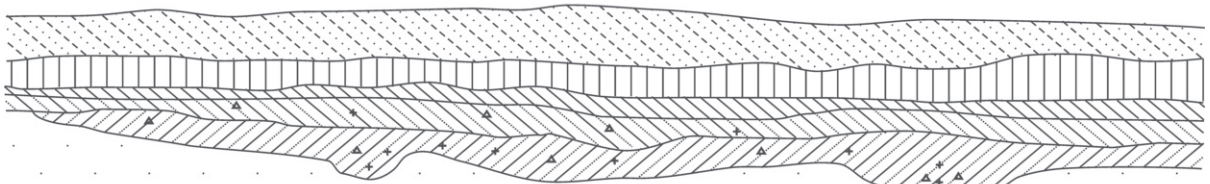

Ryc. 113. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. Ustryna 1. 1–10: odc. 326; 11–17: odc. 327; 18: odc. 204. 1–10, 13–17: glina; 11–12, 18: żelazo.

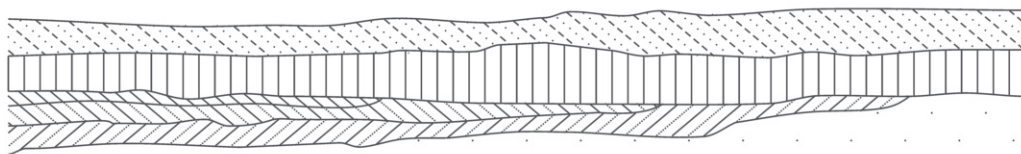
Fig. 113. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. Ustryna 1. 1–10: section 326; 11–17: section 327; 18: section 204. 1–10, 13–17: clay; 11–12, 18: iron.

1

2

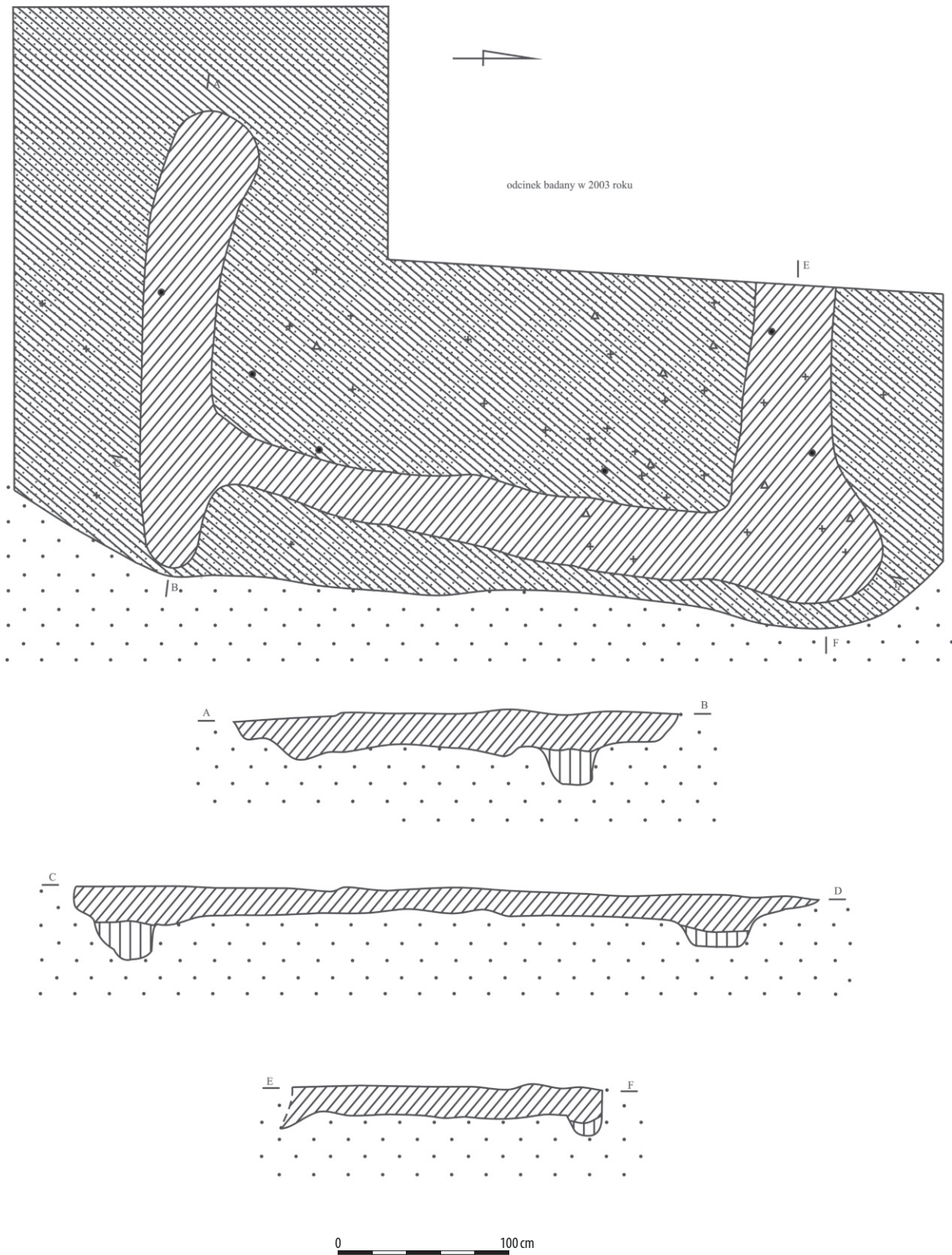

3

0 100 cm

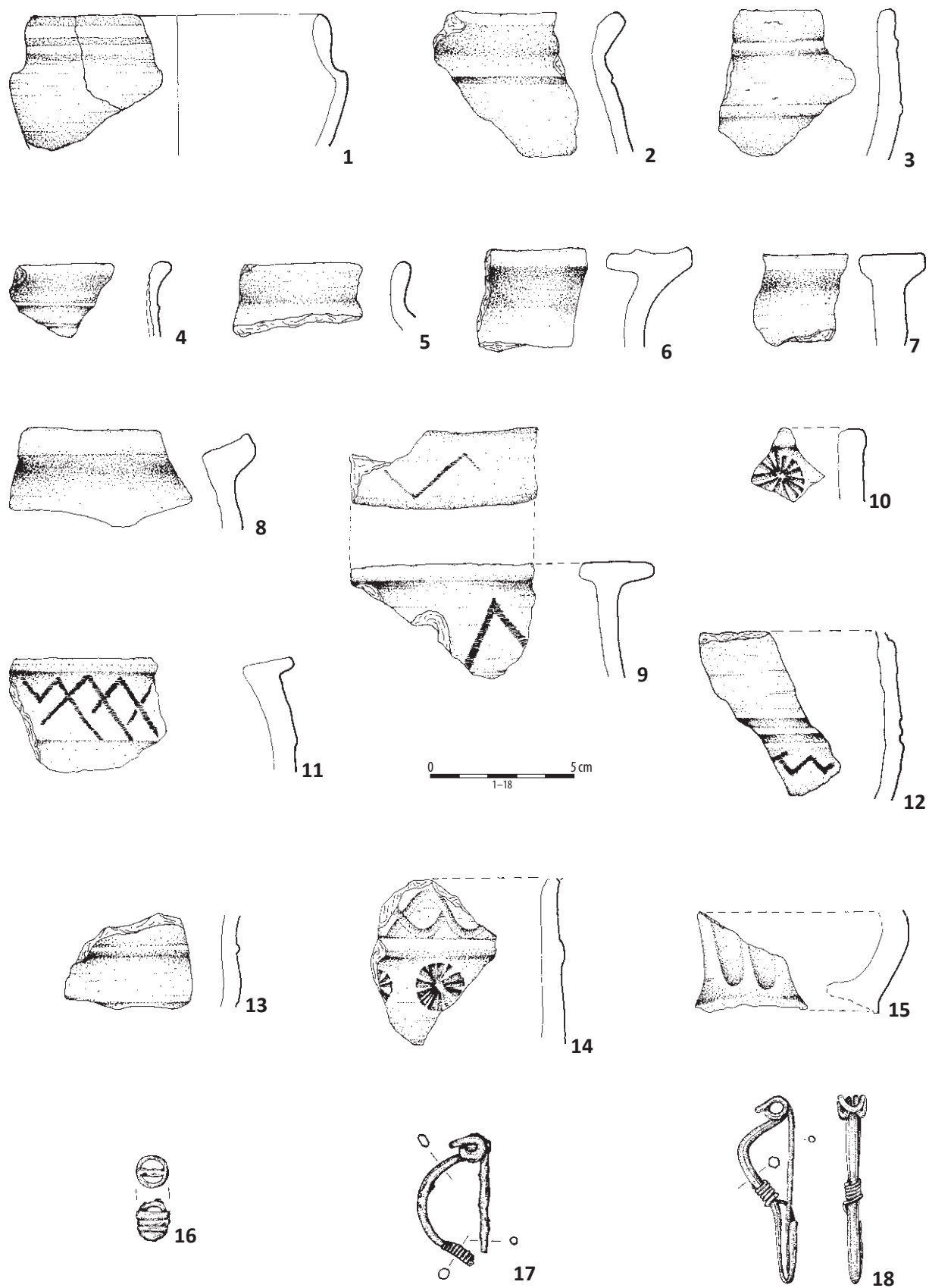
Ryc. 114. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. Ustryna 2 z lokalizacją najbliższych grobów. 1: profil S odcinka 58; 2: profil S odcinka 57; 3: profil S odcinka 60.

Fig. 114. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. Ustryna 2 with the location of the closest graves. 1: profile S of section 58; 2: profile S of section 57; 3: profile S of section 60.

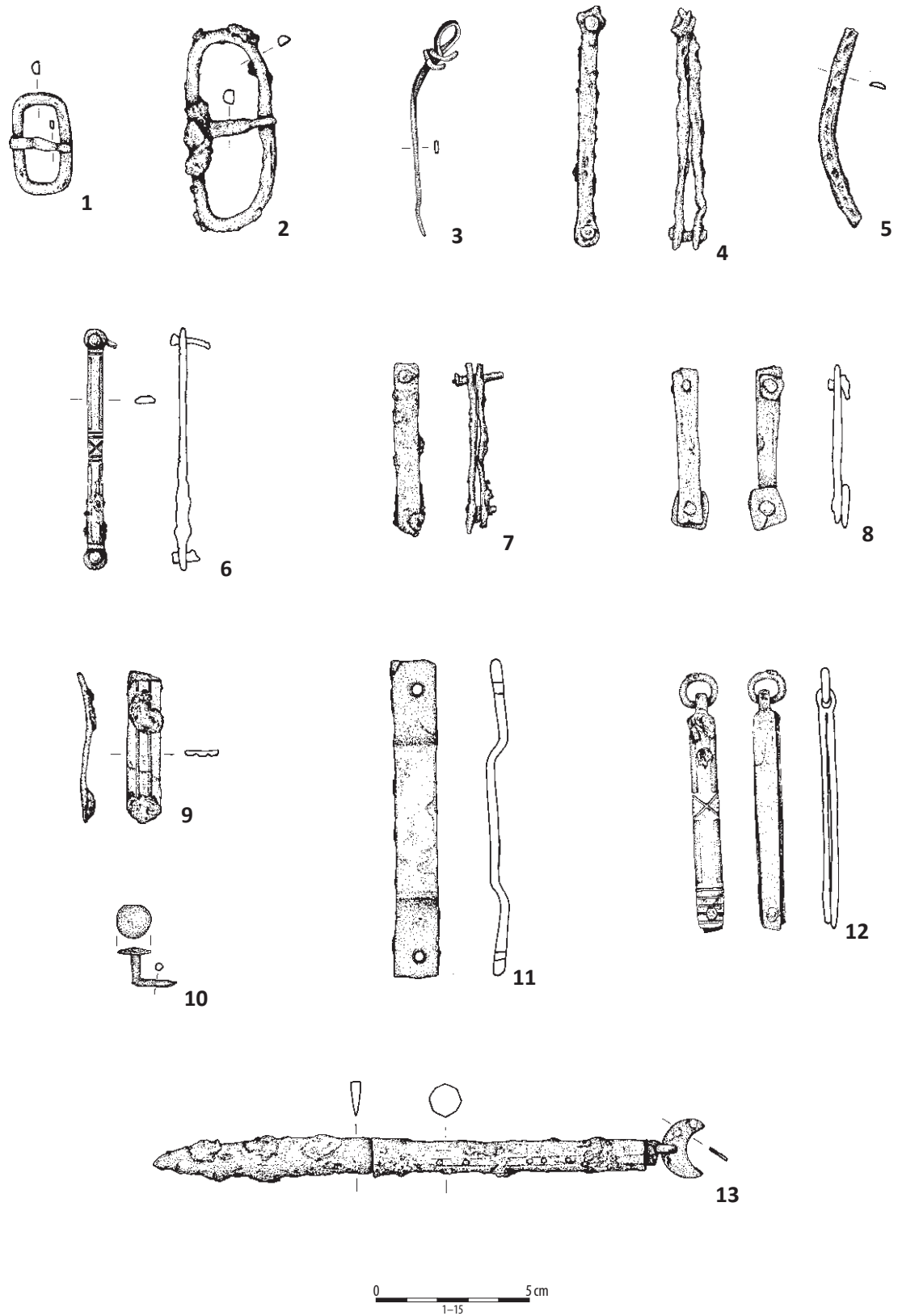
Ryc. 115. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. Ustryna 2 „obiekt rowkowy”.

Fig. 115. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. Ustrina 2 “grooved feature”.

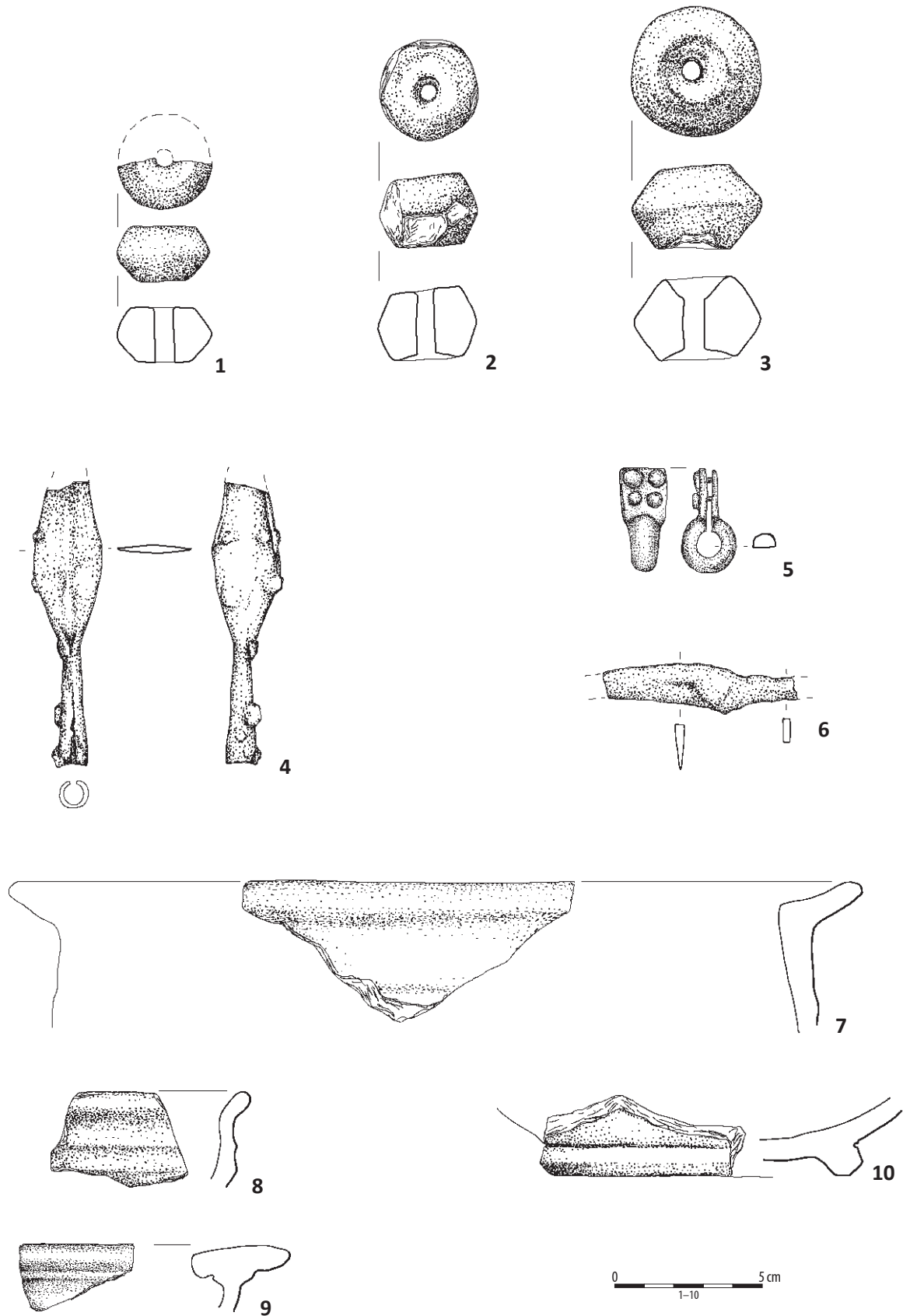
Ryc. 116. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. Ustryna 2. 1-18: odc. 8, 10, 12, 21. 1-15: glina; 16-17: żelazo; 18: srebro.

Fig. 116. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. Ustrina 2. 1-18: section 8, 10, 12, 21. 1-15: clay; 16-17: iron; 18: silver.

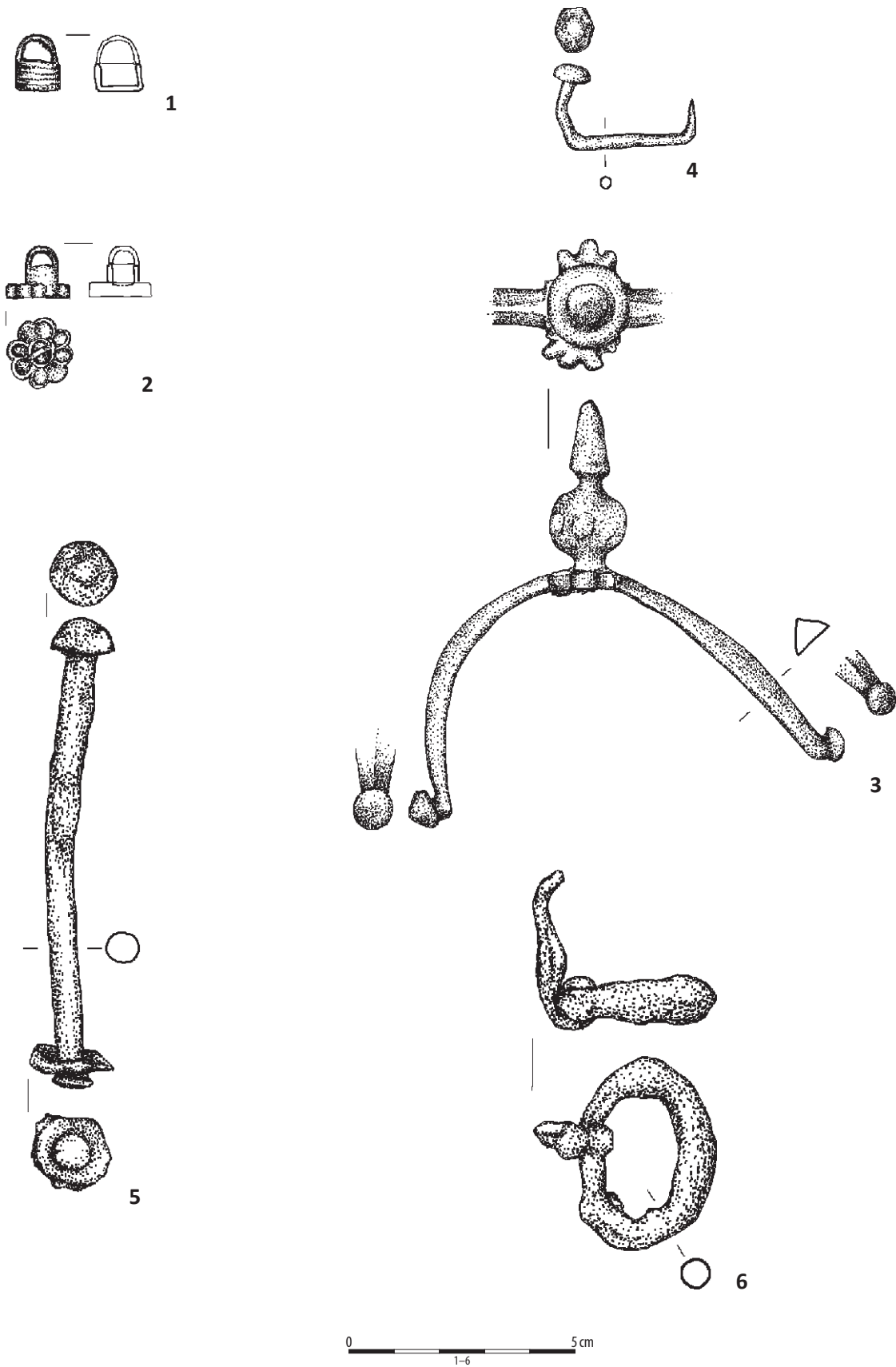
Ryc. 117. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. Ustryna 2. 1-13: odc. 8, 10, 12, 21. 1-13: żelazo.

Fig. 117. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. Ustryna 2. 1-13: section 8, 10, 12, 21. 1-13: iron.

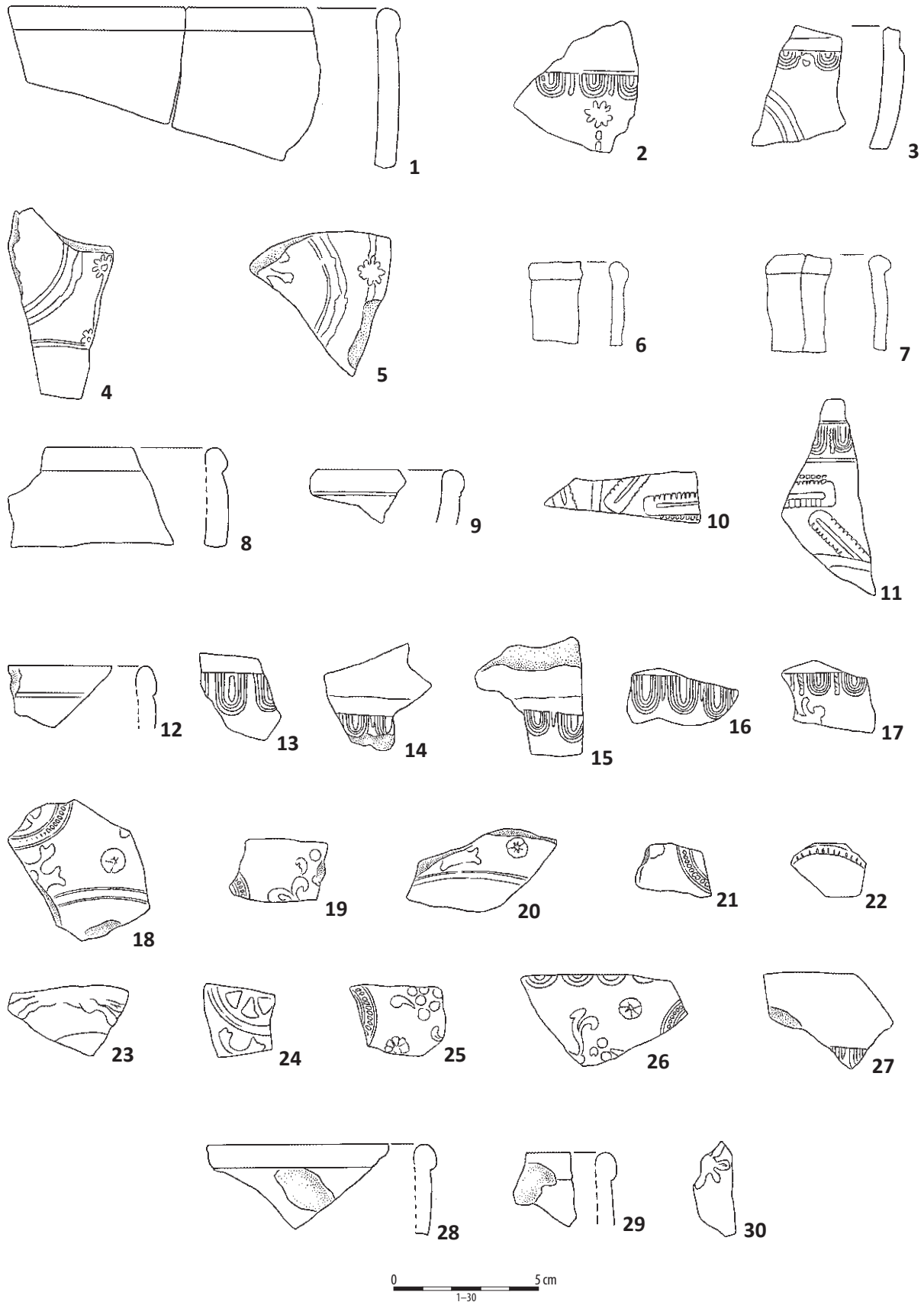
Ryc. 118. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. Ustryna 2. 1-6: odc. 56; 7-10: odc. 57. 1-3, 7-10: glina; 4, 6: żelazo; 5: stop miedzi.

Fig. 118. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. Ustryna 2. 1-6: section 56; 7-10: section 57. 1-3, 7-10: clay; 4, 6: iron; 5: copper alloy.

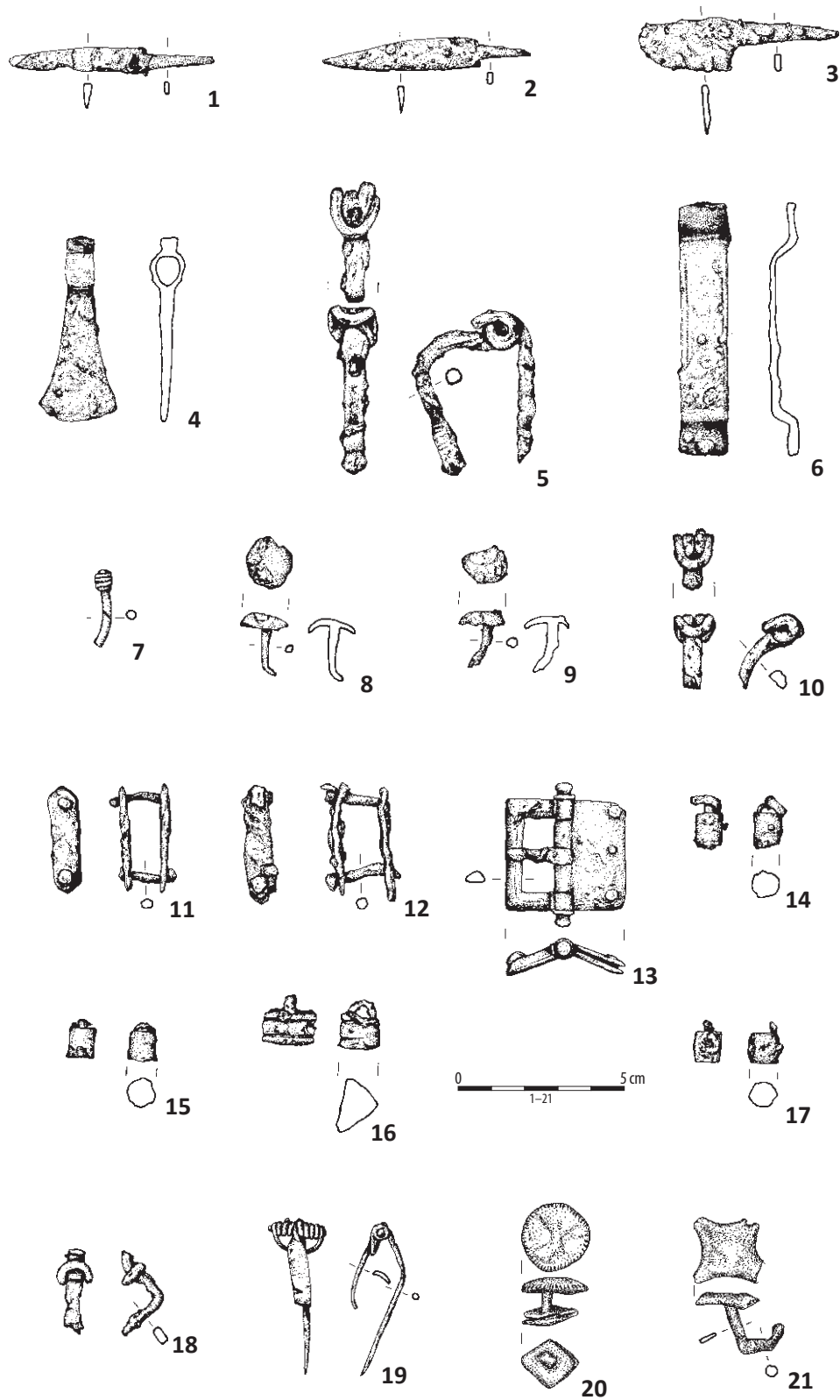
Ryc. 119. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. Ustryna 2. 1-4: odc. 57; 5-6: odc. 60. 1-6: żelazo.

Fig. 119. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. Ustrina 2. 1-4: section 57; 5-6: section 60. 1-6: iron.

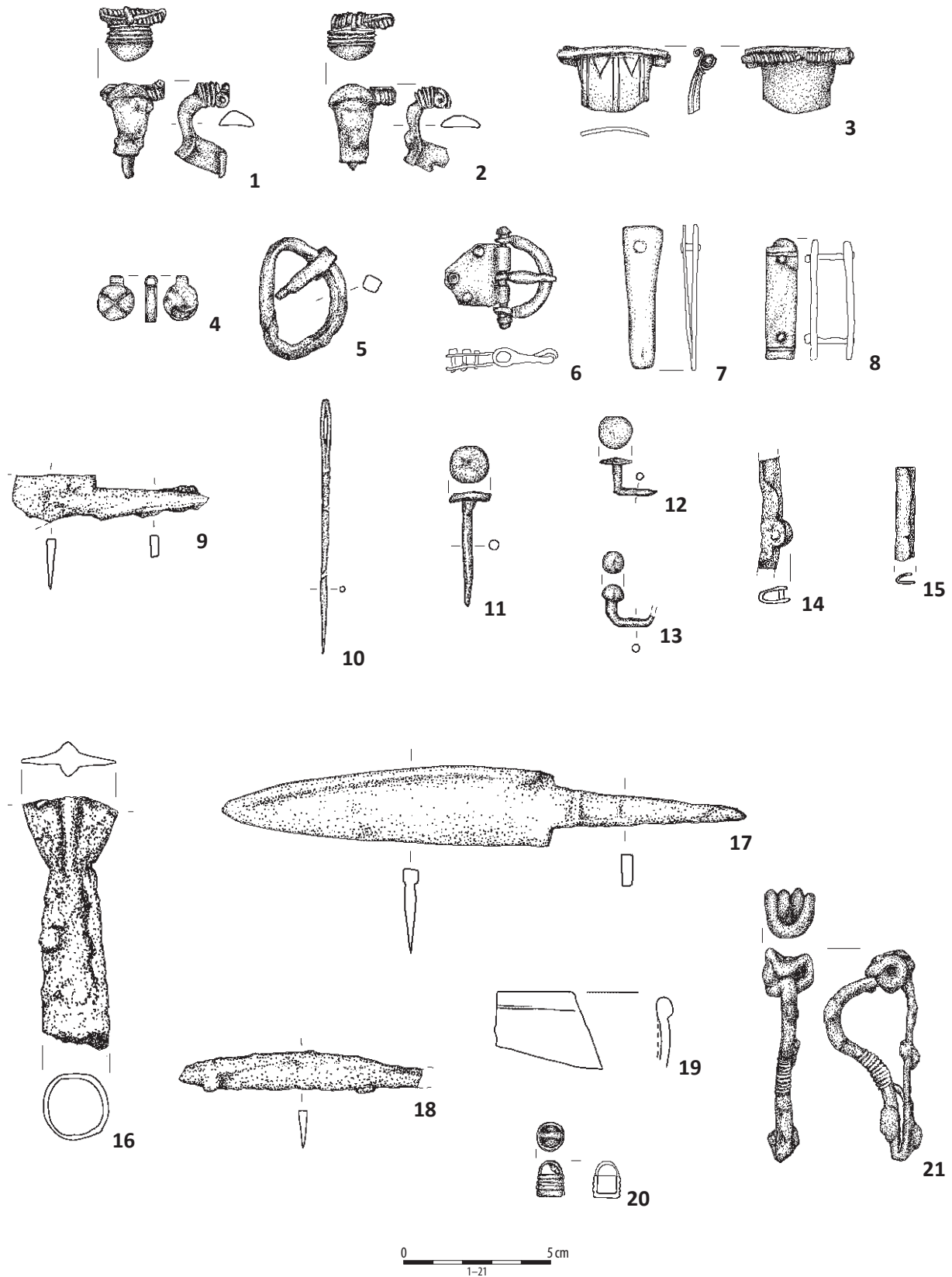
Ryc. 120. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1–5: odc. 21; 6–11: odc. 23; 12–27: odc. 48–49; 28–30: odc. 48–50. 1–30: glina.

Fig. 120. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1–5: section 21; 6–11: section 23; 12–27: section 48–49; 28–30: section 48–50. 1–30: clay.

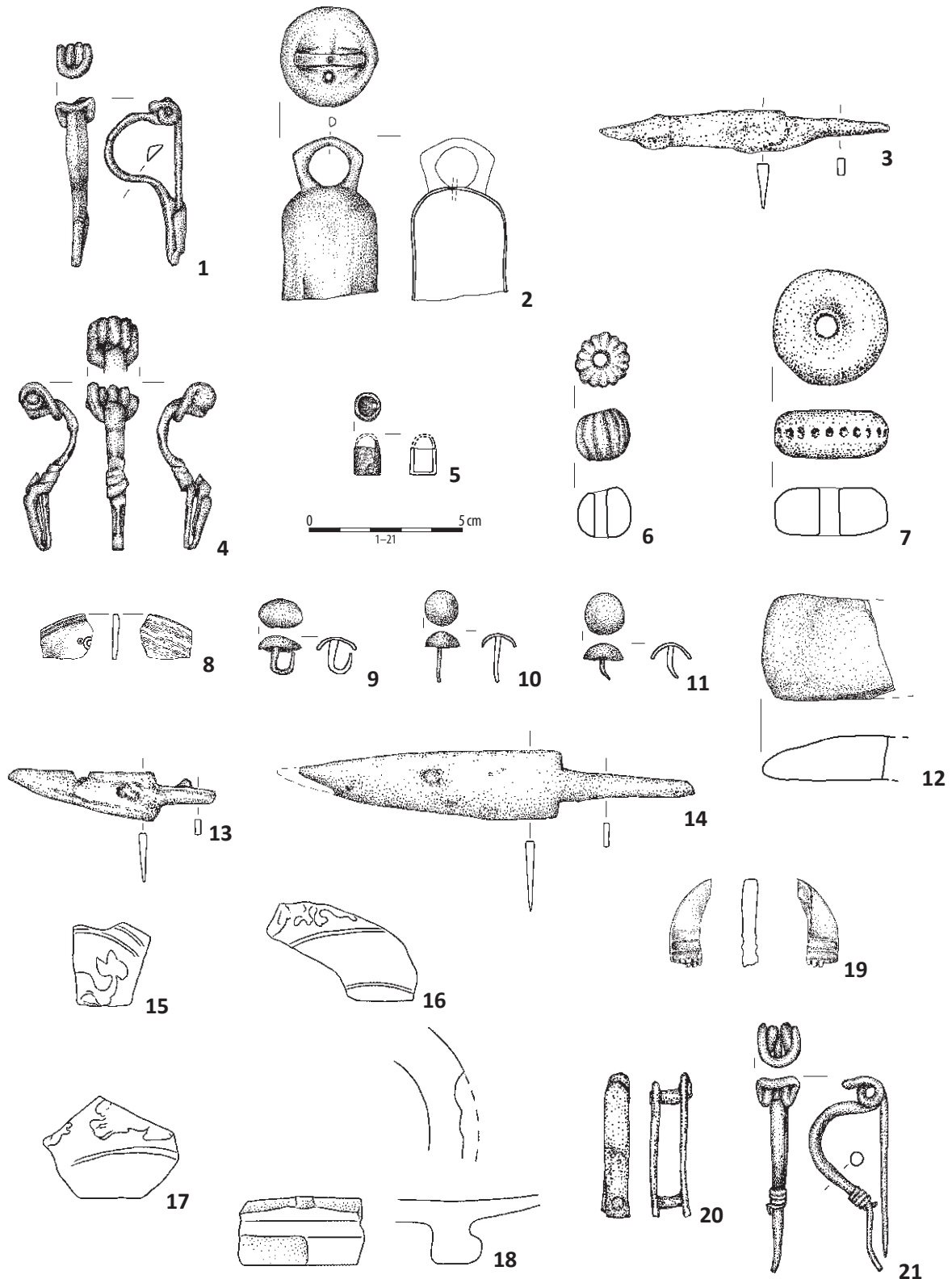
Ryc. 121. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, łódzkie. 1: odc. 43; 2-4: odc. 44; 5-9: odc. 48; 10-12: odc. 52; 13-17: odc. 53; 18-19: odc. 54; 20-21: odc. 70. 1-6, 8-21: żelazo; 7: poroże.

Fig. 121. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1: section 43; 2-4: section 44; 5-9: section 48; 10-12: section 52; 13-17: section 53; 18-19: section 54; 20-21: section 70. 1-6, 8-21: iron; 7: antlers.

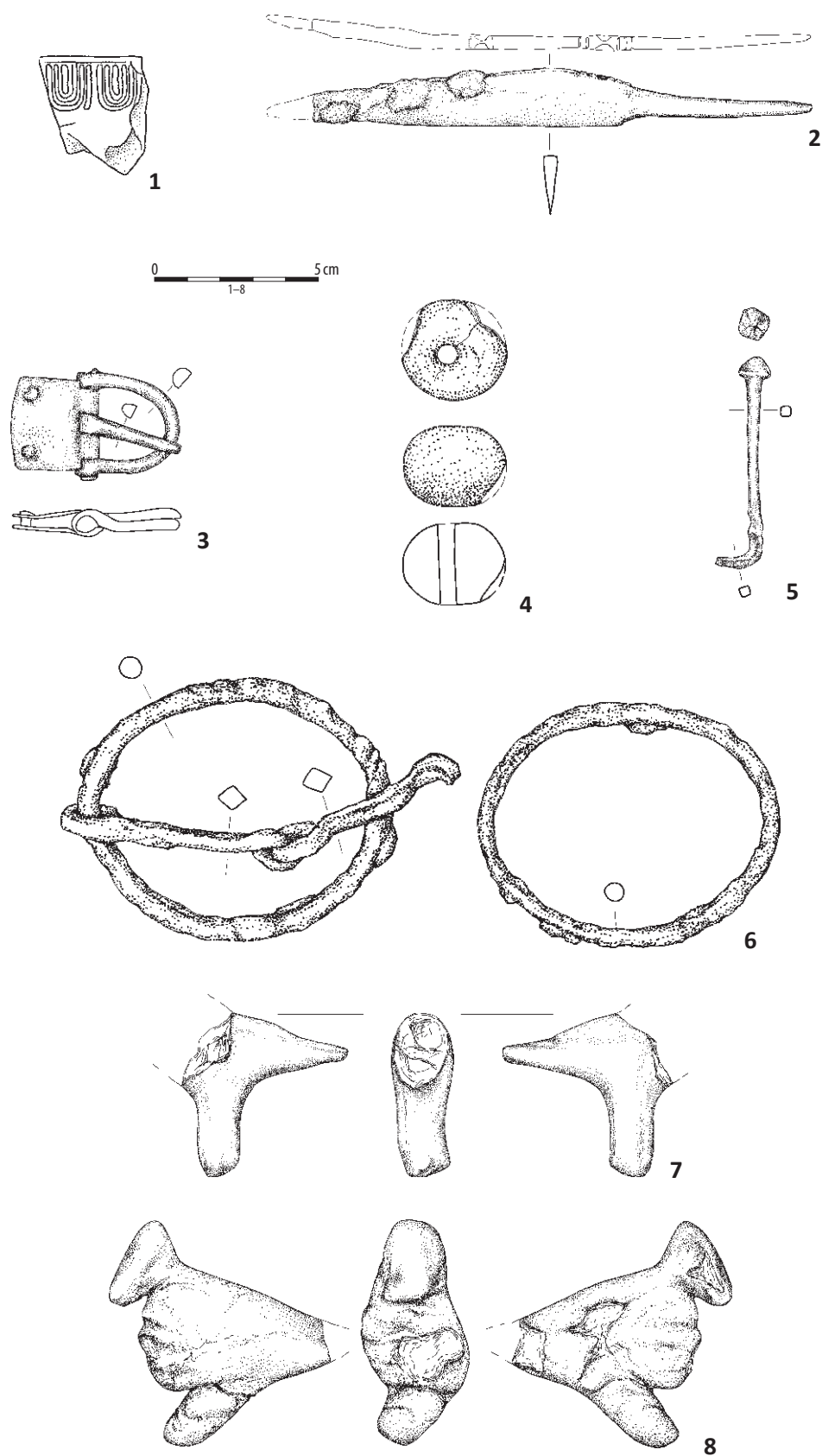
Ryc. 122. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1-15: odc. 72; 16-17: odc. 73; 18-19: odc. 78; 20-21: odc. 81. 3: mosiądz; 6: stop miedzi; 1-2, 4-5, 7-18, 20-21: żelazo; 19: glina.

Fig. 122. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1-15: section 72; 16-17: section 73; 18-19: section 78; 20-21: section 81. 3: brass; 6: copper alloy; 1-2, 4-5, 7-18, 20-21: iron; 19: clay.

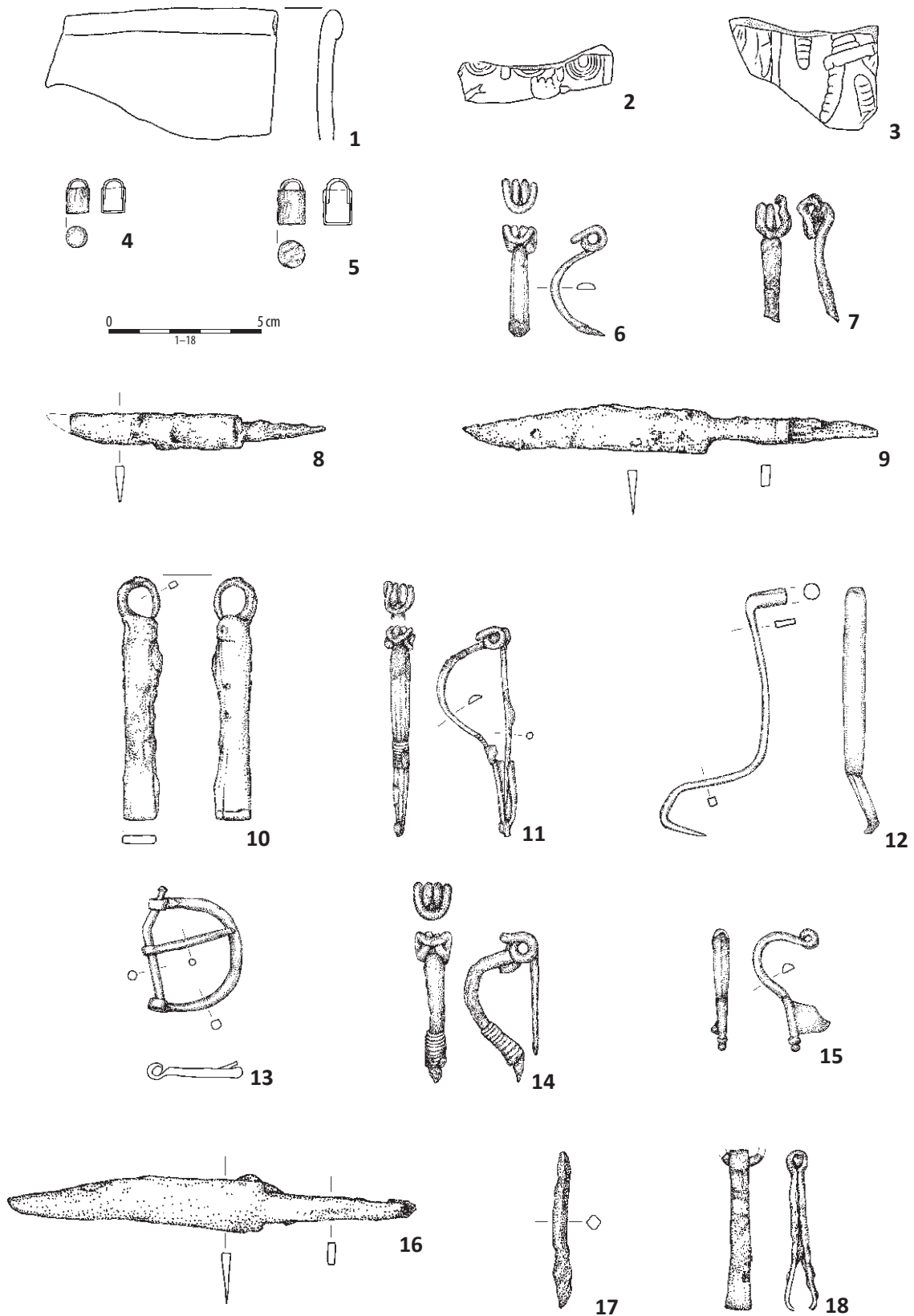
Ryc. 123. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1: odc. 84; 2: odc. 85; 3: odc. 89; 4: odc. 111; 5: odc. 119; 6-7: odc. 124; 8-12: odc. 131; 13-14: odc. 132; 15-18: odc. 135; 19: odc. 144; 20: odc. 145; 21: odc. 155.1, 3-5, 13-14, 20: żelazo; 9-11, 21: stop miedzi; 2: stop miedzi + żelazo; 6: szkło; 7, 15-18: glina; 12: piaskowiec; 8, 19: poroże.

Fig. 123. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1: section 84; 2: section 85; 3: section 89; 4: section 111; 5: section 119; 6-7: section 124; 8-12: section 131; 13-14: section 132; 15-18: section 135; 19: section 144; 20: section 145; 21: section 155.1, 3-5, 13-14, 20: iron; 9-11, 21: copper alloy; 2: copper alloy + iron; 6: glass; 7, 15-18: clay; 12: sandstone; 8, 19: antlers.

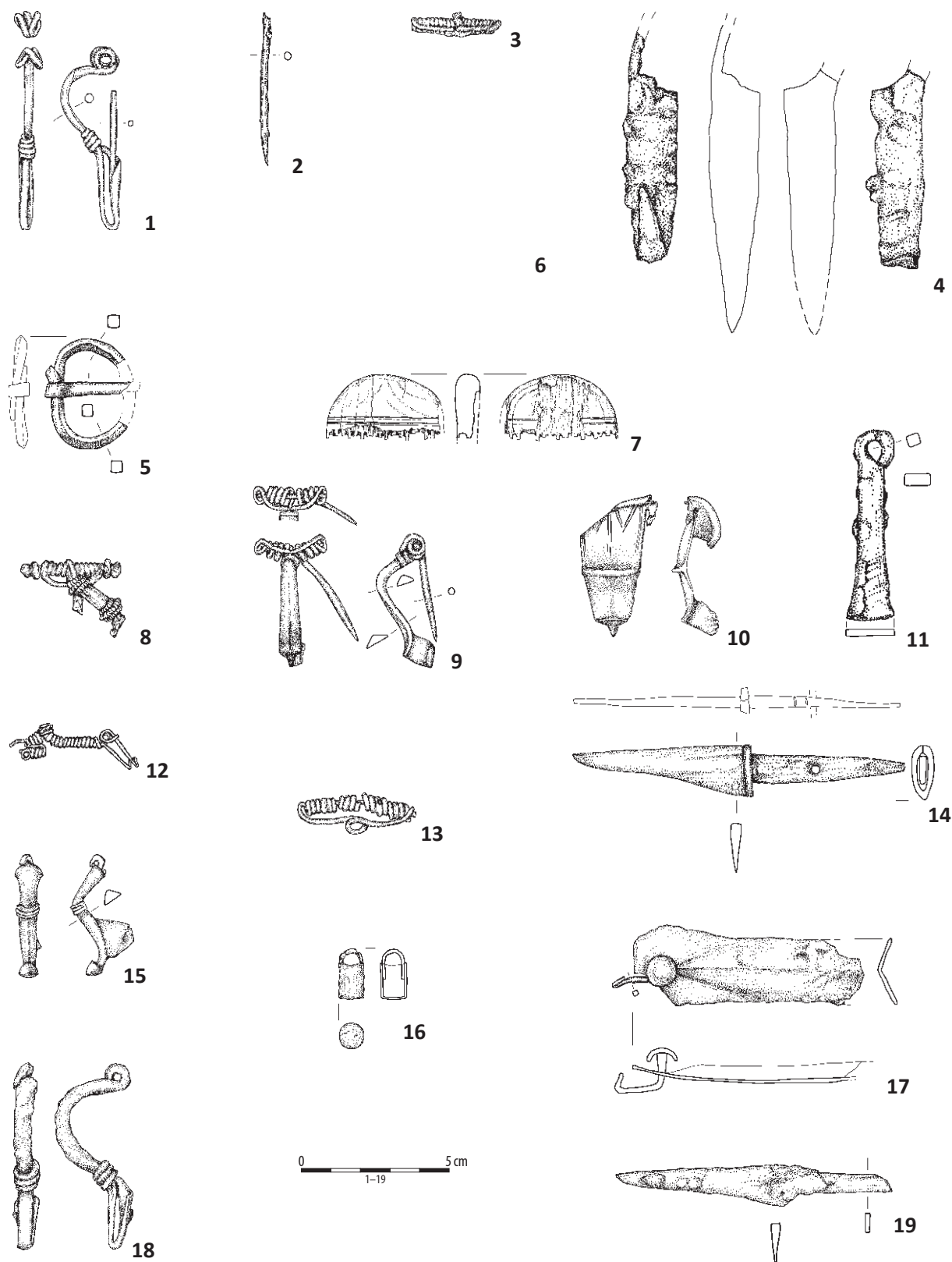
Ryc. 124. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1: odc. 195; 2-6: odc. 200; 7: odc. 202; 8: odc. 203. 2-3, 5-6: żelazo; 1, 4, 7-8: glina.

Fig. 124. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1: section 195; 2-6: section 200; 7: section 202; 8: section 203. 2-3, 5-6: iron; 1, 4, 7-8: clay.

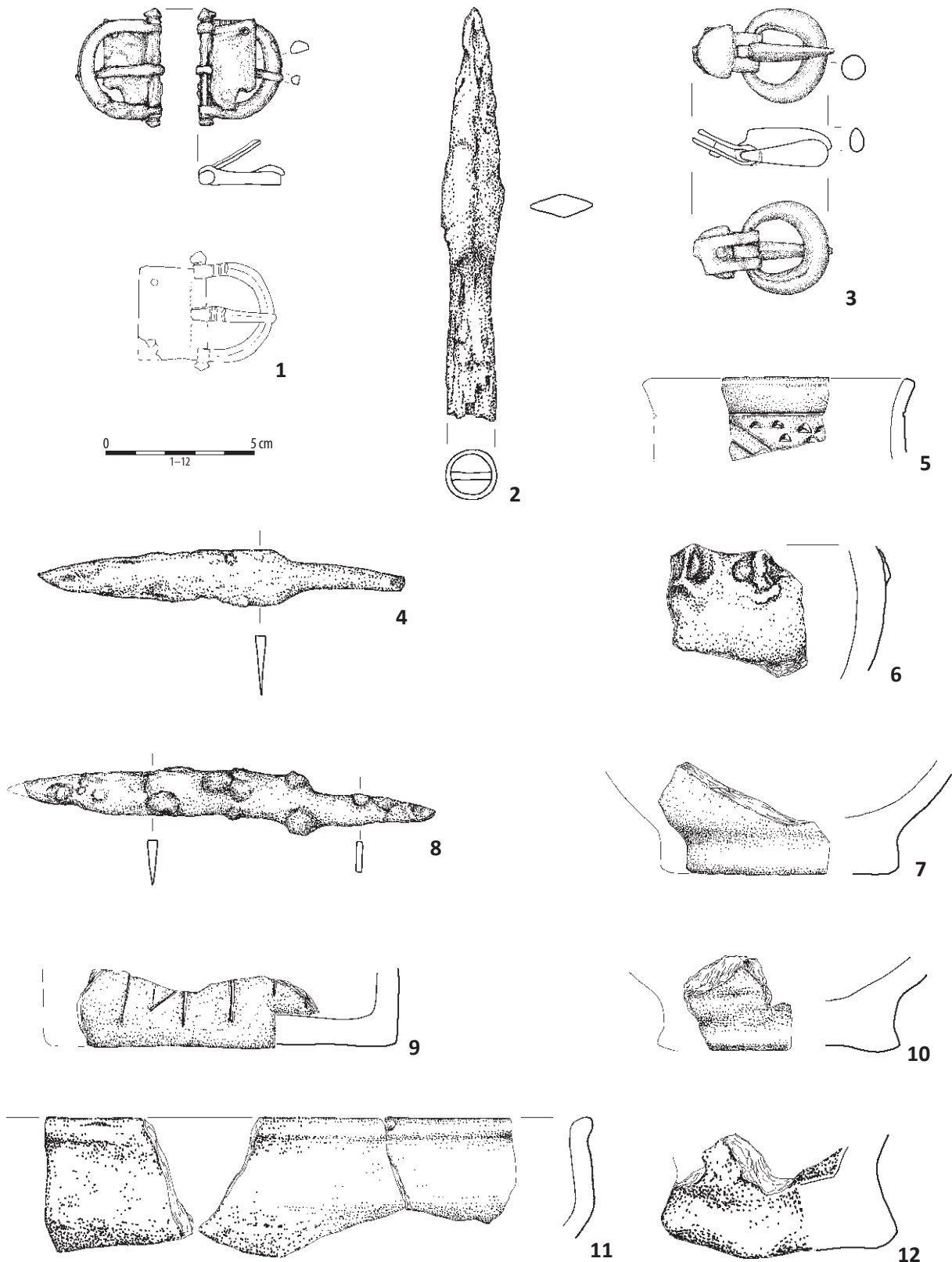
Ryc. 125. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1-10: odc. 205; 11-13: odc. 206; 14-18: odc. 207. 1-3: glina; 4-12, 14, 16-18: żelazo; 13, 15: stop miedzi.

Fig. 125. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1-10: section 205; 11-13: section 206; 14-18: section 207. 1-3: clay; 4-12, 14, 16-18: iron; 13, 15: copper alloy.

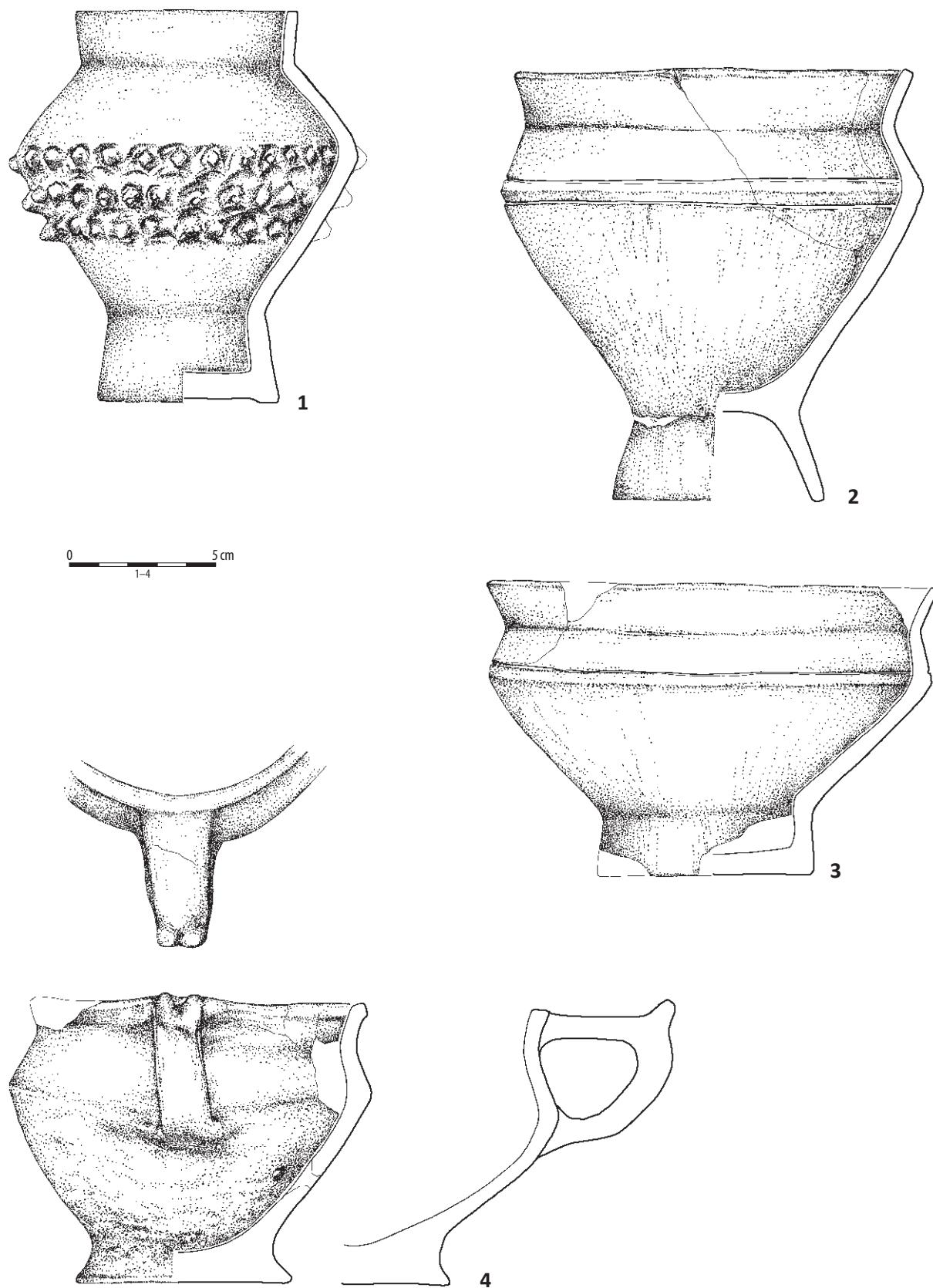
Ryc. 126. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1–2: odc. 216; 3–4: odc. 218; 5: odc. 219; 6–7: odc. 222; 8–11: odc. 230; 12–13: odc. 238; 14: odc. 239; 15: odc. 241; 16: odc. 243; 17: odc. 246; 18–19: odc. 247. 1, 6, 8–9, 12, 13, 15: stop miedzi; 10: mosiądz; 2, 4, 5, 11, 14, 16–19: żelazo; 7: poroże.

Fig. 126. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1–2: section 216; 3–4: section 218; 5: section 219; 6–7: section 222; 8–11: section 230; 12–13: section 238; 14: section 239; 15: section 241; 16: section 243; 17: section 246; 18–19: section 247. 1, 6, 8–9, 12, 13, 15: copper alloy; 10: brass; 2, 4, 5, 11, 14, 16–19: iron; 7: antlers.

Ryc. 127. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1: odc. 248; 2: odc. 251; 3: odc. 267; 4: odc. 276; 5-8: odc. 321; 9-10: odc. 322; 11-12: odc. 323. 1, 3: stop miedzi; 2, 4, 8: żelazo; 5-7, 9-12: glina.

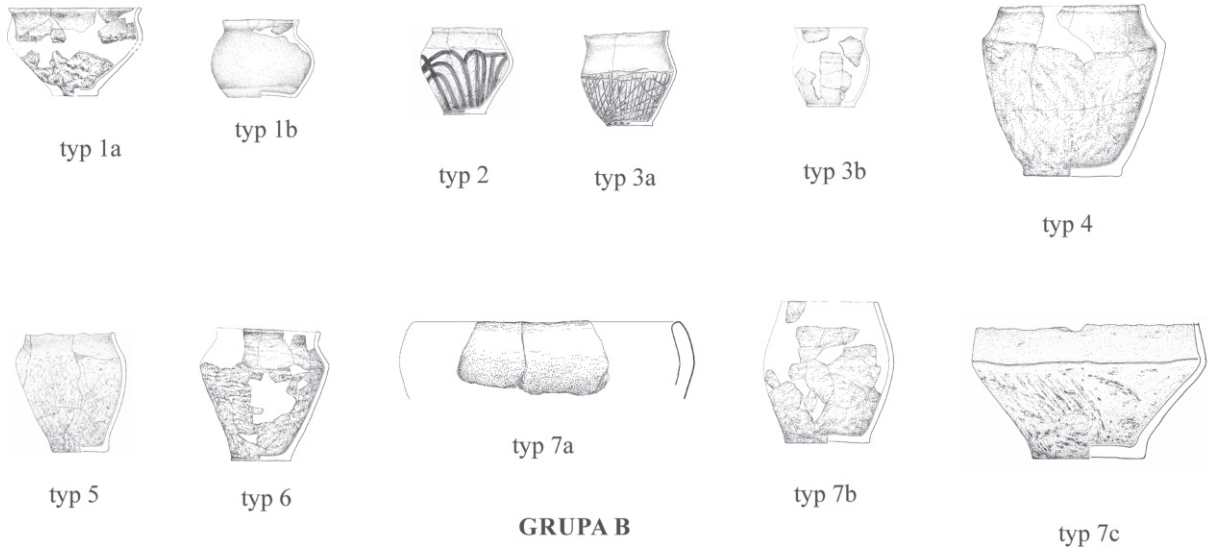
Fig. 127. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1: section 248; 2: section 251; 3: section 267; 4: section 276; 5-8: section 321; 9-10: section 322; 11-12: section 323. 1, 3: copper alloy; 2, 4, 8: iron; 5-7, 9-12: clay.

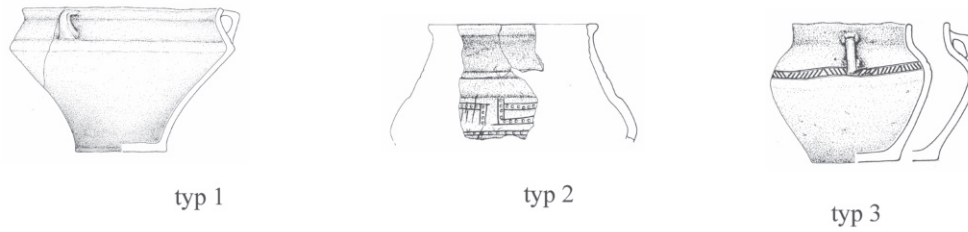
Ryc. 128. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. 1: odc. 324; 2-4: odc. 317 skupisko naczyń. 1-4: glina.

Fig. 128. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. 1: section 324; 2-4: section 317 concentration of ceramics. 1-4: clay.

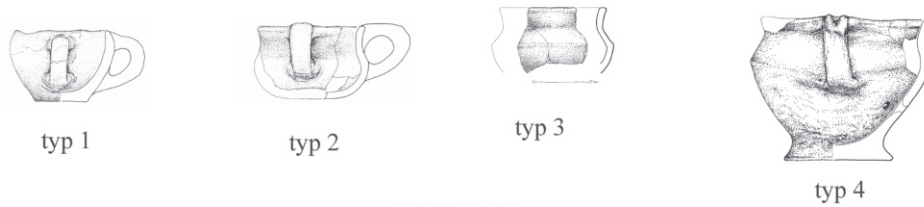
GRUPA A

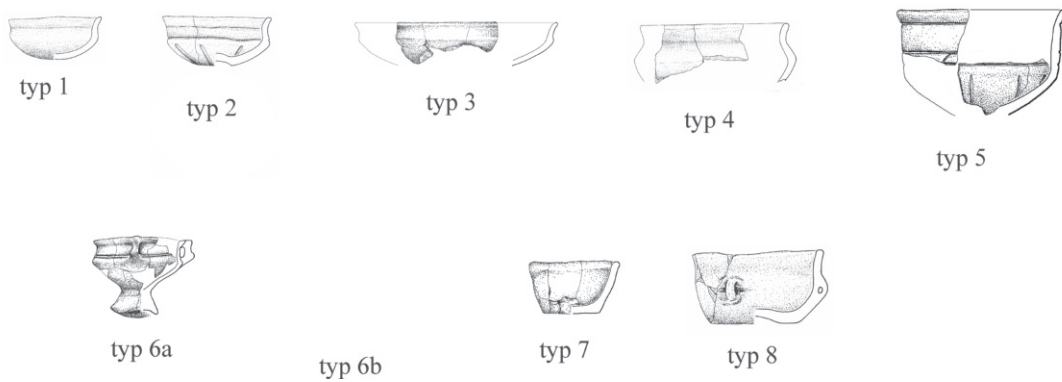
GRUPA B

GRUPA C

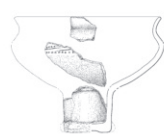
GRUPA D

Ryc. 129. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. Klasyfikacja ceramiki ręcznie lepionej kultury przeworskiej.

Fig. 129. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. Classification of hand moulded pottery of Przeworsk Culture.

GRUPA E

typ 1a

typ 1b

typ 1c

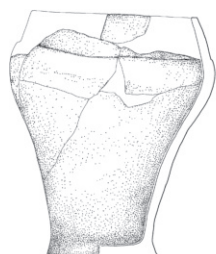

typ 2a

typ 2b

GRUPA F

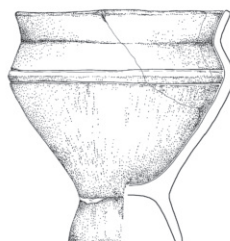

f.

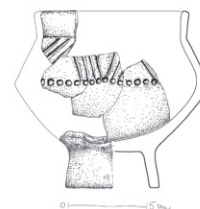
typ 1a

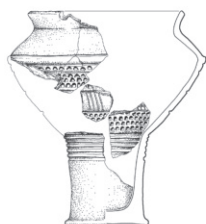
typ 1b

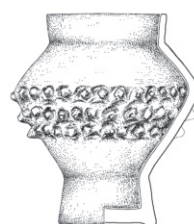
typ 2a

typ 2b

typ 3a

typ 3b

Ryc. 130. Kolonia Rychłocice stan. 1, pow. Wieluń, woj. łódzkie. Klasyfikacja ceramiki ręcznie lepionej kultury przeworskiej.

Fig. 130. Kolonia Rychłocice site 1, district of Wieluń, province of Łódź. Classification of hand moulded pottery of Przeworsk Culture.